

PRAKTIKA
TES EN ATHENAIS
ARCHAIOLOGIKES ETAIREIAS
TOU ETOUS 1925-1926
ATHENESIN
EK TOY TYPOGRAFEIOY
P. D. SAKELLARIOY
1929
(Archaeological Society)
Athens.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1925 - 1926

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ,
1929

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩι ΕΛΛ. ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΑΜΟΥΝΑΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ
GEORGES CLÉMENCEAU
A. E. H. GOEKOOP
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑΝ 1924 - 1926

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΠΠΟΥΛΙΑΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΒΕΛΤΣΟΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΛΟΝΑΚΗΣ
ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ
ΙΑΚΩΒΟΣ ΧΑΡ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΥΓΕΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ
ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Χ. ΧΑΤΖΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ
1925-1926

Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος **Bernhard** τοῦ **Sachsen Meiningen.** — Breslau.
Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ **Φρειδερῖκος Κάρολος** τοῦ **Hessen.** Cronberg i. Taunus. (Schloss Friedrichshof).
Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πρίγκιψ τῆς **Ρουμανίας Κάρολος.**
Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος τῆς Σουηδίας **Γουσταῦος Ἀδόλφος.**
J. Beloch. — Roma. Via Pompeo Magno 5.
Ἐλευθέριος Κ. Βενιζέλος. Ἀθῆναι.
James Gordon Bennett. — New York.
Erich Bethe. — Leipzig. Davidstrasse 1.
Robert De Billy — Γαλλία.
F. W. von Bissing. — München. Georgenstrasse 10.
G. Bonni. — Roma. Via Genova 30.
Max Bonnet. — Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).
R. C. Bosanquet. — Liverpool. — Bedford Street 40.
Alfred Brueckner. Berlin. Friedenau. Rubens Str. 40.
Ernst Buschor. Ἀθῆναι, ὁδὸς Φειδίου 1.
Chamonard J. — Paris. 3, square du Croisic XVe.
Ἰωσὴφ Χατζιδάκης. Ἡράκλειον (Κρήτης) — Μῆλος.
G. Clémenceau, ancien Président du Conseil. — Paris.
Giuseppe Ang. Colini. — Roma. Via Farini 17, int. 7.
Ludwig Curtius. — Ρώμη. Via Sardegna 79.
Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανός.
R. M. Dawkins. — Plas Dulas, Llandulas N. Wales.
Prince Demidoff. — Ἀθῆναι.
Charles Diehl. — Paris, aven. Wagram 75.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Διονύσιος.
Wilhelm Dörpfeld. — Berlin. Lichterfelde 1. Hortensien Str. 64.
Βίκτωρ Δούσμανης. — Ἀντιστράτηγος, ὁδὸς Μενάνδρου 35.
Hans Dragendorff. — Freiburg i. Br. Universität.
Engelbert Drerup. — Nijmegen. Holland. Universität.
Garret Droppers. — Ἡ. Π. Ἀμερικῆς.
Fr. von Duhn. — Heidelberg. Neuenheim. Werrgasse 7.

Félix Durrbach.—Toulouse. Rue du Japon 40.
Adolf Erman. — Berlin. Dahlem, Peter Lenéstrasse 72.
Sir Arthur Evans. — Youlbury Berks, near Oxford.
Ernst Fabricius.—Freiburg i. Br. Göthestrasse 44.
Paul Foucart. — Paris. Rue Jacob 19.
Ernst Gardner. —Tadworth (Surrey) Farm Corner.
Percy Gardner.—Oxford. Canterbury Road 12.
Ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος.
Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Γρηγόριος.
Gherardo Ghirardini.—Bologna. Via dell'Indipendenza 54.
Earl Granville. — Ἀγγλία.
Angelo de Gubernatis. — Roma Università.
Federico Halbherr.—Roma. Via Atenula 21.
B. Haussoullier. — Paris. 8 Rue Ste Cécile.
Rudolf Heberdey. — Graz. Mandell Strasse 26.
Paul Hermann.—Dresden. Stephanienstrasse 13.
B. Hodge Hill. — Ἀθῆναι, ὁδὸς Ρηγγίλης 23.
Fr. Hiller von Gaertringen. — Berlin. Westend, Ebereschen Allee 11.
Otto Hirschfeld. — Berlin. Charlottenburg Mommsenstrasse 6.
Maurice Holleaux. — Paris. Quai Malaquais 19.
Théophile Homolle. — Paris. Rue de Petits Champs 8.
André Joubin. — Paris.
Georg Karo.—Halle a. S. An der Universität 12.
Sir Frederic George Kenyon.—London. British Museum.
Otto Kern. — Halle a. S. Friedenstr. 23.
Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Κλεόβουλος. Κων/πολις.
Hubert Knackfuss. — München Adelheidstr. 10.
Παῦλος Κουντουριώτης.— Ἀθῆναι, Νικοδήμου 1.
Rodolfo A. Lanciani. — Roma. Piazza Sallustio 24.
Henri Lechat. — Lyon. Quai Gailleton 22.
Philippe Legrand. — Lyon. 60. Avenue de Noailles.
Θεόδωρος Λιμπρίτης.— Ἀθῆναι. 3ης Σεπτεμβρίου 131 Α.
Emmanuel Loewy. — Wien. Untere Donaustr. 29.
G. A. Macmillan. — London. St Martin's Street.
Lucien Magne. — Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
Rev. J. P. Mahaffy. — Dublin (Ireland), Provost of Trinity College.
E. Martini. — Prag. Deutsche Universität.
Horace Marucchi.—Roma. Santa Maria in Via 7 A.
G. Mendel.—Paris. Rue de l'Observatoire 8.

Ed. Meyer. — Berlin. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
William Miller. — Ἀθῆναι.
Gabriel Millet. - Paris. XIVe 34 Rue Hallé.
Naville Edouard. — Genève. Université.
Φωκίων Νέγρης. — Ἀθῆναι, Τρικόρφων 6.
Charles Nizet. — Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
Théodore Ouspensky. — Leningrad. Rue Wassilios 7/2.
Ettore Pais. — Roma. Via di Ripetta 102.
R. Paribeni. — Roma. Via dei Prefetti 22.
Giovanni Patroni. — Pavia, Università.
Guiseppe Pellegrini. — Padova Via Massimo 9.
Paul Perdrizet. — Strasbourg. Universitè.
Luigi A. Pernier. — Firenze. Università.
Giulio de Petra. — Napoli — Pallonete. Via S. Chiara 32.
Ernst Pfuhl. — Basel. Schönbeinstrasre 42.
Alfred Philippson. — Bonn. Königstrasse 1.
Charles Picard. — Paris, XIVe. Boul. Arago 97.
Νικόλαος Πολίτης. — Παρίσιοι.
Edmond Pottier. — Paris. 72 Rue de la Tour.
A. von Premerstein. — Marburg. Universität.
Karl Purgold. — Gotha. Reinhardtsbrunnenstr 43.
G. Radet. — Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
Sir W. M. Ramsay. — 41, Braid Avenue, Edimburgh.
Pember W. Reeves. — London.
Salomon Reinach. — Boulogne-sur-Seine. Avenue Victor Hugo 16.
Théodore Reinach. — Paris. 2, Place des Etats-Unis.
E. Reisch. — Wien XVIII. Karl Ludwigstrasse 28.
C. Ricci. — Roma. Piazza Venezia 11.
R. B. Richardson. — Woodstok Connecticut.
La Comtesse de Riencourt. — Ἀθῆναι.
Al. Rostowitz-bey. — Le Caire.
Antonio Salinas. — Palermo, Via Emerico Amari 130.
Rev. A. H. Sayce. — 8, Clalmers Cresent, Edimburgh.
Gustave Schlumberger. — Paris. VIIIe 29 Avenue Montaigne.
Hans Schrader. — Frankfurt a. Main, Schumannstr. 49.
Sir Cecil Smith. — London. Victoria and Albert Museum.
Antonio Sogliano. — Napoli. Via Carlo Altobelli 25.
Vittorio Spinazzolla. — Bologna.
Mrs E. Arthur Strong. — Roma. British School. Palazzo Odescalchi 80.

F. Studniczka.—Leipzig. Leibniz Strasse 11.
Ludwig von Sybel.—Marburg i. H. Sybelstrasse 1.
Hermann Thiersch.—Göttigen. Friedländerweg 39.
Ὁ Σεβασμ. πρῴην Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητος.
Albert Trapman.
A. J. B. Wace, London Victoria and Albert Museum.
Otto Walter.—Oester. Archäolog. Institut. Athen.
Carl Watzinger.—Tübingen, Lenaustr. 6.
Th. Wiegand.—Berlin, Dahlem, Peter Lennéstr. 30.
Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff, Excellenz.—Westend bei Berlin. Eichen—Allee 12.
Wilhelm Wilberg.—Wien. Mozartgasse 4.
Ulrich Wilcken.—Berlin. Westend, Leistikow Str. 2.
Adolph Wilhelm.—Wien IX, Schlickgasse 5.
A. Willems.—Bruxelles. Université.
Paul Wolters.—MünchenNW2 Elvira Str. 4/0r.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ
1925-1926

Σημ. — Οἱ δι' ἀστερίσκου σημειούμενοι ἑταῖροι εἶναι ἰσόβιοι.

1. Ἀβραμέας Εὐστράτιος.
2. * Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος Θρ.
3. Ἀγγελόπουλος Γεώργιος.
4. * Ἀγγελόπουλος Ἠλίας.
5. Ἀγγελόπουλος Θεόδωρος.
6. Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος.
7. Ἀθανασάκης Ἰωάννης.
8. Ἀλεξάκης Χαρίλαος.
9. Ἀλιβιζᾶτος Ἀμίλκας.
10. * Ἀμπελᾶς Τιμολέων.
11. Ἀναγνωστόπουλος Γεώργιος.
12. Ἀναγνωστόπουλος Ἰωάννης.
13. Ἀναστασιάδης Ἀναστάσιος.
14. Ἀξελὸς Ἰωάννης.
15. * Ἀποστολάκη Ἄννα.
16. Ἀποστολάκης Δημήτριος
17. Ἀποστολίδης Χρῖστος.
18. Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος.
19. Ἀσημακόπουλος Σαράντος.
20. * Βάσος Τιμολέων.
21. Βέλτσος Νικολ. Γεώργιος.
22. * Βερναρδάκης Γρηγόριος.
23. Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος.
24. * Βιζουκίδης Περικλῆς.
25. Βογιατζίδης Ἰωάννης.
26. * Βολονάκης Μιχαήλ.
27. * Βορέας Θεόφιλος.
28. Βουγιούκας Γεώργιος.
29. Βρυζάκης Ἀθανάσιος.
30. Γαλανὸς Σπυρίδων.
31. * Γαρδίκας Γεώργιος.
32. Γεδεὼν Μανουήλ.
33. * Γεννάδιος Ἰωάννης.
34. Γερογιάννης Κωνσταντῖνος.
35. * Γεωργιάδης Ἀθανάσιος.
36. Γιαννόπουλος Δημήτριος.
37. Γκίζης Βαρθολομαῖος.
38. Γούδας Μιχαήλ.
39. Γουδῆς Δημήτριος.
40. Γούσιος Κωνσταντῖνος.
41. Γροῦνδμαν Ἀχιλλεύς.
42. Δαμαλᾶς Ἰάκωβος.
43. * Δεληγιώργης Λεωνίδας.
44. * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος.
45. Δέρβος Γεώργιος.
46. Δέφνερ Μιχαήλ.
47. * Δηλιγιάννης Ἐπαμεινώνδας.
48. Δημητριάδης Δημήτριος.
49. * Δημητριάδης Χρῖστος.
50. Διαμαντόπουλος Ἀνδρέας.
51. Διαμαντόπουλος Διονύσιος.
52. Διοσκορίδης Χαράλαμπος.
53. Δόσιος Κωνσταντῖνος.
54. * Dörpfeld Wilhelm.
55. Δουκάκη Εὐανθία.
56. Δραγάτσης Ἀθανάσιος Ἰ.
57. * Δραγάτσης Ἰάκωβος Χ.
58. Δόσιος Κωνσταντῖνος.
59. Δρόσος Ἰωάννης.
60. * Δυοβουνιώτης Γεώργιος.
61. Δυοβουνιώτης Κωνσταντῖνος.
62. Ἐμπεδοκλῆς Γρηγόριος.

63. * Ἐμπειρῖκος Μιχαήλ.
64. * Ἐξαρχόπουλος Νικόλαος.
65. Εὐαγγελίδης Δημήτριος.
66. * Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης.
67. * Εὐταξίας Ἀθανάσιος.
68. * Εὐταξίας Ἰωάννης.
69. * Ζαΐμης Ἀλέξανδρος.
70. * Ζέγγελης Κωνσταντῖνος.
71. * Ζησίου Κωνσταντῖνος.
72. * Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος.
73. Ζωγράφος Γεώργιος.
74. Ζωγράφος Ἰωάννης.
75. Ζωγράφος Κωνσταντῖνος.
76. Ἠλιόπουλος Βασίλειος.
77. Ἠλιόπουλος Παναγιώτης.
78. * Ἠλιόπουλος Χρῖστος.
79. Θεοδότου Σόλων.
80. * Θεοδωρακάκης Στυλιανός.
81. * Θεοδωράκης Γεώργιος.
82. Ἰωαννίδης Γ Ἰωάννης.
83. Ἰωαννίδης Χρῖστος.
84. * Καββαλιερᾶτος Ἄννινος Μιλτ.
85. Καββαδίας Ἀλέξανδρος.
86. * Καββαδίας Παναγῆς.
87. * Καζάζης Νεοκλῆς.
88. Καλαποθάκης Μιχ. Δημήτριος.
89. Καλβοκορέσης Λεωνίδας.
90. Καλιτσουνάκης Ἰωάννης.
91. * Καλογερόπουλος Νικόλαος.
92. Καλογερόπουλος Παναγιώτης.
93. Καμπάνης Νικόλαος.
94. Καντιάνης Νικόλαος.
95. Καπερώνης Νικόλαος.
96. * Καπετανάκης Νικόλαος.
97. Καπρουλᾶς Γεώργιος.
98. Καράκαλος Νικόλαος.
99. Καρανδρέας Ἀπόστολος.
100. * Καρκούλιας Ἡρακλῆς.
101. * Καρολίδης Παῦλος.
102. Καρόλου Νικόλαος.
103. Καροῦζος Χρῖστος.
104. Κασσαβέτης Ἀλέξανδρος.
105. * Καστόρχης Δημήτριος.
106. * Καστριώτης Παναγιώτης.
107. Κάτσανος Νικόλαος.
108. * Καυταντζόγλου Ἰωάννης.
109. * Κεραμόπουλος Ἀντώνιος.
110. * Κλοντηρόπουλος Γεώργιος.
111. Κοκόλης Σπυρίδων.
112. Κολλιαβᾶς Γεώργιος.
113. Κολλινιάτης Ἠλίας.
114. Κολλινιάτης Σπυρίδων.
115. Κολοκοτσᾶς Εὐάγγελος.
116. Κοσμόπουλος Ἰωάννης.
117. Κοτζιᾶς Νικόλαος.
118. Κουγέας Σωκράτης.
119. * Κουμανούδης Πέτρος.
120. * Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος.
121. Κρανιώτης Ἰωάννης.
122. Κρητικὸς Εὐάγγελος.
123. Κριεζῆς Ἀλέξανδρος.
124. Κριεζῆς Ἀνδρέας.
125. * Κριεζῆς Ἀντώνιος.
126. Κριεζῆς Ἐμμανουήλ.
127. Κριμπᾶς Ἀθανάσιος.
128. Κριμπᾶς Βασίλειος.
129. Κτενᾶς Κωνσταντῖνος.
130. Κυπαρίσσης Νικόλαος.
131. * Κύρης Μιχαήλ.
132. Κυριαζῆς Σπυρίδων.
133. Κυριακίδης Στίλπων.
134. Κυριακὸς Ἰωάννης.
135. Λαμπίκης Βασίλειος.
136. * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος.
137. Λεκὸς Γεώργιος.
138. * Λεονάρδος Βασίλειος.
139. * Λιβαδᾶς Μιχαήλ.
140. Λιβαδᾶς Νικόλαος.

141. Λιβαδᾶς Παντελῆς.
142. Λιβιεράτος Σπυρίδων.
143. Λιμπερόπουλος Παναγιώτης.
144. Λογοθέτης Κωνσταντῖνος.
145. * Λυκάκης Ἀλέξανδρος.
146. Λυκούδης Ἐμμανουήλ.
147. Λῶ Πειρουνάκη Αἰκατερίνη.
148. Μαγιάσης Ἰωάννης.
149. Μαγιάσης Σωτήριος.
150. Μάζαρης Δημήτριος.
151. Μακκᾶ Ξανθίππη Π.
152. * Μακκᾶς Δημήτριος.
153. * Μακκᾶς Νικόλαος.
154. Μακρῆς Γεράσιμος.
155. Μαλαπέτσας Θεόδωρος.
156. Μαλτέζος Κωνσταντῖνος.
157. Μάμος Πιπῖνος.
158. * Μαντζάκος Χρῖστος.
159. * Μαντζούφας Ἀνδρέας.
160. Μαντούδης Μιχαήλ.
161. * Μανωλίδης Σωκράτης.
162. Μαργαρίτης Σπυρίδων.
163. Μαρινᾶτος Σπυρίδων.
164. Μαρκόπουλος Βασίλειος.
165. * Μαρκόπουλος Ἰωάννης.
166. Μαυρούλιας Ἰωάννης.
167. Μέλφος Δημήτριος.
168. Μενάρδος Σῖμος.
169. * Μερκούρης Σπυρίδων.
170. Μέρμηγκας Κωνσταντῖνος.
171. * Μεσολωρᾶς Ἰωάννης.
172. Μεσολωρᾶς Παναγιώτης.
173. Μηλιάδης Ἰωάννης.
174. * Μητσόπουλος Χρῖστος.
175. Μιαούλης Ἀνδρέας.
176. Μιχαηλίδης Μιχαήλ.
177. * Μούσης Ἰωάννης.
178. Μουτσόπουλος Δημήτριος.
179. Μουτσόπουλος Φώτιος.
180. Μπαβαβέας Ἀδαμάντιος.
181. Μπαλᾶνος Νικόλαος.
182. * Μπάρτ Γουλιέλμος.
183. Μπαχαρίας Στυλιανός.
184. * Μπενάκης Ἀντώνιος.
185. * Μπενάκης Ἐμμανουήλ.
186. Μπένσης Βλαδίμηρος.
187. Μπέρτος Νικόλαος.
188. Μπουρνιᾶς Ἀντώνιος.
189. * Μυστακίδης Βασίλειος.
190. Ναισούλης Βασίλειος.
191. * Νεγροπόντης Μιλτιάδης.
192. Νικητόπουλος Ἀνδρέας.
193. * Νικολαΐδης Ἰωάννης.
194. * Νικολαΐδης Λουδοβῖκος.
195. Νομικὸς Δημήτριος.
196. Νομικὸς Μᾶρκος.
197. * Noack Ferdinand.
198. * Ξανθουδίδης Στέφανος.
199. Ξυγγόπουλος Ἀνδρέας.
200. Οἰκονόμος Γεώργιος Π.
201. * Οἰκονόμος Παναγιώτης Π.
202. Οἰκονόμου Ἰωάννης.
203. Οἰκονόμου Μιχαήλ.
204. Ὀρλάνδος Ἀναστάσιος.
205. * Παγανέλης Σπυρίδων.
206. * Παγανέλης Στάμος.
207. * Πάλλης Ἀγαμέμνων.
208. * Παναγιωτόπουλος. Ἀνδρέας.
209. Παναγιωτόπουλος Κων/τῖνος.
210. * Παντελίδης Ἐμμανουήλ.
211. Παντερμαλῆς Στυλιανός.
212. Παππαδάκης Κωνσταντῖνος.
213. Παππαδάκης Νικόλαος.
214. Παππαδόπουλος Θωμᾶς.
215. Παππαηλιοῦ Χαράλαμπος.
216. Παππαθανασίου Πάνος.
217. Παππαϊωάνου Γεώργιος.
218. Παππαϊωάνου Ἰωάννης.

219. Παππαϊωάννου Πάνος.
220. Παππαμιχαὴλ Γρηγόριος.
221. * Παππαναστασίου Ἀλέξανδρος.
222. Παππαναστασίου Σπυρίδων.
223. Παππανδρέου Γεώργιος.
224. Παππανδρέου Πάνος.
225. Παππαντωνίου Ἀπόστολος.
226. Παππαντωνόπουλος Νικόλαος.
227. Παππασπυρίδου Σέμνη.
228. Παππαφλέσσας Γρηγόριος.
229. Παππαφλέσσας Ἰωάννης.
230. Παππαφλέσσας Κωνσταντῖνος.
231. * Παππούλιας Δημήτριος.
232. Παππούλιας Κωνσταντῖνος.
233. Παράσχος Γεώργιος.
234. Πατσουρᾶκος Ἰωάννης.
235. Πεζᾶς Σταμάτιος.
236. Πεζόπουλος Ἐμμανουήλ.
237. Πελεκίδης Εὐστράτιος.
238. Πεσματζόγλου Γεώργιος.
239. Πετιμεζᾶς Θρασύβουλος.
240. Πετροκόκκινος Δημήτριος.
241. Πίππας Δημοσθένης.
242. Πιτίδης Μιχαήλ.
243. Πλυτᾶς Ἀμβρόσιος.
244. Πολίτης Ἰωάννης.
245. * Πολίτης Νικόλαος.
246. * Πολυγένης Κωνσταντῖνος.
247. Πολυχρονιάδης Κωνσταντῖνος.
248. Πορτοκάλης Ἀλέξανδρος.
249. Πουλίτσας Παναγιώτης.
250. Πουλόπουλος Ἀπόστολος.
251. Πουλόπουλος Ἠλίας.
252. Πουρῆς Μιλτιάδης.
253. Πρινάρης Κίμων.
254. * Πὼπ Γεώργιος.
255. Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος.
256. * Ράλλης Γεώργιος.
257. * Ράλλης Κωνσταντῖνος.
258. Ρεδιάδης Περικλῆς.
259. Ρῖζος Σταμάτιος.
260. Ρινόπουλος Μιχαήλ.
261. Ροζάκης Σταμάτιος.
262. Ρουμπάνης Ἰωάννης.
263 Ρούνιος Κωνσταντῖνος.
264. Ροῦφος Λουκᾶς Κανακάρης
265. Ρωμαΐδης Ἰωάννης.
266. Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος.
267. * Ρωμᾶνος Ἄθως.
268. * Ρώσσης Ζῆκος.
269. Σαδούκας Χρῖστος.
270. Σακελλαριάδης Στέφανος.
271. * Σακελλαρόπουλος Σωτήριος.
272. Σαρσέντης Λυκοῦργος.
273. Σεργόπουλος Ἰωάννης.
274. * Σημαντήρας Κωνσταντῖνος.
275. Σκάσσης Ἑρρῖκος.
276. Σκάσσης Θωμᾶς.
277. * Σκλαβοῦνος Γεώργιος.
278. Σκοτίδας Εὐάγγελος.
279. * Σκουζὲς Ἀλέξανδρος.
280. * Σκουλούδης Στέφανος.
281. * Σκοῦφος Θεόδωρος.
282. * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς.
283. Σπυρόπουλος Παναγιώτης.
284. * Στάης Σπυρίδων.
285. Σταθακόπουλος Παναγιώτης.
286. Σταθᾶτος Ἀντώνιος.
287. * Σταμελᾶτος Γεώργιος.
288. * Σταμούλης Ἀναστάσιος.
289. Στάμος Ἰωάννης.
290. Στασινόπουλος Σύριος.
291. Σταυρόπουλος Ἄγγελος.
292. Σταυρόπουλος Σπυρίδων.
293. * Στεργιόπουλος Δημήτριος.
294. Στεργιόπουλος Παναγιώτης.
295. * Στεφανόπουλος Ἀνδρέας.
296. * Στρέϊτ Γεώργιος.

297. * Studniczka Franz.
298. * Σφακιανάκης Παναγιώτης.
299. Σφήκας Δημήτριος.
300. * Σωτηριάδης Γεώργιος.
301. Σωτηρίου Γεώργιος.
302. Τετενὲς Ὄθων.
303. Τζηρὸς Κωνσταντῖνος.
304. * Τριανταφυλλάκος Νικόλαος.
305. Τρικούπης Σπυρίδων.
306. Τσακαλῶτος Ἀθανάσιος.
307. Τσιπούρας Δημήτριος.
308. * Τσούντας Χρῖστος.
309. Τσόχας Γεώργιος.
310. * Fabricius Ernst.
311. * Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος.
312. * Φιλάρετος Γεώργιος.
313. Φὶξ Ἰωάννης Καρ.
314. Φουρίκης Πέτρος.
315. * Χαβιαρᾶς Νικήτας.
316. Χαντέλης Ἰωάννης.
317. Χαριτάκης Γεώργιος.
318. Χαρίτος Ἰωάννης.
319. Χαροκόπος Σπυρίδων.
320. * Χατζάκος Ματθαῖος.
321. Χατζῆς Ἀντώνιος.
322. * Χατζιδάκης Γεώργιος.
323. Χριστίδης Δημήτριος.
324. Χριστόπουλος Μιχαήλ.
325. Χριστόπουλος Σπυρίδων.
326. Χρυσάφης Ἰωάννης.
327. Χρυσούλης Γκίκας.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925 ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗι ΓΕΝΙΚΗι ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗι 14ῃ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1926

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι,

Πρὸ τῆς ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος 1925, κατ᾽ ἐπικρατῆσαν ἀγαθὸν καὶ σεβαστὸν ἔθιμον, τὸ Δ. Συμβούλιον προσφέρει πρῶτον εὐλαβῆ τιμὴν πρὸς τοὺς ἀποθανόντας ἑταίρους καὶ συναδέλφους, τοὺς πιστῶς ἀφοσιωθέντας πρός τε τὸν σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν τῆς εὐγενεστάτης ἐπιστήμης.

Ἐκ τῶν ἐπιτίμων ἑταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν ἐπιφανῆ Γάλλον ἀρχαιολόγον Θεόφιλον **Homolle,** ἐπίτιμον διευθυντὴν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων καὶ Ἀκαδημαϊκόν. Συνδεθεὶς μετὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὁ Homolle διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἐνδοξοτάτων ἑλληνικῶν τόπων, τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Δήλου, καὶ προαγαγὼν ἐξόχως τό τε ἔργον τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην καθόλου, οὐδέποτε ἐλησμόνησεν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ τὴν γῆν, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ τροφὸς τῆς δόξης του, πᾶσαν δὲ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ἀπέτισεν ὁ Homolle δι᾽ ἀνυποκρίτου καὶ θερμοτάτης ἀγάπης πρὸς τὴν Νέαν Ἑλλάδα.

Τὴν εἰλικρινῆ ταύτην στοργὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα δὲν περιώρισεν ὁ Homolle εἰς ἁπλᾶς ῥωμαντικὰς ἐκδηλώσεις, ἀλλ᾽ ὑπῆρξε παντὸς ἑλληνικοῦ ζητήματος ἀκαταπόνητος ὑποστηρικτὴς καὶ τῆς φιλελληνικῆς ἐν Γαλλίᾳ κινήσεως πολυτιμότατος ὑφηγητής, ἐμψυχῶν καὶ ἐμπνέων τοὺς πάντας πρὸς ἀγαθὴν δρᾶσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Θεοφίλου Homolle ὀφείλεται ἡ ἐν ἔτει

1907 ἵδρυσις τῆς «Ἑνώσεως πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων» ἐν Γαλλίᾳ, εἶναι δὲ γνωστόν, τίνας σημαντικὰς ὑπηρεσίας προσήνεγκεν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἔθνος ἡ Ἕνωσις ἐκείνη καὶ διὰ διαλέξεων καὶ δι' ἄλλων ποικίλων μέσων προαγαγοῦσα τὸν Φιλελληνισμὸν παρὰ τῇ Γαλλικῇ κοινῇ γνώμῃ. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀντεπροσωπεύθη ἐν τῇ κηδείᾳ τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς διὰ τοῦ παρεπιδημοῦντος τότε ἐν Παρισίοις Γραμματέως αὐτῆς, ὅστις καὶ συλλυπητήρια γράμματα ἀπηύθυνε πρός τε τὴν οἰκογένειαν καὶ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιγραφῶν.

Τὸ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν μακρὸν συλλυπητήριον ἀνεγνώσθη ἐν δημοσίᾳ συνεδρίᾳ αὐτῆς, ὁ δὲ κόμης Delaborde ἐξέφρασε διὰ θερμῶν ἐκφράσεων τὰς εὐχαριστίας τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν.

Δεύτερον ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐκ τῶν ἐπιτίμων αὐτῆς ἑταίρων τὸν **Hans Pomtow,** ὅστις πολλὰς προσήνεγκεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἰδίᾳ τὴν Δελφικὴν ἀρχαιολογίαν ὑπηρεσίας. Αἱ περὶ τὴν Δελφικὴν τοπογραφίαν, ἐπιγραφικὴν καὶ χρονολογίαν ἐργασίαι τοῦ Pomtow εἶναι σπουδαῖαι συμβολαὶ εἰς τὴν ὅλην ἱστορίαν τῶν Δελφῶν, θέλουσι δὲ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀναγνωρισθῇ ὡς τοιαῦται, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ πρόοδος τῶν νεωτέρων ἐπιστημονικῶν γενεῶν.

Βαθεῖαν θλῖψιν ᾐσθάνθη ἡ Ἑταιρεία καὶ ἐπὶ τῷ πολὺ προώρῳ θανάτῳ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέλου καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας Αὐγούστου **Frickenhaus**

Διατρίψας κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ἤλπιζε νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ τῆς ὑπούλου νόσου, ἥτις εἶχε κλονίσει σοβαρώτατα τὴν ὑγείαν αὐτοῦ, δὲν προέλαβε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' ὑπέκυψε καθ' ὁδὸν εἰς νέαν προσβολὴν τῆς ἀσθενείας.

Ἀφορμηθεὶς ἀπὸ ἀρτιωτάτης φιλολογικῆς μορφώσεως ἐπεξετάθη ὁ Frickenhaus εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἀρχαιολογίας ἔχων ὡς σπουδαῖα φυσικὰ ἐφόδια τὸν ἀκαταπόνητον αὐτοῦ ζῆλον καὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὀξύνοιαν συνδεδεμένα πρὸς γενναίαν ψυχήν.

Τὰς ἐργασίας αὐτοῦ διέκρινε πάντοτε ἡ ὀξύτης τῆς παρατηρήσεως καὶ ἡ πληθώρα τῶν ἐπινοιῶν. Καὶ ἔνθα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεύνης αὐτοῦ δὲν ἐστοχάζετο τοῦ ὀρθοῦ, ἡ διαδρομὴ τῆς πραγματείας δεικνύει τὴν σφριγῶσαν διάνοιαν, ἥτις κυριαρχεῖ τῆς ὕλης, ἣν ἐξετάζει.

Αἱ τοπογραφικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι ἐν τῇ Ἀργολίδι καὶ ἡ συγκρότησις τῆς ἀρχαιολογικῆς γεωγραφίας τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἑλληνικῆς χώρας, βασιζομένη ἐπὶ ἀκριβεστάτης μελέτης τῶν τόπων ἐκείνων θὰ χρησιμεύωσιν ἐπὶ μακρὸν ὡς ὁδηγὸς πάσης σχετικῆς σπουδῆς.

Σημαντικώταται εἶναι ὡσαύτως αἱ περὶ τῶν Ληναϊκῶν ἀγγείων καὶ ἄλλων μνημείων συγγενῶν ἐργασίαι τοῦ Frickenhaus, δι᾿ ὧν οὗτος σπουδαίως διεφώτισε τὴν γένεσιν τῆς τραγῳδίας. Γνωστόταται δὲ εἶναι αἱ μελέται αὐτοῦ περὶ τοῦ Ἀγελάδα, τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Κολώτου ὡς καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σκηνῆς.

Βαθεῖαν ὡσαύτως θλῖψιν ἐνεποίησε καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λυὼν καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας **Herni Lechat** διακεκριμένου ἐρευνητοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς πλαστικῆς.

Σπουδαίας ἰδίᾳ παρέσχε συμβολὰς ὁ Lechat εἰς τὴν μελέτην τῆς προφειδιακῆς Ἀττικῆς πλαστικῆς καὶ μάλιστα τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως γλυπτῶν τῆς περιόδου ταύτης.—Ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς Ἐπιδαύρου συνέδεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ Lechat δημοσιεύσας μετὰ τοῦ ἀρχιτέκνονος Defrasse διεξοδικὸν ἔργον περιέχον μετ᾿ ἀναπαραστάσεων τῶν μνημείων τῆς Ἐπιδαύρου καὶ γλαφυρὰν αὐτῶν περιγραφήν. Σημαντικὴ ὡσαύτως εἶναι ἡ διεξοδικὴ αὐτοῦ μελέτη περὶ τοῦ γλύπτου Πυθαγόρου τοῦ Ῥηγίνου ὡς καὶ περὶ τοῦ Φειδίου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς πλαστικῆς κατὰ τὸν 5ον π. Χ. αἰῶνα.

Καθ᾿ ὅλου τὸν Η. Lechat διακρίνει ἀκριβεστάτη περιγραφὴ καὶ ἀνάλυσις τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων, καὶ μεγίστη σωφροσύνη περὶ τὴν ἔκφρασιν εἰκασιῶν καὶ τολμηρῶν συνδυασμῶν.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἑταίρων αὐτῆς ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν ἐπιφανῆ φιλόλογον **Γρηγόριον Βερναρδάκην,** ὅστις διά τε τῶν

φιλολογικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας σπουδαίως ὠφέλησε καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν καθόλου ἐπιστήμην.

Ἀπέθανεν ὡσαύτως κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἑταῖρος **Ἐμμανουὴλ Λυκούδης,** ὁ γνωστότατος νομικὸς καὶ γλαφυρώτατος λογογράφος.

Ὁσαύτως ἐξέλιπε καὶ ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἑταῖρος Μαγιάσης.

Μετ᾿ εὐγνώμονος καὶ εὐλαβοῦς ἀναμνήσεως κλείοντες τὴν σειρὰν ταύτην τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἀφιέρωσαν τὸν βίον εἰς τὴν θεραπείαν καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης, χαιρετίζομεν θερμῶς τοὺς ἑορτάσαντας τὴν ἑξηκονταετηρίδα αὐτῶν ἐπιτίμους ἡμῶν ἑταίρους καὶ διαπρεπεῖς ἀρχαιολόγους τὸν **Walter Amelung**, διευθυντὴν τῆς ἐν Ῥώμῃ Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ τὸν **Ferdinand Noack,** καθηγητὴν τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ἀμφοτέρους διὰ θαυμαστῆς ὄντως ἐργασίας συντελοῦντας εἰς τὴν τελείωσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν καὶ εἰς τὴν προπαρασκευὴν ἀξίων μαθητῶν.

Ὡσαύτως ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία χαιρετίζει εὐχαρίστως τὴν ἐν τῇ Διευθύνσει τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐγκατάστασιν τοῦ κ. **Roussel** κρατίστου ἐπιγραφικοῦ καὶ ἀρχαιολόγου, εὔχεται δὲ ὁλοψύχως, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὴν ἔνδοξον τῆς Σχολῆς δρᾶσιν ἐπ᾿ ἀγαθῷ τῆς ὑπερόχου ἐπιστήμης, εἰς ἣν διάσημοι ἄνδρες παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν αὐτῶν, παραδόντες τὴν δᾷδα εἰς τοὺς εὐγενῶς νῦν ἀγωνιζομένους τὸν κάλλιστον τῶν ἀγώνων, τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀληθείας.

Τοῦ ἀγῶνος τούτου γενναῖος σημαιοφόρος ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1925 τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς ἔργον, τό τε ἀνασκαφικὸν καὶ τὸ δημοσιευτικόν, προσέρχεται δὲ σήμερον, ὅπως κατὰ τὰ νενομισμένα δώσῃ δημοσίᾳ λόγον περὶ τούτου.

1. Ἐν **Ἀθήναις** ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία τὰς ἀνασκαφικὰς αὐτῆς ἐργασίας ἐν τῷ **Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους** διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. Π. Καστριώτου, ἀπεκαλύφθη δὲ διὰ τῆς σκαφῆς του 1925 ὁλόκληρος ὁ τοῖχος τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὠδείου. Ἡ πλευρὰ αὕτη τοῦ Ὠδείου ἐξηκριβώθη νῦν ὅτι εἶχε μῆκος 67 μέτρων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κτίριον ἦτο, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Doerpfeld, τετράγωνον ἡ πλευρὰ αὕτη παρέχει ἀμέσως καὶ τῶν ἄλλων τὰς διαστάσεις, κατ᾽ ἀκολουθίαν δὲ καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος.

Ὁ βορειοδυτικὸς οὗτος τοῖχος ἐτερματίζετο πλησίον τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου, ἀφιεμένης μεταξὺ τῶν οἰκοδομημάτων στενῆς διόδου πλάτους 0.50 μ. — Ἡ δίοδος αὕτη ἐχρησίμευεν ὡς ὀχετὸς τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων ὑδάτων καὶ πρὸς προφύλαξιν τῶν οἰκοδομημάτων ἀπ᾽ αὐτῶν. Ἀνάλογα προφυλακτικὰ κατασκευάσματατα παρετηρήθησαν ἤδη καὶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Μ. Ἀσίας, ἐκ δὲ τῆς μεγάλης ἀστυνομικῆς ἐπιγραφῆς τῆς Περγάμου ἐμάθομεν ὅτι οἱ ὀχετοὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο *περιστάσεις*, τὸ δὲ πλάτος αὐτῶν καθωρίζετο διὰ νόμου.

Ὁ ἄλλος βορειοδυτικὸς τοῖχος τοῦ Ὠδείου ἦτο ἐπενδεδυμένος διὰ μαρμαρίνων μεγάλων πλακῶν, αἵτινες διετηρήθησαν καλῶς ὑπὸ τὴν βαθεῖαν ὑπὲρ τὰ 7 μέτρα ἐπίχωσιν.

Ὡσαύτως μακρὰν σκαφὴν ἐξετέλεσεν ὁ κ. Καστριώτης παρὰ τὸ πρόπυλον τοῦ Ὠδείου καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν νεωτέρων οἰκίσκων, ἀπεκάλυψε δὲ μέγα τεῖχος κροκαλοπαγῶν λίθων breccia, πάχους 1,50 μ., οὗ τὸ διάκενον ἦτο πεπληρωμένον διὰ μικρῶν λίθων. Περαιτέρω εὑρέθησαν τὰ θεμέλια ἡμικυκλικοῦ κτίσματος, ἴσως ἐξέδρας, κατεσκευασμένης διὰ μικρῶν λίθων καὶ ἀσβέστου.

Τὸ στερεὸν ἔδαφος, μέχρις οὗ ἔφθασεν ἡ σκαφή, ἀπεδείχθη κατωφερές, τοῦτο δὲ συμφωνεῖ ἄριστα πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀνδοκίδου (περὶ τ. μυστ. 38), καθ᾽ ἣν ὁ δοῦλος ὁ ἰδὼν τὰ γενόμενα κατὰ τὴν νύκτα τῶν Ἑρμοκοπιδῶν διηγεῖται ὅτι εἶδε τοὺς συνωμότας ἀπὸ τοῦ Ὠδείου εἰς τὴν ὀρχήσραν τοῦ θεάτρου *καταβαίνοντας*.

Περαιτέρω ἡ σκαφὴ συνήντησεν ἐφέτος τμῆμα τοῦ ὑδραγωγείου τῆς ἐννεακρούνου, ὅπερ κατήρχετο ἀπὸ τῆς ΝΑ γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἔφθανε μέχρι τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως, ἔνθα ὁ Doerpfeld ἀνεῦρε τὴν ἐννεάκρουνον.

2. Δευτέρα ἐν Ἀθήναις ἐργασία ἐγένετο κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ **Διονυσιακοῦ θεάτρου** διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γουλιέλμου Doerpfeld, σκοπὸς δὲ ταύτης ἦτο ἡ ἐξακρίβωσις τῆς ἡλικίας τῶν διαφόρων τοίχων τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ θεάτρου. Ὁ κ. Doerpfeld εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ πρῶτος μελετήσας ἀκριβέστατα καὶ δημιουργήσας τὴν οἰκοδομικὴν ἱστορίαν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Διὰ τοῦτο δὲ ἡ Ἑταιρεία προθυμότατα ἀπεδέξατο τὴν συνεργασίαν αὐτοῦ. Ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο πρὸς τούτοις πολύτιμον συμπλήρωμα τῆς πρὸς Α τοῦ θεάτρου ἐκτελουμένης ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφῆς τοῦ Ὠδείου.

Ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ διακρίνονται, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Doerpfeld, ἓξ οἰκοδομικαὶ περίοδοι: 1η ἡ τοῦ Πεισιστράτου κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα, 2α ἡ τοῦ Περικλέους κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα, 3η ἡ τοῦ Λυκούργου κατὰ τὸν 4ον, 4η ἡ τοῦ Σύλλα πιθανῶς κατὰ τὸν 1ον π. Χ. αἰῶνα, 5η ἡ τοῦ Νέρωνος κατὰ τὸν 1ον μ. Χ. αἰῶνα καὶ 6η ἡ τοῦ ἄρχοντος Φαίδρου ἐν τῷ 3ῳ μετὰ Χ. αἰῶνι. Ὅτι κατὰ τὰς διαφόρους ταύτας περιόδους οὔτε τὸ σχῆμα οὔτε αἱ λεπτομέρειαι τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἦσαν ὅμοιαι εἶχε καὶ πρότερον ἐξακριβωθῆ κατὰ τὰ κυριώτατα σημεῖα, ἀλλὰ δὲν ἦτο πάντων τῶν διαφαινομένων τοίχων καὶ οἰκοδομικῶν λειψάνων ἐντελῶς σαφὴς ἡ σημασία καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους σχέσις. Ἡ κατὰ τὸ 1925 γενομένη ἔρευνα ἐκύρωσε τὴν προτέραν γνώμην ὅτι τὸ κοῖλον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ὡς ἔχει σήμερον, ἐκτίσθη ἐν τῷ 4ῳ αἰῶνι π. Χ. ὑπὸ τοῦ Λυκούργου. Ἐδίδαξε περαιτέρω ἡ ἔρευνα ὅτι πρὸ τοῦ Λυκούργου ὑφίστατο ἄλλο θέατρον, ὅπερ ἤρξατο οἰκοδομῶν ὁ Περικλῆς. Τὸ πρότερον τοῦτο θέατρον δὲν γινώσκομεν νῦν μέχρι τίνος σημείου ἐξετελέσθη. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι τὸ θέατρον τοῦτο δὲν εἶχεν ἀκόμη λιθίνην σκηνήν, διότι ἐν τῷ 5ῳ αἰῶνι ἡ σκηνὴ ἦτο ξυλίνη·

Τοῦτο δὲ ἐμφαίνεται ἐκ τῶν σῳζομένων μεγάλων ὀπῶν, αἵτινες ἐχρησίμευον πρὸς εἰσδοχὴν τῶν μεγάλων δοκῶν τοῦ σκελετοῦ τῆς ξυλίνης σκηνῆς. Κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα, ὅτε ὁ Λυκοῦργος κατεσκεύασε λιθίνην σκηνὴν καὶ προσέθηκεν ἑκατέρωθεν *παρασκήνια*, ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ σμικρύνῃ τὸ κοῖλον κατὰ τὰς παρόδους, ἵνα ἐκλίπῃ ἡ ἐκ τῆς προσθήκης τῶν παρασκηνίων δημιουργηθεῖσα κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα δυσχωρία καὶ ἀνοιχθῶσι πάλιν πάροδοι.

Τὸ θέατρον τοῦ Περικλέους μετὰ τοῦ Ὠδείου καὶ τοῦ νεωτέρου ναοῦ τοῦ Διονύσου, οὗ τὸ ἄγαλμα γινώσκομεν ὅτι ἐποίησεν ὁ μέγας καλλιτέχνης τοῦ 5ου αἰῶνος Ἀλκαμένης — ἀνήκουσι πάντα εἰς ἓν μέγα καλλιτεχνικὸν συγκρότημα, ὅπερ κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα συνέλαβεν ὁ Περικλῆς μετὰ τῶν συνεργαζομένων αὐτῷ καλλιτεχνῶν, μεθ' ὧν ἐσχεδίασε καὶ ἐξετέλεσε καὶ τὰ νέα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μνημεῖα.

Περαιτέρω ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη ἔφερεν εἰς πλῆρες φῶς καὶ λείψανα ἄλλου ἔτι ἀρχαιοτέρου θεάτρου, τὰ ὁποῖα ἦσαν μὲν καὶ πρότερον ὁρατά, ἀλλὰ δὲν εἶχον ἀκριβῶς ἐρευνηθῆ. Τὰ λείψανα ταῦτα εἶναι μέρος τῆς ἀρχαιοτάτης ὀρχήστρας, κατεσκευασμένης ἐκ πολυγώνων τιτανολίθων καὶ ἀνηκούσης πιθανώτατα εἰς ἄλλην μεγάλην οἰκοδομικὴν περίοδον τοῦ 6ου π. Χ. αἰῶνος, ὅτε ὁ μεγαλεπήβολος Πεισίστρατος ἔκτισεν αὐτὴν παρὰ τὸ Διονυσιακὸν τέμενος.

Ἄλλους τινὰς τοίχους συγχρόνους τῇ ὀρχήστρᾳ ταύτῃ καὶ δύο παχεῖς τετραγωνικοὺς στύλους συνδέει ὁ κ. Dœrpfeld πιθανώτατα πρὸς τὸ ἀρχαιότατον Διονυσιακὸν θέατρον καὶ ἑρμηνεύει αὐτοὺς ἢ ὡς θεμέλια τοῦ ξυλίνου θεάτρου, τῶν περιφήμων *ἰκρίων*, τὰ ὁποῖα ἀρχομένου τοῦ 5ου αἰῶνος κατέρρευσαν, ἢ ὡς στηρίγματα τοῦ μονιμωτέρου ξυλίνου θεάτρου τοῦ κατασκευασθέντος μετὰ τὴν κατάρρευσιν ἐκείνην.

Σημαντικὸν ἄρα πόρισμα τῆς σκαφῆς ταύτης τοῦ 1925 εἶναι πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τὸ περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Περικλέους ἐξαχθέν, ὅπερ εἶχε προχωρήσει εἰς ἱκανὸν ὕψος, ὅτε ὁ Λυκοῦργος διὰ τὴν νέαν διαμόρφωσιν τῆς σκηνῆς καὶ τῶν παρασκηνίων ἠναγκάσθη νὰ κατεδαφίσῃ τὸ νότιον ἀντέρεισμα τοῦ κοίλου καὶ νὰ μεταθέσῃ αὐτὸ

2-3 μέτρα βορειότερον. Ἡ μικρὰ αὕτη σκαφὴ δεικνύει πόσον διδακτικὰ δύνανται νὰ ἀποβῶσι καὶ τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον μάλιστα ἄσημα καὶ ἄθλια τοιχάρια, ὅταν τύχωσι τῆς ὀφειλομένης ἑρμηνείας. Ἐν τῇ σκαφῇ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἔχομεν καὶ νέον παράδειγμα τῆς ἀριστοτεχνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἑρμηνείας.

3η ἐργασία τῆς Ἑταιρείας ἐγένετο ἐν τῷ παρὰ τὸν Ὠρωπὸν **Ἀμφιαρείῳ** διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Λεονάρδου, ὅστις ἀφιέρωσε μακροτάτην ἐργασίαν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ τόπου.

Καὶ κατὰ τὸ 1925 ὁ κ. Λεονάρδος ἔσκαψεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου καὶ προπαρεσκεύασε μέγα μέρος τοῦ ὅλου χώρου δι' ἀνακαθάρσεως πρὸς ἐπικειμένην σχεδιογράφησιν καὶ φωτογράφησιν τοῦ Ἀμφιαρείου καὶ ἐξηκολούθησε νὰ συντάσσῃ τὸν ἀπολογισμὸν τῆς μακρᾶς καὶ ὠφελιμωτάτης ταύτης ἀνασκαφῆς, ἥτις θέλει ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ δημοσιευθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας.

Ἐκ τῆς ἐφετινῆς σκαφικῆς ἐρεύνης τοῦ κ. Λεονάρδου ἐν τῷ ἄρτι ἀγορασθέντι ἀγρῷ Λούπη προέρχοντα τέσσαρα μεγάλα δωμάτια οἰκοδομήματος ἐκ πωρολίθων μετ' ἐπιχρίσματος ἀσβέστου.

4η ἀνασκαφὴ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐν **Φεραῖς** τῆς Θεσσαλίας ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς Θαυλίου διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἀρβανιτοπούλου, συμμετεχούσης πρὸς μελέτην τῶν ἀρχιτεκτονικῶν εὑρημάτων καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς διὰ τοῦ Ἑταίρου αὐτῆς κ. Béquignon.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην τοῦ 1925 ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ εἰς ἱκανὸν βάθος εὑρέθησαν τάφοι τῆς πρωΐμου γεωμετρικῆς περιόδου, ἀμελέστατα πεποιημένοι ἐκ πλακῶν ἀκατεργάστων τιτανολίθου καὶ περιέχοντες ἐκτὸς τῶν νεκρῶν καὶ ἐλάχιστα μικρὰ ἀγγεῖα μετὰ κυκλικῶν γραπτῶν ζωνῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ τεμάχιά τινα σιδηρᾶ. Οἱ τάφοι ἀνήκουσι κατὰ τὸν ἀνασκάψαντα εἰς τοὺς ἀπὸ 900-800 π. Χ. χρόνους.

Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ καὶ πρὸ τοῦ στερεοβάτου τῆς Ν-Α γωνίας εὑρέθησαν ὀλίγα μέν, ἀλλὰ πλουσίως βεβαμ. τμήματα μυκηναϊκῶν ἀγγείων καὶ πηλίνων ἀγαλματίων.

Ἐκ τῶν εὑρημάτων τούτων ἐκφαίνεται ὅτι ὁ ναὸς τοῦ 5ου αἰῶνος, ὅστις διεδέχθη ἄλλον τοῦ 6ου αἰῶνος, εὑρίσκετο ἐπὶ τεμένους ἱεροῦ παλαιοτάτης ἐποχῆς καὶ ἐπὶ νεκροπόλεως γεωμετρικῆς. Σημειωτέον ὅτι ἀπαντῶσι δύο τρόποι ἐνταφιασμοῦ, ὁ τῆς ἁπλῆς ταφῆς καὶ ὁ τῆς ἀτελοῦς καύσεως.

Ὡς πρὸς τὰ οἰκοδομήματα τὰ εὑρήματα μαρτυροῦσι περὶ τριῶν ναῶν.

α) Εἷς *ἀρχαιότατος* ναΐσκος τῶν χρόνων 700-650 π. Χ. εἰκάζεται ἐξ ἑνὸς τεμαχίου δωρικοῦ κιονοκράνου ἐντελῶς πρωτογενοῦς, φαίνεται δ' ὅτι ὁ ναΐσκος οὗτος ἦτο ξύλινος καὶ πλίνθινος, εἰς αὐτὸν δὲ ἀνήκουσι καὶ τὰ ἄφθονα χαλκᾶ εὑρήματα, ἅτινα ἐγένοντο ἐκεῖ καὶ ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ τῶν Ἀθηνῶν.

β) Ὁ δεύτερος περὶ τὸ 550 ἱδρυθεὶς *ἀρχαϊκὸς ναὸς* συνάγεται ἐκ τῶν δωρικῶν αὐλακωτῶν κιόνων, οἵτινες ἔχουσι κτισθῇ ἐν τῷ στερεοβάτῃ τοῦ νεωτέρου ναοῦ, καὶ ἐξ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν καὶ κιονοκράνων μετὰ γλυπτῶν κοσμημάτων εὑρεθέντων ἐκεῖ.—Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἀνήκουσι πήλινα ἀρχαϊκὰ ἀγάλματα, ποικίλων τύπων, γυναικεῖα. Χαλκᾶ ἀφιερώματα τῆς περιόδου ταύτης ἐλπίζεται νὰ εὑρεθῶσι κατὰ τὴν προσεχῆ ἐπανάληψιν.

γ) Τρίτος εἶναι ὁ *μέγας* ναὸς τῶν περὶ τὸ 425 π. Χ. χρόνων, τοῦ ὁποίου σῴζεται ὁλόκληρος ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ μετὰ τοῦ πρώτου καὶ ἐν μέρει τοῦ δευτέρου ἀναβαθμοῦ, ἐλλείποντος τοῦ τρίτου τοῦ καὶ στυλοβάτου. Ἀλλαχοῦ σῴζονται τὰ θεμέλια ἐξ ἐγχωρίου πωρολίθου.

Σημαντικοὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν ἑρμηνείαν τοῦ τόπου εἶναι πρὸς τούτοις δύο μεγάλοι βόθροι ἤτοι λάκκοι πλήρεις ἀναθημάτων.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀρχαιοτάτου ναΐσκου ὑπὸ πυρκαϊᾶς οἱ Φεραῖοι ἐπιθυμοῦντες νὰ κατασκευάσωσι νέον καὶ λαμπρότερον καὶ μείζονα ναόν, ἠναγκάσθησαν νὰ κατασκευάσωσι ἐκτεταμένον ἐπίπεδον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου, τοῦτο μὲν χρησιμοποιοῦντες τὸ

ὑφιστάμενον στερεὸν ἔδαφος, τοῦτο δὲ διὰ προσχώσεως τοῦ ἐπικλινοῦς τοῦ τόπου ἰσοπεδοῦντες καὶ εὐρύνοντες τὸ οἰκοδομητέον γήπεδον. Ἡ γόμωσις τοῦ κενοῦ ἐγένετο διά τε τῶν λειψάνων τοῦ ἀρχαιοτάτου ναΐσκου καὶ διὰ τῶν ἐξ ἐκείνου προερχομένων ποικίλων χαλκῶν καὶ ἄλλων ἀναθημάτων.

Περαιτέρω τοῦ λάκκου τούτου ὑπάρχει δεύτερος βαθύτερος, πλήρης καὶ αὐτὸς ὁμοίων ἀναθημάτων ἐκ τοῦ αὐτοῦ ναΐσκου συσσωρευθέντων ἐκεῖ.

Ἐὰν παραιτέρω εὑρεθῇ καὶ τρίτος βόθρος περιέχων τὰ ἀπορρίμματα τοῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ, τότε τὸ κέρδος τῆς ἀνασκαφῆς θὰ εἶναι μέγα.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὑρημάτων τῆς σημαντικῆς ταύτης ἀνασκαφῆς κατὰ τὸ ἔτος 1925 μνημονεύομεν χαλκᾶς πόρπας, περόνας, ζῳάρια, φιάλας καὶ ὄστρακα ποικίλων ἀγγείων γεωμετρικῶν, κορινθιακῶν καὶ ἀρχαϊκὰ μελανομόρφου καὶ ἐρυθρομόρφου ῥυθμοῦ.

Ἀξία μνείας εἶναι καὶ εὕρεσις τεμαχίου βάθρου ἀγάλματος φέροντος τὴν ἀβαθῆ ἐπιγραφὴν — ΟΝΜΕΠΟΙΕ, τὴν ὁποίαν ὁ ἀνασκάπτων συνεπλήρωσε τὸ πρῶτον μὲν **Μύρον μ' ἐποίεσεν,** εἶτα δὲ ὁριστικώτερον **Στρογγυλίον μ' ἐποίεσεν.** Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς κεῖνται ἐντὸς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος.

Ἐκ πάντων τῶν εὑρημάτων τοῦ ἔτους τούτου ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰ τῶν προηγουμένων ἐτῶν, εἶναι προφανὲς τὸ συμπέρασμα περὶ τῆς ἰδίας σημασίας τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ περὶ τῶν μεγάλων ἐλπίδων, τὰς ὁποίας δικαιούμεθα νὰ στηρίζωμεν ἐπ' αὐτήν.

5η ἐργασία ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἐν **Ν. Ἀγχιάλῳ** διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου.

Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ὁ κ. Σωτηρίου ἐξηκολούθησε τὴν ἔρευναν ἐν τῇ πέρυσιν ἀνακαλυφθείσῃ μεγάλῃ χριστιανικῇ βασιλικῇ.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ἦτο ἐφέτος ἀποκλειστικῶς ἡ ἀποχωμάτωσις τοῦ *αἰθρίου* τῆς ἐκκλησίας.

Ἡ ἔρευνα ἔφερεν εἰς φῶς μέρος τοῦ οἰκοδομήματος ἰδιόρρυθμον καὶ πρωτότυπον. Πρὸ τοῦ νάρθηκος ἐκτείνεται τετράγωνον κτίσμα (20×20 μ.), ὅπερ ἔχει ἐν τῷ μέσῳ περιστύλιον σχηματίζον τοξοειδῆ τὴν δυτικὴν πλευράν. Τὸ περιστύλιον ἔχει 14 κίονας καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς τὴν *φιάλην*, ἤτοι κατασκεύασμα κτιστὸν περιέχον ὕδωρ πρὸς χειρονιψίαν, ἁγιασμὸν κ.τ.τ. Ὁ τύπος τῆς φιάλης ταύτης εἶναι ἐντελῶς ἰδιάζων καὶ διάφορος τῶν φιαλῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὸ σχῆμα τοῦ περιστυλίου ἀκολουθεῖ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν καὶ ὁ τοῖχος τοῦ αἰθρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνοίγονται τρεῖς θύραι. Ἑκατέρωθεν τοῦ αἰθρίου ὑπάρχουσι πιθανώτατα δύο πύργοι, ὅπως καὶ ἐν ταῖς βασιλικαῖς τῆς Συρίας.

Πρὸ τοῦ αἰθρίου ἔκειτο πιθανῶς ἐν συνεχείᾳ τὸ *βαπτιστήριον* τοῦ ναοῦ. Ἐκ τούτου δὲ εἶναι προφανὲς ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μεμονωμένης τινὸς ἐκκλησίας, ἀλλὰ περὶ συμπλέγματος οἰκοδομημάτων περὶ τὸν ναὸν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν διασωθεισῶν παλαιῶν ἀπεικονίσεων τοῦ ἁγίου Πέτρου τῆς Ῥώμης καὶ ἄλλων μεγάλων μνημείων τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐκ τῶν διαφόρων εὑρημάτων τῆς ἐφετινῆς ἐργασίας ὁ κ. Σωτηρίου ἐξαίρει κορμοὺς κιόνων, κιονόκρανα, ἐπιθήματα, γεῖσα, περιθυρώματα, τμήματα θωρακίων κ. ἄ. μετὰ χαρακτηριστικῆς τοῦ 5ου μετὰ Χρ. αἰῶνος διακοσμήσεως.

Καὶ ἐφέτος παρετηρήθησαν τὰ ἴχνη πυρκαϊᾶς καὶ ἄλλης βιαίας καταστροφῆς τοῦ ναοῦ ὑπὸ βαρβαρικῆς πιθανώτατα ἐπιδρομῆς τῶν μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνων.

6η ἀνασκαφὴ τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Κυπαρίσση ἐκτελεσθεῖσα ἐν **Κάτω Γουμενίτση** τῶν Καλαβρύτων.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ταύτης ἦτο ἡ ἐξερεύνησις ἐκτεταμένου Μυκηναϊκοῦ νεκροταφείου περιέχοντος πολλοὺς τάφους λαξευτοὺς ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τὸν τόπον ἐκεῖνον συστήματος λόφων καὶ ὑψωμάτων ἐξ ἀσβεστοβριθοῦς ψαμμίτου λίθου.

Οἱ τάφοι εἶναι σπηλαιώδεις, ἐνιαχοῦ δὲ ἕνεκα τῆς ἰσοπεδώσεως τῆς κορυφῆς τῶν λόφων, ὁ οὐρανὸς τῶν τάφων λεπτυνθεὶς κατέπεσε καὶ ἐσχηματίσθησαν ἤδη πρὸ πολλοῦ λάκκοι, εἰς τοὺς ὁποίους κατέφευγον διωκόμενοι οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Οἱ θαλαμοειδεῖς ἢ σπηλαιώδεις οὗτοι τάφοι ἔχουσιν ἴδιον λαξευτὸν δρόμον ἕκαστος καὶ λαξευτὴν θυρίδα κατὰ τὰ καὶ ἄλλοθεν γνωστὰ παραδείγματα.

Ἐξηρευνήθησαν δὲ κατὰ τὸ 1925 ὑπὸ τοῦ κ. Κυπαρίσση δέκα κατὰ σειρὰν παράλληλοι τάφοι, ὧν οἱ ὀκτὼ ἦσαν ἄθικτοι. Οἱ δρόμοι αὐτῶν ἔχουσι μῆκος ποικίλον μεταξὺ τριῶν καὶ ἑπτὰ μέτρων, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν τῶν σπηλαίων ἔχει διάμετρον 3 ἕως 5 μέτρων καὶ ὕψος 2 ἕως 3 μέτρων. Αἱ θυρίδες εἶναι σχετικῶς μικραὶ ἔχουσαι ὕψος περίπου 1 μέτρου. Οἱ σκελετοὶ τῶν νεκρῶν εὑρέθησαν ἀδιατάρακτοι εἰς θέσιν πλαγίως ὀκλάζοντος.

Ἀγγεῖα ἀπαντῶσι τρίωτα λεβήτια, κρατηρίσκοι, μόνωτα κύπελλα, εἷς εὐμεγέθης ἀμφορεύς, ἓν τυφλόστομον ἀμφορείδιον.

Σκεύη ἄλλα εὑρέθησαν δύο λίθινα διάτρητα ἐργαλεῖα ἐν σχήματι πελέκεως, αἰχμαὶ δοράτων χαλκαῖ, χαλκαῖ λεπίδες μαχαιρίων, σφονδύλια ἐκ στεατίτου καὶ ἐξ ὀπτῆς γῆς, χάνδραι ἐξ ὑαλώδους μάζης καὶ ἐξ ἀχάτου τοῦ συνήθους μυκηναϊκοῦ τύπου.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀγγείων τούτων καὶ τῆς διακοσμήσεως αὐτῶν γνωστῆς ἐξ ἄλλων ὁμοειδῶν μυκηναϊκῶν νεκροταφείων, συμπεραίνει ὁ κ. Κυπαρίσσης ὅτι τὸ νεκροταφεῖον ἀνήκει εἰς τοὺς περὶ τὸ 1100 π. Χ. χρόνους. Πλησίον δὲν ἀνευρέθησαν ἀκόμη ἴχνη συνοικισμοῦ ἢ ἀκροπόλεως.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει μετὰ τὴν Ἀγραπιδιὰν καὶ τὸ Λόπεσι εἶναι ἀξία προσοχῆς ἡ εὕρεσις καὶ τοῦ μυκηναϊκοῦ τούτου νεκροταφείου, δι᾽ οὗ ἀποδεικνύεται ἡ εὐρεῖα διάδοσις τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἀχαΐᾳ.

7η ἀνασκαφὴ εἶναι ἡ ἀπὸ ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἐν τῇ **Ἱερᾷ Ἐπιδαύρῳ** ἐκτελουμένη διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Καββαδία.

Κατὰ τὸ 1925 ὁ κ. Καββαδίας εἰργάσθη πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μεγάλων καὶ πολυπλόκων Ῥωμαϊκῶν θερμῶν καὶ δὴ καὶ τῆς τρίτης ἐξ αὐτῶν. Τὸ βαλανεῖον τοῦτο κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τοῦ ὅλου Ἱεροῦ καὶ εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ μεγάλης ἑλληνικῶν χρόνων Στοᾶς, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καθ' ὃν καὶ αἱ δύο πρῶται θέρμαι. Παρέχει καὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο πλήρη εἰκόνα τῶν ἐν Ἑλλάδι Ῥωμαϊκῶν Βαλανείων μετὰ θαυμαστοῦ συστήματος ὑποκαύστων ἢ θερμαγωγῶν, μετὰ πολυτελῶν πλακοστρώτων δαπέδων καὶ ἄλλης πλουσίας ἀρχιτεκτονικῆς διακοσμήσεως, ψηφιδωτῶν καὶ ὀρθομαρμαρώσεως.

Προχωρήσασα πρὸς νότον ἡ σκαφὴ ἔδειξεν ὅτι αἱ θέρμαι αὗται συνέχονται μετ' ἄλλων κτισμάτων δεξαμενῶν, ὑδραγωγείων καὶ κρήνης, εἰς ἃ κατέρρεον τὰ ὕδατα τοῦ Ἀραχναίου ὄρους καὶ διωχετεύοντο εἶτα ἀνὰ τὸ Ἱερόν.

Ἐκ τῶν κτισμάτων τούτων τὸ ἀξιολογώτατον εἶναι ἡ Κρήνη, ἥτις ἐτροφοδοτεῖτο παρὰ τριῶν δεξαμενῶν, μιᾶς ἑλληνικῆς, ἄλλης τῶν ὑστάτων μετ' Ἀλέξανδρον χρόνων καὶ τρίτης τῶν μεταγενεστέρων Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἐν ταῖς ἐργασίαις πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς κρήνης εὑρέθη σπουδαία ἐπιγραφὴ περιέχουσα ἀναγραφὴν *Θεαροδόκων* τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Θρᾴκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας.

Αἱ θέρμαι αὗται καὶ αἱ συνεχόμεναι αὐταῖς ὑδραυλικαὶ ἐγκαταστασεις ἀποτελοῦσι συγκρότημα κτισμάτων, ὅπερ κατὰ τὴν πιθανωτάτην γνώμην τοῦ κ. Καββαδία, εἶναι ἀσφαλῶς αὗται αἱ *ἄκοαι* (aquae), αἱ ἀναφερόμεναι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Μικρασιάτου Μάρκου Ἰουλίου Ἀπελλᾶ. Ἐκεῖ «εἰς τὰ νερὰ» ἐτελεῖτο καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. Εἶναι δὲ διδακτική, ὡς πρὸς τοῦτο, ἡ ἐπιγραφὴ ἐκείνη τοῦ Ἀπελλᾶ. Ὁ θεός, ἤτοι ὁ Ἀσκληπιός, διέταξε τὸν Ἀπελλᾶν **«πρὸς ταῖς ἀκόαις ἐν βαλανείῳ προστρίβεσθαι τῷ τοίχῳ»**. Ἐν τῇ αὐτῇ, ὡς γνωστόν, ἐπιγραφῇ διηγεῖται ὡς ἑξῆς τὰ τῆς θεραπείας αὐτοῦ: **Ὦμην**, λέγει, **νάπυϊ καὶ ἁλσὶν κεχρειμένος ὅλος, ἐξιέναι ἐκ τοῦ Ἀβάτου, παιδάριον δὲ ἡγεῖσθαι**

θυμιατήριον ἔχον ἀτμίζον καὶ τὸν ἱερέα λέγειν «τεθαράπευσαι, χρὴ δὲ ἀποδιδόναι τὰ ἴατρα».

Σκαφικήν τινα ἔρευναν ἐξετέλεσεν ὁ κ. Καββαδίας καὶ ἐν ἄλλῳ τινὶ διαφαινομένῳ, συνεχεῖ δὲ πρὸς τὰς θέρμας, ἐρειπίῳ, τὸ ὁποῖον εἶχε κατασκευασθῆ ἀρχικῶς κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους, ὑπέστη δὲ ἐπισκευὴν κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν περίοδον. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ὁ κ. Καββαδίας ταυτίζει πρὸς τὸ Ἐπιδότειον, ὑπολείπεται δὲ νὰ ἐξετασθῇ τοῦτο πληρέστερον ἐν προσεχεῖ ἐπαναλήψει τῆς ἐργασίας. Εὐχόμεθα μόνον ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ μακρὸν ἔτι τὸ θαλερὸν γῆρας τοῦ ἀνασκάπτοντος, ὅπως ἔτι μᾶλλον προαγάγῃ τὸ ἤδη ἔνδοξον ἔργον τῆς Ἐπιδαύρου.

8η ἐργασία ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πολυτεχνείου κ. Ὀρλάνδου ἐν **Στυμφάλῳ.**

Ἡ ἐφετινὴ ἀνασκαφὴ ἐστράφη περὶ τὴν ἀκριβεστέραν ἔρευναν πέριξ τοῦ πέρυσιν εὑρεθέντος προστύλου ναοῦ καὶ περὶ τὴν ἀποκάλυψιν νέων οἰκοδομημάτων.

Ἐκ τῶν ἐρευνῶν τούτων προέκυψε πλῆρες τὸ σχέδιον τῆς πέρυσιν ἀνακαλυφθείσης *Κρήνης*.

Τὸ κυκλοτερὲς κτίσμα ἐρευνηθὲν ἀκριβέστερον ἀπεδείχθη πύργος τοῦ τείχους τῆς πόλεως, οὕτω δὲ ἀποκαθίσταται ἡ συνέχεια τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως μέχρι τῆς ἀκροπόλεως τῆς Στυμφάλου.

Εὑρήματα νέα τῆς ἐφετινῆς ἐργασίας εἶναι:

1. Πύλη εἰσόδου εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀπὸ Μαντινείας καὶ Φενεοῦ ἐρχομένων.

2. Ὀρθογώνιον κτίσμα πλησίον τοῦ ναοῦ, ἴσως περίβολος αὐλῆς προσηρτημένης τῷ ἱερῷ.

3. Τρία τετράγωνα βάθρα *στοᾶς* ἐκ τετραγώνων πεσσῶν παρὰ τὴν Ν. γωνίαν τοῦ τείχους.

4. Μέγα ὀρθογώνιον ἀγνώστου χρήσεως οἰκοδομῶν ἐντὸς τῆς κατατομῆς. Ἡ ὀπισθία πλευρὰ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἀπέχουσα τοῦ βράχου 0.90 ἀπετέλει τὴν ἑτέραν τῶν παρειῶν δεξαμενῆς, ἀποδεικνύεται δὲ ἐκ τοῦ ὑδραυλικοῦ ἐπιχρίσματος, ὑφ᾿ οὗ καλύπτεται. Ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς ταύτης εὑρέθησαν διάφορα εἰδώλια

λίθινα καὶ πήλινα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερτεροῦσι κατ' ἀριθμόν, εἰ καὶ ἓν μόνον σῴζεται ἀκέραιον, εἰδώλια γυναικὸς βαινούσης πρὸς ἀριστερὰ καὶ κρατούσης διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς ἀσπίδα, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τοὺς ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου καταπίπτοντας βοστρύχους τῆς κόμης.

Τὰ εἰδώλια ταῦτα φαίνεται πιθανώτατον ὅτι κατέπεσαν ἐκ τῆς ὑπεράνω κειμένης ἀκροπόλεως· ἐκεῖ κατὰ τὸν Παυσανίαν (VIII 22), ὑπῆρχον ναοὶ Ἥρας καὶ Ἀρτέμιδος. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν εἰδωλίων εὑρίσκεται καὶ εἰδώλιον Ἥρας νομίζει ὁ ἀνασκάπτων ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως εὑρεθεὶς πέρυσι μικρὸς ναὸς μᾶλλον εἰς τὴν Ἥραν ἀνήκει, καθ' ὅσον ἡ λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος θὰ ἦτο πάντως λαμπροτέρα.

Περαιτέρω ἀνευρέθη ἐν Στυμφάλῳ ναόσχημον κτίριον καὶ παρ' αὐτὸ δύο τετράγωνοι βωμίσκοι, μέγα βάθρον ἀγάλματος πώρινον (3.42×2.45) καὶ ἐν τέλει πρωτοτύπου σχήματος *βόθρος θυσιῶν* λελαξευμένος ἐν τῷ βράχῳ. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἀγορᾶς τῆς Στυμφάλου ἐγένετο καὶ ἔρευνα τοῦ αὐτόθι σῳζομένου ἐρειπίου τοῦ Φραγκικοῦ ναοῦ, τοῦ ὁποίου ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρον τὸ νοτίως τοῦ ἱεροῦ βήματος διαμέρισμα. Ἐν τῇ ἐπιχώσει ἀνευρέθησαν πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ ναοῦ, δι' ὧν θὰ κατορθωθῇ ἡ πλήρης ἀναπαράστασις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐκκλησίας. Ἐπὶ τόπου συνεκεντρώθησαν εἰς πρόχειρον συλλογὴν πάντα τὰ κινητὰ ταῦτα ἀρχιτεκτονικὰ εὑρήματα.

9ην καὶ τελευταίαν κατὰ τὸ 1925 ἐργασίαν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν **Μεσσήνῃ** διὰ τοῦ Γραμματέως αὐτῆς.

Ἡ ἐργασία αὕτη ἐπανελήφθη μετὰ μακρὰν διακοπήν, ἐσκόπει δὲ νὰ ἐξερευνήσῃ πλήρως τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Μεσσήνης ἀνακαλυφθὲν ἄλλοτε θεατροειδὲς Συνέδριον.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἀπεκάλυψεν ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερείαις τὸ σπουδαιότατον τοῦτο οἰκοδόμημα καὶ ἔδειξεν ὅτι τὸ κοῖλον ἀπετελεῖτο ἐκ δύο μερῶν χωριζομένων, ὡς καὶ ἐν τοῖς θεάτροις, διὰ διαζώματος καὶ δρόμου. Τὸ κάτω μέρος ἀποτελεῖται ἐξ ἕνδεκα σει-

ρῶν ἑδωλίων, τῶν πλείστων ἄριστα σῳζομένων, κατανεμομένων δὲ διὰ τεσσάρων κλιμάκων εἰς τρεῖς κερκίδας. Τοῦ ὑπὲρ τὸ διάζωμα μέρους τοῦ κοίλου σῴζονται σποραδικῶς ὀλίγαι μεγάλαι πλάκες, βάθρα ὑπαρξάντων ποτὲ ἐκεῖ ἑδωλίων. Οὐδὲν τῶν ἑδωλίων τούτων ἐσώθη νῦν κατὰ χώραν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐν τοῖς πέριξ ἐγένετο δυνατὸν νὰ διακρίνωμεν λείψανόν τι ἑδωλίου λιθίνου δυναμένου νὰ ἀπονεμηθῇ πρὸς τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ συνεδρίου ἢ βουλευτηρίου. Διὰ τοῦτο εἶναι πιθανὸν ὅτι τὰ ἑδώλια ταῦτα δὲν ἦσαν λίθινα, ἀλλὰ ξύλινα, διὸ καὶ κατεστράφησαν πάντα.

Ἡ ὀρχήστρα τοῦ Συνεδρίου εἶναι πλήρης κύκλος κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχαιοτέρου θεάτρου, τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Ὡσαύτως ἔχομεν καὶ ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῆς Μεσσήνης ἀντίστοιχον πρὸς τὸ θεατρικὸν προσκήνιον τοῖχον ἔχοντα τρεῖς θύρας, τῶν ὁποίων ἡ μέση μεγαλειτέρα τῶν ἑκατέρωθεν δύο. Ὁ τοῖχος οὗτος προέρχεται, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς φαίνεται, ἐκ μεταγενεστέρων χρόνων, ἐν ᾧ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Συνεδρίου εἶναι μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας ᾠκοδομημένον καὶ ἀνήκει πιθανώτατα εἰς τοὺς μέσους μετ᾽ Ἀλέξανδρον χρόνους. Τοῦτο δὲ συμπεραίνομεν ἀποβλέποντες εἰς ἄλλα συγγενῆ τῶν χρόνων ἐκείνων οἰκοδομήματα, τῶν ὁποίων ὁ οἰκοδομικὸς τρόπος εἶναι ὁμοιότατος. Τοιαῦτα οἰκοδομήματα εἶναι τό τε βουλευτήριον τῆς Μιλήτου καὶ τὸ ἐκκλησιαστήριον τῆς Πριήνης καὶ τὸ Γεροντικὸν τῆς Νύσης. Ἀνάλογον δὲ θεατρικὸν οἰκοδόμημα ἀπαντᾷ καὶ ἐν Θήρᾳ.

Ἡ ὅλη ὀρχήστρα τοῦ Συνεδρίου ἀπεκαλύφθη πλακόστρωτος διὰ πολυχρώμων τετραγώνων πλακῶν, παρατηροῦνται δὲ ἐνιαχοῦ ἴχνη μεταγενεστέρας ἐπισκευῆς.

Παρὰ τὴν ἑτέραν τῶν παρόδων, τὴν κλιμακωτὴν ἐκ τῆς ὁδοῦ κάθοδον εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ συνεδρίου, ἀπεκαλύφθη μέγα βάθρον χαλκοῦ ἐφίππου ἀνδριάντος. Τὸ μέρος τῆς πλακὸς τὸ φέρον ποτὲ τὴν ἐπιγραφὴν δὲν σῴζεται πλέον κατὰ χώραν, ὥστε νὰ μάθωμεν ἀμέσως, τίς ἦτο ὁ οὕτως ἐξαιρετικῶς τιμηθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ χώρῳ τοῦ Συνεδρίου. Ἀλλ᾽ ἡ παρατήρησις τῆς ἐξεργασίας τοῦ γείσου τῆς πλακὸς ἔφερεν εἰς τὴν ἀνάμνησιν τεμάχιον βάθρου ἐνεπίγραφον

εὑρεθὲν ὑπ' ἐμοῦ πρὸ 15 ἐτῶν ἐν τοῖς πέριξ, ἀποκείμενον δὲ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ συλλογῇ τῆς Μεσσήνης καὶ ἔχον ὁμοίαν ἐξεργασίαν ἐν τῇ κατατομῇ. Ἡ μετακόμισις τοῦ τεμαχίου καὶ ἡ προσαρμογὴ εἰς τὸ εὑρεθὲν βάθρον ἔδειξεν ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ βάθρον, ἐξασφαλίζεται δὲ δι' αὐτοῦ ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἀνδριάντος εἰς τὸν **Τιβ. Κλαύδιον Σαιθίδαν τὸν Ἑλλαδάρχην.**

Περαιτέρω ἡ βραχυτάτη σκαφὴ ἐν Μεσσήνῃ ἠρεύνησε τὸ οὐχὶ μακρὰν τοῦ Συνεδρίου εὑρισκόμενον «ἡρῷον» ἐκ τεσσάρων τάφων καὶ μιᾶς ἐν τῷ μέσῳ ἐσχάρας ἀποτελούμενον.

Παρὰ ταῦτα ἤργισεν ἡ τοπογράφησις τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ ὅλου ἀρχαιολογικοῦ χώρου τῆς Μεσσήνης.

Ἡ Μεσσήνη εἶναι σπουδαιότατος ἀρχαιολογικὸς τόπος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀποκάλυψις δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐνέχουσα οἵαν σημασίαν ὀλίγοι τῆς Ἑλλάδος τόποι ἔχουσιν. Ἀλλ' ἡ ἀποκάλυψις αὕτη δὲν συντελεῖται ταχέως διὰ τὸ μέγιστον ἐμπόδιον τῆς καλλιεργείας τοῦ τόπου ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν νεωτέρων περὶ αὐτὸν κωμῶν. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἥτις μελετᾷ τὸ πρᾶγμα, θέλει προσεχῶς διευθετήσει τὸ ζήτημα τῶν ἀποζημιώσεων τῆς καλλιεργείας, ὥστε γοργότερον νὰ προχωρήσῃ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐργασία.

Τοιαύτη ὑπῆρξε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἡ ἀνασκαφικὴ ἐργασία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀξία κατὰ πάντα τῆς τῶν προηγουμένων ἐτῶν. Ἐδαπανήθησαν πρὸς τοῦτο δραχ. 66,538.

Εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῆς ἐκθέσεως ἀνήκει καὶ ἄλλο σπουδαιότατον ἀνασκαφικὸν ζήτημα, ὅπερ ἀνακινηθὲν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ ἀκόμη τὴν Ἀρχ. Ἑταιρείαν, εἶναι δὲ ὀρθὸν νὰ ἀνακοινωθῇ καὶ τοῖς κυρίοις Ἑταίροις, ἵνα καταστῶσιν ἐνήμεροι τῆς θέσεως τοῦ ζητήματος.

Πρόκειται, Κύριοι, περὶ τοῦ αὐτόχρημα ἐθνικοῦ ἔργου τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Ἀγορᾶς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

Τὸ ἔργον τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ἤδη ἐθεώρησεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ὡς ἕνα

τῶν σπουδαιοτάτων σκοπῶν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, δύναται δὲ σήμερον νὰ καυχηθῇ ὅτι τὰ ἐννέα δέκατα τῶν ἐν Ἀθήναις ἀποκαλυφθέντων ἀρχαίων μνημείων, τῶν τε κατὰ χώραν λειψάνων καὶ τῶν κινητῶν τῶν κοσμούντων σήμερον τὰ Ἀθηναϊκὰ μουσεῖα, προέρχονται ἐκ τοῦ μακροῦ καὶ ἐνδόξου τούτου ἔργου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἀλλ' ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Ἑταιρείας δὲν ἐπιτρέπει αὐτῇ, ὅπως ἐξακολουθήσῃ μόνη τὸ τεράστιον ἔργον. Οὐδὲ τὸ Κράτος θὰ ἠδύνατο, τοὐλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, νὰ διεξαγάγῃ μόνον τὴν ἀνασκαφήν. Εἶναι ἄρα ἠναγκασμένον τὸ Κράτος ἕνεκα ἐπειγούσης κοινωνικῆς ἀνάγκης νὰ ἀναζητήσῃ οἰκονομικοὺς ἀρωγοὺς εἴτε ἐντὸς εἴτε καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Μίαν οἰκονομικὴν διέξοδον, ἥτις ταυτοχρόνως περιλαμβάνει καὶ ἐπιστημονικὴν συνεργασίαν, ἀποτελεῖ ἡ ἀξία πάσης προσοχῆς προσφορὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἥτις ἐκπροσωποῦσα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ πλείονα παγκοσμίου φήμης Ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια, προτείνει τὴν ὑπ' αὐτῆς ἀνασκαφὴν τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ ζωηρᾷ συναισθήσει τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἔργου καὶ τῶν μέχρι τοῦδε προσενεχθεισῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ὑπηρεσιῶν. προσεκάλεσεν ἐπισήμως τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, ὅπως μετάσχῃ τῆς πολυθρυλήτου ἐπιχειρήσεως συντρέχουσα αὐτὴν καὶ οἰκονομικῶς, εἰ δυνατόν.

Τὸ συμβούλιον, Κύριοι, ἀντλοῦν τὸ αἴσθημα τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀπαραγράπτου δικαιώματος, ὅπερ ἐπὶ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἔχει, προθύμως παρέσχε τὴν ὑπόσχεσιν τῆς τε ἐπιστημονικῆς συνεργασίας καὶ τῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς δυνάμεώς του οἰκονομικῆς ἀρωγῆς. Ἔχομεν δὲ ἀπόλυτον πεποίθησιν ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας, ἐὰν ἐπιτευχθῇ, θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν στενωτέραν πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, ἐν στιγμῇ, καθ' ἣν πανταχόθεν ἐκδηλοῦται ζωηρότατος ὁ πόθος πρὸς πνευματικὴν συνεργασίαν τῶν διαφόρων ἐθνῶν καὶ

πρὸς ἐξομάλυσιν τῶν μεγάλων πολιτικῶν ἀντιθέσεων διὰ τῆς εὐγενοῦς ἁμίλλης τοῦ πνευματικοῦ συναγωνισμοῦ. Ἴσως μάλιστα θὰ ἦτο τῆς εὐγενεστάτης ταύτης προσπαθείας ὑπηρετικώτατον, ἐὰν εὐρυτέρα διεθνὴς συνεργασία ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν Ἀθηνῶν καθίστα τὸ ἔνδοξον τοῦτο πεδίον ἐπιστημονικὴν τρόπον τινὰ κοινωνίαν τῶν ἐθνῶν καὶ φυτώριον τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ πραγματικῆς συναδελφώσεως.

Συμπληροῦσα τὸ ἀνασκαφικὸν αὐτῆς ἔργον ἡ Ἀρχ. Ἑταιρεία διὰ ἀξίου καὶ ἀπαραιτήτου συμπληρώματος, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει ἡ τύχη τῆς σκαπάνης, προέβη εἰς τὴν δημοσίευσιν ὀγκώδους τόμου τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* (1923) περιέχοντος πολλὰς καὶ ἀξιολόγους πραγματείας, αἵτινες ἀσχολοῦνται περί τε εὑρήματα τῆς Ἑταιρείας καὶ περὶ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ θέματα. Ἐδαπανήθησαν πρὸς τοῦτο δρ. 42.045.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, Κύριοι, ὅτι ἡ *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* χρησιμεύει ἀπὸ μακροτάτων ἐτῶν ὡς ἀδαμάντινος κρίκος ἐπιστημονικῆς ἐπικοινωνίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας μετὰ τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης καὶ συντελεῖ ἀθορύβως, ἀλλ᾽ ἀσφαλῶς καὶ ἑδραίως εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν ἀγαθὴν περὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπόληψιν παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις καὶ τιμῶσι τὴν ἐπιστήμην λαοῖς.

Ἀλλὰ καὶ τὴν *βιβλιοθήκην* αὐτῆς ἐπλούτισεν ἡ Ἑταιρεία δι᾽ ἀγορᾶς ἱκανῶν ἀρχαιολογικῶν βιβλίων, ἐδαπάνησε δὲ πρὸς τοῦτο ἑβδομήκοντα πέντε χιλιάδας δραχμῶν. Ἐὰν εἰς τὰ ἐξ ἀγορᾶς νέα βιβλία προσθέσῃ τις καὶ τὰ ἐξ εὐμενῶν δωρεῶν, δι᾽ ἃς εἴμεθα εὐγνώμονες, ὡς καὶ τὰ ἐξ ἀνταλλαγῆς τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας προερχόμενα βιβλία, θέλει εὐχαρίστως παρατηρήσει ὅτι ὁ πλουτισμὸς τῆς βιβλιοθήκης εἶναι σημαντικός.

Ἡ βιβλιοθήκη καὶ τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς, εἶναι οἱ πόλοι, περὶ οὓς στρέφεται ὁ ἐπιστημονικὸς ἄξων τοῦ ἱδρύματος. Αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν γίνονται μόνον πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἀλλ᾽ ἔχουσιν ὡς

ἀναγκαῖον καὶ ἀναπόφευκτον συμπλήρωμα τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἑρμηνείαν, ἄνευ τῆς ὁποίας τὸ ἔργον τοῦ ἐπιστήμονος ἀνασκαφέως καταπίπτει ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπερβολῆς εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἀρχαιοκαπήλων. Διὰ τοῦτο δὲ πᾶσαν μέριμναν θὰ καταβάλῃ τὸ Συμβούλιον, ὅπως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τηρήσῃ σταθερὰν τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.

Τοιοῦτο ὑπῆρξε, Κύριοι, τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1925. Ἔργον ὁμόλογον πρὸς τὸ ὅλον ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦδε συντελεσθὲν ἔργον. Ἔργον ἐπιστημονικὸν παγκοσμίως ὁμολογούμενον καὶ ἔργον ἐθνικὸν πανελληνίως αἰσθητόν.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925

1. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ῼΔΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Κατὰ τὸ ἔτος 1925 αἱ ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους σκαφικαὶ ἡμῶν ἐργασίαι περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν μικροῦ ἔτι τεμαχίου (πέντε μέτρων), ὅπερ ὑπελείπετο ἐκ τοῦ τοίχου τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Ὠδείου πρὸς ὁλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τῆς πλευρᾶς ταύτης. Οὕτω διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ τεμαχίου τούτου φθάσαντες εἰς τὸ τέρμα, γνωρίζομεν νῦν ἀκριβῶς τὸ μῆκος τῆς πλευρᾶς ταύτης, ὅπερ μετρηθὲν ἔχει μῆκος 67 μέτρων.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Dörpfeld καὶ τὸ πλάτος τοῦ κτιρίου θὰ ἔχῃ τὰς αὐτὰς διαστάσεις, ἑπομένως θεωρεῖ αὐτὸ τετράγωνον, ὡς ἦν τὸ Θερσίλειον τῆς Μεγαλοπόλεως κτισθέν, ὡς γνωστόν, καὶ τοῦτο κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Περικλείου Ὠδείου.

Ἐτερματίζετο δέ, ὡς βλέπομεν νῦν, ὁ τοῖχος οὗτος μέχρι σχεδὸν τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου, ἀφιεμένης ὄπισθεν στενωτάτης διόδου, πλάτους 0,50 τοῦ μέτρου, μεταξὺ τῶν δύο οἰκοδομημάτων.

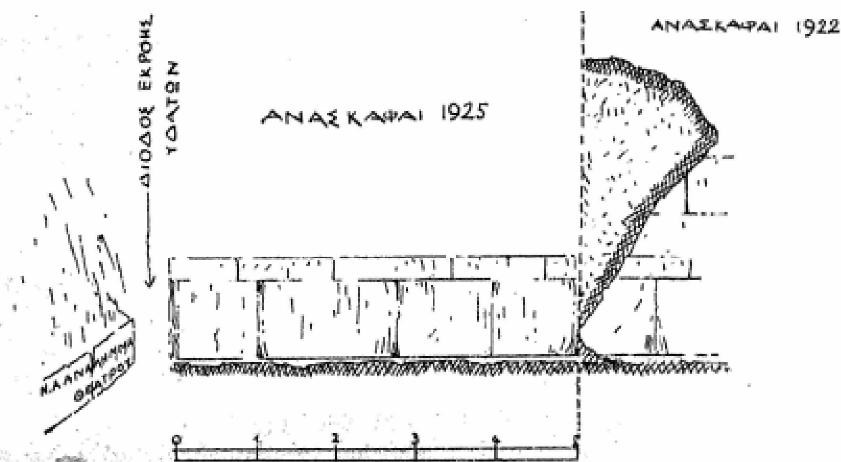
Ἡ στενωτάτη αὕτη δίοδος ἦτο οὐχὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ διὰ τὴν ῥοὴν τῶν ὑδάτων τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων, ὡς τοῦτο παρετηρήθη καὶ εἰς τὰ ἐν Περγάμῳ οἰκοδομήματα τῆς Ἀγορᾶς.

Τὸν προορισμὸν τῆς στενωτάτης ταύτης διόδου ἐμάθομεν ἐξ ἐπιγραφῆς ἀστυνομικῆς εὑρεθείσης ἐν Περγάμῳ καὶ δημοσιευθείσης ἐν Mittheilungen τοῦ 1902 σελ. 47 καὶ ἐφ' ἑξῆς ὑπὸ v. Prott καὶ W. Kolbe. Καλεῖται δὲ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἡ στενὴ αὕτη δίοδος π ε ρ ί σ τ α σ ι ς ἔχουσα πλάτος 0.50 τοῦ μέτρου, ὡς ὁ νόμος ὥριζε. Τὴν πληροφορίαν ταύτην ὀφείλω εἰς τὸν καθηγητὴν κ. Dörpfeld, ὅστις μετὰ πολλοῦ διαφέροντος παρηκολούθησε καὶ ἐφέτος τὰς ἐν τῷ Ὠδείῳ ἀνασκαφικὰς ἡμῶν ἐργασίας.

Οἱ δημοσιεύσαντες καὶ σχολιάσαντες τὴν ἀστυνομικὴν ταύτην ἐπιγραφὴν σοφοὶ ἀρχαιολόγοι ἀναφέρουσιν ὅτι κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς μόλις χρόνους ἐγένετο χρῆσις τοιαύτης στενῆς διόδου μεταξὺ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Περγάμου ἀναφέρουσι δὲ ὅτι καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας εὑρέθησαν τοιαῦται στεναὶ ὁδοὶ ὡς λ. χ. ἐν Πριήνῃ, ἀλλ' ἐκεῖ ἐπειδὴ ἡ πόλις ἐκτίσθη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βραχώδους λόφου τῆς πόλεως καὶ δὲν ὑπῆρχε φόβος

πλημμύρας, ἡ στενωτάτη αὕτη δίοδος ἐγένετο οὐχὶ χάριν ἐκροῆς τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ χάριν προφυλάξεως ἀπὸ τῆς ὑγρασίας.

Ἐν Ἀθήναις ἀναφέρουσιν ὅτι παρετηρήθη ὡσαύτως εἰς τὴν Στοὰν τοῦ Εὐμένους κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους. Ἡ εὕρεσις νῦν ὑφ' ἡμῶν τῆς στενῆς ταύτης διόδου ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους ἔχει μεγάλην σημασίαν, διότι τὸ πρῶτον νῦν μανθάνομεν ὅτι κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα ἦτο ἐν χρήσει ἡ ἀστυνομικὴ αὕτη διάταξις καὶ ἡ χρῆσις τῆς στενῆς ταύτης διόδου πρὸς διέξοδον τῶν ὑετείων ὑδάτων. Περίστασις ἐγνωρίζομεν μέχρι τοῦδε ὅτι ἐλέγετο τὸ ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ σηκοῦ μέχρι τῆς ἐξωτερικῆς κιονοστοιχίας τοῦ ναοῦ διάστημα· ἤδη διὰ τῆς μνημονευθείσης ἐπιγραφῆς μανθάνομεν ὅτι ἐλέγετο καὶ ἡ μεταξὺ δύο

Εἰκ. 1. ΒΔ τοῖχος Ὠδείου Περικλέους.

οἰκοδομημάτων στενὴ δίοδος πλάτους 0.50 τοῦ μέτρου, ὡς ὁ νόμος αὐστηρῶς ὥριζε, πρὸς διέξοδον τῶν ὑετείων ὑδάτων χρησιμεύουσα.

Καὶ τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἐφέτος μικροῦ τεμαχίου τοῦ τοίχου τούτου διατηρεῖται ἐν καλῇ καταστάσει ἡ διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἐπένδυσις *(εἰκ. 1)*.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ μέρους ἐκεῖ εὕρομεν θεμέλιον οἰκιῶν τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας χρόνων, ὡς καὶ μεγάλους πίθους δι' οἰκογενειακὰς ἀνάγκας. Εὕρομεν ἐπίσης τέσσαρας τάφους μικρῶν παίδων κεραμοστεγεῖς, οἵτινες περιεῖχον μόνον τοὺς σκελετοὺς ἄνευ κτερισμάτων.

Ἡ ἐπίχωσις ἐνταῦθα ἦν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, μεγάλη, ὑπὲρ τὰ 7 μέτρα.

Ἤδη ὑπολείπεται νὰ ἀνασκαφῇ τὸ ἐμβαδὸν τοῦ μεσημβρινοανατολικοῦ μέρους τοῦ Ὠδείου, ἀλλ' ὁ τεράστιος ὄγκος τοῦ καλύπτοντος αὐτὸ χώματος, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως, θέλει ἀπαιτήσει καὶ χρόνον μακρὸν καὶ δαπάνην οὐ σμικράν, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑψώσεως τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἐργα-

Εἰκ. 2. Λεπτομέρειαι ἀνασκαφῆς τοῦ Ὠδείου τοῦ Περικλέους.

τῶν, διὰ τοῦτο ἀνεβάλομεν τὴν ἐργασίαν ταύτην δι' εὐθετώτερον χρόνον ὁπότε καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία διὰ γενναιοτέρας ἐπιχορηγήσεως θέλει βοηθήσει ἡμῖν εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Ὠδείου ἡμῶν.

Ἡμεῖς ἐπειγόμεθα νῦν νὰ ἀνακαλύψωμεν τὰς ἐξωτερικὰς πλευρὰς τοῦ οἰκοδομήματος, ἵνα γνωρίσωμεν τὸ ταχύτερον τὴν ἔκτασιν τούτου.

Περαιτέρω ἐξηρευνήσαμεν τὸν μεταξὺ τοῦ προπύλου (πρβ. σχέδιον ***εἰκ. 2***) καὶ τῶν οἰκιῶν Ἀντωνακοπούλου καὶ Νάκου χῶρον (ΑΕ 1922 σελ. 26 εἰκ. 1.) ἀνορύξαντες τάφρους ὁριζοντίως καὶ καθέτως μήκ. 6 μέτρων καὶ πλάτους 2 μέτρων, φθάσαντες δὲ μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Ἐν τοῖς ἄνω στρώμασι τούτων εὕρομεν ἐπίσης θεμέλια τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας χρόνων, ἔνθα, ὡς γνωστόν, ἦσαν κατῳκημένα τὰ μέρη ταῦτα, λόγῳ τῆς λυμαινομένης τὴν χώραν πειρατείας, βαθύτερον δὲ ἄλλα κτίσματα τῶν τελευταίων ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὡς καὶ τεῖχος κροκαλοπαγῶν εἰργασμένων ὀγκολίθων ἰσοδομικοῦ συστήματος (Breccia) πάχους 1 $^1/_2$ μέτρ., οὗ τὸ διάκενον ἦν πεπληρωμένον διὰ μικροτέρων λίθων. Ἐπίσης εὕρομεν θεμέλιον ἄλλου κτίσματος ἐκ μικρῶν λίθων μετ' ἀσβέστου ἡμικυκλικοῦ σχήματος, ὡσεὶ ἐξέδρας (;) (***εἰκ. 2***).

Τὸ στερεὸν ἔδαφος, ὡς εἴδομεν, εἶναι κατωφερές, οὕτω δὲ συμφωνεῖ μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀνδοκίδου (περὶ μυστηρίων 38) λέγοντος: ὅτι ὁ δοῦλος, ὅστις κατὰ τὴν νύκτα τῶν Ἑρμοκοπιδῶν ἰδὼν τὰ γενόμενα διηγεῖται ὅτι ἐκ τοῦ περιβόλου τοῦ Διονύσου εἶδε τοὺς συνωμότας ἀπὸ τοῦ Ὠδείου εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου (τοῦ Διονύσου) ***καταβαίνοντας.***

Ἐγγὺς ἐκεῖ νοτιοανατολικῶς τοῦ προπύλου εἰς βάθος 2 μέτρων συνηντήσαμεν ἐκ νέου τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς Ἐννεακρούνου (εἰκ. 1) ἤτοι τετράγωνον ὀχετὸν πήλινον, καλυπτόμενον ἄνω δι' ὁριζοντίων πλακῶν ὕψ. 0.46 πλάτ. 0.30 πάχ. 0.05. Εἶναι τοῦτο συνέχεια τοῦ εὑρεθέντος κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Dörpfeld γενομένας ἀνασκαφὰς ἐν ἔτει 1902 (πρβλ. F. Graeber «Die Enneakrunos» AM 1905 σελ. 23) ὅπερ τότε ἀνεῦρον ὅτι κατήρχετο ἀπὸ τῆς Μ.Α. γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου· πρβλ. καὶ Κουρουνιώτην ΑΕ 1903 σελ. 107, ὅστις ἀναφέρει τοῦτο ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου πρὸς τὴν ΝΔ ἄκραν αὐτοῦ, οὐ μακρὰν τῆς σῳζομένης γωνίας τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τοῦ Διονύσου, ἐκ τυχαίας ἐκεῖ καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους, ὡς συνέχεια τοῦ ὑπονόμου, ὅστις φέρει εἰς τὴν ἐννεάκρουστον πρὸς Δ τῆς Ἀκροπόλεως·

Τὸ αὐτὸ ὑδραγωγεῖον εὕρομεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν ἐν ἔτει 1914 κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Ὠδείου διερχόμενον κάτωθεν τοῦ βαλεριανείου τείχους (ΑΕ 1914, σ.153 εἰκ. 8).

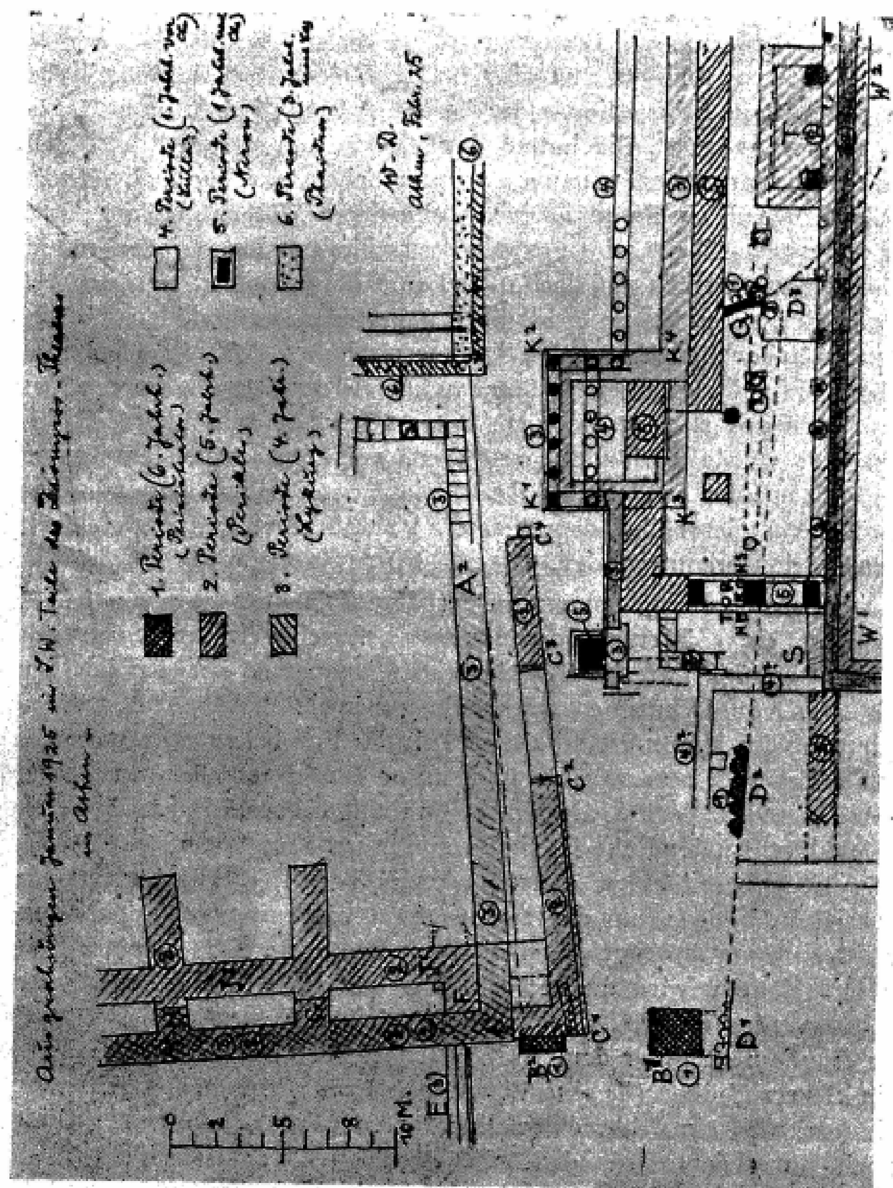
Τὰ ἀνωτέρω δημοσιευόμενα δύο σχέδια ἐξεπονήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Gilliéron.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

2. DIE IM JANUAR 1925 IM DIONYSOS-THEATER IN ATHEN UNTERNOMMENEN GRABUNGEN

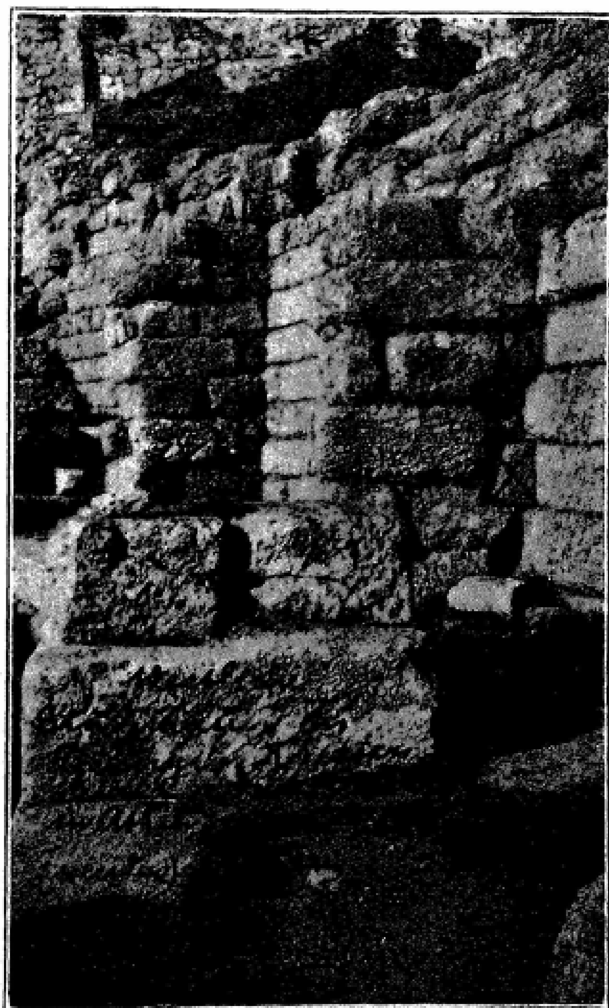
Die Ausgrabungen, zu denen die Griechishe Archäologische Gesellschaft in Athen die Gelder bewilligt hatte, haben vom 22. bis 31. Januar gedauert. Sie hatten den Zweck, den südwestlichen Teil des Zuschauerraumes genauer zu untersuchen und zugleich festzustellen, zu welchen Bauperioden die einzelnem Mauern gehören. Dass am Dionysos-Theater im ganzen 6 verschiedene Bauperioden unterschieden werden können, darf als bekannt vorausgesetzt werden. Auf der beiliegenden Skizze sind diese 6 Perioden aufgezählt und alle Mauern haben die betreffenden Nummern erhalten. *(Abb. 1)* So bedeutet z. B. (3), dass die betreffende Mauer aus der dritten Periode, aus der Zeit des Lykurgos stammt. An dem entsprechenden östlichen Teil des Theaters wurde noch nicht gegraben, weil diese Arbeit am besten zugleich mit der Aufdeckung des Odeions des Perikles vorgenommen wird. Denn dieser Teil des Theaters ist wahrscheinlich zugleich mit dem Odeion erbaut worden.

Die Ausgrabung begann an der Mauer C^1—C^3, die schon früher als Rest einer älteren Stützmauer des Zuschauerraumes von mir erkannt worden war. Zur Zeit als die Stützmauer A^1—A^2 des jetzigen Theaters von Lykurg erbaut wurde, muss sie abgebrochen worden sein; nur der jetzt noch erhaltene Teil des Fundamentes war damals unberührt gelassem worden und unter dem Fussboden unsichtbar geblieben. Das haben die neuen Grabungen bestätigt und weiter aufgeklärt. An der Ecke C^1 sind von der aus Konglomeratstein (ἀρουραῖος λίθος) bestehenden Mauer noch vier Schichten erhalten, die eine gute Ecke bilden; (nur der zweite Stein von unten tritt etwas vor, weil er wegen des regelmässigen Fugenwechsels nicht genau an die Ecke gelegt werden durfte; das überstehende Stück hätte abgearbeitet werden müssen, was aber unterbleiben konnte, weil der Stein im Fundament unter dem Erdboden lag). Von oben ist an der Ecke ein kleiner Graben für eine Wasserleitung in westöstlicher Richtung eingearbeitet ein sicherer Beweis dafür, dass sogar die oberste Schicht noch unter dem Erdboden lag. Von den 4 Quadratschichten, die abwechselnd aus Läufern und Bindern bestehen, tritt die unterste sockelartig nach Süden vor. Sie hört ebenso wie die zweite Schicht nach Osten bei C^2 allmählich auf, weil der Fels dort höher erhalten

1. Planskizze des SW Teiles des Dionysos - Theaters.

ist. Von $C^3 - C^4$ liegt nur die dritte Schicht und endet bei C^4 mit einem kleineren blauen Kalksteine. Auch in diesem Stück ist eine

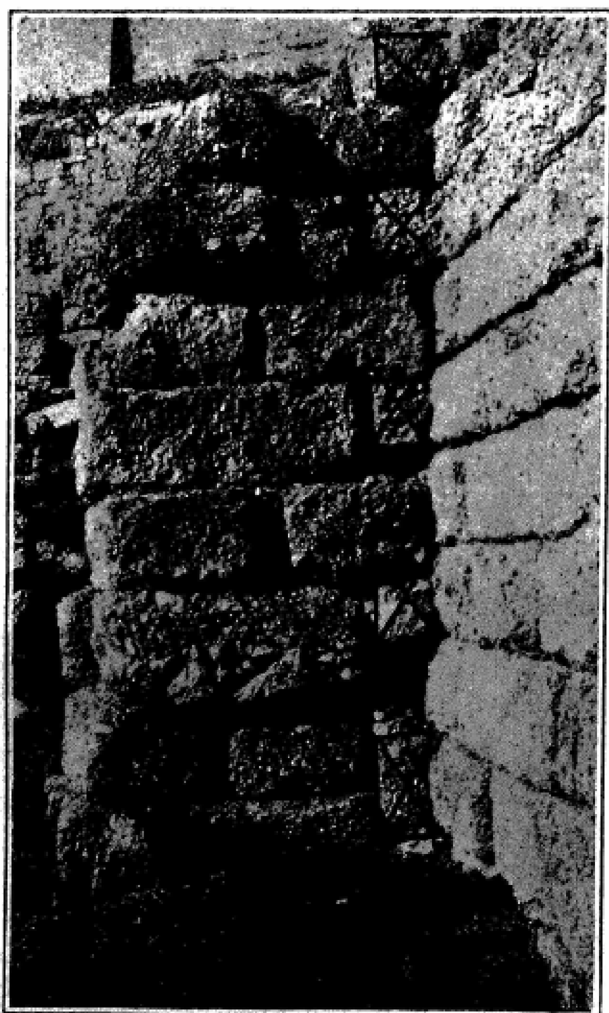

2. Westl. Stützmauer des Dionysos-Theaters.

Wasserrinne eingeschnitten, wodurch die allein vorhandenen Bindersteine in zwei Teile zerlegt sind.

Von der Ecke C^1 läuft die Mauer auch nach Norden. Hier hat sie zunächst einen aus hellem weissen Stein erbauetn älteren Pfeiler

B^2 abgeschnitten, den wir sogleich als Rest eines noch älteren Theaters kennen lernen werden, und ist dann bei Errichtung der Ecke A^1 des lykurgischen Theaters zum Teil abgebrochen worden. Weiter

3. Westl. Stützmauer des Dionysos-Theaters.

nach Norden ist sie noch als Konglomerat-Fundament unterhalb der aus Piräusstein erbauten Aussenmauer A^1—A^3 erhalten. Die ihr paralelle östliche Mauer J^1—J^2 gehört derselben 2. Periode an und

besteht auch aus denselben Konglomerat-Quadern; sie ist aber mehrere Meter hoch erhalten und hat nach Westen Ansätze für mehrere Strebepfeiler (z. B. für G und H), die aber erst in der folgenden dritten Bauperiode (im 4. Jahrhundert) wirklich gebaut worden sind. Sie passen daher zu den älteren Ansätzen nicht, wie die beiliegende Photographie zeigt, in der die älteren Ansätze mit (XX) bezeichnet sind (Abb. 2. u. 3). Da die Mauer J^1-J^2 in der zweiten Periode schon viele Schichten hoch gebaut war, so muss auch die Mauer C^1—C^4 schon hoch gewesen sein, als sie behufs Verschiebung der südlichen Stützmauer abgebrochen und durch die neue Mauer A^1—A^2 ersetzt wurde.

Warum diese Verschiebnng des Theaters um mehrere Meter nach Norden erfolgt ist, lässt sich noch deutlich erkennen. Die Skene des 4. Jahrhunderts sollte zwei weit vorspringende Paraskenien erhalten, von denen das westliche auf unserer Skizze mit den Buchstaben K^1—K^4 bezeichnzet ist. Zwischen diesem mit Säulen ausgestatteten Bau und der alten (XX) Stützmauer wäre kein Platz für den Zugang zum Theater geblieben; daher musste die Stützmauer um fast 2.50 m. nach Norden verschoben und die neue Mauer A^1—A^2 gebaut werden. Besonders wichtig ist die Ecke A^1 dieser Mauer der dritten Periode, weil dort ein besonders grosser quadratischer Eckstein aus Piräuskalk von c. 1,50 m. Breite als Fundament gelegt ist, für den die ältere Mauer, wie man an Ort und Stelle sieht, zum Teil entfernt und abgearbeitet worden ist. Genau datiert ist die neue Mauer durch die neben A^1 verbaute ältere Inschrift ΒΟΛΗΣ ΥΠΗΡΕΤΟΝ, die jetzt auf dem Kopf steht und dürch die Marken ΟΧ an demselben Stein, die zu zwei anderen Marken ΟΩ an derselben Mauer weiter östlich gehören. Denn da die erstere Inschrift zu einem Theater aus dem ende des 5. Jahrhunderts gehört, kann die Mauer A^1—A^2 erst in 4. Jahrhundert erbaut sein. Dazu passt die Marke Ω.

Die Grabungen haben also bestätigt, dass der jetzige Zuschauerraum erst von Lykurg im 4. Jahrhundert erbaut worden ist. Sie haben gelehrt, dass schon vorher ein Zuschauerraum bestand, der in unserer weiter Skizze mit XX bezeichnet ist. Aus welcher Zeit stammt dieser Bau? Ich glaube, dass es von Perikles begonnen worden ist. Wie weit er im 5. Jahrhundert schon fertig gebaut war, wissen wir nicht. Es ist aber wegen der vorher erwähnten Paraskenien sicher, dass zu ihm noch kein steinernes Skenengebäude gehörte. Die Skene pflegte damals noch aus Holz errichtet zu werden. Einige Löcher für ihre starken Holzpfosten sind noch erhalten.

Dass Perikles schon beim Bau des Theaters und des ganzen Dionysos-Heiligtums beteiligt war, hatten andere und ich früher schon vermutet, weil der jüngere Tempel des Gottes, in dem Alkamenes das Kultbild gemacht hatte, aus diesem Grunde noch dem 5. Jahrhundert angehören musste, und weil das Odeion, das den Namen des Perikles trug, offenbar ein Teil des grossen neuen Planes des Dionysos-Heiligtums war, den Perikles ebenso mit seinen Künstlern entworfen hatte, wie den Plan der neuen Akropolis. Die Auffindung des Odeions hat gezeigt, dass dieses überdeckte Theater zugleich mit dem grossen offenen Theater gebaut worden ist. Das letztere scheint unter Perikles nicht fertig geworden zu sein; jenes muss dagegen damals schon sein spitzes Dach gehabt haben, damit man, wie Plutarch überliefert hat, sagen konnte, das Perikles das Odeion auf dem Kopfe trage.

Die Ausgrabungen haben endlich auch noch Reste eines noch älteren Theaters zu Tage gebracht, die zwar früher schon sichtbar waren, aber nicht genauer untersucht worden sind. Allgemein bekannt war schon längst das Stück einer runden Mauer aus polygonalen Kalksteinen im östlichen Teile der Skene (Dörpfeld-Reisch, D. griech. Theater, S. 27). Es gilt als Rest der alten Orchestra, die wahrscheinlich unter Peisistratos im 6. Jahrhundert bei der Anlage des Dionysos-Bezirks erbaut worden ist. Zu demselben Orchestrakreise scheint der auf unserer Skizze bei Q gezeichnete, unter dem Fundament einer Innensäule des lykurgischen Skenengebäudes gelegene Rest zu sein; er besteht aus hochkantigen, weichen Kalksteinplatten, die mit Stücken von Burgkalkstein hintermauert sind. Dass der weiche Stein bei Bauten des 6. Jahrhunderts neben dem harten Kalkstein vorkommt, werden wir sogleich sehen. Warum er hier als hochkantige Platte verwendet ist, wissen wir nicht. Ich hatte vermutet, dass weicher Stein genommen werden durfte, weil die Mauer unter der Erde lag. Denn südlich von Q bei D^3 schien die alte polygonale Kalksteimmauer D^2 an die alte Orchestra anzustossen. Wir haben dort jetzt gegraben, aber leider von einem Auschluss nichts gefunden. Alle Mauern sind dort zerstört. Unter der Mauer fanden wir den gewachsenen Fels, der nach Süden stark abfällt.

Die Stützmauer D^2 habe ich früher (D. griech. Theater, S. 28) entweder für die Stützmauer der westlichen Parodos, d. h. des westlichen Zugangsweges zur Orchestra, oder aber für die Stützmauer des westlichen Zuschauerraumes erklärt und mich mehr für das

erstere entschieden, weil die Mauer für einen hohen Sitzraum nicht dick genug sei. Diese Frage ist auch jetzt noch nicht entschieden. Ihre Beantwortung hängt von der Erklärung der beiden über zwei Meter starken Pfeiler $B^1—B^2$ ab, von denen ich den letzteren oben bei der Ecke C^1 schon erwähnte. Beide Pfeiler bestehen aus Quadern weichen Piräuskalkes und aus kleinen Kalksteinen der Burg, die auch das Fundament D^1 bilden. Der Pfeiler B^1 ist auf 3 Seiten beendet, aber nach Süden abgebrochen, wo er bis zur Polygonal-Mauer $D^1—D^2$ gereicht zu haben scheint. Am nördlichen Ende des Pfeilers B^1 sind oben noch Reste einer 5. Quadratschicht erhalten. Der Pfeiler B^2, der in derselben Weise gebaut ist, scheint bei Errichtung der Mauer C des 5. Jahrhunderts abgeschnitten worden zu sein, wie oben schon gesagt wurde. Ursprünglich wird er wohl dieselbe Breite wie B^1 gehabt haben.

Was mögen diese beiden Pfeiler bedeuten? Zunächst scheint es mir sicher, dass sie nur Fundamente, keine sichtbaren Bauteile waren, denn ihr Material ist so weich, dass es an der Luft bald verwittert. Vielleicht waren sie Fundamente für ein hölzernes Theater, also für jene berümnten ἴκρια (Gerüste), die nach der Überlieferug für die Zuschauer aufgeschlagen wurden, aber im Anfange des 5. Jahrhunderts einmal zusammengebrochen waren (bei Suidas unter dem Wort Pratinas). Möglicherweise gehören sie aber auch zu dem festen Zuschauerraum mit hölzernen Sitzen, der nach diesem Unglück errichtet worden war. Hier können nur weitere Ausgrabungen Aufschluss geben. Es scheint mir deshalb wünschenswert, dass der ganze Platz zwischen dem Pfeiler B^1 und der alten Orchestra bei Q ausgegraben wird. Dort können noch weitere Stücke der Stützmauer D^2 oder auch noch weitere Pfeiler wie B^1 in Resten zum Vorschein kommen, die uns über die Bedeutung dieser ältesten Reste des Theaters weiter aufklären würden.

Dass die Pfeiler aus dem weichen Stein noch dem 6. Jahrhundert angehören können, ist dadurch gesichert, dass dasselbe Steinmaterial als Fundament der Fussbodenplatten in der von Peisistratos erbauten Ringhalle des Hekatompedons auf der Akropolis vorkommt. Sie können aber auch aus dem Anfang des 5. Jahrhunderts, aus der Zeit des Pratinas stammen.

Während unsere Grabungen zwar mehrere Reste eines Theaters des 6. Jahrhunderts aufgedeckt, seine Gestalt aber noch nicht ganz aufgeklärt haben, sind wir durch sie über ein Theater aufgeklärt

worden, das zwischen dem Theater des 6. und dem des 4. Jahrhunderts bestanden hat, nämlich über das von Perikles geplante und begonnene Theater des 5. Jahrhunderts. Wir haben die südliche und westliche Stützmauer seines Sitzraums oben kennen gelernt und erkannten aus der Höhe der letzteren Mauer, dass der Zuschauerraum schon bis zu einer gewissen Höhe vollendet war, als seine südliche Stützmauer abgebrochen und durch eine neue 2—3 m. nach Norden verschobene Stützmauer des Lykurgos ersetzt wurde.

Das Theatron des 5. Jahrhunderts ist, ebenso wie der jüngere Tempel des Dionysos und die wahrscheinlich aus derselben Zeit stammende Säulenhalle neben dem alten Tempel, aus Konglomeratstein erbaut, also aus einem Material das bei den Bauwerken des 5. Jahrhunderts auf der Akropolis noch nicht vorkommt, aber bei denen des 4. und der folgenden Jahrhunderte für Fundamente fast ausschliesslich gebraucht wurde. Es wird, wie wir jetzt schliessen dürfen, im letzten Drittel des 5. Jahrhunderts für Fundamente üblich geworden sein.

Zu dem Theater vom Ende des 5. Jahrhunderts gehört natürlich auch eine Orchestra, die weder mit der des 6., noch mit der des 4. Jahrhunderts gleich sein kann. Sie war gegen die älteste Orchestra um etwa 8 m. nach Norden verschoben, weil nördlich von der damals entworfenen Säulenhalle des Dionyson-Bezirks ein Platz für die hölzerne Skene und weiter eine kreisrunde Orchestra als Spielplatz angelegt werden musste. Auf die hölzerne Skene des 5. Jahrhunderts und ihren Platz weisen noch die beiden Arten von Löchern hin, die in der Hintermauer der Säulenhalle W^1 - W^2 und in dem viereckigen Bau T in der Skene neben derselben Mauer erhalten sind. Von der Orchestra des 5. Jahrhunderts ist nichts mehr zu bemerken. Vielleicht können aber Grabungen im nördlichen Teile der lykurgischen Orchestra noch Spuren ihres Wasserkanals zu Tage fördern, weilsie etwa 2 m. südlicher als diese jüngere Orchestra gelegen haben muss. Lykurg hatte seine Orchestra noch um weitere 2 m nach Norden verschoben. Der Grund für diese Verschiebung des jüngeren Theaters wurde oben schon erwähnt. Die steinerne Skene Lykurgs sollte ausser dem Skenensaal noch zwei weit vorspringende Paraskenien erhalten, für die der Platz nur dadurch geschaffen werden konnte, dass der ganze Zuschauerraum noch etwas nach Norden verschoben wurde. Bei den späteren Umbauten hat die Orchestra ihren Platz nicht mehr verändert.

WILHELM DÖRPFELD

3. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΝ (1925)

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ χειμάρρου ὄχθης ἐγένετο ἀνακάθαρσις καὶ μικρὰ σκαφικὴ ἔρευνα νοτόθεν τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου (ΑΕ 1917 239 εἰκ. 1 1919 100 εἰκ. 2, Ν 26—Ν 28) καὶ δυσμόθεν τοῦ διπύλου (ΑΕ 1923 164 εἰκ. 2), ἔνθα καὶ παχίστη ἡ ἐπίχωσις. Τὰ νοτόθεν καὶ δυσμόθεν τῆς στοᾶς τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου μένουν ἡμισκαφῆ.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἡ ἐν τῷ ναῷ μεγάλη βάσις ΠΑΕ 1884 πίν. Ε α'' ἔφερεν, ὡς εἰκάσας, τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀμφιαράου, ἱδρυμένον ἐπὶ τῆς εὑρεθείσης μεγάλης λιθίνης πλίνθου, ἥτις φέρει εὐρὺ κοίλωμα χάριν κολοσσικοῦ ἀγάλματος.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἀνεκαθάρθησαν τὰ τοῦ ἀνδρείου λουτρῶνος (ΑΕ 1923 86), ἐξεκαλύφθη δὲ μήκιστον μάρμαρον τῆς κρήνης (μ. 2 20, ὕψ. 0485, πάχ. 039) πλησίον δεξαμενῆς (πρβ. περὶ τῆς σκαφῆς τοῦ 1924 ἄ. σ....) καὶ δύο πυάλων (πωρίνης καὶ μαρμαρίνης) ἐπὶ δαπέδου πλακῶν, αἵτινες φέρουσι παραλλήλους ἐντομὰς ποιηθείσας ὅπως εὐχερέστερος ᾖ ὁ βαδισμὸς καὶ μὴ ὀλισθάνωσιν οἱ λουόμενοι.

Ἄλλαι ἐργασίαι καὶ διευθετήσεις ἐγένοντο πολλαχοῦ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης. Ἀνωρθώθησαν κιόνων σφόνδυλοι καὶ ἄλλοι μεγάλοι λίθοι εἰργασμένοι μετεκινήθησαν, ἔτι δὲ ἀνακάθαρσις ἐγένετο ἄλλοθί τε καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ στοᾷ, ἧς δυσμόθεν τε καὶ βορρᾶθεν ἠρευνήθησαν οἱ ὀχετοί. Καὶ ἐν μὲν τῷ δυσμικῷ διαδρόμῳ (πλ. 2 65) τὸ δάπεδον ὅλον εἶνε πλαξὶν ἐστρωμένον μεγάλαις, ὧν αἱ δυσμικαί εἰσιν ἅμα τοῦ δυσμικοῦ τῆς στοᾶς τοίχου ὑπόστρωσις, ἤγουν εὐθυντηρία τῶν τούτου ὀρθοστατῶν, διὰ μέσου δὲ τοῦ διαδρόμου τούτου αὖλαξ στενὴ ἐπὶ τῶν λίθων, βορρονότιος ἐκανόνιζε τὸν ροῦν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἅτινα μετὰ τοῦτο διὰ βορρονοτίου ὑπονόμου ἐφέροντο πρὸς τὸν χείμαρον. Ἐν τῷ βορείῳ ἄκρῳ τοῦ διαδρόμου τὸ δάπεδον εἶνε καὶ διὰ παχέος κονιάματος ἐστρωμένον. Ἐν τῷ διαδρόμῳ κεῖνται μεγάλοι τινὲς λίθοι κυρτὴν ἔχοντες τὴν ἄνω στενὴν ἐπιφάνειαν, πεπτωκότες ἐκ τοῦ δυσμόθεν ἀνατολικοῦ θωρακείου τῆς εἰς τὸ θέατρον ἀναβάσεως.

Ὡσαύτως ἠρευνήθη ὁ μεταξὺ τῆς νοτόθεν τοῦ θεάτρου κλιμακωτοῦ ἀναλήμματος καὶ τῆς στοᾶς κείμενος καὶ μετὰ τοῦ δυσμικοῦ συνεχόμενος βόρειος διάδρομος. Οἱ τοῦ ἀναλήμματος ἀναβασμοὶ ἦσαν ἀριθμὸν 10, ἔχουσι δὲ ἕκαστος ὕψ. 0 45, πλ. 0 25—0 28. Τοῦ βορείου διαδρόμου τὸ πλάτος δυσμόθεν μέν, ἤγουν νοτόθεν τοῦ θεάτρου, ἔνθα τὸ ἀνάλημμα, εἶνε 2 10, ἀνατολόθεν δὲ ἔνθα στενοῦται ἕνεκα τοῦ βορρᾶθεν διήκοντος βράχου, 1 60. Κατὰ τὸ μέσον τοῦ διαδρόμου ἀνατολόθεν τοῦ θεάτρου ἀνοίγεται τὸ στόμιον τοῦ ἐκ τοῦ θεάτρου κατιόντος ὑπονόμου, ἐντεῦθεν δὲ τὰ ὄμβρια ὕδατα δι' ὀχετοῦ λατο-

μητοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου (διάρρου πλ. 0 45) ἀπωχετεύοντο κατὰ μῆκος τῆς βορείου τοῦ διαδρόμου πλευρᾶς καὶ μετὰ τοῦτο διὰ τοῦ μεταξὺ τῆς στοᾶς καὶ τῶν θερμῶν διαδρόμων εἰς τὸν χείμαρρον. Τὸ δάπεδον τοῦ τε βορείου διαδρόμου καὶ τῆς στοᾶς κατὰ τὰ ἀνατολικὰ εἶνε ἰσόπεδον εἰργασμένον. Τῶν ἐσωτερικῶν τῆς στοᾶς βατήρων (□ 0 79), ἐφ' ὧν ἵσταντο οἱ κίονες (Ἰωνικοί), οἱ μὲν ἵδρυντο ἐπὶ τοῦ βράχου, οἱ δὲ ἐπὶ ἰδίων ὑποβάσεων, δύο, πώρων παρ' ἀλλήλους κειμένων πλάτος μὲν ἐχόντων 0 64, μῆκος δὲ διπλάσιον, 1 28, καὶ ἡ μὲν ἐκ δυσμῶν πρώτη ὑπόβασις ἔχει τοὺς πώρους κατὰ πλάτος κειμένους, ἤγουν τὸν μὲν βορρᾶθεν τὸν δὲ νοτόθεν, ἡ δὲ 3η καὶ ἡ 4η καὶ ἡ 5η καὶ καὶ ἡ 8η τὸν μὲν ἔχει δυσμόθεν, τὸν δὲ ἀνατολόθεν.

Ἐν τῷ ἀνατολικῷ τῆς στοᾶς δωματίῳ τὸ βόρειον μέρος τοῦ δαπέδου ἀποτελεῖ ὁ ἐκ βορρᾶ προεκτεινόμενος βράχος, ἐπὶ τούτῳ ἰσοπέδως, ὡς εἴρηται, εἰργασμένος. Ἐν τῇ βορρανατολικῇ γωνίᾳ τοῦ δωματίου σῴζονται ἐπὶ μαρμαρίνων ποδῶν ἐρειδόμενα δύο ἐπιμήκη μαρμάρινα τμήματα θρανίου (πλ. 0 445), ἐπὶ τῆς δυσμικῆς ἐπιφανείας τοῦ αὐτόθι ἄνωθεν τῶν ὀρθοστατῶν ἐξ ὠμῶν, τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου ὡς εἰκάσαι, πλίνθων συγκειμένου μέρους διεσώθησαν λείψανα χρίματος ἐφ' οὗ ἴχνη γραπτοῦ σπειρομαιάνδρου, ἐρυθροῦ καὶ πρασίνου (ΠΑΕ 1887 62). Ἔμπροσθεν δὲ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ θρανίου κεῖνται δύο λίθιναι βάσεις (0 89 × 0 405), ἐφ' ὧν ἵδρυται διὰ καθέτων πλακῶν, λεοντοπόδων ὡς εἰκάσαι, ἐρειδομένη τράπεζα· κεῖνται δὲ αἱ βάσεις αὗται ἐν τῷ βράχῳ ἐπιτηδὲς πρὸς τοῦτο τετμημένῳ· παρὰ τὰς βάσεις ταύτας ὁ βράχος εἶνε καὶ ἔμπροσθεν τοῦ βορείου μαρμαρίνου τμήματος λατομητός, ἐκ τούτου δὲ συνάγεται ὅτι πρότερον ἡ τράπεζα ἔμελλε νὰ σταθῇ ἢ καὶ ἐστάθη ἔμπροσθεν τῆς βορείου πλευρᾶς, εἶτα δὲ ἱδρύθη ἔμπροσθεν τῆς ἀνατολικῆς. Τοιαύτη τράπεζα ὡς ἐξ ἄλλων δύο ὁμοίων βάσεων δηλοῦται, ἵστατο καὶ παρὰ τὸ νότιον τῆς ἀνατολικῆς τοῦ δωματίου πλευρᾶς. Ὅμοιαι δὲ τράπεζαι, ὡς ἐξ ἄλλης βάσεως (0 89 × 0 43, ὕψ. 0 26), οὐ κατὰ χώραν εὑρεθείσης, συνάγεται, ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ δωματίῳ, τῷ δυσμικῷ. Τοῦ προσώπου τῆς στοᾶς εὑρεθέντες οἱ σφόνδυλοι (Δωρικοὶ) νῦν εἰσι τεταγμένοι ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου, τὰ δὲ κιόκρανα καὶ τὰ ἐπιστύλια καὶ τὰ τούτων ἀντιθήματα καὶ τὰ τρίγλυφα καὶ τὰ γεῖσα ἐν τῇ στοᾷ παρὰ τὴν βόρειον καὶ τὴν νοτίαν πλευράν· σῴζονται δὲ καί τινες ἄλλοι πῶροι, ὕψ. ὡς 0 425, πάχ. 0 305. ἴσως κανονῖδες (τοῦ τριγλύφου). Τῆς δὲ μέσης κιοστοιχίας (Ἰωνικῆς) οἱ σφόνδυλοί εἰσι νῦν τεταγμένοι ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν οἰκείων βάσεων. Ἐπὶ τοῦ Δωρικοῦ κιοκρανίου κεχάρακται γράμμα Σ, ἐπὶ ἄλλου δὲ ΤΜ, ἐπὶ ἀντιθήματος ἐπιστυλίου Κ, ἐπὶ γείσου Κ. ἐπὶ δὲ μετόπης μέγα Θ (διαμ. 0 18), ἰσομέγεθες τοῖς ἐν IG VII 495 καὶ σ. 745 καὶ ΑΕ 1892 58 (82) γράμμασι· προστεθήτω ὅτι τὸ ἐπιστύλιον καὶ τὸ τούτου ἀντίθημα καὶ ἄλλου ἀντίθημα ἔχουσι πάχος ποδὸς (0 305).

Νοτόθεν τῆς στοᾶς κατὰ μῆκος σῴζονται ἐνιαχοῦ λείψανα τοῦ μαρμαρίνου ὀχετοῦ, δι' οὗ καὶ τὰ τῆς στέγης τῆς στοᾶς ὕδατα ἀπωχετεύοντο· τὰ μαρμάρινα τμήματα ἔχουσι πλάτος μὲν 0 755, διάρρουν δὲ 0 53, κατὰ τόπους δὲ (μετάκεντρον 9 20) φέρουσιν ἐνεγλυμμένην βαθεῖαν πύαλον. Νοτόθεν τοῦ μαρμαρίνου ὀχετοῦ σῴζονται λείψανα πηλίνου ὀχετοῦ πειοειδοῦς, ἀρχαιοτέρου, νοτόθεν δὲ τούτου λείψανα πωρίνου μετὰ πυάλων, προστεθήτω δὲ ὅτι ὁ ὀχετὸς οὗτος νοτόθεν τῆς ἐκ δυσμῶν 6ης Ἰωνικῆς βάσεως τῆς στοᾶς δὲν φέρει πώρινον τμῆμα, ἀλλ' αὐτὸς ὁ βράχος εἶνε ἐνταῦθα πρὸς τοῦτο ἐνεγλυμμένος.

400 κέ. Ἐν τῷ βορρᾶθεν τοῦ μουσείου ἀγρῷ, ὃν ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία ἠγόρασε τῷ 1925 παρὰ τῶν κληρονόμων Δ. Λούπη, ἡ σκαφὴ ἐχώρησε βορρᾶθεν τοῦ τῷ 1924 ἀναφανέντος ἐπιμήκους βορρανατολικοῦ χώρου, ὅστις ἔφερεν ἐν διστοιχίᾳ ὀρθοστάτας, ὧν εἷς ἔχει ὕψ. 0 69, πλ. 1 30, παχ. 0 26, ἀποκαλύπτονται δὲ τέσσαρα δωμάτια, ὧν δύο μὲν ἐν τῷ μέσῳ (βόρειον καὶ νότιον, πλ. ἔνδον 4 71), κοινωνοῦντα διὰ θυρώματος (πλ. 1 20), ἓν δὲ ἑκατέρωθεν (ἔνδον μῆκος βορρονότιον 5 75, πλ. 4 90). Τῶν εἰρημένων μέσων δωματίων τὸ μὲν νότιον ἔχει ἔνδον μῆκος βορρονότιον 4 75, τὸ δὲ βόρειον (ἔνδον μῆκος βορρονότιον 3 μ) εἶνε ᾠκοδομημένον διὰ πωρίνων ὀγκολίθων ἰσοδομικῶς (σῴζονται τρεῖς δόμοι, ὕψ. 1 50), ἐπικεχριμένων διὰ κονιάματος καλῶς σῳζομένου, καὶ διὰ τοίχων ἐνιαχοῦ λιθίνων μονοστοίχων ἢ διστοίχων. Ἄλλα ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ οἰκοδομήματα μένουσιν ἄσκαφα.

Νομίσματα ἐκ τοῦ Ἀμφιαρείου κομισθέντα κατετέθησαν ἐν τῷ Νομισματικῷ μουσείῳ τὰ μὲν 1770 (1768 χαλκᾶ καὶ δύο ἀργυρᾶ) ἐκ προτέρων σκαφειῶν, τὰ δὲ 1793, ὧν 23 (χαλκᾶ) ἐκ τῆς τοῦ 1925.

Β. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

---

4. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΕΑΣ ΑΓΧΙΑΛΟΥ

Κατὰ τὰς ἐφετεινὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ν. Ἀγχιάλου ἐσυνεχίσθη ἡ ἔρευνα τῆς ἀνευρεθείσης πέρυσι μεγάλης χριστιανικῆς βασιλικῆς τῶν χριστιανικῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν, τὴν σημασίαν τῆς ὁποίας ἐξέθηκα ἤδη ἐν τῇ περυσινῇ ἐκθέσει μου.

Ἐφέτος περιωρίσθην ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀποχωμάτωσιν τοῦ αἰθρίου τοῦ ναοῦ, ὅπερ εἶχε καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἐπίχωσιν (μέχρι δύο μέτρων).

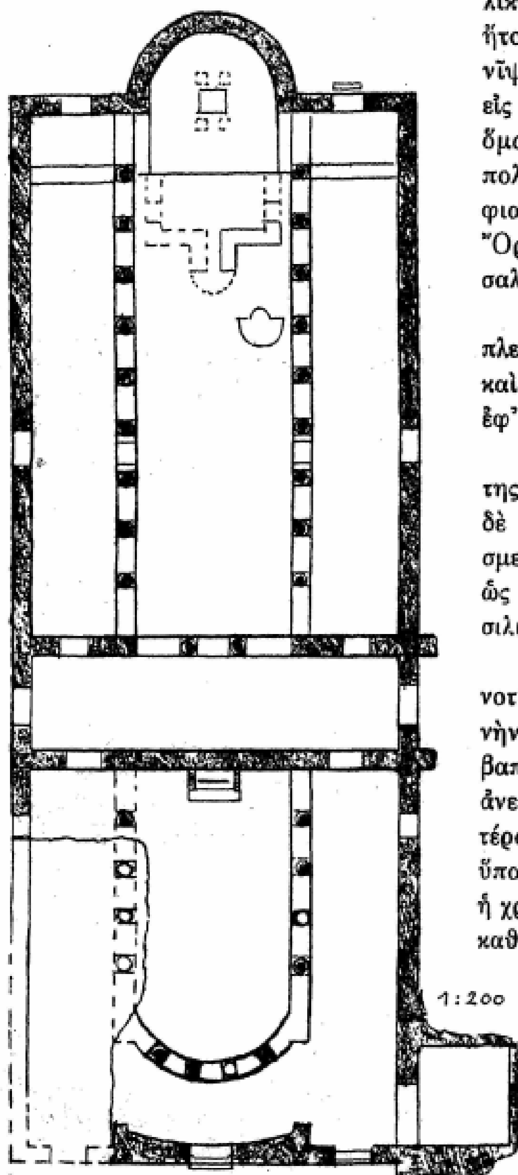
Ἡ ἔρευνα τούτου ἔφερεν εἰς φῶς οἰκοδόμημα ἰδιόρρυθμον καὶ πρωτότυπον. Ἐκτείνεται δηλαδὴ πρὸ τοῦ νάρθηκος τετράγωνον κτίσμα (20×20 μ.), ὅπερ ἔχει ἐν τῷ μέσῳ περιστύλιον σχηματίζον τοξοειδῆ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ

πλευράν. Τὸ περιστύλιον τοῦτο ἔχει 14 κίονας καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς τὴν φιάλην, ἤτοι κτίσμα προωρισμένον διὰ τὴν νίψιν τῶν χειρῶν πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν ναόν, δι' ἁγιασμὸν κλπ., ὅπερ ὅμως ἔχει ἰδιάζοντα τύπον κατὰ πολὺ διαφέροντα τοῦ τῶν γνωστῶν φιαλῶν τῶν Καθολικῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὸ τοξοειδὲς σχῆμα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ περιστυλίου ἀκολουθεῖ καὶ ἡ δυτικὴ τοῦ αἰθρίου πλευρά, ἐφ' ἧς ἀνοίγονται τρεῖς πύλαι.

Κατὰ τὰ ἄκρα τῆς πλευρᾶς ταύτης ὁ τοῖχος συνεχίζεται, φαίνεται δὲ ὅτι ἡ πρόσοψις τοῦ ναοῦ ἐκοσμεῖτο ἑκατέρωθεν διὰ δύο πύργων, ὡς παρατηρεῖται τοῦτο καὶ εἰς βασιλικὰς τῆς Συρίας.

Ὁμοίως ἡ συνέχισις τῶν τοίχων νοτίως τοῦ νάρθηκος καθιστᾷ πιθανὴν τὴν ὑπόθεσιν ἀναζητήσεως τοῦ βαπτιστηρίου τοῦ ναοῦ, ὅπως καὶ ἀνευρεθεῖσαι πέρυσι κλίμακες ἑκατέρωθεν τῆς ἀψῖδος ὑποδηλοῦσι τὴν ὕπαρξιν ἑτέρων οἰκοδομημάτων, ὧν ἡ χρῆσις δὲν δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ καθορισθῇ.

Διάγραμμα βασιλικῆς Ν. Ἀγχιάλου κατὰ τὸ 1925.

Αἱ ἀνασκαφαὶ δηλονότι ἀπέδειξαν, ὅτι δὲν ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν μεμονωμένην τινὰ ἐκκλησίαν, ἀλλὰ σύμπλεγμα οἰκοδομημάτων περὶ τὸν ναόν, ὡς δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τὸ τοιοῦτον ἐκ τῶν διασωθεισῶν παλαιῶν ἀπεικονίσεων τοῦ ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης καὶ μεγάλων μνημείων τῆς Ἀνατολῆς.

Τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθέμενα ἑρμηνεύει ἡ συνημμένη κάτοψις τοῦ ναοῦ.

Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀνασκαφὴν ἀνευρέθησαν τὰ πλεῖστα τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τῶν κοσμούντων τὸ αἴθριον τοῦ ναοῦ, ἤτοι κυλινδρικοὶ κορμοὶ κιόνων, κιονόκρανα, ἐπιθήματα, γεῖσα, περιθυρώτατα, τμήματα θωρακίων κλπ. μετὰ ἐπιμελῶς εἰργασμένων ἀναγλύφων διακοσμήσεων χαρακτηριστικῶν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγένοντο, τὸν Ε΄ δηλ. μ. Χ. αἰῶνα.

Κατὰ χώραν διεσώθησαν αἱ βάσεις τῶν κιόνων, τινὲς μάλιστα τῶν ὁποίων εἶχον μετατοπισθῆ. Παρετηρήθη δὲ καὶ ἐφέτος, ὅ,τι κατὰ τὴν περυσινὴν ἀνασκαφήν, ἤτοι ἀσβεστοποίησις πολλῶν μαρμάρων ἕνεκα πυρκαϊᾶς καὶ συντριβὴ διὰ πελέκεων κιόνων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν.

Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀσφαλὲς τεκμήριον τῆς πυρπολήσεως καὶ καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ ὑπὸ βαρβάρων ἐπιδρομέων κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνους.

Ἡ παρασχεθεῖσά μοι πίστωσις λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῶν ἡμερομισθίων δὲν ἐπήρκεσε δυστυχῶς εἰς τὸν τελικὸν καθαρισμὸν τοῦ αἰθρίου, ὡς ὑποδηλοῦται ἐν τῷ συνημμένῳ σχεδίῳ. Ἐλπίζομεν κατὰ τὰς προσεχεῖς ἀνασκαφὰς νὰ συντελεσθῇ ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἀποχωμάτωσις τοῦ ἀξιολογωτάτου τούτου μνημείου διὰ τὴν χριστιανικὴν καθόλου τέχνην ἐν Ἑλλάδι.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

---

5. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΙΕΡΟΥ ΘΑΥΛΙΟΥ ΕΝ ΦΕΡΑΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐδόθη ὁπωσδήποτε γενναιοτέρα τις πίστωσις ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἠδυνήθην νὰ ἀνασκάψω ἐπὶ εὐρυτέρου προγράμματος. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφετεινῆς ἐργασίας ἔχουσιν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὡς ἑξῆς:

1) Γεωμετρικῆς περιόδου νεκροταφεῖον. Ἠρεύνησα ἐφέτος τὸ πλεῖστον τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους· τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ συμπαγοῦς χώματος ἐρυθροκιτρίνου, ἔφερε δ' ἐνιαχοῦ τομὰς (κοψιές), τὰς ὁποίας παρακολουθήσας κατέληξα βαθύτατα εἰς εὕρεσιν τάφων τῆς πρωΐμου γεωμετρικῆς περιόδου, ἀμελέστατα πεποιημένων ἐξ ἀκατεργάστων λεπτῶν πλακῶν ἐκ τιτανολίθου, δύο ἢ τριῶν σπανίως μιᾶς ἑκατέρωθεν εἰς τὰς μακρὰς πλευρὰς καὶ μιᾶς εἰς τὰς στενάς, πολλῶν δὲ ὡς πώματος εὑρέθησαν ἑπτὰ μὲ νεκροὺς ἰσαρίθμους, τεθαμμένους, πτωχοτάτους· ἐλάχιστα καὶ μικρά τινα ἀγγεῖα εὑρέθησαν συντετριμμένα ἐκ τῆς πτώσεως τῶν πωμάτων καὶ ἐφθαρμένα, μὲ ζώνας γραπτὰς κυκλικάς, καὶ σιδήριά τινα κατιωμένα. Ἀνήκουσι πιθανῶς τῷ 900 - 800 π. Χ. Τοὐναντίον τὰ πρὸ τοῦ ὑπάρχοντος στερεοβά-

του τῆς ΝΑ γωνίας τοῦ μεγάλου ναοῦ εὑρεθέντα ὀλίγα μυκηναϊκὰ τμήματα ἀγγείων καὶ ἀγαλματίων πηλίνων εἶναι ὡραιότατα καὶ πλουσίως βεβαμμένα.

2) Τρεῖς ναοί, τῶν δύο οὐδὲν ἴχνος. Δὲν ἐνεφανίσθη οὐδὲν ἴχνος θεμελίου παλαιοτέρου ναοῦ κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἀνασκαφὲν μέγα τμῆμα οὐδὲ ἴχνη τομῶν θεμελιώσεως· διὸ ἐπέχωσα πάλιν αὐτό. Ἴσως ἓν μόνον ἐκ τῶν

Εἰκ. 1. Θεμέλια ναοῦ Διὸς Θαυλίου.
(φωτογραφία κ. Béquignon).

ἐξ εὑρεθέντων κτισμάτων ἔξω τοῦ μεγάλου ναοῦ, ἐξ ὧν τὸ ἓν ἀπεκαλύφθη καίτοι οὐχὶ πλήρως ἐφέτος, δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς στερεοβάτης ναοῦ· ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι οὐχὶ μετὰ βεβαιότητος. Τὰ εὑρήματα ὅμως ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὑπῆρξαν ἐκεῖ τρεῖς ναοί;

α´ Ὁ **ἀρχαιότατος** ναΐσκος, τοῦ ὁποίου ἓν μόνον ἀρκούντως ἀσφαλὲς σημεῖον εὑρέθη, ἤτοι τμῆμα δωρίου, ὅλως πρωτογενοῦς κιονοκράνου μὲ ἐλαχίστην ἀπόκλισιν πρὸς δήλωσιν ἐχίνου καὶ προχείρως γεγλυμμένας ταινίας· χρόνοι περὶ τὸ 700 - 650 π. Χ. Εἰς τὸν πρῶτον αὐτὸν ναΐσκον, ἴσως ξύλινον καὶ πλίνθινον κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀνήκει ἡ σωρεία τῶν χαλκῶν, ἐξ ὑαλομάζης καὶ ὁμοίων ὑλῶν ἀφιερωμάτων πρωτογόνου τέχνης, ἐκτεθειμένων ἤδη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολ. Μουσείῳ Ἀθηνῶν.

β´ Ὁ **ἀρχαϊκὸς** ὡραιότατος ναός, τοῦ ὁποίου κίονες μὲν πώρινοι, δώριοι, ηὐλακωμένοι, ἀρκούντως μεγάλοι, ἔχουσι κτισθῆ ὑπὸ τὴν ΝΑ. γωνίαν τοῦ στερεοβάτου τοῦ μεγάλου ναοῦ *(εἰκ. 1)*, τμήματα δὲ κιονοκράνων μετὰ γλυπτῶν κοσμημάτων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν εὑρέθησαν πολλά· ἐποιήθη ἐν τοῖς περὶ τὸ 550 - 500 π.Χ. χρόνοις. Εἰς τοῦτον ἀνήκουσιν ἀγαλμάτια πήλινα ἀρχαϊκὰ γυναικείου τύπου ποικίλων ἐμφανίσεων· τούτου τὰ χαλκᾶ καὶ μαρμάρινα ἀφιερώματα δὲν εὑρέθησαν εἰσέτι· πιθανῶς εἶναι σεσωρευμένα ἔν τινι ἀποθέματι ἢ βόθρῳ (βλ. κατωτέρω ἀριθ. 3).

γ´) Ὁ ***μέγας*** ναὸς τῶν περὶ τὸ 425 πρὸ Χ. χρόνων, τοῦ ὁποίου σῴζεται ὁλόκληρος ἡ Ἀνατ. πλευρὰ μετὰ τοῦ πρώτου καὶ ἐν μέρει μετὰ τοῦ δευτέρου ἀναβαθμοῦ (εἰκ. 1), ἐλλείποντος ἐντελῶς τοῦ τρίτου, ἤτοι τοῦ στυλοβάτου, καὶ μέρος τῶν παρακειμένων πλευρῶν μετὰ τοῦ πρώτου ἀναβαθμοῦ ἢ μόνον μετὰ τῶν θεμελίων ἐξ ἐγχωρίων μεγάλων παραλληλεπιπέδων ὀγκολίθων πωρίνων.

3) Δύο ἀποθέματα ἀφιερωμάτων ἐν βόθροις. Αἱ προγενέστεραι ἀνασκαφαὶ παρουσίασαν ἓν μέγα ἀπόθεμα ἀφιερωμάτων, τὸ ὁποῖον, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ ἐφετειναὶ ἐργασίαι, ἐποίησαν οἱ κτίσαντες τὸν β´, ἤτοι τὸν ἀρχαϊκὸν ναόν. Οὗτοι δηλ. καέντος τοῦ ἀρχαιοτάτου ναΐσκου, κατεσκεύασαν ἐκ ξηροτοίχου ἀρκούντως παχέος καὶ ὑψηλοῦ, εἶδός τι ἀναλήμματος κατὰ τὰ ἔξω τῆς δυμικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ, ὅπου τὸ ἔδαφος ἦτο ἐπικλινὲς καὶ ὁπόθεν σήμερον διέρχεται τὸ βαθὺ ποτάμιον, Μαχαλιόρρεμα καλούμενον· εἰς τὸ οὕτω σχηματισθὲν διάκενον ἔρριψαν πρὸς γόμωσιν κατωτάτω μὲν τὰ πυρίκαυστα ὑπολείμματα τοῦ ἀρχαιοτάτου ναΐσκου, ἤτοι τὰ ἄπειρα μικρὰ χαλκώματα ἀφιερωμάτων καὶ ἐκ πάσης ἄλλης ὕλης φύρδην μίγδην μετὰ χωμάτων καὶ κοινῶν λίθων, ἀνωτάτω δὲ ἄλλα χώματα, βεβαίως τοῦ ἀνοίγματος τῶν θεμελίων τοῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ· ὁ βόθρος οὗτος εὑρέθη ἔχων βάθος ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους μέχρι τριῶν μέτρων.

Ἐφέτος ὅμως εὑρέθη βορειότερον καὶ περαιτέρω τοῦ βόθρου τούτου ἕτερος συνεχής, ὡς φαίνεται ἐν τῷ παρόντι, ὅστις ἐσχηματίσθη ἐκ βαθυτέρας εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο κλίσεως τοῦ ἐδάφους· παρηκολούθησα λοιπὸν καὶ τὸ ἀπόθεμα τοῦτο, ὅπερ βαίνει βαθύτατα καὶ ἐπικλινῶς εἰς τρία ἔτι καὶ πλέον μέτρα· ἀλλ᾽ ὑπερβάντος τοιουτοτρόπως τοῦ ὁλικοῦ βάθους τὰ ἓξ μέτρα καὶ δυσχεραινομένης τῆς ἐργασίας, ἥτις ἀπέβαινε καὶ ἐπικίνδυνος ἐκ τῶν ὑπερ-

κειμένων ὄγκων ἀσταθῶν χωμάτων, ἀπέσχον τῆς ἐρεύνης. Κατὰ τὴν μικρὰν ἀνασκαφεῖσαν ἔκτασιν εὑρέθησαν τὰ ἴδια ἀρχαϊκὰ χαλκώματα ἐλεφάντινα καὶ λοιπῶν ὑλῶν, καὶ ὑποθέτω ὅτι ὁ νεωστὶ εὑρεθεὶς οὗτος βόθρος εὑρημάτων θὰ καταστῇ «Ἀλκίνου ἀπόλογοι» καὶ ἀτελεύτητον ἔργον, ἐκτὸς ἂν σημαντικαὶ χρηματικαὶ δαπάναι τελευτήσωσι καὶ τοῦτο· διότι ἀπαιτεῖται ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῶν ἄνω ὄγκος χωμάτων ἓξ μέτρων βάθους. Δυνατὸν ὅμως εἶναι κατὰ τὴν μέλλουσαν ταύτην ἔρευναν νὰ ἀποζημιωθῶμεν, συναντῶντες ἐπὶ τέλους καὶ τὸ περιπόθητον τρίτον ἀπόθεμα, τὴν θέσιν δηλαδή, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ ποιήσαντες τὸν μέγαν ναὸν ἔρριψαν τὰ χαλκᾶ καὶ λίθινα πλούσια ἀφιερώματα τοῦ ἀρχαϊκοῦ λαμπροῦ ναοῦ. Τὸ ἀπόθεμα τοῦτο ἀναμένομεν ἰσάξιον τοῦ τῶν κορῶν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.

4) Νέα εὑρήματα· ἓν ἔργον τοῦ Μύρωνος. Εὑρήματα ἔσχομεν ἐφέτος τὰ συνήθη χαλκώματα, πόρπας, κρίκους, περόνας, ζῳάριά τινα καὶ σκεύη φιάλας σπονδικάς, τύπου χρυσῆς Κυψελιδῶν, ἔτι δὲ τμήματα πηλίνων ἀγαλματίων καὶ ἀγγείων γεωμετρικῶν, κορινθιακῶν καὶ ἀρχαϊκῶν μελανομόρφου καὶ ἐρυθρομόρφου ὕφους (ἐκ τῶν ὑπερκειμένων χωμάτων) ἐλεφάντινά τινα χάνδρας ἐξ ἠλέκτρου, ὑαλομάζης κλπ. Σημειωτέον ὅτι τοιαῦτα ἀρχαῖα, ἰδίως πόρπας καὶ ἱππάρια καὶ ζῷα, εἶδον ἀπὸ τριετίας ὑπάρχοντα παρ' ἰδιώταις καὶ χρυσοχόοις ἐν Βόλῳ, ἐξ αὐτῶν δὲ ἢ ἄλλως καὶ ἀνὰ τὰ ἐμπορικὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιοπωλῶν καὶ ὑποθέτω ὅτι κατὰ τὴν βιαίαν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπομάκρυνσίν μου (1917 - 1921) οἱ ζητηταὶ τῶν τοιούτων ἠρεύνησαν κρυφίως τὸν μὴ ἐντελῶς τότε ἐρευνηθέντα βόθρον, εὔκολον ἔργον, οὔσης δυσφυλάκτου τῆς θέσεως καὶ τῆς ἐργασίας παραμεληθείσης. Ἀρκούντως σημαντικὰ εὑρήματα ἔσχομεν ἐφέτος, τμήματα περίκαυστα ἀγαλμάτων μαρμαρίνων περὶ τὸ ἥμισυ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους, λαμπρᾶς ἐργασίας τῶν περὶ τὰ Μηδικὰ καὶ ἐπέκεινα χρόνων, ἐν οἷς καὶ ἄκρος ποῦς γυμνὸς καὶ μέρος κορμοῦ γυναικείου μετ' ἐνδύματος ὡραιοτάτων πτυχώσεων τῆς τέχνης τοῦ ὡρίμου προφειδιακοῦ ἀρχαϊσμοῦ. Ἀλλ' ἔτι σημαντικώτερον εὕρημα ἔσχομεν μικρὸν ἀπόσχισμα βάθρου περικαύστου ἐκ μελανολίθου, ἄνω ἀκέραιον, ἐκ πασῶν τῶν λοιπῶν πλευρῶν ἀποκεκομμένον· ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει ἐπιγραφὴ διὰ μικρῶν καὶ λίαν ἀβαθῶς κεχαραγμένων γραμμάτων λόγῳ τῆς εὐλαβείας καὶ μετριοφροσύνης τοῦ πλάστου, ἢ αἰτία τῆς συγκαταβάσεως τοῦ ἀγοραστοῦ τῶν περὶ τὸ 450 π. Χ. χρόνων.... ΟΝΜΕΠΟΙΕ. Ἐπειδὴ πρὸ τοῦ Ο ὑπάρχει ἄνω ἀριστερὰ ἐμφανὲς καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον σωθὲν ἕτερον μικρὸν Ο, προερχόμενον ἐκ τοῦ γράμματος Ρ´ (ἧττον R) προφανῶς θεωρῶ τὴν ἀνάγνωσιν:

ΜΥΡ]ΟΝ ΜΕΠΟΙ[ΕΣΕΝ

ὡς ἀσφαλῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἄλλου ἐπὶ πάντων τῶν ἐκ μελανολίθου βάθρων τῶν μέχρι τοῦδε εὑρεθέντων ἐν Θεσσαλίᾳ, ὑπῆρχον χαλκοῖ ἀνδριάντες, πρόδηλοι ἐκ τῶν βαθύνσεων τῶν ἄκρων ποδῶν πρὸς ἔγχυσιν μολύβδου καὶ στε-

ρέωσιν τοῦ χαλκώματος, εἶναι φανερὸν ὅτι ἐπὶ τοῦ βάθρου τούτου ἔκειτο χαλκοῦν ἔργον τοῦ Μύρωνος. Τέλος δέ, ἐπειδὴ τὸ σχίσμα τοῦτο εὑρέθη κατὰ τὴν ἀρχήν που τοῦ δευτέρου, τοῦ βαθυτέρου βόθρου, εἶναι εὔλογον νὰ θεωρήσωμεν ὅτι τὸ ὡς ἄνω εὑρεθέν (ἀριθ. 3) ἤδη ἀπόθεμα ἢ ἄλλο συνεχὲς περαιτέρω θὰ ἀποβῇ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα λίαν εὐχάριστοι «Ἀλκίνου ἀπόλογοι», ἀνασκαπτομένου προσεχῶς.

2) Συμπέρασμα. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν προκύπτει ὅτι:

α) Ἐπὶ τοῦ χώρου, ἔνθα εὕρομεν τὸ ἱερόν τοῦ Διὸς Θαυλίου Φερῶν ὑπῆρχον ἀρχῆθεν οἰκήματά τινα πτωχὰ τῆς νεολιθικῆς περιόδου (ἴσως καὶ τῆς χαλκῆς) ἔτι δὲ πλούσιόν τι οἴκημα ἢ τάφοι τῆς ἀκμαίας μυκηναϊκῆς, καὶ πτωχότατοι ἀσήμαντοι τάφοι τῆς πρωΐμου γεωμετρικῆς περιόδου.

β) Περὶ τὸ 700 πρὸ Χ. ἐποιήθη ἐκεῖ πρόχειρός τις ναΐσκος ξύλινος καὶ πλινθόκτιστος μέ τινα ὑποστηρίγματα ἐγχωρίου μαρμάρου, ὅστις, συγκρατούμενος καὶ ἐπισκευαζόμενος, διετηρεῖτο μέχρι που τοῦ 550 πρό Χ. Εἰς τὸν ναΐσκον τοῦτον, θερμότατα λατρευόμενον, ἀνετίθετο σωρεία μικρῶν χαλκῶν ἀφιερωμάτων, χρυσῶν τινων, ἀργυρῶν, ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, ἠλέκτρου καὶ ἄλλων ὑλῶν, τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος καὶ ἡ ποικιλία ὑπερβαίνει πάντα ἄλλον μέχρι τοῦδε ἐξερευνηθέντα τόπον τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἔτι δὲ καὶ αὐτὰ τὰ μεγάλα κέντρα, Ὀλυμπίαν, Δελφούς, Δωδώνην κλπ. Προσφέρονται δὲ ταῦτα εἰς γυναικείαν θεότητα· τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἀντιπροσωπεύεται ἐξ ἑνὸς μικροῦ χαλκοῦ πλάσματος ἀνθρωπομόρφου.

γ) Καέντος τοῦ ναΐσκου τούτου περὶ τὸ 550 πρό Χ. ἀνηγέρθη ἐκεῖ λαμπρότατος ἀρχαϊκὸς ναός, δώριος, εὐμεγέθης, παρουσιάζων διὰ πρώτην φοράν, ὡς πρὸς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, δώρια κιονόκρανα, τινὰ μετὰ γλυπτῶν διακοσμήσεων, καὶ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ὡραιότατα καὶ λεπτότατα ἐξειργασμένα διὰ ποικίλων κοσμημάτων. Καίτοι εἶναι προφανὲς ὅτι θὰ ἐλατρεύετο καὶ οὗτος θερμότατα ὑπὸ τῶν πλουσιωτέρων καταστάντων κατοίκων, μόνον ὀλίγα τινὰ τμήματα ἀφιερωμάτων καὶ γλυπτῶν μελῶν τῆς ζωφόρου καὶ τῶν μετοπῶν αὐτοῦ εὑρέθησαν, διότι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ ἐν ἐδαφ. δ' ποιήσαντες μεγαλύτερον ναόν, ἀπέκρυψαν ταῦτα καὶ κατέχωσάν που ἐκεῖ ἐξ εὐλαβείας· πάντως ὑπῆρχεν ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἀφιέρωμα χαλκοῦν, ἔργον τοῦ Μύρωνος, τῶν περὶ τὸ 450 πρὸ Χ. χρόνων δι' ἐπιγραφῆς μαρτυρούμενον.

δ) Περὶ τὸ 425 πρὸ Χ. καέντος καὶ τοῦ ὡραίου τούτου ναοῦ, ἐκτίσθη ἕτερος μέγας, ἑξάστυλος, περίπτερος, τοῦ ὁποίου ἐσώθη κατὰ χώραν ἡ Ἀνατολικὴ πλευρὰ καὶ μέρος τῶν παρακειμένων, ἀρχιτεκτονικά τινα μέλη, σπόνδυλοι δώριοι πώρινοι, ὧν πλεῖστοι διεσπαρμένοι εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἀνὰ τοὺς πέριξ ἀγροὺς καὶ κήπους. Ἐξ αὐτοῦ προέρχονται πολλαὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ μαρμαρίνων βάθρων καὶ στηλῶν, μετ' ἀφιερώσεων εἰς τὸν Δία Θαύλιον καὶ τὴν Ἐννοδίαν (ἀναγραφομένην καὶ ἐπὶ νομισμάτων τινῶν τῶν Φερῶν)

κατ' ἀναλογίαν δὲ πλεῖσται χαλκαῖ πλάκες, τινὲς εἰς προευκλείδειον γραφήν, ἀναγράφουσαι ψηφίσματα προξενίας κυρίως καὶ ἄλλα, ἔτι δὲ ὀλίγα τινα χαλκώματα, ἰδίως ἐκ λίαν μεγάλων πορπῶν, ἀγαλματίων πηλίνων μικρῶν καὶ μεγάλων τμήματά τινα, μικραί τινες μαρμάριναι κεφαλαί, παρόμοια. Ὁ ναὸς οὗτος φαίνεται ἐκ θραυσμάτων ἀγγείων ὅτι ὑφίσταται μέχρι που τοῦ ἔτους 200 μ.Χ.

ε) Περὶ τὸ 200 μετὰ Χ. ἐκάη καὶ ὁ ναὸς οὗτος ἐπίτηδες καὶ συνετρίβησαν τὰ ἐν αὐτῷ καὶ περὶ αὐτὸν μετὰ μανίας καὶ φανατισμοῦ ὑπὸ εἰσβαλόντων στιφῶν ἢ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἢ καὶ ὑπ' ἀμφοτέρων. Ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ ἐλιθεύοντο κυρίως οἱ κάτοικοι, ποιοῦντες οἰκίας, μάνδρας, φράγματα ἀγρῶν καὶ κήπων. Ἀπὸ τοῦ 1000 περίπου μετὰ Χ. ἐθάπτοντο ἐπ' αὐτοῦ ἄνθρωποι πολλοί, τῶν θαπτῶν ἀγνοούντων τὰ ὑποκείμενα καὶ μεταχειριζομένων ὡς πλάκας ταφικὰς τὰς ὑπαρχούσας στήλας καὶ τὰ πρόσφορα μέλη τοῦ ναοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1500 μετὰ Χρ. κατῴκησάν τινες ἄνθρωποι ἐκεῖ, διότι εὑρέθησαν τμήματα Τουρκοπερσικῶν ἀγγείων καὶ πίθοι πρὸς ἐναπόθεσιν ὑγρῶν χρησίμων, κατόπιν δὲ πάλιν ἐτάφησαν ἄλλοι ἄνθρωποι. Ἀπὸ τοῦ 1800 μετὰ Χ. ὁ χῶρος μετεβλήθη εἰς ἀγρὸν ἰσόπεδον καὶ σὺν τῷ χρόνῳ οὐδὲν ἴχνος ὑπελείφθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ ἀφωμοιώθη ἐντελῶς μὲ τοὺς παρακειμένους ἀγρούς· μόνον οἱ μακρὰν κείμενοι φράκται καὶ μάνδραι τινές, ἔτι δὲ σπόνδυλοι ἐπίσης μακρὰν κατεσπαρμένοι ἐπὶ ἐρειπίων οἰκιῶν καὶ καλυβῶν ἀσβεστοκτίστων, ὑπεδήλουν τὴν ἐν τοῖς πέριξ που ὕπαρξιν ναοῦ, τοῦ ὁποίου πενταετεῖς ἐπίμονοι ἔρευναί μου (1912-1917) δὲν ἐνεφάνιζον τὴν ἀκριβῆ θέσιν, ἕως ὅτου τῷ 1921 εὗρον τέλος αὐτήν.

Ἀναγκαία συμπλήρωσις. Εἰς τὴν πρώτην ἔκθεσίν μου ἔγραψα ὅτι τὸ τμῆμα βάθρου χαλκοῦ ἀνδριάντος τὸ φέρον ἐπιγραφὴν καλλιτέχνου ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῇ «Μύρων μ' ἐποίεσεν», ὡς σῳζομένου ἴχνους τοῦ Ρ. Ἀκριβεστέρα ὅμως ἐξέτασις τῆς ἐπιγραφῆς, γενομένη ὑπ' ἐμοῦ νεωστί, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ γράμμα δὲν ἦτο Ρ. ἀλλὰ ἀσφαλῶς Ι. Κατὰ ταῦτα καθίσταται πιθανωτέρα ἡ ἑξῆς συμπλήρωσις.

ΣΤΡΟΓΓΥΛ]ΙΟΝ ΜΕΠΟΙΕΣ[ΕΝ

Οἱ χρόνοι δὲ αὐτῆς κεῖνται ἐντὸς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ βάθρου τοῦ χαλκοῦ δουρείου ἵππου τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, περὶ ἧς Παυσανίας Α' 23, 8

Χαιρέδεμος Εὐαγγέλο ἐκ Κοίλε·
ἀνέθεκεν/ Στρογγυλίον ἐποίεσεν».

Οἱ χρόνοι ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν δὲν ἀπέχουσι πολὺ ἀλλήλων· τῆς δευτέρας κεῖνται περὶ τὸ 412 π. Χ. τῆς δὲ ἐκ Φερῶν εἶναι ὀλίγον προγενέστεροι τοῦ ἔτους τούτου ἕνεκα τῆς ἀρχαϊκωτέρας προσθήκης τοῦ ΜΕ.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

6. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΚΑΤΩι ΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗι ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Τοπογραφία. Τὴν προσοχὴν τοῦ ταξειδεύοντος ἀπὸ Πατρῶν εἰς Καλάβρυτα διὰ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ μόλις φθάσῃ εἰς τὸ 70 χιλ. ἀποσπᾷ σειρὰ λόφων παλλεύκων συνεχομένων καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἐκτεινομένων μέχρι τοῦ 72 χιλ. ἔξωθι δηλ. τοῦ χωρίου τῆς κάτω Γουμενίτσης τῶν Καλαβρύτων καὶ εἰς ἀπόστασιν δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπ' αὐτοῦ.

Ἡ σύστασις τῶν λόφων τούτων εἶνε ἐξ ἀσβεστοβριθοῦς ψαμμίτου λίθου (ἀσπρόγεια κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν χωρικῶν), λίαν μαλακοῦ καὶ εὐκόλως τριβομένου) κατὰ συνέπειαν καταλληλοτάτου διὰ τὴν κατασκευὴν λαξευτῶν σπηλαιωδῶν τάφων, ὡς συνείθιζον νὰ κατασκευάζωσιν αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν ἀρχαιολογικὴν αὐτὴν περιοχὴν μετέρχεται εἰς τὸ 72 χιλ. τῆς δημοσίας ὁδοῦ εἰς τὴν θέσιν «κουδουνόμυλος» καταβαίνει εἰς μίαν χαράδραν καὶ ἀνέρχεται εἶτα εἰς τοὺς ἐκεῖθεν λόφους καὶ εἰς 10 λεπτῶν ἀπόστασιν φθάνει εἰς αὐτήν. Εἶναι μέγας λευκὸς λόφος, οὗτινος ἡ κορυφὴ ἔχει ἰσοπεδωθῆ πρὸ πολλοῦ χρόνου, ἵνα χρησιμοποιηθῇ εἰς παλαιοτέραν μὲν ἐποχὴν διὰ τὴν φύτευσιν ἀμπέλων, εἶτα δὲ τῶν ἀμπέλων μὴ εὐδοκιμησασῶν, δι' ἁλώνια τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου μέχρι σήμερον.

Ὅταν τις σταθῇ εἰς τὸν χῶρον αὐτὸν βλέπει σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν ὁμαλώτατον δῆμον τῶν Λαπαθῶν, εἰς τὸ βάθος δὲ καὶ ἐγγύτατα τὸ χωρίον κάτω Γουμένιτσα, ἄνωθι τοῦ ὁποίου πρὸς ἀνατολὰς ὑψοῦνται τὰ ὑψώματα σκεπαστό, κάκαβο καὶ μαῦρο κούτσουρο.

Πρὸς βορρᾶν ὑψοῦται λόφος Παληομονάστηρο καλούμενος, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἀναφαίνονται αἱ κορυφαὶ ἄλλου βουνοῦ «Ρακίτα» ὀνομαζομένου, ὄπισθεν τῆς ὁποίας διακρίνονται αἱ ὕψισται κορυφαὶ τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους.

Πρὸς δυσμὰς διακρίνει τις ὕψωμα καὶ δάσος καλούμενον «Κάνισκα», ἀριστερότερον δὲ καὶ εἰς τὸ βάθος ἐξέχει μεγαλοπρεπὴς ἡ ὑψίστη κορυφὴ τοῦ Ἐρυμάνθου, «ἅγιος Ἠλίας» καλουμένη, ἐκτεινομένη καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς δύσεως.

Πρὸς νότον ἐγγύτατα ὑπάρχει ὁ λόφος «Ἅγιοι Θεόδωροι» συνεχόμενος πρὸς τὸ χωρίον Σαραδῆ, ἀριστερότερον ἐν συνεχείᾳ τὰ ὑψώματα Κοκορέτσα, Ἀετοφωληὰ καὶ Μπάρκα, ὄπισθεν τῶν ὁποίων καὶ εἰς ἀπόστασιν ὥρας ἀπ' αὐτῶν ὑψοῦται λόφος Κάστρον ὀνομαζόμενος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει φρούριον Φραγκικόν, ἔτι δὲ ἀριστερώτερον ὁ λόφος Τοῦρλα, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου καὶ εἰς τὸ βάθος διακρίνεται ὁ λόφος τῆς Ἁγ. Λαύρας.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ αὕτη περιοχὴ περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ χαραδρῶν χωριζουσῶν τὰς ποικίλας λοφοσειράς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὡς καὶ ἐντὸς τῶν

χαραδρῶν ἀναβλύζουσιν ἄφθονοι πηγαὶ ἀρίστων καὶ καθαρωτάτων ὑδάτων.
Οὕτω πρὸς Ν. ἐν ἀρχῇ ὀνομάζεται ἡ χαράδρα Κούβελος καὶ προχωροῦσα πρὸς Ν.Δ. ἐν συνεχείᾳ συναντᾷ τὰς πηγὰς «Τρανὴν βρύσιν, Ράϊκο καὶ Πλῦτρες, Κρύαν βρύσιν, Κορρίταν, Κουδουνόμυλον, Λειβάδια (πέντε - ἓξ βρῦσες), καὶ τὰς θέσεις Γολέμο, Καρπὸς καὶ Κενεβέζα.

Πρὸς Α. τοῦ χωρίου εἶναι αἱ πηγαὶ Τουρλίδι, Κάκαβο, Βασιλικόβρυσι, Βρυσάρι (τὸ κάλλιστον τῶν ὑδάτων τῆς περιφερείας, ἀπέχον μόλις 1500 μέτρα

Εἰκ. 1. Ἀγγεῖα Κάτω Γουμενίτσης.

τοῦ χωρίου) τὰ Χανδάκια, τὸ Κεραμιδάκι, τὰ Νεράγκαθα καὶ οἱ Βρυσοῦλες.

Κάτωθι τῆς θέσεως Παληομονάστηρο εἶναι ὁ κάτω μῦλος, ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἔχει εὑρεθῆ μαρμαρίνη παραστὰς ἀπολήγουσα εἰς ἡμικίονα, ἀνήκουσα εἰς οἰκοδόμημα πιθανώτατα ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Πρὸς Δ. τοῦ ὀροπεδίου τῶν ἀνασκαφῶν εἶναι ἕτερον ὕψωμα ὀνομαζόμενον Πόβλες ἐξ ἀσβεστοβριθοῦς ψαμίτου λίθου χωριζόμενον ἀπὸ τὸν ἀγρὸν

τοῦ χωρίου καὶ πρὸς τὴν Μ.Α. διεύθυνσιν τῶν ἀνασκαφῶν ἕτερος ὁμοίας συστάσεως λόφος «πρινάκια» καλούμενος, ἐν ᾧ διέκρινα ἴχνη ὁμοίων λαξευτῶν τάφων, ὧν τὴν ἔρευναν ἀνέβαλον διὰ τὸ μέλλον.

Οἱ τάφοι καὶ τὰ εὑρήματα. Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ὀροπεδίου εἶναι λελαξευμένοι τάφοι.

Ἕνεκα δ' ὅμως τῆς ἰσοπεδώσεως τῆς κορυφῆς αὐτοῦ καὶ διὰ φυσικοὺς λόγους καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν χωρικῶν, ὡς εἶπον, ἐλεπτύνθη τοσοῦτον ὁ οὐρανὸς τῶν τάφων τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς, ὥστε κατέπεσεν οὗτος εἴς τινας τάφους σχηματισθέντων οὕτω λάκκων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὀροπεδίου.

Εὗρον γέροντας τοῦ χωρίου ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη γεγονότας, οἵτινες καλῶς ἐνεθυμοῦντο τὴν ὕπαρξιν τῶν λάκκων τούτων λέγοντες συγχρόνως ὅτι ἐκεῖ κατέφευγον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 21 οἱ Ἕλληνες, φεύγοντες τὴν δίωξιν τῶν Τούρκων καὶ ἐφύλαττον τὰ σπαθιά των.

Προφανῶς θὰ εἶχεν ἐρευνηθῆ εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν λάκκος τις καὶ θὰ ἦλθεν εἰς φῶς Μυκηναϊκόν τι ξίφος.

Οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι ἐκ τῶν γνωστῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐντὸς τοῦ βράχου λαξευτῶν θαλαμοειδῶν σπηλαιωδῶν μετὰ ἰδίου λαξευτοῦ δρόμου καὶ λαξευτῆς θυρίδος. Ἀνεῦρον κατὰ σειρὰν 10 τοιούτους τάφους. Τούτων ὁ εἷς εἶχε βυθισθῆ ἄνωθεν. Ἰδὼν δὲ τοῦ τάφου τούτου τὴν θυρίδα ἔσωθεν κεκλεισμένην κατενόησα τὴν διεύθυνσιν τῶν εἰσόδων καὶ ἀκολουθήσας αὐτὴν ἀνεῦρον εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν καὶ κατὰ σειρὰν 10 τάφων τοὺς δρόμους, οὓς κενώσας ἔφθασα μέχρι τῶν θυρίδων, δι' ὧν εἰσῆλθον εἰς τοὺς θαλάμους.

Δύο ἐκ τῶν τάφων τούτων εἶχον μὲν τὰς θυρίδας ἀθίκτους, ἃς ἤνοιξα, ἀλλ' ἦσαν βυθισμένοι καταπεσόντος τοῦ θόλου αὐτῶν καὶ ἕνεκα τούτου ἦτο ἀδύνατος ἡ ἔρευνα αὐτῶν. Ἠρεύνησα ὅμως τοὺς λοιπούς, οἵτινες ἦσαν ὅλως ἀνέπαφοι. Οὐδὲν εἶχε διαταράξει ἐπὶ 30 αἰῶνας τὴν ἡσυχίαν τῶν νεκρῶν, οὐδ' ὕδωρ εἶχε διεισδύσει εἰς αὐτούς, διότι οἱ σκελετοὶ τῶν νεκρῶν εὑρέθησαν ἐν τῇ θέσει, ἐν ᾗ εἶχον τοποθετηθῆ ἀδιατάρακτοι καὶ πάντες εἰς θέσιν πλαγίως ὀκλάζοντος.

Τὸ μῆκος τῶν λελαξευμένων δρόμων τῶν τάφων ἦτο σχεδὸν τὸ αὐτὸ ἔχον διάμετρον ἀπὸ τριῶν μέχρι 4 ἢ 5 μέτρων καὶ ὕψος μέχρι 2 ἢ 3 εἰς τοὺς μεγαλυτέρους ὥστε νὰ ἵσταταί τις ὄρθιος εἰς ὅλους τοὺς τάφους.

Αἱ θυρίδες ἦσαν μικραί, ἔχουσαι ὕψος καὶ πάχος περίπου ἓν μέτρον καὶ πλάτος κατά τι ὀλιγότερον, ὥστε νὰ εἰσέρχεταί τις πρηνής.

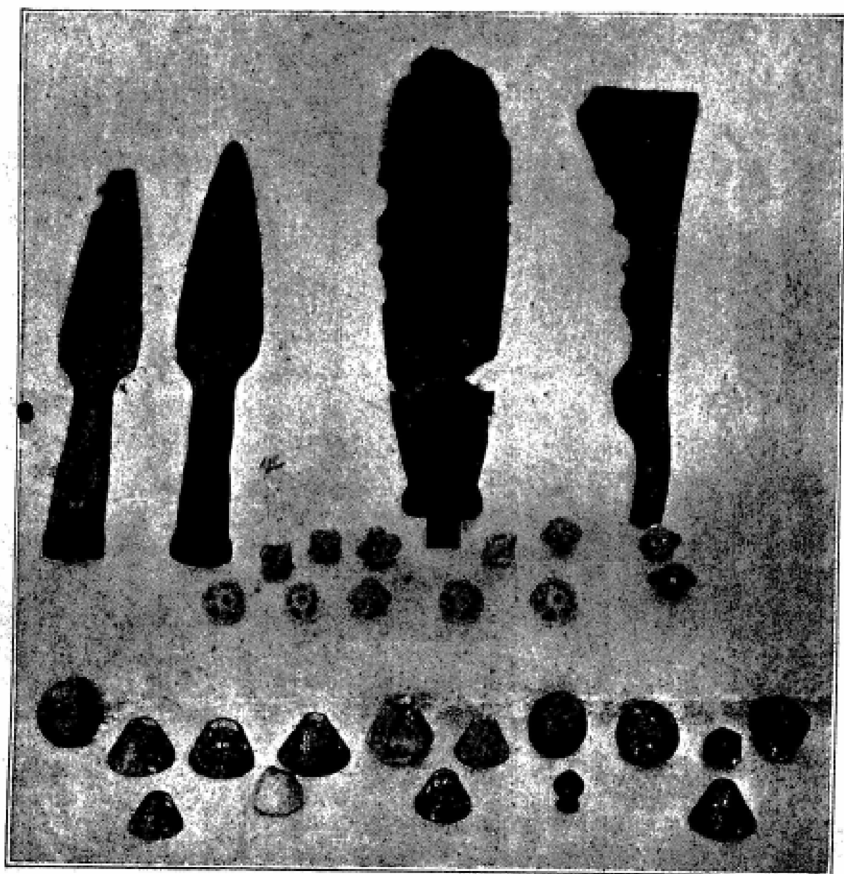
Εὑρήματα εἰς ὅλους τοὺς τάφου ἦσαν σχεδὸν τὰ αὐτά, μικρὰ δηλαδὴ ἀγγεῖα τῶν γνωστῶν Μυκηναϊκῶν τύπων ἤτοι

τρίωτα λεβήτια
» κύπελλα
μόνωτα κύπελλα

εἷς εὐμεγέθης ἀμφορεὺς
τυφλόστομον ἀμφορείδιον μόνον ἓν *(εἰκ. 1)*·

ἔτι δέ:

δύο λίθινα διάτρητα ἐργαλεῖα ἐν σχήματι μᾶλλον μικροῦ πελέκεως
δύο αἰχμαὶ δοράτων χαλκαῖ, ἐντὸς μιᾶς τῶν ὁποίων σῴζεται ἡμισεσηπὼς καὶ ὁ κοντὸς τοῦ δόρατος

Εἰκ. 2. Εὑρήματα Κάτω Γουμενίτσης.

χαλκαῖ λεπίδες μαχαιρίων
χαλκοῦς πέλεκυς
σφονδύλια ἐκ ποικιλόχρου στεατίτου καὶ ἐξ ὀπτῆς γῆς
χάνδραι μικραὶ ἐκ πρασινοκυάνου ὑαλώδους μάζης.
» ἐξ ἀχάτου

κομβία διπλῶς κωνοειδῆ διάτρητα
καὶ τεμάχιον ὀψιανοῦ λίθου *(εἰκ. 2)*.

Πάντα ταῦτα ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν Πατρῶν.

Ἐπὶ τῶν ἀγγείων, καίτοι δὲν ἐκαθαρίσθησαν εἰσέτι, ἐπικρατοῦσι τὰ γραμμικὰ κοσμήματα, κύκλοι, δικτυωτὰ τρίγωνα καὶ τὰ παρόμοια, ἀπαράλλακτα ὅπως εἰς τὰ Κεφαλληνιακὰ ἀγγεῖα ὡς καὶ εἰς τὰ ἀγγεῖα τοῦ Λόπεσι καὶ τῆς Ἀγραπιδιᾶς τῶν Συχενῶν καὶ τὰ τῆς νῦν Πύλου.

Τὰ εὑρήματα ἑπομένως ταῦτα ἀνάγονται εἰς τὸ τέλος τῆς μυκηναϊκῆς περιόδου (περὶ τὸ 1100 π. Χ).

Ἴχνη μηκυναϊκοῦ συνοικισμοῦ ἢ ἀκροπόλεως δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω καίτοι περιηγήθην τὰ σπουδαιότατατα τῶν πέριξ μερῶν.

Λαμβάνοντες τοῦτο ὑπ' ὄψιν ὡς καὶ τὸ ὕψος, εἰς ὃ εὑρίσκεται τὸ μηκυναϊκὸν αὐτὸ νεκροταφεῖον (850 μέτρα περίπου ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης) δικαιούμεθα πιθανῶς νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ παραθεριζόντων κατοίκων νοτιωτέρων μερῶν.

Μετὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Λόπεσι καὶ τῆς Ἀγραπιδιᾶς τῆς Ἀχαΐας ἡ εὕρεσις καὶ αὐτοῦ τοῦ νεκροταφείου τῆς κάτω Γουμένιτσας ἄγει πλέον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης τοὐλάχιστον ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένος καθ' ἅπασαν τὴν Δυτικὴν Πελοπόννησσον καὶ δὴ ἐν Ἀχαΐᾳ, ὅπου ὑπῆρχε μέχρι σήμερον ἰδέα ὅτι δὲν θὰ εὑρίσκοντο ἴχνη αὐτοῦ.

Ἐλπίζω ὅτι προσεχῶς καὶ ἀλλαχοῦ θὰ ἀναγγείλω τὴν ἀνακάλυψιν ἑτέρου μυκηναϊκοῦ νεκροταφείου.

Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ

---

7. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΑΣΚΛΗΠΙΕΙΟΥ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Ὁ περὶ τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1925 ἀνασκαφῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ λόγος, μὴ στηριζόμενος ἐπὶ ἀφθόνων ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων καὶ ἐπὶ φωτογραφικῶν ἀπεικονίσεων, εἶνε ἀτελής· διὰ τοῦτο διὰ βραχέων ἐκθέτω τὰ κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας.

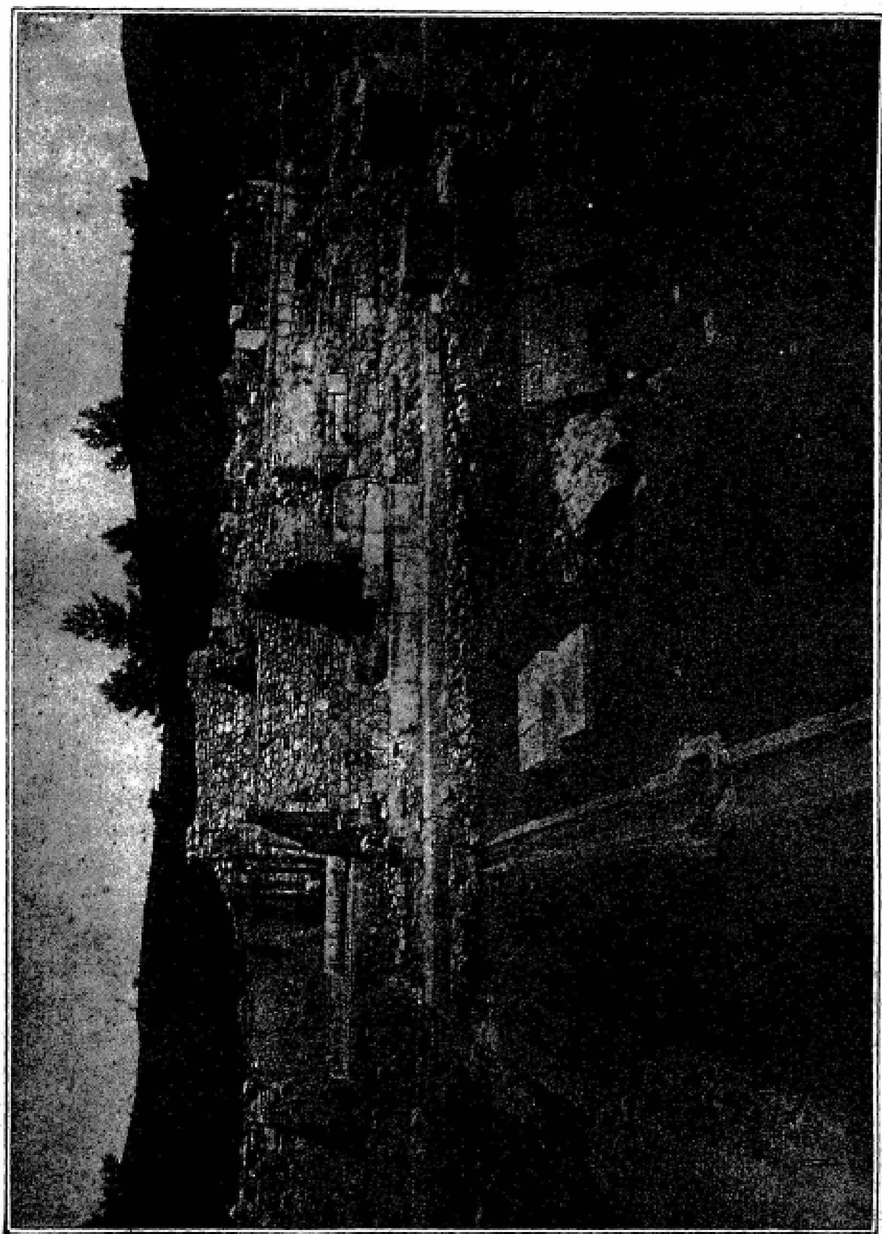
Παρὰ τὴν μεγάλην ἐν τῷ Ἱερῷ δεξαμενὴν καὶ πλησίον τῶν δύο κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀνακαλυφθέντων ρωμαϊκῶν λουτρῶν (θερμῶν) ἀνεκαλύφθησαν διὰ τάφρων οἱ τοῖχοι μεγάλου καὶ ὀχυροῦ κτίσματος κειμένου κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ δροπεδίου τοῦ Ἱεροῦ. Τὸ πολυδαίδαλον καὶ παράδοξον τοῦτο κτίσμα, ὅπερ κεῖται ἀκριβῶς ἀπέναντι τῶν Προπυλαίων τοῦ Ἱεροῦ, ἀπέναντι δηλ. τῆς μόνης ἀπὸ τῆς πόλεως Ἐπιδαύρου εἰς τὸ Ἱερὸν ἀγούσης ὁδοῦ, φαίνεται ὅτι ἦτο, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, ὀχυρωματικὸν ἔργον, χρησιμεῦον πρὸς ἄμυναν τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ κατὰ πολεμίων καὶ ἰδίως κατὰ τῶν ἀπὸ

θαλάσσης ἐρχομένων πειρατῶν, οἵτινες πολλὰς ἐπήνεγκον τῷ Ἱερῷ συμφοράς.

Εἰκ. 1. Θέρμαι τοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἀσκληπιείου.

Ἀλλ' ἡ κυρία ἐργασία τοῦ ἔτους ἦτο ἡ περάτωσις τῆς ἀνασκαφῆς καὶ ἐρεύνης τοῦ ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων ἀνασκαφῶν ἐν μέρει ἀνεσκαμμένου τρίτου ρωμαϊκοῦ βαλανείου, ὅπερ κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς γωνίας τοῦ Ἱεροῦ καὶ εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ μεγάλης ἐξ ἑλληνικῶν χρόνων προερχομένης Στοᾶς. Εἶχε καὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ὑπόκαυστα, ἦτο ἄρα θέρμαι καὶ ὁμοιάζει ἐν τοῖς πλείστοις πρὸς τὰς δύο ἀνωτέρω μνημονευθείσας θέρμας, διατηρεῖται ὅμως κάλλιον ἐκείνων, εἶνε ἀρχαιότερον καὶ παρέχει ἡμῖν πολλὰς περὶ τῶν καθ' ἕκαστα εἰδήσεις, δι' ὧν μεγάλως συμβάλλεται πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τοὺς μ. Χ. χρόνους Ρωμαϊκῶν ἐν Ἑλλάδι λουτρῶν. Ἰδίως παρέχει ἡμῖν ἀκριβῆ, πλήρη καὶ λεπτομερῆ εἰκόνα τῶν ὑποκαύστων διὰ τῆς καλῆς τούτων διατηρήσεως, διότι ἐνιαχοῦ σῴζονται καὶ οἱ κιονίσκοι οἱ ὑποβαστάζοντες τὰ δάπεδα τῶν δωματίων καὶ αἰθουσῶν. Πολυτελὴς δ' εἶνε ἡ διακόσμησις τοῦ ἀνωγαίου. Τὴν μεγάλην αἴθουσαν ἐκόσμουν τέσσαρες μονόλιθοι ἐκ πορφυρίτου λίθου κίονες. Τὸ δάπεδον αὐτῆς καὶ τὰ τῶν παρακειμένων αὐτῇ δωματίων εἶνε ἐπεστρμωένα διὰ μωσαϊκῶν. Τῶν ἄλλων δὲ διαμερισμάτων

Εἰκ. 2. Ἡ πρὸ τῶν Θερμῶν τῆς Ἐπιδαύρου στοά.

τὰ δάπεδα εἶνε ἐπεστρωμένα τὰ μὲν διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, τὰ δὲ διὰ τετραγώνων πλίνθων. Οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐπενδεδυμένοι διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν αἱ ἐπενδύουσαι τὸ κάτω μέρος αὐτῶν, ἔφερον καὶ γραμμικὰς γλυφάς. Πρὸς τοῖς μετὰ μωσαϊκῶν δωματίοις, ἐφάνη ἐφέτος ὅτι καὶ ἄλλο ἔχει μωσαϊκόν, ἐν ᾧ ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον ἐν τῷ προκειμένῳ οἰκοδομήματι καὶ χρῶμα κίτρινον.

Προχωρήσασα δὲ ἡ σκαφὴ πρὸς νότον ἔδειξεν ὅτι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος θέρμαι συνέχονται μετ' ἄλλων κτισμάτων, δεξαμενῶν, ὑδραγωγείων, κρήνης καὶ παντοίων κατασκευασμάτων, εἰς ἃ κατέρρεον τὰ ἐκ τοῦ Ἀραχναίου ὄρους ὕδατα, ἅτινα ἀπὸ μεγάλου ὑδραγωγείου διωχετεύοντο ἀνὰ τὸ Ἱερόν, κατὰ παντοίας διευθύνσεις, διὰ πολλῶν ὑποκειμένων, ὑπερκειμένων καὶ διασταυρουμένων λιθίνων καὶ χαλκῶν σωλήνων.

Περισπούδαστον δὲ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κατασκευασμάτων εἶνε ἡ κρήνη, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν δεξαμενῶν, ὧν ἡ μὲν προέρχεται ἐξ ἑλληνικῶν, ἡ δὲ ἐξ ἑλληνιστικῶν πιθανῶς ἢ ἐκ Ρωμαϊκῶν π.Χ. χρόνων, ἡ δὲ ἐκ μεταγενεστέρων, ὡς φαίνεται, Ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἐκ τῆς ἐργασίας πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς κρήνης εὑρέθη τριακοντάστιχος ἐπιγραφή, ἧς μεγάλη εἶνε ἡ σπουδαιότης ὑπὸ γεωγραφικὴν ἔποψιν. Περιέχει δηλ. αὕτη ἀναγραφὴν θεαροδόκων τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν πόλεσι τῆς Μακεδονίας, τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Θεσσαλίας. Εἰς τὰ ὑδραυλικὰ ταῦτα εἰς τὰς θέρμας καὶ εἰς τὴν κρήνην ἦγε μεγάλη στοά, ἥτις ἀρχομένη ἀπὸ τῆς στοᾶς Κότυος ἀνήρχετο εἰς μῆκος 40μ. ἔκαμπτε εἶτα κατ' ὀρθὴν γωνίαν καὶ ἔβαινε πρὸς τὴν κρήνην, ἐφ' ἧς ἀνερχόμενός τις διὰ κλίμακος ἐκ 5 ἢ 6 βαθμίδων κατήρχετο πάλιν δι' ὁμοίας σῳζομένης ἐν τῇ ἀντικειμένῃ πλευρᾷ κλίμακος εἰς τὴν στοὰν ἐκτεινομένην κατὰ μῆκος τῶν θερμῶν. Μῆκος εἶχεν ἐν ὅλῳ ἡ στοὰ πλέον τῶν 140 μ

Αἱ θέρμαι καὶ τὰ συνεχόμενα αὐταῖς ὑδραυλικὰ ἔργα, κρήνη, δεξαμεναὶ καὶ ὑδραγωγεῖα, ἀπετέλουν σύνολον κτισμάτων, ὅπερ ἀσφαλῶς εἶναι αὐταὶ αἱ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Μικρασιάτου Μ. Ἰουλίου Ἀπελλᾶ ὀνομαζόμεναι **ἀκοαι** (=aquae). Ἐκεῖ, «εἰς τὰ νερὰ» ἐποιοῦντο τὰς διατριβὰς καὶ ἐλούοντο ἐν ταῖς θέρμαις οἱ ἐν τῷ ἱερῷ περιδιαβάζοντες καὶ οἱ ὑπὸ θεραπείαν διατελοῦντες ἀσθενεῖς. Τὸν Ἀπελλᾶν διέταξεν ὁ θεὸς ***«πρὸς ταῖς ἀκόαις ἐν βαλανείῳ προστρίβεσθαι τῷ τοίχῳ»***. Παρακατιὼν δ' ἀφηγεῖται ὁ Ἀπελλᾶς πῶς ἐθεραπεύθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ: ***«φῆμην»***, λέγει, ***(νά)πυϊ καὶ ἁλσὶν κεχρειμένος ὅλος, ἐξιέναι ἐκ τοῦ Ἀβάτου, παιδάριον δὲ ἡγεῖσθαι θυμιατήριον ἔχον ἀτμίζο[ν] καὶ τὸν ἱερέα λέγειν «τεθεραπεῦσαι», χρὴ δὲ ἀποδιδόναι τὰ ἴατρα»*** (F. d'Epidaure σ. 33 ἀρ. 5).

Τοῖς εἰρημένοις προσθέτω ὅτι ὑπὲρ τὰς θέρμας καὶ ἐν συνεχείᾳ μετὰ τούτων, ἐγένοντο ὡσαύτως σκαφικαὶ ἔρευναι ἐν οἰκοδομήματι ἑλληνικῆς ἢ ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς, οἰκοδομηθέντι καὶ διασκευασθέντι κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Αἱ ἐργασίαι αὗται ἄγουσί με εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ οἰκοδόμημα

εἶνε ἴσως τὸ Ἐπιδότειον, οὗτινος ἔχω εὑρεῖ πρὸ ἐτῶν ἐπιγραφὴν ἀναγράφουσαν τὰς δαπάνας τῆς τοιχοδομίας. Ἀλλ' ὁ Παυσανίας παραδίδει (ΙΙ 27) ὅτι ὁ Ἀντωνῖνος ᾠκοδόμησεν ἐν τῷ ἱερῷ σὺν τοῖς ἄλλοις ἱερὸν θεῶν ***Ἐπιδώ(sic)των***, συνάγεται δ' ἐκ τούτου, ὅπερ καὶ ὡς πρὸς τὴν στοὰν Κότυος συμπέρασμα, ὅτι δηλ. κατεστραμμένον ὂν τὸ Ἐπιδότειον ἀνῳκοδόμησε καὶ διεσκεύασεν ὁ Ἀντωνῖνος. Ἡ τοιχοδομία δὲ τῆς στοᾶς τοῦ Κότυος εἶνε ἀκριβῶς ὁμοία τῇ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος οἰκοδομήματος.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

---

8. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΤΥΜΦΑΛΩι (1925)

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος 1925 ἐνεργηθεῖσαι ἐν Στυμφάλῳ ἀνασκαφαὶ ἐστράφησαν ἀφ' ἑνὸς μὲν περὶ τὴν τελειοτέραν διευκρίνησιν τῶν περὶ τὸν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποκαλυφθέντα πρόστυλον ναὸν (ΠΑΕ 1924) κτισμάτων τῆς ἀγορᾶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ περὶ τὴν ἀποκάλυψιν νέων οἰκοδομημάτων, συνταχθέντος καὶ τοῦ παρατιθεμένου ἐνταῦθα γενικοῦ τῆς ἀγορᾶς τοπογραφικοῦ διαγράμματος (παρένθετος πίν. 1).

Καὶ ἐκ μὲν τῶν κατὰ τὸ 1924 ἀποκαλυφθέντων κτιρίων ἠρευνήθη ἐφέτος λεπτομερέστερον:

1) Ἡ κρήνη, ἧς εὑρέθη καὶ δευτέρα, συμμετρικὴ κλῖμαξ καθόδου εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ὑδροληψίας ὡς καὶ ἡ ἀρίστης ἐργασίας εὐθυντηρία τοῦ κρουνοφόρου παραφράγματος τῆς δεξαμενῆς, *(εἰκ. 1)*, στοιχεῖα δι' ὧν καθωρίσθη τελείως τὸ σχέδιον τῆς κρήνης, τοὐλάχιστον ἐν κατόψει *(εἰκ 2)*.

2) Τὸ πρὸς Δ τῆς μεγάλης κατατομῆς κυκλοτερὲς κτίσμα, ὅπερ ἀπεδείχθη, ὅτι ἀπετέλει πύργον τοῦ περιβάλλοντος τὴν πόλιν τείχους, οὗτινος οὕτως ἀποκατέστη ἡ συνέχεια μέχρι τῆς συναντήσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ περιβάλλοντος τὴν ἀκρόπολιν φρουρίου (ὅρα γενικὸν διάγραμμα πίν. 1).

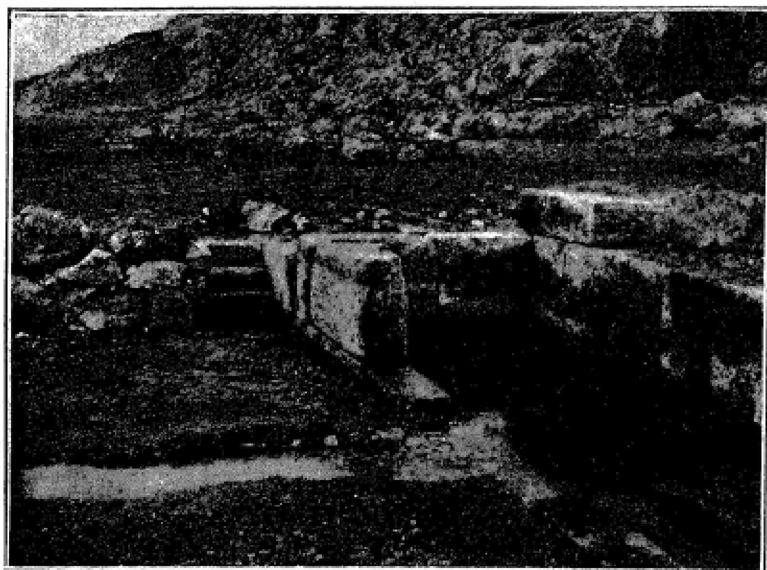
Νέα δ' εὑρήματα ἤγαγεν εἰς φῶς ἡ ἐφετινὴ σκαφὴ τὰ ἑξῆς:

1ον) Τὴν πύλην εἰσόδου εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἀπὸ Μαντινείας καὶ Φενεοῦ ἐρχομένων (πίν. 1).

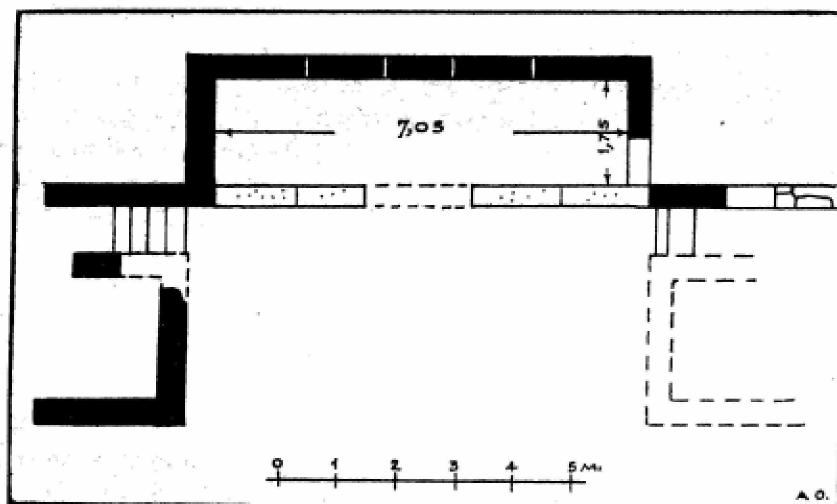
2ον) Ὀρθογώνιον κτίσμα παραπλεύρως τοῦ ναοῦ, ἴσως περίβολον αὐλῆς προσηρτημένης τῷ ἱερῷ (πίν. 1).

3ον) Τρία τετράγωνα βάθρα στοᾶς ἐκ τετραγώνων πεσσῶν, παρὰ τὴν Ν. γωνίαν τοῦ τείχους (πίν. 1).

4ον) Μέγα ὀρθογώνιον, ἀγνώστου χρήσεως, οἰκοδόμημα, ἐντὸς τῆς μεγάλης κατατομῆς (πίν. 1). Ἡ ὀπισθία πλευρὰ τοῦ κτίσματος τούτου, ἀπέχουσα τοῦ βράχου 0.90 ἀπετέλει τὴν ἑτέραν τῶν παρειῶν δεξαμενῆς, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὑδραυλικοῦ ἐπιχρίσματος, ὑφ' οὗ καλύπτεται. Ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς

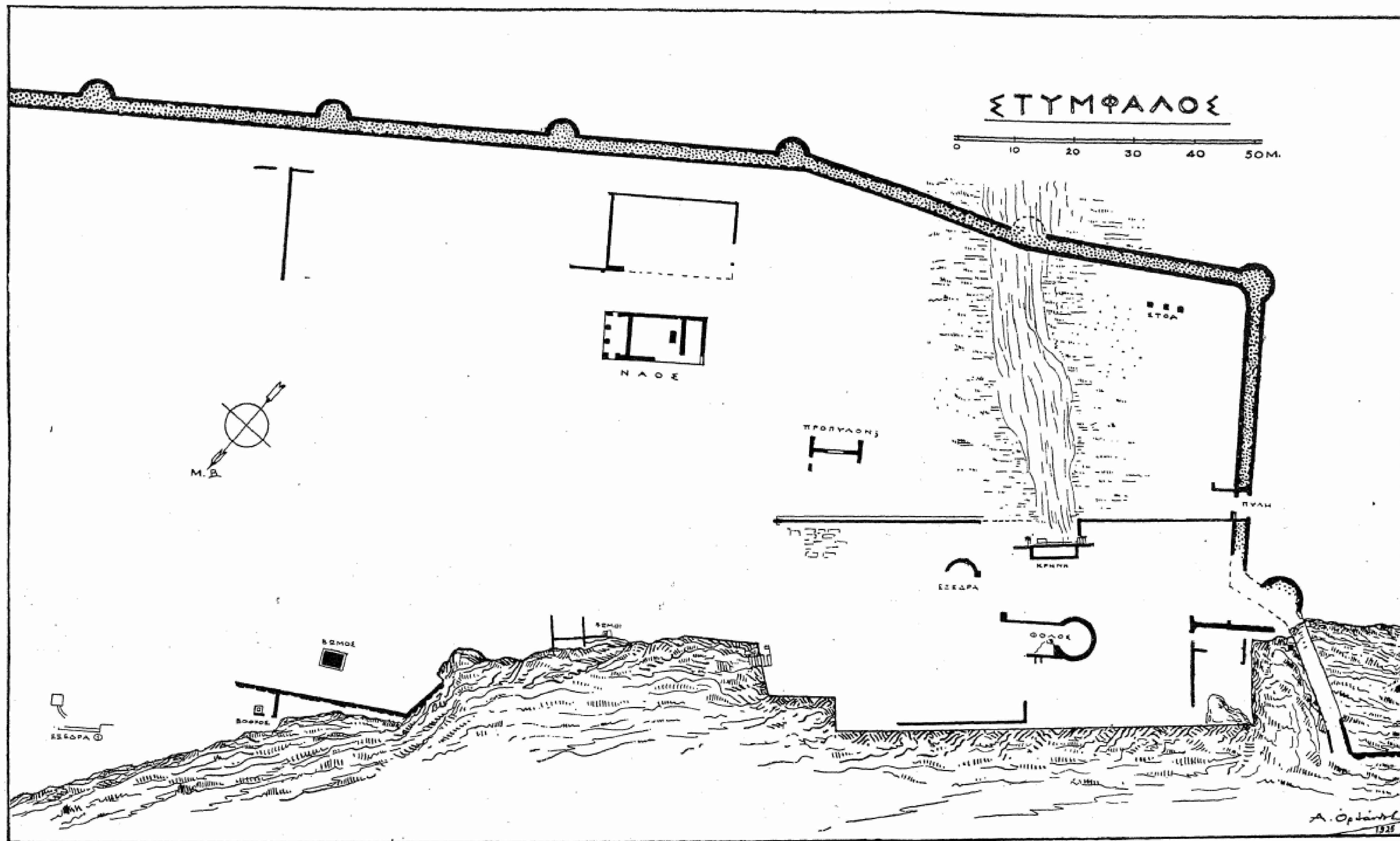

Εἰκ. 1. Ἡ κρήνη τῆς ἀγορᾶς ἀπ' ἀνατολῶν.

Εἰκ. 2. Κάτοψις τῆς κρήνης τῆς ἀγορᾶς.

ταύτης εὑρέθησαν α) κεφαλὴ λιθίνου ἀρχαΐζοντος εἰδωλίου, ἐγχωρίου ἀξέστου ἐργασίας (*εἰκ. 3* δεξιὰ κάτω) β) πήλινον εἰδώλιον Ἀρτέμιδος βαι-

ΠΑΡΕΝΘΕΤΟΣ ΠΙΝΑΞ 1 **Τοπογραφικὸν διάγραμμα τῆς ἀγορᾶς τῆς Στυμφάλου περιλαμβάνον τὰ κατὰ τὰ ἔτη 1924 καὶ 1925 ἀποκαλυφθέντα κτίρια.**

νούσης πρὸς τ' ἀριστερὰ καὶ κρατούσης διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς τόξον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς, κεκαμμένης πρὸς τὰ ἄνω, ἀνελκούσης βέλη ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς ράχεως ἀνηρτημένης φαρέτρας (εἰκ. 3 ἀριστερά)· γ) κεφαλὴ πηλίνου εἰδωλίου Ἥρας (;) μετὰ πόλου (εἰκ. 3 κάτω ἐν τῷ μέσῳ)· δ) δύο κεφαλαὶ εἰδωλίων γυναικῶν τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ὡς μαρτυρεῖ ἡ διάταξις τῆς κόμης (εἰκ. 3 ἐν τῷ μέσῳ) καὶ τέλος ε) πλῆθος θραυ-

Εἰκ. 3. Πήλινα καὶ λίθινα εἰδώλια εὑρεθέντα ἐν τῇ κατατομῇ.

σμάτων εἰδωλίων τοῦ ὑπὸ στοιχεῖον β περιγραφέντος τύπου Ἀρτέμιδος.

Τὰ εἰδώλια ταῦτα πιθανώτατα κατέπεσον ἐκ τοῦ ὕπερθεν τῆς κατατομῆς ὑψώματος τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα ὑπάρχουσι θεμέλια ναῶν καὶ λαξεύματα μικροτέρων ἱερῶν. Λόγῳ δὲ τῆς μεταξὺ τῶν εἰδωλίων ὑπάρξεως καὶ μορφῆς Ἥρας, κρατύνεται καὶ ἡ γνώμη, ὅτι ὁ πέρυσιν ἀποκαλυφθεὶς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ναὸς ἀνήκει τῇ Ἥρᾳ λόγῳ καὶ τῶν μικρῶν του διαστάσεων, καθόσον ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐν Στυμφάλῳ τιμωμένη Ἄρτεμις θὰ εἶχε ναὸν μέγαν, οἷον περιγράφει αὐτὸν ὁ Παυσανίας.

Εἰκ. 4. Μέγα πώρινον βάθρον.

Εἰκ. 5. Βόθρος θυσιῶν.

5ον) Ναόσχημον κτίριον κατὰ τὸ κράσπεδον τῆς πρὸς τὴν κατατομὴν ἀγούσης ὁδοῦ καὶ παρ᾽ αὐτὸ δύο τετραγώνους βωμίσκους.

6ον) Μέγα βάθρον πιθανῶς συμπλέγματος ἀγάλματος, πώρινον,

(εἰκ. 4) διαστάσεων 3.12×2.25×0.58 μετὰ ἐξεχούσης μονοβάθμου κρηπῖδος ὕψους 0.40 καὶ τέλος ὀλίγον περαιτέρω τοῦ βάθρου.

7ον) Τετράγωνον βόθρον θυσιῶν *(εἰκ. 5)*, ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου λελαξευμένον.

Παραλλήλως δὲ πρὸς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἀγορᾶς ἔβαινε καὶ ἡ τοῦ κατὰ τὸ Β. ἄκρον τῆς περιοχῆς τῆς πόλεως κειμένου Φραγκικοῦ ναοῦ, οὗτινος ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρον τὸ βορείως τοῦ ἱεροῦ βήματος διαμέρισμα καὶ τμῆμα τοῦ βορείου κλίτους. Ἐντὸς τῆς καλυπτούσης τὸ κλῖτος ἐπιχώσεως εὑρέθη ἓν τορνέσιον καὶ μέγας ἀριθμὸς ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν — πολυμερῶν πεσσῶν, κιονίσκων, βάσεων, κιονοκράνων, πλαισίων παραθύρων, βεργίων (nervures) κλειδῶν σταυροθολίων κλπ.—δι' ὧν θὰ κατορθωθῇ ἡ ἀκριβὴς ἀναπαράστασις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐκκλησίας, ἐν κατόψει τε καὶ τομῇ. Τὸ ἀνασκαφὲν διαμέρισμα διεσκευάσθη εἰς πρόχειρον μουσεῖον, ἐν ῷ ἀπετέθησαν μετ' ἐπιμελείας τὰ εὑρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη.

ΑΝ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

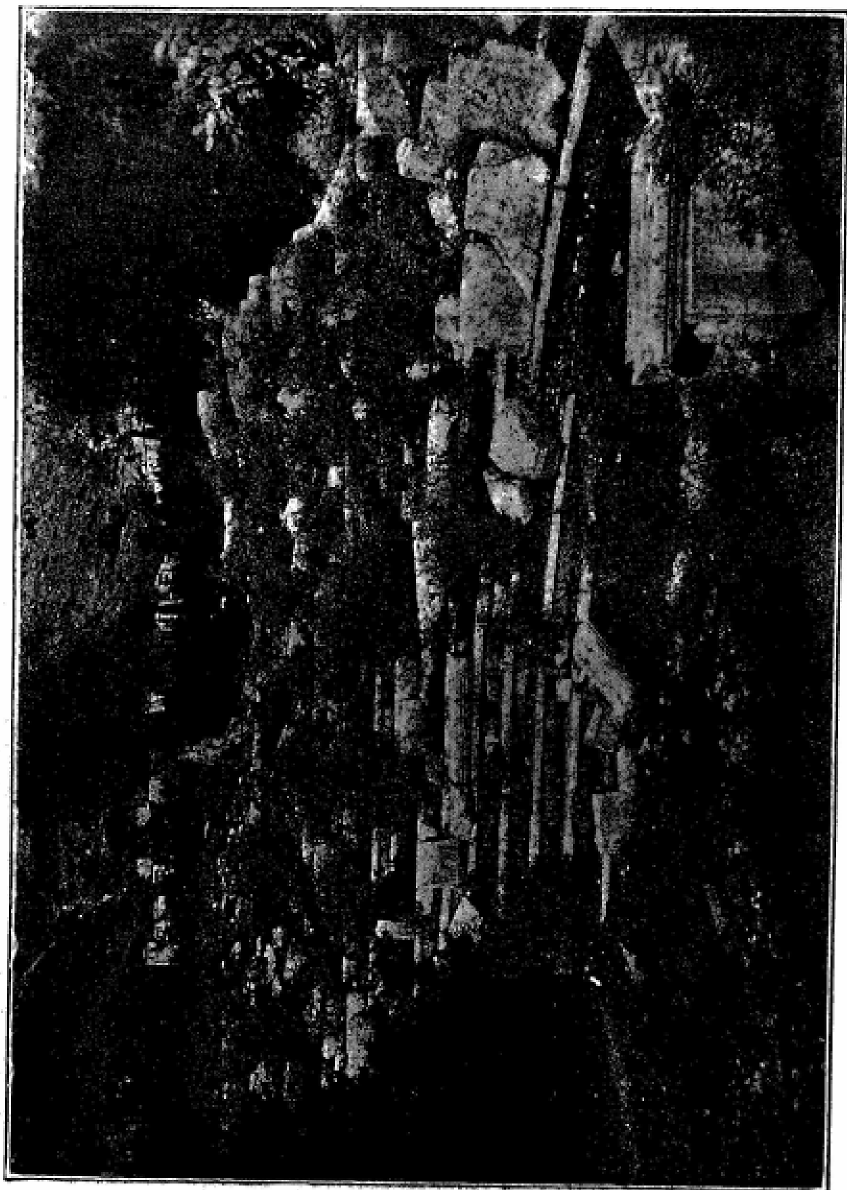
---

9. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΜΕΣΣΗΝΗι

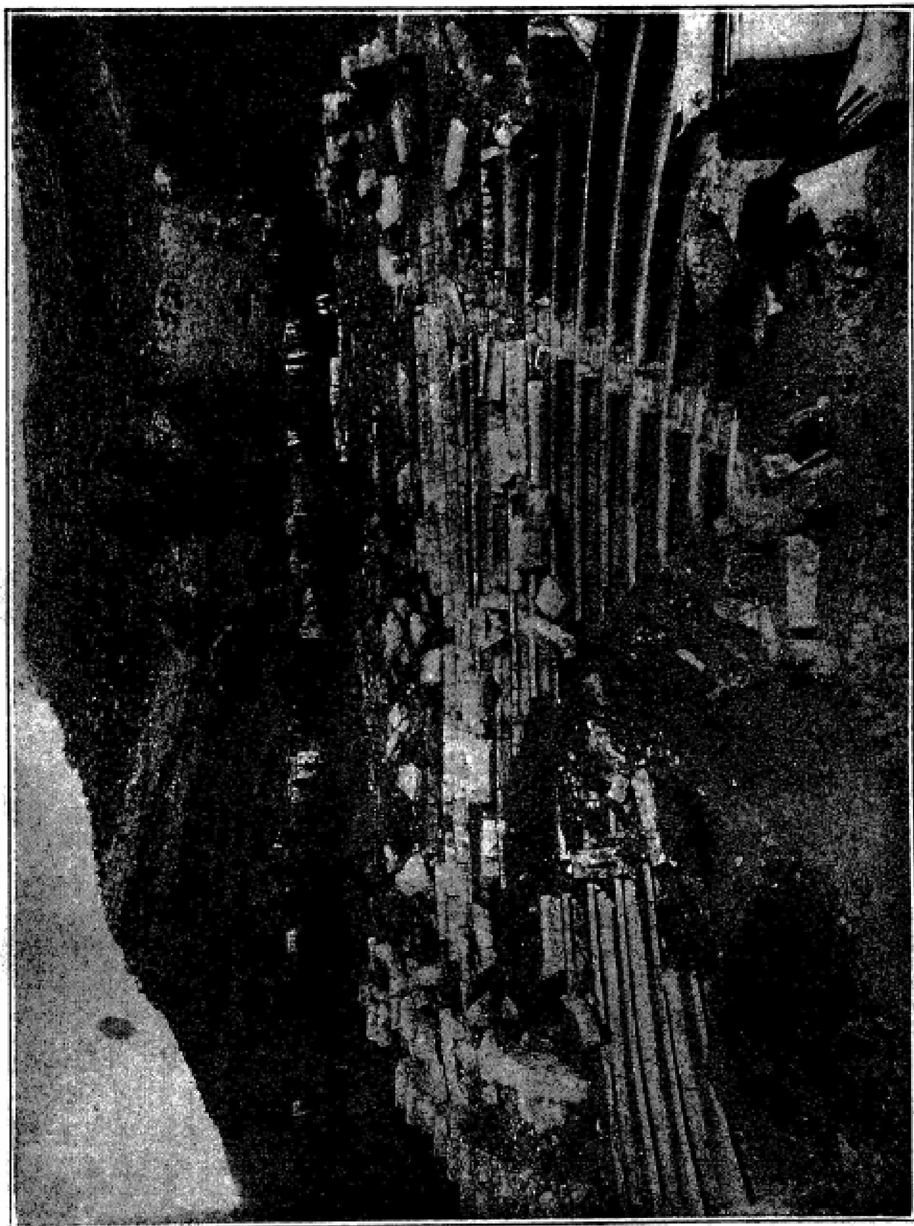
Αἱ κατὰ τὸ ἔτος 1925, μετὰ μακροτέραν ἀπὸ τοῦ 1909 διακοπήν, ἐπαναληφθεῖσαι ἐν Μεσσήνῃ ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι, σκοπὸν εἶχον τὴν ἀκριβεστέραν ἐξερεύνησιν τοῦ συνεδρίου καὶ δὴ τοῦ κυρίου αὐτοῦ θεατροειδοῦς διαμερίσματος, τοῦ χρησιμεύοντος ὡς τόπου συνεδριάσεων τῶν συνέδρων τῆς Μεσσήνης. Ὅτε τὸ 1909 ἐπανέλαβεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία δι' ἐμοῦ τὰς ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ τούτῳ ἀρχαιολογικῷ τόπῳ ἐρεύνας, ἡ ἐργασία εἶχε πρὸ αὐτῆς ἀνεῳγμένον τὸ πεδίον τῆς ἀνασκαφικῆς ἐξερευνήσεως διὰ τῶν δοκιμαστικῶν σκαφῶν τοῦ Θ. Σοφούλη, τῶν γενομένων τῷ 1895 (Πρβ. Πρακτ. Ἀρχ. Ἑταιρείας 1895, 27 καὶ 1909,201 ἑ.).

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1909 ἐξερεύνησιν τῶν συνεχομένων πρὸς τὸ θεατροειδὲς διαμέρισμα ἄλλων δύο διαμερισμάτωτ τοῦ ὅλου συγκροτήματος, τοῦ ἀπαρτίζοντος τὸ συνέδριον, ὑπελείπετο νὰ ἐξακριβωθῇ ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ αὐτὸ τὸ θεατροειδὲς ἐκκλησιαστήριον.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο ἱκανῶς ἐκφαινόμενον τοῦ ἐδάφους καὶ πρὸ τῶν πρώτων δοκιμαστικῶν σκαφῶν, παρέχον δὲ ἀσφαλῆ ἀφετηρίαν τῆς ἀνασκαφικῆς ἐργασίας τοῦ 1895, φαίνεται ὅτι εἶχε τύχει ἐρεύνης τινός. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀνασκαφὴ δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ — εἶχον δὲ παρέλθει ἔκτοτε πολλὰ ἔτη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἡ συμφόρησις τῶν χωμάτων καὶ ἡ ἀγρία βλάστησις κατεκάλυψαν τὰ ἀρχαῖα λείψανα *(εἰκ. 1)*, παρέστη ἀνάγκη, ὅπως ἀναλαμβανομένη ἡ σκαφὴ ἀποκαλύψῃ ὁλοσχερῶς τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα καὶ καταστήσῃ τοῦτο προσιτὸν εἰς ἀκριβῆ μελέτην *(εἰκ. 2)*. Τοῦτο δὲ καθί-

Εἰκ. 1. Κατάστασις τοῦ συνεδρίου πρὸ τῶν ἐργασιῶν τοῦ 1925.

Εἰκ. 2. Ὄψις τοῦ συνεδρίου μετὰ μερικὴν ἀποκάλυψιν τῷ 1925.

στατο τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιτακτικόν, καθ' ὅσον δὲν ὑπῆρχε σαφὴς εἰκὼν τοῦ κτίσματος, ἀπορρέουσα ἐκ τῶν προγενεστέρων ἐργασιῶν.

Ἡ κατὰ τὸ 1925 παρουσία ἐν Μεσσήνῃ τοῦ σχεδιαστοῦ Γ. Εὐγενίου καὶ τοῦ φωτογράφου Πετρίτση διηυκόλυνε τὴν ἀποτύπωσιν καὶ διάσωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μηνιαίας ταύτης ἀνασκαφῆς.

Κατὰ τὸ 1925 ἡ ἀποχωμάτωσις προέβη εἰς τὴν σχεδὸν ὁλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τοῦ κοίλου, τῆς ὀρχήστρας καὶ τοῦ σκηνικοῦ διαμερίσματος τοῦ οἰκοδομήματος ὡς καὶ τῶν ἑκατέρωθεν εἰς αὐτὸ προσόδων, αἱ ὁποῖαι, διὰ τὰ διάφορα ἐπίπεδα, εἶναι τοῦτο μὲν ἁπλῶς ἐπίπεδοι, τοῦτο δὲ κλιμακωταί

Ἡ ὅλη ὄψις τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι πλήρως θεατροειδής, μόνον δὲ ἐν τῷ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου ἀντιστοιχοῦντι διαμερίσματι ἐλλείπουσι τὰ παρασκήνια.

Κατὰ ταῦτα δὲν εἶναι ἀπρόσφορος ἡ χρῆσις τῶν ὅρων τῶν εὐχρηστούντων διὰ τὰ διάφορα μέρη τοῦ θεάτρου.

Τὸ κοῖλον τοῦ συνεδρίου, ὡς ἀπεκαλύφθη διὰ τῆς τελευταίας ταύτης σκαφῆς, διαιρεῖται διὰ διαζώματος καὶ στενωτέρου τινὸς δρόμου εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ κατώτερον καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον *(εἰκ. 3)*. Τὰ δύο ταῦτα μέρη εἶναι διάφορα κατὰ τὸ μῆκος τῆς ὑποτεινούσης, εἶναι δὲ τὸ μὲν κατώτερον μεγαλύτερον, τὸ δὲ ἀνώτερον μικρότερον.

Τὸ κατώτερον μέρος πρὸς τούτοις περιλαμβάνει ἑδώλια, ἐν ᾧ τὸ ἀνώτερον οὐδὲν παρουσιάζει λείψανον καθισμάτων. Ἐξ ἐνδείξεών τινων ὁρμώμενος πιστεύω ὅτι τὸ ἀνώτερον τοῦτο διαμέρισμα εἶχε πιθανῶς ξύλινα θρανία, ἐπιφυλάσσομαι δὲ νὰ διαλάβω περὶ αὐτοῦ ἐν λεπτομερεστέρᾳ πραγματείᾳ.

Τὸ κατώτερον μέρος, διατηροῦν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀρτίαν τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, εἶναι περίπου ἡμικυκλικόν, ἔχει ἕνδεκα σειρὰς λιθίνων ἑδωλίων καὶ διαιρεῖται διὰ δύο κλιμόκων εἰς τρεῖς κερκίδας. Κατὰ τὰ πέρατα τοῦ κοίλου ὑπάρχουσιν ἄλλαι δύο κλίμακες πλαισιοῦσαι αὐτὸ καὶ διευκολύνουσαι τὴν κυκλοφορίαν.

Ἡ πρὸς τὴν ὀρχήστραν πρόσοδος ἐπραγματοποιεῖτο ἐκ δυσμῶν μέν, ὅπου τὸ ἐπίπεδον τῆς ὀρχήστρας ἦτο τὸ αὐτὸ περίπου πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἔξω τοῦ συνεδρίου χώρου, δι' ἁπλῆς θύρας πλάτους περίπου 2.00 μ. καὶ παρόδου, ἐξ ἀνατολῶν δέ, ὅπου τὸ ἐπίπεδον τῆς ἔξωθεν διερχομένης ποτὲ ὁδοῦ εἶναι ὑψηλότερον τοῦ ἐπιπέδου τῆς ὀρχήστρας, διὰ θύρας καὶ κλίμακος, πλάτους περίπου 2.35, ἐχούσης δέκα βαθμίδας καὶ ἐπιμελῶς κατεσκευασμένας τὰς παρειάς *(εἰκ. 4)*.

Εἰκ. 3. Διάζωμα, δρόμος καὶ ἄνω μέρος τοῦ κοίλου τοῦ συνεδρίου κατὰ τὸ 1925.

Ἡ εἰς τὸ ὑπὲρ τὸ διάζωμα ἀνώτερον ἥμισυ τοῦ κοίλου εἴσοδος συνετελεῖτο ἀπ' ἀνατολῶν μὲν δι' ἁπλῆς θύρας, καθ' ὅσον τὸ ἐπίπεδον τῆς ἔξωθεν ὁδοῦ συνέπιπτε πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ δρόμου τοῦ διαζώματος — ἀπὸ δυσμῶν δὲ διὰ κλίμακος ἐσωτερικῆς ἀρχομένης ἀπὸ τῆς δυτικῆς παρόδου καὶ κατεσκευασμένης ἐντὸς τοῦ σώματος τοῦ κοίλου καὶ κατὰ τὰ δυτικὰ αὐτοῦ κράσπεδα ***(εἰκ. 5)***. Παρὰ τὰς προσβάσεις ταύτας φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε κατὰ τὸ ΒΔ πέρος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ συνεδρίου καὶ ἑτέρα ἐ ξ ω τ ε ρ ι κ ὴ κλῖμαξ, ἄγουσα εἰς τὸ ἀνώτερον ἥμισυ τοῦ κοίλου. Ἀλλ' ἡ λεπτομέρεια αὕτη δὲν ἐξηκριβώθη ἀκόμη ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, ἕνεκα τῆς ἐν τῷ σημείῳ ἐκείνῳ συσσωρεύσεως μεγάλων ὀγκολίθων.

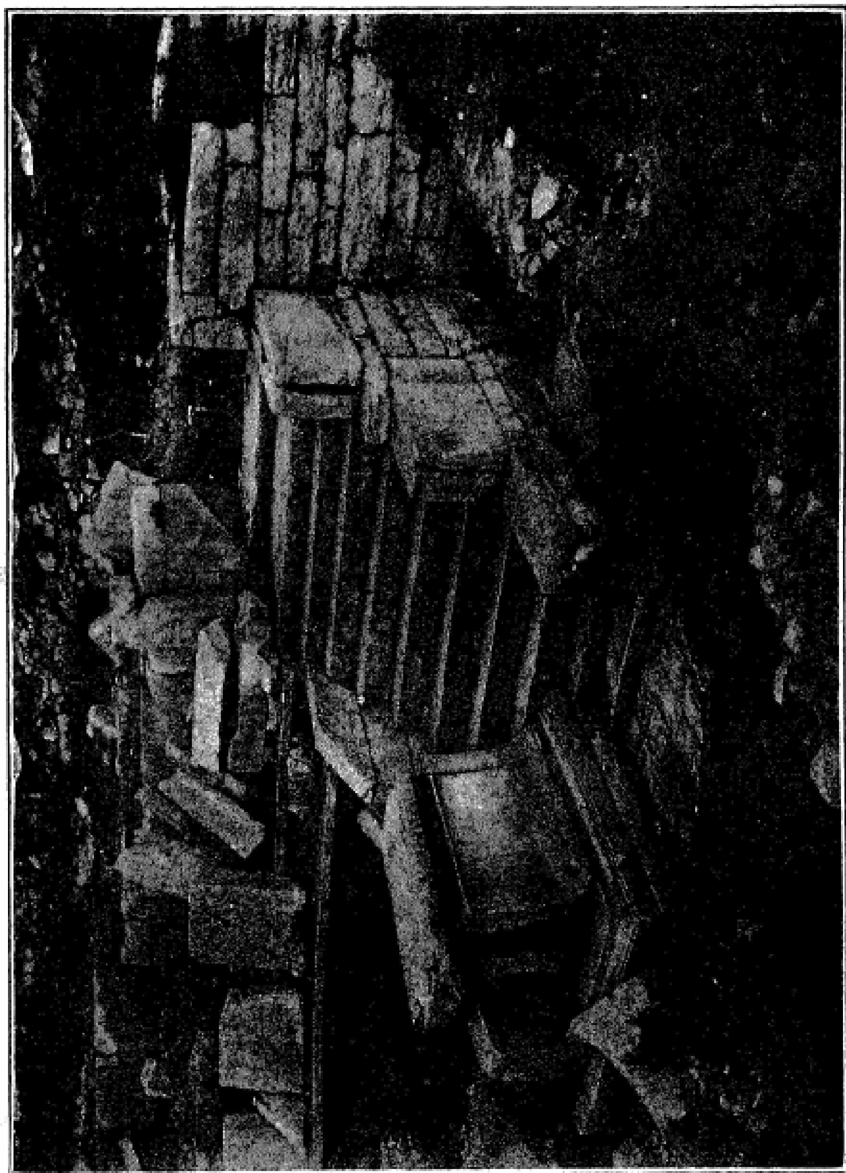
Ἡ ὀρχήστρα εἶναι τέλειος κύκλος, τοῦ ὁποίου ἡ περιφέρεια ἐφάπτεται τοῦ τοίχου τῆς σκηνῆς. Ἡ διάμετρος τῆς ὀρχήστρας εἶναι μ. 9.70. Τὸ δάπεδον αὐτῆς εὑρέθη ἐπεστρωμένον διὰ τετραγώνων πλακῶν λευκῶν, ὑπερύθρων καὶ ὑποκυάνων, κανονικῶς ἐναλλασσομένων, διαστάσεων δὲ ἑκάστης 0.39 μ.

Ἡ «σκηνὴ» χωρίζεται ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας διὰ προσκηνικοῦ τοίχου, ἀργολίθου κατασκευῆς, ἔχοντος τρεῖς θύρας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν μεσαία ἔχει πλάτος 1.35 αἱ δὲ ἑκατέρωθεν ταύτης ἄλλαι δύο 0.05.

Ἡ κατασκευὴ τοῦ προσκηνικοῦ τούτου τοίχου εἶναι οὕτω πρόχειρος, ὥστε δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἐπιμελῆ κατασκευὴν τοῦ ὑπολοίπου συνεδρίου. Ἀλλ 'ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἥ τε ἐξωτερικὴ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ τοίχου ἦτο πάντως κεκαλυμμένη δι' ἐπιχρίσματος, τότε δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἡ ὄψις αὐτοῦ δὲν θὰ εὑρίσκετο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄλλην παράστασιν τοῦ οἰκοδομήματος. Ὅτι τὸ προσκήνιον τοῦτο ἦτο ἐν τῷ ἀρχικῷ σχεδίῳ τοῦ συνεδρίου καὶ δὲν προσετέθη μεταγενεστέρως, ὥστε ἐκ τούτου νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὴν πρόχειρον αὐτοῦ οἰκοδομίαν, ἐμφαίνεται καὶ ἔκ τινος ἐξέχοντος λίθου τοῦ ἐξωτερικοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ συνεδρίου, συνδέοντος τοῦτον μετὰ τοῦ πρπσκηνικοῦ τοίχου, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆθεν ὑπάρξεως ἰδίας κλίμακος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ συνεδρίου, ἡ ὁποία ὡδήγει ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν σκηνήν.

Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1925 ἀπεκαλύφθη ὡσαύτως ὁλοσχερῶς καὶ μέγα βάθρον ὑστερογενῶς, ὡς εἶναι προφανές, προσιδρυθὲν κατὰ τὴν κάτω δεξιὰν παρειὰν τῆς ἀνατολικῆς κλιμακωτῆς προσόδου εἰς τὴν ὀρχήστραν (πρβ. ἀνωτέρω τὴν εἰκ. 4).

Ὡς ἐκ τῶν σῳζομένων κοιλωμάτων στερεώσεως ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς πλίνθου ἐξάγεται ὁ ἐπὶ τοῦ βάθρου ἀνιδρυμένος ἀνδριὰς ἦτο ἔφιππος, ἡ δὲ θέσις τῆς ἀνιδρύσεως δεικνύει ὅτι περὶ ἐπιφανοῦς προσώπου πρόκειται.

Εἰκ. 4. Ἀνατολικὴ πρόσοδος εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ συνεδρίου.

Ἡ προσθία ἐπιφάνεια τῆς πλίνθου εἶναι ὁλόκληρος ἀποκεκομμένη, ὥστε δὲν ἐσῴζετο οὐδὲν ἴχνος τῆς πιθανώτατα ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης εὑρισκομένης

ποτὲ ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἁρμοδίων πρὸς τοῦτο ἐπιφανειῶν τοῦ βάθρου δὲν εὑρέθη ἴχνος τι ἐπιγραφῆς. Ἀπὸ τῆς λυπηρᾶς ταύτης ἐλλείψεως μὲ ἀπήλλαξεν ἐν μέρει ἡ ἀνάμνησίς μου ὅτι κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1909 εἶχον ἀνεύρει πρὸς Α. τοῦ συνεχομένου διαμερίσματος τοῦ συνεδρίου τεμάχιον παρεμφεροῦς γείσου μετὰ λειψάνων ἐπιγραφῆς (ΠΑΕ 1909, 204). Ἡ προσκόμισις τοῦ λίθου ἐκ τοῦ μουσείου Μεσσήνης μᾶς παρέσχε τὴν εὐχάριστον ἐπικύρωσιν τῆς ὑπονοίας ὅτι τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο προήρχετο ἐκ τοῦ βάθρου, διότι προσαρμοσθὲν ἀκριβῶς ἐδείχθη ἀνῆκον εἰς τὴν δεξιὰν γωνίαν τῆς πλίνθου. Κατὰ ταῦτα ὁ ἔφιππος ἀνδριὰς τοῦ συνεδρίου σχετίζεται πρὸς τὸν *Τιβέριον Κλαύδιον Σαιθίδαν τὸν Ἑλλαδάρχην*. Τὸ σῳζόμενον τεμάχιον φέρει τὸ ὄνομα κατ' ὀνομαστικήν, εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι ὁ Σαιθίδας εἶναι ὁ ἀναθέσας τὸν ἔφιππον ἀνδριάντα. Ὁ ἐκδότης τῶν Μεσσηνιακῶν ἐπιγραφῶν W Kolbe ἐν IG V 1, 1455α συμπληροῖ τὰ ἐλλείποντα κατὰ τὴν παρὰ τῷ Κυριακῷ τῷ ἐξ Ἀγκῶνος εὑρισκομένην Μεσσηνιακὴν ἐπιγραφὴν (IG V 1, 1455) ὡς ἑξῆς:

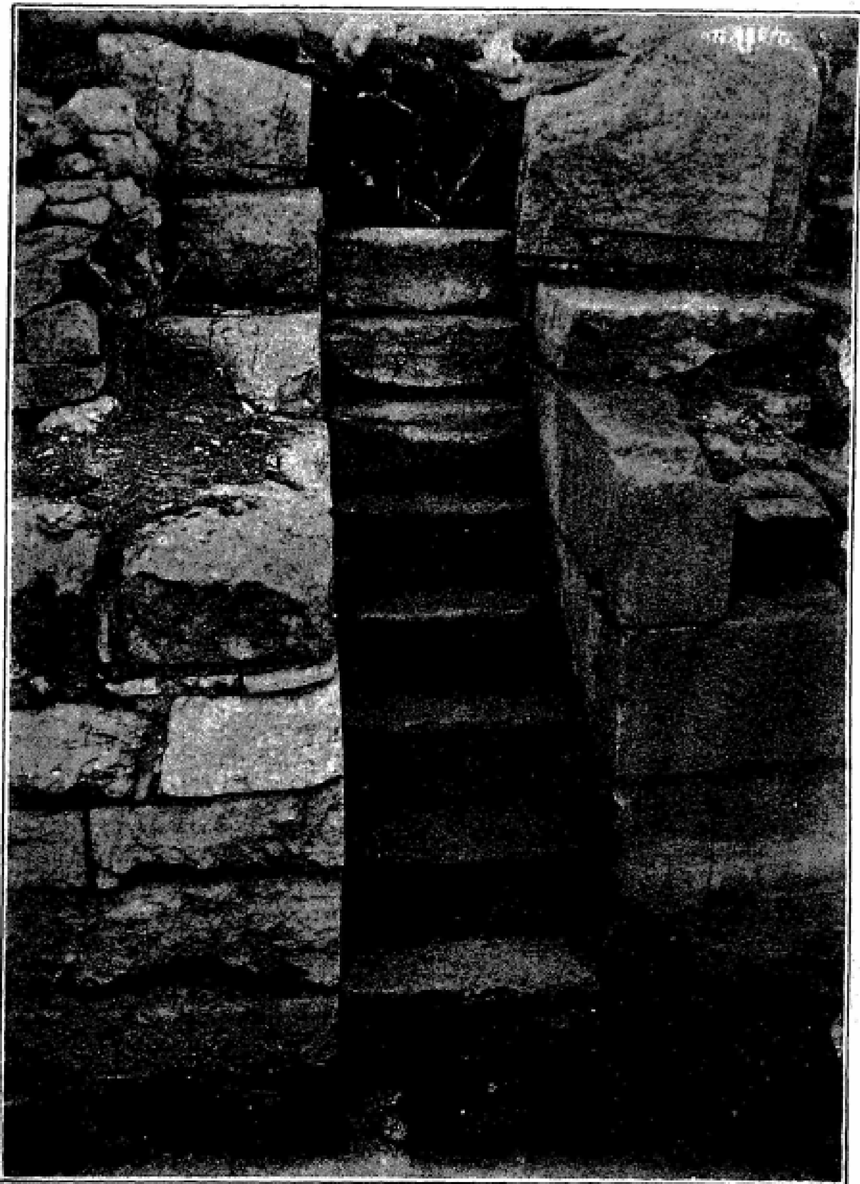
[Τιβ.] Κλαύδιος [Σαιθίδας ἀρχιερεὺς τῶν σεβαστῶν]
[καὶ] Ἑλλαδάρχης [ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν].

Ἐξακριβωθείσης νῦν τῆς θέσεως τοῦ τεμαχίου ἐν τῷ δεξιῷ πέρατι τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας ἐξάγεται ὅτι μετὰ τὸ *Ἑλλαδάρχης* ἢ οὐδὲν ὑπῆρχεν ἀναγραμμένον ἢ ἐλάχιστόν τι συμπλήρωμα οἷον π. χ. *ἀνέστησεν* ἢ *ἐκ τῶν ἰδίων*, ὅτι δὲ τοῦ ὀνόματος τοῦ Σαιθίδα Τιβ. Κλαύδιος προηγεῖτο πιθανώτατα ἡ δήλωσις τοῦ δι' ἀνδριάντος τιμωμένου προσώπου. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ ἔφιππος οὗτος ἀνδριὰς παρίστα ἢ Ρωμαῖόν τινα αὐτοκράτορα ἢ καὶ πρόγονόν τινα τοῦ Σαιθίδα.

Περὶ τοῦ Σαιθίδα εἶναι ἀξία λόγου ἡ ἑξῆς πληροφορία τοῦ Παυσανίου IV, 32, 2:

Σαιθίδαν δὲ ἐμαυτοῦ πρεσβύτερον ὄντα εὕρισκον, γενομένῳ δὲ οἱ χρήμασιν οὐκ ἀδυνάτῳ τιμαὶ παρὰ Μεσσηνίων ὑπάρχουσιν ἅτε ἥρωϊ. Εἰσὶ δὲ τῶν Μεσσηνίων οἳ τῷ Σαιθίδᾳ χρήματα μὲν γενέσθαι πολλὰ ἔλεγον, οὐ μέντοι τοῦτόν γε εἶναι τὸν ἐπειργασμένον τῇ στήλῃ, πρόγονον δὲ καὶ ὁμώνυμον ἄνδρα τῷ Σαιθίδᾳ. Σαιθίδαν δὲ τὸν πρότερον ἡγήσασθαι τοῖς Μεσσηνίοις φασίν, ἡνίκα ἐν τῇ νυκτὶ Δημήτριός σφισιν ὁ Φιλίππου μηδαμῶς ἐλπίσασιν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ λανθάνουσιν εἰσελθόντες ἐς τὴν πόλιν.

Σημειωτέον ὅτι παρὰ τῷ Παυσανίᾳ ἡ γραφὴ τοῦ ὀνόματος εἶναι *Αἰθίδας*, ἀποκατέστησε δέ, ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν (CIG 1318 = IG V 1, 1451) ὁδηγούμενος, τὴν ὀρθὴν γραφὴν Σαιθίδας ὁ Hitzig ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Παυσανίου

Εἰκ. 5. Κλῖμαξ ἀπὸ τῆς δυτικῆς παρόδου εἰς τὸ ἀνώτερον ἥμισυ τοῦ κοίλου.

II 1,172. Ἐὰν ὁ ἔφιππος ἀνδριὰς ἀνῆκεν εἰς τὸν πρότερον Σαιθίδαν τὸν στρατηγόν, τότε πάντως τὸ μνημεῖον τοῦτο τοῦ συνεδρίου εἶναι διάφορον τοῦ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ μνημονευομένου, διότι, καὶ ἐὰν δεχθῶμεν ἐκεῖ σύγχυσιν βάθρου καὶ στήλης, ἀπομένει ἀσυμβίβαστος ὁ τόπος, καθ' ὅσον ὁ Παυσανίας ἀναφέρει τὸ ἱεροθέσιον ὡς τόπον ἱδρύσεως τῆς *στήλης*, ἢ ἦτο *ἐπειργασμένος* ὁ Σαιθίδας ἐκεῖνος.

Τὸ μῆκος τοῦ σῳζομένου ἐπιγεγραμμένου τεμαχίου εἶναι 0.23. Τὸ δὲ ὅλον μῆκος τῆς προσθίας πλευρᾶς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἐπιγραφή, ἦτο ὅσον καὶ τὸ ὁλικὸν πλάτος τῆς πλίνθου ἤτοι 9.07. Τὸ σῳζόμενον ἄρα τεμάχιον εἶναι περίπου τὸ $1/4$ τοῦ ὅλου ἐπιγεγραμμένου μήκους. Ἐπειδὴ δὲ εἰς μῆκος 0.23 ὑπάρχουσιν ὀκτὼ γράμματα (Κλαύδιος), εἰς μῆκος 0.97 ὑπολογιζομένων καὶ τῶν ἑκατέρωθεν τῶν περάτων τῆς ἐπιγραφῆς πιθανῶν περιθωρίων 0.02 περίπου, ἀνάγκη νὰ ὑπῆρχον 31 περίπου γράμματα ἢ δὲ ἐπιγραφή, ὡς θὰ εἴπω προσεχῶς ἀλλαχοῦ, εἶχεν ἄλλην σύνθεσιν.

Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1925 ἐξηρεύνησα ὡσαύτως καί τι τετρατάφιον περὶ τὰ ἑκατὸν μέτρα ἀπὸ τοῦ θεατροειδοῦς συνεδρίου, πρὸς τὰ ΝΔ, κείμενον ***(εἰκ. 6)***. Καὶ ἡ θέσις καὶ ἡ κατασκευὴ ἐξαίρουσι τὸ μνημεῖον τοῦτο εἰς σημαντικὸν τῆς πόλεως τόπον, διότι βεβαίως ἡ ταφὴ ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς τῆς Μεσσήνης δὲν δηλοῖ ἀναξίαν λόγου, ἀλλὰ τοὐναντίον σπουδαιοτάτην τὴν αἰτίαν τῆς ταφῆς καὶ τὰ τεθαμμένα ἐκεῖ πρόσωπα ὅλως ἐξαιρετικῆς σημασίας. Εἶναι δὲ προφανὲς ὅτι καὶ τὸ μνῆμα θὰ ἔλαβε τὴν ἔννοιαν τοῦ ἡρῴου μετὰ τῆς συνήθους εἰς τὰ τοιαῦτα μνημεῖα ἡρωϊκῆς λατρείας.

Τὸ προμνημονευθὲν χωρίον τοῦ Παυσανίου IV 32,2 λέγει ὅτι ***«Σαιθίδαν δὲ ἐμαυτοῦ πρεσβύτερον ὄντα εὕρισκον, γενομένῳ δὲ οἱ χρήμασιν οὐκ ἀδυνάτῳ τιμαὶ παρὰ Μεσσηνίων ὑπάρχουσιν ἅτε ἥρωι κλπ.»***. Κατωτέρω παρατηρεῖ, ὡς εἴδομεν, ὁ Παυσανίας ὅτι ὁ ἐπειργασμένος τῇ στήλῃ ἦτο πρόγονος καὶ ὁμώνυμος τοῦ Σαιθίδα γενόμενος στρατηγὸς τῶν Μεσσηνίων. Εἰς τοῦτον ἄρα πιθανώτερον ἀναφέρονται καὶ αἱ ἡρωικαὶ τιμαί. Ἀλλὰ δὲν ὁμιλεῖ ὁ Παυσανίας περὶ τάφου τοῦ Σαιθίδα ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἡ παράλειψις θὰ μᾶς ἐξέπληττεν ἂν ὁ Παυσανίας ἐν τῇ ὅλῃ περιγραφῇ τῆς Μεσσήνης ἦτο ἀκριβέστερος καὶ πληρέστερος, ὥστε νὰ μὴ ἦτο δυνατὸν νὰ διαφύγῃ αὐτὸν ἡ λεπτομέρεια αὕτη. Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι ὁ Παυσανίας οὐδὲ τὸ συνέδριον ἀναφέρει. Ζήτημα εἶναι ἂν τὸ συνέδριον εἶναι νεώτερον τῆς περιηγήσεως τοῦ Παυσανίου, ὥστε νὰ ἑρμηνεύσωμεν οὕτω τὴν παράλειψιν. Δὲν ἀποκλείεται ἄρα ἡ πιθανότης ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μνημεῖον ἀνήκει εἰς τὰ ἐπισημότατα μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Σαιθιδῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπενέμοντο ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων ἡρωϊκαὶ τιμαὶ διά τε ἄλλας αἰτίας καὶ διὰ τὴν γενναίαν ὑπὲρ τῆς πόλεως διάθεσιν τῆς μεγάλης αὐτῶν περιουσίας.

Εἰκ. 6. Τάφος ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Μεσσήνης.

Ἀλλὰ καὶ τάφον τοῦ Ἀριστομένους μνημονεύει ὁ Παυσανίας IV 32, 3 ὡς ἑξῆς· *Καὶ Ἀριστομένους δὲ μνημεῖά ἐστιν ἐνταῦθα· οὐ κενὸν δὲ εἶναι τὸ μνῆμα λέγουσιν, ἀλλ' ἐρομένου μου τρόπον τε ὅντινα καὶ ὁπόθεν Ἀριστομένους κομίσαιντο τὰ ὀστᾶ, μεταπέμψασθαι μὲν ἐκ Ῥόδου φασί, τὸν δὲ ἐν Δελφοῖς θεὸν τὸν κελεύσαντα εἶναι.* Διηγεῖται δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Παυσανίας καὶ περὶ τῶν εἰς τὸν Ἀριστομένη τελουμένων ἐναγισμῶν καὶ τῆς μετ' αὐτῶν συνδεομένης μαντείας (πρβ. Pfister Reliquienkult im Altertum 206 ἑ. 519.578).

Λέγων δὲ ὅτι τὸ μνῆμα τοῦ Ἀριστομένους εἶναι «ἐνταῦθα» νοεῖ ὁ Παυσανίας, ὡς ἐκ τῆς ὅλης συνεχείας τοῦ λόγου φαίνεται, μᾶλλον τὴν ἀγορὰν ἢ τὴν Μεσσήνην καθ' ὅλου.

Ἀλλὰ τὸ μνῆμα τοῦ Ἀριστομένους φαίνεται ὅτι ἦτο μᾶλλον μονήρης τάφος, οὐχὶ δὲ πολυτάφιον οἰκογενειακόν. Διὰ τοῦτο δυσκόλως δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν πρὸς αὐτὸ τὰ εὑρεθέντα ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Μεσσήνης μνήματα. Ἀποκλείων ὅμως τὸ Ἀριστομένους μνῆμα, δὲν ἐννοῶ νὰ θεωρήσω τὸ εὑρεθὲν μνημεῖον ὡς ἀναμφισβήτητον ἡρῷον τοῦ Σαιθίδα, διότι πρὸς τοῦτο θὰ ἀπητοῦντο πλείονα τεκμήρια, τῶν ὁποίων, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, στερούμεθα.

Ἀνάλογον παράδειγμα τάφου ἐπισήμου εὑρεθέντος ἐν ἀγορᾷ πόλεως ἔχω πρόχειρον τὸ τῆς Μιλήτου, ἔνθα πρὸ τοῦ βουλευτηρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 7.50 μ. ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς εὑρέθησαν τὰ λείψανα πολυτελοῦς τιμητικοῦ μνήματος (πρβ. Milet II Das Rathaus von Milet (1908) σ. 62. 73).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δωρεαί. Εὐχαρίστως ἀναγράφοντες κατωτέρω τὰ πρὸς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑταιρείας εἴτε ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν συγγραφέων εἴτε ὑπ᾽ ἄλλων φίλων τῆς Ἑταιρείας ἀποσταλέντα κατὰ τὸ 1925 βιβλία, καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πρὸς πάντας τοὺς φιλόφρονας δωρητὰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

1. **Ἀλεξοπούλου, Ν. Κ.**: Ἡ ἀρχαία Μεσσηνία. Ἐν Καλάμαις 1925.
2. **Ἑλληνικὰ Ἀνέκδοτα.** Περισυναχθέντα καὶ ἐκδιδ. ὑπὸ Κ. Ν. Σάθα. Τ. 1-2. Ἀθήνησι 1867. (Δ. Παππούλιας).
3. **Ἰόνιος Ἀνθολογία.** Φάκελ. 1 (—3). 4 (—5). Κερκύρα Ἰανουάρ. 1834 — Ἰανουάρ. 1835. (Δ. Παππούλιας).
4. **Arvanitakis, G. L.**: Golgotha et le Sépulcre. Alexandrie 1923. (Δ. Παππούλιας).
5. **Athanasiades, A.**: Die Begründung des orthodoxen Staates. Leipzig 1902. (Δ. Παππούλιας).
6. **Besant, Annie.**: Ἡ ἀρχαία σοφία. (Ἀθῆναι) 1925.
7. **Βολονάκη, Μ. Δ.**: Ἡ Σαλαμὶς τῆς Κύπρου διὰ τῶν αἰώνων. Ἐν Ἀθ. 1917. (Δ. Παππούλιας).
8. **Buschor, E.**: Grössenverhältnisse attischer Porosgiebel. Athen 1924.
9. **Χατζῆ, Ἀντ. Χ.**: Ἀθηναϊκὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα. Ἀθῆναι 1925.
10. » » : Νέαι παρατηρήσεις εἰς τὰ ἐν τῷ Ν. Ἑλληνομνήμονι, τ. 16, 1922, σ. 39-59 ἐκδοθέντα ἰαμβικὰ ποιήματα, 1925.
11. » » : Συμπλήρωσις ἀττικοῦ ψηφίσματος. Ἀθῆναι 1925.
12. **Dalleggio, A.**: Beiträge zur Psychologie J. J. Rousseau's. Jena 1902. (Δ. Παππούλιας).
13. **Δασκαλάκη, Ἀπ. Β.**: Ἡ Μάνη καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία 1453-1821. Ἐν Ἀθ. 1923. (Δ. Παππούλιας).
14. **Délos.** VII (1). VIII (2). VIII (Planches). Paris 1923-4. (Γαλλ. Ἀρχ. Σχολή).
15. **Δελτίον** τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος. Τ. 8. Ἐν Ἀθ. 1922. (Δ. Παππούλιας).
16. **Δέφνερ, Μιχ.**: Ἡ σπηλιὰ τοῦ Ἀνδρειώτη. Ἐν Ἀθ. 1925.
17. **Διαγράμματα** τῆς ἐπιτροπῆς ἐκπονήσεως νέου σχεδίου Ἀθηνῶν. 1924. (Ἐπιτροπὴ ἐκπον. ν. σχ. Ἀθ.).
18. **Dörpfeld, W.-Rüter, H.**: Homers Odyssee. Bd 1-2. München (1925).
19. **Δραγάτση, Ἰακ. Ν.**: Ἀθηνᾶ ἡ πρὸς τὸ Βαρβακείῳ. Ἀθήνησι 1881. (Δ. Παππούλιας).
20. » » » Τὸ θέατρον τοῦ Πειραιῶς καὶ ὁ κωφὸς λιμήν. Ἐν Ἀθ. 1882. (Δ. Παππούλιας).

21. **Eitrem, S.**: Papyri Osloenses. Fasc. 1 Oslo: 1925.
22. **Ἔκθεσις** τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκπονήσεως νέου σχεδίου Ἀθηνῶν. 1924. (Ἐπιτροπὴ ἐκπον. ν. σχ. Ἀθ.).
23. **Εὐρωπαϊκὸς Ἐρανιστής.** Ἔτ. 1: Τ 1 (—3). Ἔτ. 2: Τ. 1 (—2). Ἐν Ἀθ. 1840. (Δ. Παππούλιας).
24. **Errera, Isabella**: Dictionnaire répertoire des peintres καὶ Suppl. Paris 1923-24.
25. » » : Collection d'anciennes étoffes égyptiennes. Bruxelles 1916.
26. » » : Le tissu de Modène. Bruxelles 1903.
27. » » : Les tissus reproduits sur les tableaux italiens du XIV au XVII siécle. Paris 1921.
28. » » : Répertoire des peintures datées. T. 1-2. Bruxelles 1920-21.
29. **Expedition Ernst von Sieglin.** Bd 2, T. 2. Κείμ. καὶ Πίν. Leipzig 1924. (Ernst v. Sieglin).
30. **Fouilles de Delphes.** T. 2, Fasc. 1. Texte καὶ Pl. (Γαλλ. Ἀρχ. Σχολή).
31. **Hellenismus.** Jg 1, H, 1-4. Leipzig Oktober 1908 — Januar 1909. (Δ. Παππούλιας).
32. **Hiller V. Gärtringen F.-Klaffenbach, G.**: Das Münzgesetz des ersten athen. Seebundes. (Ἀπ: Zeitschr: f. Num. 1925).
33. **Χίλλερ, Φρ.**: Ἀττικὸς νομισματικὸς νόμος ἐκ Σύμης. 2. Εἰς ἐπίγραμμα Ἀρχ. Ἐφημερίδος. 1925.
34. **Καβαλιεράτου, Μιλτ. Ἀννίνου**: Ἀγορεύσεις ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων 1918-24. Ἐν Ἀθ. 1924.
35. **Καλιτσουνάκι, Ι. Ε.**: Ἑπταδικαὶ ἔρευναι. Ἐν Ἀθ. 1922. (Δ. Παππούλιας).
36. **Καλογεροπούλου, Διον. Π.**: Ἡ Ἄνδρος κατὰ τὸν Τουρνεφόρτειον. Ἐν Ἀθ. 1925.
37. **Κανδηλάπτου, Γ. Δ.**: Ποντιακὰ ἱστορικὰ ἀνάλεκτα. Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει 1925.
38. **Κανδηλῶρος, Τάκης Χ.**: Ὁ ἁρματωλισμὸς τῆς Πελοποννήσου 1500-1821. (Δ. Παππούλιας).
39. **Kasasis N**: Griechen u. Bulgaren im 19. u. 20. Jahrh. Leipzig 1908. (Δ. Παππούλιας).
40. **Καστριώτου. Π.**: Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου κεφαλή. 1925. (Ἀπ. Α Ε 1923).
41. **Κατάλογος** τῶν φροντιστηριακῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθ. 1914. (Δ. Παππούλιας).
42. **Κωνσταντινίδου, Κ. Α.**: Καλλίπολις. Ἐν Ἀθ. 1907. (Δ. Παππούλιας).
43. **Κουρουνιώτου, Κ.**: Ἐλευσινιακά. (Ἀπ.: Ἀρχ. Δελτ. 1923).
44. **Λεβίδου, Ν. Δ.**: Ὁμιλίαι Α') κατὰ τῆς Γερουσίας. Β') κατὰ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ἐν Ἀθ. 1925.
45. **Λεονάρδου, Β.**: Ἡ Ὀλυμπία. Ἀθήνησι 1901. (Δ. Παππούλιας).
46. **Λεξικὸν** τῶν δήμων, κοινοτήτων καὶ συνοικισμῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπογραφῆς 1920. Ἐν Ἀθ. 1921. (Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας).
47. **Λούβαρι, Ν. Ι.**: Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς περὶ Παῦλον σπουδάς. Θεσσαλονίκη 1919. (Δ. Παππούλιας).
48. **Μυλωνᾶ, Κ. Δ.**: Ἀντώνιος Οἰκονόμου ὁ ἐψηφισμένος καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ὑπὸ Κ. Δ. Μυλωνᾶ, 1887. (Δ. Παππούλιας).

49. **Μυθογράφοι.** Ed. Anton. Westermann. Brunsvigae 1843. (Δ. Παππούλιας).
50. **Negris, Ph.:** Glaciers et Atlantes. Athènes [1925].
Νέγρη, Φ.: Παγετῶνες καὶ Ἀτλάνται. Ἀθῆναι 1925.
51. **Jules Nicole,** 1842-1921. Genéve. (Δ. Παππούλιας).
52. **Οἰκονόμου, Α, Δ.:** Ἀπάντησις πρὸς τὸν λίβελλον τοῦ ὑπουργοῦ Βλάχου. Ἐν Ἀθ. 1895. (Δ. Παππούλιας).
53. **Οἰκονόμου, Γ. Π.:** Ἔκθεσις περὶ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1924 ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας πεπραγμένων. Ἐν Ἀθ. 1925.
54. **Ὀρλάνδου, Α. Κ.:** Αἱ Βλαχέρναι τῆς Ἠλείας. Ἀπ.: Α Ε 1923.
55. **Παπαμιχαήλ, Γρ.:** Ὁ Ἅγ. Γρηγόριος Παλαμᾶς. Πετρούπολις 1911. (Δ. Παππούλιας).
56. » » : Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον. Ἔκδ. 2. 1923. (Δ. Παππούλιας).
57. **Παπανδρέου Γ.:** Ἡ ἱστορία τοῦ Σκουπίου... Ἐν Ἀθ. 1925.
58. **Παρέργων Ἑλλην. Βιβλιοθήκης.** Τ. 2: Μύθων Αἰσωπείων συναγωγή (Ἐκδ. Α. Κοραῆς). Ἐν Παρισίοις 1801. (Δ. Παππούλιας).
59. **Pascal, Th.:** Τὸ Α. Β. Γ. τῆς Θεοσοφίας (Μετάφρ. ἐκ τῆς 2ας γαλλ. ἐκδ.) ὑπὸ Ἥβης Κούγια. 1925,
60. **Πασχάλη, Δ. Π.:** Ἡ Ἄνδρος. Τ. 1. Ἐν Ἀθ. 1925.
61. » » : Ἡ ἐν Κάτω Κάστρῳ τῆς Ἄνδρου σχολὴ ἑλλην. γραμμάτων· Ἐν Ἀθ. 1925.
62. » » : Τζίας καὶ Θερμίων Νικόδημος Ροῦσσος. Ἐν Ἀθ. 1925.
63. » » : Νομικὰ ἔθιμα τῆς νήσου Ἄνδρου. Ἐν Ἀθ. 1925.
64. **Pausaniæ Descriptio Græciæ.** Recogn. I. H. Chr. Schubart. V. 1-2: Lipsiæ 1862. (Δ. Παππούλιας).
65. **Πλάτων.** Ἐξ ἑρμηνείας καὶ διορθ. Σπ. Μωραΐτου. Τ. 1-3. Ἀθήνησι 1905-13 (Δ. Παππούλιας).
66. **Platons Philebos.** Griech. u. deutsch ... hrsg v. N. Naguer. Leipzig 1857. (Δ. Παππούλιας).
67. **Γενικαὶ πληροφορίαι** ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920. Ἐν Ἀθ. 1923 (Ὑπουργεῖον Ἐθν. Οἰκονομίας).
68. **Πληθυσμὸς τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος** κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τῆς 19ης Δεκεμβρίου 1920. Ἐν Ἀθ. 1921 (Ὑπουργεῖον Ἐθν. Οἰκονομίας).
69. **Φιλαδελφέως, Ἀλεξ.:** Ἡ Ἀρχαιολογία ἐν Ἑλλάδι. Ἀπ.: «Πανελλήνιον Λεύκωμα».
70. » » : Ἡ γραφικὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι. Ἐν Ἀθ. 1896. (Δ. Παππούλιας).
71. **Pindari carmina.** Rec. F. G. Schneidewin. Lipsiæ 1862. (Δ. Παππούλιας).
72. **Πολυλᾶ, Ἀντ.:** Ἡ Αἰσώπειος φιλοσοφία παρ' Ἕλλησι. Μέρ. Α', τμ. Α': Βαβρίας. Κερκύρᾳ 1859. (Δ. Παππούλιας).
73. **Putorti, N.:** Di un pavimento in mosaico scop. in Reggio di Calabria. Laureana 1919.
» Mosaici di Reggio-Calabria. 1917.
74. **Rados, C. N.:** La bataille de Salamine. Paris 1915. (Δ. Παππούλιας).
75. **Σάββα, Δ. Γ.:** Παρατηρήσεις εἰς τὸ »Βιβλίον καὶ Βιβλιοθήκη» (1922) Δ. Κ. Μάργαρη. Τχ. 2. Ἀθήν. 1924.

76. **Σβορώνου, Ι. Ν.:** Φῶς ἐπὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν σκανδάλων. Ἀθήνησι 1896. (Δ. Παππούλιας)·
77. **Φιλοσοφικὴ σχολὴ** τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου. Ἐκθέσεις τῆς Ἐπιτροπῆς κα πρακτικὰ τῆς Σχολῆς περὶ τῆς πληρώσεως τῆς ἕδρας δημοσίου καὶ ἰδιωτ. βίου. 1923 (Δ. Παππούλιας).
78. **Φιλοσοφ. σχολὴ** τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου. Ἐκθέσεις τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ πρακτικὰ τῆς Σχολῆς περὶ τῆς πληρώσεως τῆς ἕδρας ἀρχαίας ἑλλην. φιλολογίας. 1923 (Δ. Παππούλιας).
79. **Seligmann, B.:** Der böse Blick und verwandtes. Bd. 1-2. Berlin 1910. (Δ. Παππούλιας).
80. **Νέα Σιών.** Ἔτ. ΙΒ', 1920, τχ. α', β', δ'-ζ'. Ἔτ. ΙΓ', 1921, τχ. ιγ' (Ἀπρίλ.) - κα' (Δεκ.). Ἔτ. ΙΔ'. 1922. ΙΕ', 1923. ΙΣΤ' 1924, τχ. α'-στ'. (Δ. Παππούλιας).
81. **Σκιᾶ, Α. Ν.:** Ὁ ἀληθὴς χαρακτὴρ τοῦ λεγομένου γλωσσικοῦ ζητήματος. Ἐν Ἀθ. 1904. (Δ. Παππούλιας).
82. **Storia** della R. Università di Napoli. Napoli 1924. (Δ. Παππούλιας).
83. **Στρατῆ, Ε. Γ.:** Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος. Σέρραι 1924.
84. **Στρατοκόπου, Χρ.:** Ἡ Κεραταία τῆς Ἀττικῆς. Ἐν Ἀθ. 1925. (Δ. Παππούλιας).
85. **Strinopulos, G. P.:** Hippolyt's philosophische Ansschauungen. Leipzig 1903. (Δ. Παππούλιας).
86. **Struck, Ad.:** Vier byzantinische Kirchen des Argolis. Athen 1919. (Δ. Παππούλιας).
87. **Studniczka, Fr.:** Συμπλήρωσις τῆς ἕκτης νοτίας μετόπης τοῦ Παρθενῶνος. Ἀθῆναι 1925.
88. **Thunell, K.:** Sitologen - Papyri ans dem Berliner Museum. Uppsala 1924.
89. **Vernadskij, G. V.:** O Znacenii naucnoj dejatel'nosti N. P. Kondakova. Praga 1924.
90. **Walston, Ch.:** The establishment of the classical type in greek art. 1924.
91. » » : Finger - prints as identification marks in ancient Greece. 1925.
92. **Watzinger, K.:** Griech. Vasen in Tübingen. Reutlingen 1924.
93. » » : Griech. Holzsarkophage. Leipzig 1905.
94. **Ξενοπούλου Στεφ.:** Ψηφιδωτὴ φορητὴ εἰκὼν «Ἡ Ἐπίσκεψις». Ἀθῆναι 1925.
94. **Byzant. Zeitschrift.** Bd 21-22. Leipzig 1912-13. (Δ. Παππούλιας).
96. **Ζερβοῦ, Σκ.:** Ἱστορία τῆς ἰατρικῆς. Τ. 1. Ἐν Ἀθ. 1914. (Δ. Παππούλιας).

Β'. Δωρεὰ Πανεπιστημίου Σμύρνης.

97. **Abhandlungen** der histor.-philol. Klasse d. königl. Preuss. Akademie d. Wiss. 1818-19.
98. **Anderson, W. I.** — Spiers, R. Ph.: Die Architektur von Griechenland u. Rom. Leipzig 1905.
99. **Antiquités du Bosphore Cimmérien.** Bd 1-2 καὶ Planches. St Petersbourg 1854.
100. **Wiener Ausstellung** 1906. T. 1-2. Leipzig 1906.
101. **Birt, Theod.:** Die Buchrolle in der Kunst. Leipzig 1907.
102. **Blau, O.:** Die Elymaeischen Pyraethen u. ihre Münzen. (Ἀπ.).

103. **Blau, E. O. F. H.:** De numis Achaemenidarum aramaeo-persicis. Lipsiae 1855.
104. **Bleibtreu, J.:** Persien. Freiburg im Breisgau 1894.
105. **Bode, W.:** Altpersische Knüpfteppiche. Aufl. 2. Berlin 1904.
106. **Bose, Kurt.:** Über arabisch-byzantinische Münzen. Grimma 1840.
107. **Brandt, P.:** Sehen und Erkennen. Stuttgart 1921.
108. **Bruns, Jvo:** Vorträge u. Aufsätze. München 1905.
109. **Buisson, E. W.:** Die äolisch-jonische Westküste Kleinasiens in Strabos Erdbeschreibung. Bonn. Leipzig 1917.
110. **Byvanck, A. W.:** De magnae Graeciae historia antiquissima. Hagae 1912.
111. **Cole, Erma E.:** The Samos of Herodotus (1912).
112. **Collections** scientifiques de l'Institut des banques orientales du Ministére des affaires étrangéres. 2: 1877.
113. **Collignon, M.:** Histoire de la sculpture grecque. T. 1-2. Paris 1892-97.
114. **Déchy, M.:** Kaukasus. Bd 1-3. Berlin 1905-7.
115. **Delbrück, Rich.:** Antike Porträts. Bonn 1912.
116. **Diehl, Ern.:** Inscriptiones latinae. Bonnae 1912.
117. **Diez, E.:** Churasanische Baudenkmäler. Bd 1. Berlin 1918.
118. **Dorow:** Die assyrische Keilschrift. Wiesbaden 1820.
119. **Ebert, Max.:** Südrussland im Altertum. Bonn. Leipzig 1921.
120. **Ewerbeck, Fr.**—Neumeister, A.: Die Renaissance in Belgien u. Holland. H. 1: Leipzig 1883.
121. **Falke, Otto von:** Kunstgeschichte der Seidenweberei. Berlin 1921.
122. **Fechheimer, H.:** Kleinplastik der Ägypter. Berlin 1921.
123. **Frauberger, H.:** Antike und frühmittelalterl. Fussbekleidungen. Düsseldorf.
124. **Friedländer, L.:** Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms. Aufl. 9 Bd. 1-4. Leipzig 1919-21.
125. **Frobenius, L.:** Völkerkunde. Bd. 1 (-2). Hannover 1902.
126. **Furtwängler, Ad.:** Die antiken Gemmen. Bd 1-3. Leipzig 1900.
127. **Gardthausen, V.:** Handbuch der Wissenschaftl. Bibliothekskunde. Bd 1 (-2). Leipzig 1920.
128. **Gerkan, Armin v.:** Das Theater von Priene. München 1921.
129. **Ginzrot, J. Chr.:** Die Wägen und Fahrwerke der Griechen und Römer. Bd 1-4. München 1217-30.
130. **Grässe, J. G. Th.:** Handbuch der alten Numismatik. Leipzig 1854.
131. **Græevii, J. G.:** Thesaurus antiquitatum et historiarum Italiæ. T. ¹/₁: Lugduni Batav. 1704.
132. **Grothe, H.:** Meine Vorderasien Expedition 1906 u. 1907. Bd 1-2. Leipzig 1911-12.
133. **Gurlitt:** Ueber die Mosaik. Magdeburg 1798.
134. [**Gutensohn-Knapp**]: Die Basiliken des christl. Roms. München.
135. **Hehn, V.:** Kulturpflanzen u. Haustiere. Aufl. 8. Berlin 1911.
136. **Heideloff, C.:** Die Ornamentik des Mittelalters. Bd 1 (-2), 3 (-4). Nürnberg 1844-52.
137. **Hofmann, Fr. H.:** Geschichte der bayer. Porzellan-Manufaktur Nymphenburg. Buch 1-2. Leipzig 1921-22.

138. **Hofmeister, Ad. - Stübe, Rud.**: Quellenkunde zur Weltgeschichte. Leipzig 1910.
139. **Kaufmann, K. M.**: Die Menasstadt ...' Bd 1. Leipzig 1910.
140. **Kiepert, H.**: Atlas antiqus. Berlin 1892.
141. **Kisa, A.**: Das Glas im Altertume. T. 1 - 3. Leipzig 1908.
142. **Koch, K.**: Die Bäume u. Sträucher des alten Griechenlands. Stuttgart 1879.
143. **Kolbenheyer, E.**: Motive der hausindustriellen Stickerei in der Bukowina. (1912).
144. **Kusejr Amra.** 1 - 2. Wiln 1907.
145. **Langenegger, F.**: Beiträge zur Kenntnis der Baukunst des Iråk. Dresden 1911.
146. **Leidinger, G.**: Miniaturen aus Handschriften. München.
147. **Leonhard, Rich.**: Paphlagonia. Berlin 1915.
148. **Lepsius, C. R.**: Königsbuch der alten Ägypter. Berlin 1858.
149. **Lepsius, Rich.**: Die chronologia der Ægypter. Einleitung und 1er Theil. Berlin 1849.
150. **Lepsius, Rich.**: Älteste Texte des Todtenbuchs. Berlin 1867.
151. **Allgem. Lexikon** der bild. Künstler ... herg v. H. Thieme u. F. Becker. Bd 1 - 14. Leipzig 1907 - 14.
152. **Lüer, H. - Creutz, M.**: Geschichte der Metallkunst. Bd 1 - 2. Stuttgart 1904 - 09.
153. **Meyer, A. G.**: Tafeln zur Geschichte der Möbelformen. Text καὶ Taf. 1 - 2. Leipzig 1905 - 20.
154. **Meyer, Ed.**: Reich und Kultur der Chetiter. Berlin 1911.
155. **Miller, K.**: Itineraria romana. Stuttgart 1916.
156. **Morgenländische Motive.** Plauen i. V.
157. **Müller, H. A. - Singer, H. W.**: Allgem. Künstler-Lexikon. Aufl. 5. Bd 1-5. Frankfurt a. M.: 1921.
158. **Neugebauer-Graul**: Handbuch der oriental. Teppichkunde. Leipzig. 1920.
159. **Pote, R. G.**: Nineveh. Ed. 4. London.
160. **Potterus, J.**: Archæologia græca. T. 1 - 2. Venetiis. 1738.
161. **Programm** des Gymnasiums zu Ploen. 1871.
162. **Promis, Dom.**: La zacca di Scio. Torino 1865.
163. **Reimpell, W.**: Geschichte der babylonischen u. assyr. Kleidung. Berlin (1916).
164. **Riegl, A.**: Altorientalische Teppiche. Leipzig 1891.
165. **Ropers, H.**: Morgenländische Teppiche, Berlin 1920.
166. **Rüdell, Alex.**: Die Kahrie - Dschamisi in Constantinopol. Berlin 1908.
167. **Salis, A. v.**: Die Kunst der Griechen. Aufl. 2. Leipzig 1922.
168. **[Salvator]**: Zante. Allgem. T. καὶ Speciel. T. Prag 1904.
169. **Salzenberg, W.**: Alt - christliche Baudenkmale von Constantinopel. [Κείμ. καὶ Πίν.] Berlin 1854 - 55.
170. **Sammlung von Abbildungen** türkischer, arab., pers. Matallobjekte. Wien 1895.
171. **Sammlung Henri Moser.** Leipzig 1912.

172. **Sarre, Fr.**: Sammlung F. Sarre, Erzeugnisse islamischer Kunst. T. 1. Berlin 1906.
173. **Sarre, Fr.-Herzfeld, E.**: Archaeol. Reise im Euphrat-u. Tigris-Gebiet, Bd 1-4. Berlin 1911-1920.
174. **Sarre, Fried.**: Die Keramik im Euphrat-und Tigris-Gebiet, Berlin 1921.
175. **Schweiger-Lerchenfeld, A. v.**: Kulturgeschichte. Bd 1-2. Wien 1907.
176. **Schweitzer, B.**: Herakles. Tübingen 1922.
177. **Seunig, V.**: Die kretisch-mykenische Kultur. Graz: 1921.
178. **Sonnini, C. S.**: Voyage en Gréce et en Turquie. T. 1-2. Paris 1801.
179. **Steinwender, Th.**: Die Marschordnung des röm. Heeres. Danzig 1907.
180. **Orientalische Studien.** Theodor Nöldeke z. 60. Geburtstag gewidmet. Bd 1-2. Giessen 1906.
181. **Thraemer, Ed.**: Pergamos. Leipzig 1888.
182. **Toepffer, J.**: Beiträge zur griech. Altertumswissenschaft. Berlin 1897.
183. **Vasari, G.**: Leben der ausgezeichnetsten Maler. Bd 1-5 Stuttgart 1832-37.
184. **Visconti, E. Q.**: Iconographie grecque. T. 1-3: 1808.
185. **Werlhof, A. C. E. von**: Handbuch der griech. Numismatik. Hannover 1850.
186. **Willers, H.**: Studien zur griech. Kunst. Leipzig 1914.
187. **Winter, F.**: Die Kämme aller Zeiten. Leipzig 1906.
188. **Wroth, W.**: Catalogue of the greek coins of Galatia. London 1899.
189. **Zenker, J. Th.**: Ein Ausflug nach Kleinasien und Entdeckungen in Lycien. Leipzig 1853.

Ἀγοραὶ καὶ ἀνταλλαγαί. Δι' ἀγορᾶς ἐπρομηθεύθη ἡ βιβλιοθήκη 329 τόμους, δι' ἀνταλλαγῆς δὲ ηὐξήθη κατὰ 96 τόμους.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1926 ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗι ΓΕΝΙΚΗι ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗι 14ῃ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1927

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι Ἑταῖροι,

Κατὰ κρατῆσαν καλὸν καὶ σεβαστὸν ἔθιμον, πρῶτον ἔργον τοῦ λογοδοτοῦντος ἑκάστοτε συμβουλίου εἶναι ἡ εὐλαβὴς ἀνάμνησις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες, ἀρχαιολόγοι τε καὶ φιλάρχαιοι, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως συνδεθέντες πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐξέλιπον κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος.

Τὸ μνημόσυνον τοῦτο ἐγκώμιον δὲν εἶναι μόνον ἐκπλήρωσις καθήκοντος τῶν ἐπιζώντων συναγωνιστῶν πρὸς τοὺς ἀναλώσαντας τὴν ζωὴν ἐν τῷ τιμίῳ ἀγῶνι τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ᾽ εἶναι καὶ πολύτιμος ἀφορμὴ διδασκαλίας ἐκ τοῦ μεγάλου παραδείγματος τῶν ἐκλειπόντων ἑκάστοτε ἐπιφανῶν συναδέλφων.

Ἐκ τῶν ἐπιτιμίων αὐτῆς ἑταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν κορυφαῖον Γάλλον ἐπιγραφικὸν καὶ ἄλλοτε Διευθυντὴν τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς **Παῦλον Foucart**, καθηγητὴν τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας καὶ μέλος τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν.

Ἀποθανὼν ἐν ἡλικίᾳ ἐνενήκοντα περίπου ἐτῶν ὁ Foucart καταλείπει ὡς μνημεῖον ἐπίζηλον τὴν φωτεινοτάτην αὐτοῦ δρᾶσιν ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν γονιμωτάτην διδασκαλίαν ἐν τῷ ἀνωτάτῳ διδακτηρίῳ τῶν Παρισίων ὡς καὶ τὰς σοφὰς αὐτοῦ ἀνακοινώσεις ἐν τοῖς δημοσιεύμασι τῆς Ἀκαδημίας. Εὐτυχήσας νὰ δράσῃ

ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ ἐν οἷς ἀκόμη χρόνοις δὲν εἶχεν αὐστηρῶς παγιωθῆ ἡ κατεύθυνσις αὐτῆς, ἠδυνήθη διὰ τῆς αὐστηρῶς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ῥοπῆς καὶ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως νὰ καθορίσῃ ὁριστικῶς τὸν δρόμον τῆς Σχολῆς τὸν φέροντα πρὸς τὴν ἄοκνον ἐργασίαν καὶ τὴν σεμνὴν καὶ ἀθόρυβον ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν. Τὸ χείριστον ἔν τε τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐν τῇ καθόλου μορφώσει εἶναι ἡ συγκεχυμένη δραστηριότης καὶ τὸ σύστημα τοῦ ἅπτεσθαι τῶν πάντων. Εἰς τὸν Παῦλον Foucart παρ' ὅλην τὴν ἀποκλειστικότητα αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐπιγραφικῆς, ἡ Γαλλικὴ Σχολὴ ὀφείλει ὅτι τὴν συνεκράτησε μακρὰν τῆς κατωφερείας ἐκείνης.

Τί δὲ ὀφείλει ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη καθ' ὅλου εἰς τὸν ἐπιφανέστατον ὄντως ἄνδρα παρὰ τὰς σοφὰς αὐτοῦ πραγματείας τὰς ἑρμηνευούσας νέας ἐπιγραφὰς ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς, γινώσκει πᾶς ὅστις ἀσχολεῖται περὶ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, περὶ τὰς ἐν Θρᾴκῃ Ἑλληνικὰς ἀποικίας, περὶ τοὺς θρησκευτικοὺς θιάσους, περὶ τὸν Δίδυμον τὸν γραμματικόν, περὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Δελφῶν, περὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφικὴν καθ' ὅλου καὶ ἰδίᾳ τὰς ἐπιγραφὰς ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἐκδεδομένας ἤδη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Le Bas ἐσχολίασεν ἔπειτα πλουσιώτατα ὁ Παῦλος Foucart.

Ὁ μακρότατος ἐπιστημονικὸς καὶ διδακτικὸς βίος τοῦ Foucart ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν οὐχὶ μόνον νὰ γράψῃ ὁ ἴδιος πολύτιμα συγγράμματα, ἀλλὰ νὰ παρασκευάσῃ καὶ ἄλλους ἱκανοὺς πρὸς τοῦτο, δι' ἀμφότερα δὲ εἶναι ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀξία πάσης εὐλαβείας.

Ἀλλὰ καὶ δεύτερον πλῆγμα ὑπέστη ἡ Γαλλικὴ Ἐπιγραφικὴ καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀπολέσασαι τὸν δεύτερον ἐπιφανῆ ἐργάτην τοῦ κύκλου τούτου, προσφιλῆ δὲ ὅπως καὶ ὁ πρῶτος διδάσκαλον, κύριον **Βερνάρδον Haussoullier**, παλαιὸν μαθητὴν τοῦ Foucart ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ καὶ πιστὸν αὐτοῦ φίλον καὶ συνάδελφον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Ἡ διδακτικὴ δρᾶσις τοῦ Haussoullier περιλαμβάνεται ἐν τῇ μακροχρονίῳ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ἐν τῇ προσηρτημένῃ εἰς τὴν Σορβόννην Σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν. Ἡ Σχολὴ αὕτη καὶ τὸ

Κολλέγιον τῆς Γαλλίας παρασκευάζουσιν ἐναμίλλως πρὸς τὴν Σορβόννην καὶ τὴν Σχολὴν τοῦ Λούβρου τοὺς μέλλοντας ἀρχαιολόγους τῆς Γαλλίας. Ἐκεῖ δὲ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν Foucart εἰσῆγεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιγραφῶν ὁ ἀείμνηστος Haussoullier ὅσους ηὐτύχησαν νὰ ἀκούσωσι τὰ μαθήματα αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλλην. ἐπιγραφικῆς καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων πολιτευμάτων, ἑλκύων διά τε τῆς ἐμβριθείας τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς πραότητος τῶν τρόπων.

Ἡ συγγραφικὴ παραγωγὴ τοῦ διακεκριμένου ἀνδρὸς ὑπῆρξεν ἀνταξία τῆς διδακτικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος. Δεῖγμα τῆς γενικωτέρας αὐτοῦ ἀρχαιολογικῆς μορφώσεως ὑπῆρξεν ἤδη ἡ πρώτη αὐτοῦ Λατινικὴ πραγματεία περὶ τῆς διακοσμήσεως τῶν τάφων τῆς Τανάγρας. Σημαντικὴ δὲ ἠκολούθησεν ἔπειτα μελέτη περὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν Ἀττικῶν δήμων, ἱστορική τε καὶ ἐπιγραφικὴ ἔρευνα συγχρόνως.

Ἀλλ᾿ ἐκ τῶν ὠφελιμωτάτων καὶ σπουδαιοτάτων ἐπιγραφικῶν δημοσιευμάτων τῆς παγκοσμίου ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς ὑπῆρξεν ἡ Συναγωγὴ τῶν νομικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ πολλοῦ νομικοῦ Dareste καὶ τοῦ Th. Reinach ἐδημοσίευσεν ὁ Haussoullier.

Τὸ τρίτομον τοῦτο σύγγραμμα εἶναι οὕτω πολύτιμον εἰς πάντα περὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου διατρίβοντα, καὶ οὕτω γνωστόν, ὥστε περιττεύει πᾶς εὐρύτερος περὶ αὐτοῦ λόγος.

Ἀξία πάσης τιμῆς εἶναι ἡ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Pontremoli ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Haussoullier μεγάλη δημοσίευσις τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1895 καὶ 1896 γενομένων ἀνασκαφῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος.

Ἐκ τῶν ἐργασιῶν τούτων τοῦ Haussoullier περὶ τὰ Δίδυμα ἀπέρρευσε καὶ ἡ σημαντικὴ μελέτη αὐτοῦ Etudes sur l'histoire de Milet et du Didymeion ἡ ἐκδοθεῖσα ἐν ἔτει 1902.

Παρὰ τὰς ἀξιολόγους ταύτας πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην ἀτομικὰς συμβολάς, σπουδαίαν προσήνεγκεν εἰς τὴν καθόλου φιλολογίαν ὑπηρεσίαν ὁ Βερνάρδος Haussoullier ἐπὶ μακρὰν σει-

ρὰν ἐτῶν διευθύνας μετὰ τοῦ Chatelain τὴν Revue de Philologie καὶ συντηρήσας καὶ διὰ τῆς πείρας καὶ διὰ τῶν γνώσεων αὐτοῦ πολὺ ὑψηλὰ τὴν φήμην τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης παλαίστρας.

Τρίτον ἐκ τῶν ἐπιτιμίων αὐτῆς ἑταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία τὸν **Ἐδουάρδον Naville,** τὸν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης καρποφόρως ἄλλοτε διδάξαντα καὶ μεγάλης φήμης Ἑλβετὸν Αἰγυπτολόγον, ὅστις ἀπέθανεν ἐν Malagny ἐν ἡλικίᾳ 82 ἐτῶν. Τοῦ Naville τὸ ὄνομα εἶναι σταθμὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐξερευνήσεως τῆς Αἰγύπτου, διότι ἐπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἄγγλου Αἰγυπτολόγου Flinders Petrie κορυφοῦται ἡ διὰ μεγάλων ἀνασκαφῶν ἐξερεύνησις τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ἐδάφους. Μεταξὺ δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ προέχει ἡ μεγάλη ἀνασκαφὴ τοῦ ναοῦ τοῦ Deir - el - Bahari ἡ δημοσιευθεῖσα εἰς ἑπτὰ τόμους τῷ 1894, εἰς δύο δὲ τόμους τῷ 1905. Ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ δημοσιευμάτων ἄξια μνείας ἐνταῦθα εἶναι τὰ Textes relatifs au mythe d'Horus, La litanie du Soleil, La destruction des hommes par les dieux κ. ἄ.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἑταίρων ἐξέλιπε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ὁ **Θρασύβουλος Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος,** παλαιὸς τοῦ ἡμετέρου ἱδρύματος φίλος καὶ ὑποστηρικτής, διακεκριμένος δὲ νομικός, τιμήσας τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καὶ ἐξαιρέτως προαγαγὼν τὴν περὶ τὴν δικονομίαν ἀσχολίαν διὰ τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ περιοδικοῦ «Θέμιδος», ἐφ' οὗ χαρακτηριστικῶς ἐπέγραψεν ὡς ἔμβλημα τὸ διὰ τὸν βίον αὐτοῦ σημαντικὸν ῥητόν: **vitam impendere vero** (ἀναλίσκετε τὴν ζωὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας).

Ὁ **Τιμολέων Ἀμπελᾶς,** ἐφέτης ἐν Ἀθήναις, διακριθεὶς ἐν τῷ δικαστικῷ κλάδῳ διὰ τὴν πρὸς τὸ καθῆκον προσήλωσιν καὶ τὸν ἀκραιφνῆ ζῆλον περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς γενικωτέρας αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποστολῆς. Ἀλλὰ καὶ ὡς λογοτέχνης καὶ ποιητὴς διεκρίθη ὁ Τιμολέων Ἀμπελᾶς καταλαβὼν ἰδιάζουσαν θέσιν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν περίοδον τῆς Λογοτεχνίας τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Ὁ **Ἀλέξανδρος Λυκάκης** ἀρχιτέκτων καὶ ἀπὸ τοῦ 1890

ἀφωσιωμένος ἑταῖρος τοῦ ἱδρύματος, παρέσχε συχνότατα πολυτίμους εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας τῆς Ἑταιρείας ὑπηρεσίας διὰ τῆς συντάξεως πολλῶν τοπογραφικῶν σχεδίων τῶν διαφόρων ἀνασκαφῶν.

Ὡσαύτως ἐξέλιπε καὶ ὁ **Στυλιανὸς Παντερμαλῆς** ἐκ τῶν νεωτέρων ἑταίρων ἡμῶν.

Τελευταῖον ἀναφέρω, ἵνα ἐξάρω αὐτὸν περισσότερον, τὸν **Ἰωάννην Μαρκόπουλον.** Ἐκλεχθεὶς ἑταῖρος τῷ 1876 διετέλεσεν ἔκτοτε εἰλικρινὴς καὶ πιστὸς φίλος τοῦ ἱδρύματος, ἀνελλιπῶς παριστάμενος εἰς τὰς σενελεύσεις καὶ τὰς διαλέξεις αὐτοῦ, οὐδεμίαν δὲ παραλείπων εὐκαιρίαν, ὅπως δεικνύῃ τὸ ζωηρὸν αὐτοῦ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας. Γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1837 ἐσπούδασεν ἐν τῇ Παρισινῇ Σχολῇ τῶν γεφυροποιῶν μηχαχανικῶν, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν ὡς ἀνθυπολοχαγὸς τῷ 1862. Τῷ 1878 ὁ Μαρκόπουλος μετέστη εἰς τὸ τότε συσταθὲν σῶμα τῶν πολιτικῶν μηχανικῶν, ἔκτοτε δὲ παρέμεινεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν δημοσίων ἔργων ἀνελθὼν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ. Τῇ 24ῃ Μαρτίου 1926 ὁ Μαρκόπουλος ἔκλεισε τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς του ἐν ἡλικίᾳ ὀγδοήκοντα ἐννέα ἐτῶν, βιβλίον περιέχον πολλὰς καλὰς σελίδας. Ἀλλὰ τὴν λαμπροτάτην δι᾽ ἡμᾶς σελίδα τοῦ βιβλίου τούτου ἐπεφυλάχθη νὰ προσθέσῃ ὁ ἀείμνηστος ἑταῖρος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ κατέστησε τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν κληροδόχον τεσσάρων χιλιάδων ὁμολογιῶν τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου τοῦ 1922, ἵνα ἐκ τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν ἐκτελῶνται ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἐν Ἀθήναις.

Πᾶσα τιμὴ καὶ εὐλάβεια πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἰωάννου Μαρκοπούλου. Ἡ γενναία αὐτοῦ πρᾶξις ἔταξεν αὐτὸν εἰς τοὺς εὐεργέτας τῆς Ἑταιρείας, ἀποτελεῖ δὲ τίτλον τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ.

Κλείοντες τὸ μνημόσυνον τοῦτο ἐπὶ τῶν νεοσκαφῶν τάφων τῶν εὐεργετῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, εἴμεθα εὐτυχεῖς, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην δυνάμεθα ἐφέτος νὰ προσθέσωμεν τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην καὶ πρὸς τὴν μνή-

μην τοῦ ἀοιδίμου Μακεδόνος Βαρώνου **Κωνσταντίνου Μπέλιου,** ὅστις, γνωστότατος ἄλλως διὰ τὰς πρὸς τὸ ἔθνος μεγάλας αὐτοῦ δωρεάς, συμφώνως πρὸς πρόσφατον ἀνακοίνωσιν τοῦ συναδέλφου κ. Χατζῆ, φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ σχὼν τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἀπὸ τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1837 μέχρι τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1927 διέρρευσαν ἐνενήκοντα ὅλα ἔτη, ἔτη ἀγώνων καὶ ἐργασίας, συντελεσθείσης διὰ μέσου ἀντιθέσεων καὶ προσκομμάτων οὐχὶ σμικρῶν καὶ προσενεγκούσης ἱκανὰ πρός τε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν διεθνῆ ἐπιστήμην. Τὸ παραχθὲν καὶ εὐτυχῶς ἀκόμη παραγόμενον σημαντικὸν ἔργον τοῦ ἱδρύματος τούτου εἶναι ὁ κάλλιστος στέφανος τῶν εὐγενεστάτων προσπαθειῶν τοῦ Κωνσταντίνου Μπέλιου καὶ τῶν προθυμότατα μετ᾽ αὐτοῦ συνεργασθέντων ἐπιφανεστάτων Ἑλλήνων τῶν χρόνων ἐκείνων.

Τὸν διὰ τοῦ θανάτου ἀραιωθέντα κατάλογον τῶν ἐπιτιμίων ἑταίρων συνεπλήρωσε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὸ Συμβούλιον ἐκλέξαν δύο ἐπιφανεῖς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἄνδρας, τὸν Οὐλερῖχον **Wilcken** καὶ τὸν Ὄθωνα **Kern,** οὓς μάλιστα εἴχομεν τὴν τιμὴν νὰ φιλοξενήσωμεν ἐπὶ μακρότερον ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκ τούτων ὁ μὲν Wilcken, καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ἐγένετο ἱδρυτὴς τῆς παπυρορογικῆς ἐρεύνης ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀξιολογώτατος προβιβαστὴς τῶν παπυρολογικῶν μελετῶν ἐν τῇ διεθνεῖ ἐπιστήμῃ, ὁ δὲ Kern, καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Χάλλης, παρέσχε μέχρι τοῦδε σημαντικὰς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιγραφικὴν ὑπηρεσίας, ἐκορύφωσε δὲ τὸ ὅλον αὐτοῦ ἔργον διὰ πολυτιμοτάτου συγγράμματος περὶ τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας. Τιμήσασα τοὺς ἄνδρας τούτους ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἠθέλησε νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν θαυμασμόν, ὅστις ὀφείλεται πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ τοῦ κόσμου ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῆς κοινῆς ἐπιστήμης ἀκαμάτως ἐργαζομένους καὶ φωτίζοντας τὸν δρόμον τῶν ἐπερχομένων διὰ τοῦ πυρσοῦ τῆς ἀληθείας.

Τὴν αὐτὴν ἀνάντη ὁδὸν τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς μελέτης τῶν ἐθνικῶν μνημείων ὁδεύουσα πάντοτε καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία προσεπάθησε καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος νὰ φανῇ ἀξία τῆς ἱστορίας αὐτῆς καὶ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς. Ἐξακολουθοῦσα τὸ σημαντικώτατον ἀνασκαφικὸν αὐτῆς ἔργον ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐξετέλεσε πέρυσι τὰς ἑξῆς ἀνασκαφάς:

1. Ἐν **Ἀθήναις** ἐξηκολούθησεν ἡ ἐξερεύνησις τοῦ Ὠδείου τοῦ Περικλέους διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κυρίου Παν. Καστριώτου. Ἡ σκαφὴ εἶχε περιορισθῆ πέρυσιν εἰς τὴν μερικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος ἐξικνουμένης μέχρι σχεδὸν τοῦ βορειανατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Κατὰ τὸ 1926 ἐγένετο τοῦ τόπου τούτου ἐντελὴς ἀποκάθαρσις, ἀπεκαλύφθη δὲ ὁλόκληρος ὁ τοῖχος τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, ὥστε δυνάμεθα νῦν νὰ ἔχωμεν ἀσφαλῆ μίαν τῶν διαστάσεων τοῦ Ὠδείου. Τὸ μῆκος αὐτῆς ἦτο 61 μέτρων.

Ἡ ἐκσκαφὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Ὠδείου διὰ τὸ ὑπερβαῖνον τὰ 7 μέτρα βάθος τῆς ἐπιχώσεως δὲν εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνατή, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἀπολύτως ἐπείγουσα. Ὅ,τι προέχει σήμερον εἶναι ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ μήκους καὶ τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς, ἵνα φανῇ σαφέστερον τὸ διάγραμμα τοῦ Ὠδείου. Εἰς τοῦτο δὲ καὶ ἀσχοληθεὶς ὁ κ. Καστριώτης ἀπεκάλυψε κατὰ τὸ 1926, εἰ καὶ οὐχὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀλλὰ κατὰ διαστήματα, μέγα τοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, ὅστις ἔχει ὡσαύτως τὴν κατωτάτην σειρὰν ἐκ λίθων Καρᾶ, ἀνάγεται ἄρα εἰς τὴν Περίκλειον περίοδον, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίχθη κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ ὁ Ἀριοβαρζάνης ἐν ἔτει 54 π. Χ. — Ὁ ἀποκαλυφθεὶς δυτικὸς τοῖχος τοῦ Ὠδείου μέχρι τοῦ προπύλου ἔχει μῆκος μέτρων 47,50. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Παυσανίας διδάσκει ὅτι τὸ Ὠδεῖον ἦτο τετράγωνον, φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὁ δυτικὸς τοῖχος ἐξηκολούθει καὶ πέραν τοῦ προπύλου μέχρι συμπληρώσεως τοῦ μήκους τῶν 61 μέτρων. Εἰς τοῦτο θὰ ἀποβλέψῃ ἡ προσεχὴς ἔρευνα. Ἐκ τῶν κινητῶν εὑρημάτων ἄξιος μνείας εἶναι ἀνάγλυφος μικρὸς μαρμάρινος βωμὸς φέρων τὴν ἐπιγραφήν: **Φιλιστείδης εὐχὴν ἀνέθηκεν**

Ἀσκληπιῷ Σωτῆρι. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τὸν 2ον μ. Χ. αἰῶνα, κατέπεσε δὲ ἀσφαλῶς ἐκεῖ ἐκ τοῦ πλησίον κειμένου Ἀσκληπιείου, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ ἀνασκάπτων.

2. Ἐν τῷ **Ἀμφιαρείῳ** τοῦ **Ὠρωποῦ** ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Βασίλειος Λεονάρδος, εἰργάσθη δὲ κυρίως ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐν τῇ στοᾷ μετὰ τῶν δεκατεσσάρων στύλων, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἀνακάθαρσιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀνασκαφέντος σημαντικωτάτου ἱεροῦ τοῦ Ἀμφιαράου, ἵνα καταστῇ εὐχερὴς ἡ τελειωτικὴ αὐτοῦ σχεδιογράφησις. Παρὰ τὴν πολὺν χρόνον ἀπαιτοῦσαν κάθαρσιν τοῦ χώρου, συντελεῖ ὁ κ. Λεονάρδος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν τακτοποίησιν καὶ ἔκθεσιν τῶν ἀξιολόγων ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων ἑκάστου κτίσματος τοῦ ἱεροῦ.

Καὶ ἐν μὲν τῷ θεάτρῳ ἀνεκαθάρθη ἡ ὀρχήστρα καὶ ἐξετέθησαν ἐν αὐτῇ τὰ σῳζόμενα πολύτιμα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ προσκηνίου καὶ τῆς σκηνῆς. Εἶτα ἐκαθάρθη ἐξ ὁλοκλήρου ὁ ὑπόνομος τοῦ θεάτρου καὶ κατέστη δυνατὴ ἡ μελέτη τῆς οἰκοδομίας αὐτοῦ, ἣν καὶ περιγράφει λεπτομερῶς ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ὁ κ. Λεονάρδος.

Ἐν δὲ τῇ δεκατετραστύλῳ στοᾷ ἐξηκολούθησεν ἡ κάθαρσις τῶν διαμερισμάτων αὐτῆς, κατὰ δὲ τὴν ἐργασίαν ταύτην εὑρέθη μέγα χαλκοῦν στάθμιον, ὁλκῆς 850 γραμμαρίων, φέρον δὲ δι' ἐκτύπων γραμμάτων τὴν ἐπιγραφὴν **Ἀμφιαράου.**

Ἔκ τε τοῦ σταθμίου τούτου καὶ ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἐν τῇ αὐτῇ στοᾷ εὑρεθέντος ὁ κ. Λεονάρδος εἰκάζει πιθανώτατα ὅτι τὸ οἰκοδόμημα ἦτο τὸ ἀγορανόμιον, ὅπερ πλείονες ἐπιγραφαὶ τοῦ ἱεροῦ ἀναφέρουσιν.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς σημαντικῆς ταύτης ἀνασκαφῆς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναφέρωμεν τὴν δυσκολίαν, τὴν ὁποίαν συναντᾷ τὸ Συμβούλιον περὶ τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλου σχεδιαστοῦ πρὸς σύνταξιν τοῦ γενικοῦ σχεδίου τοῦ Ἀμφιαρείου. Ἐλπίζομεν ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἔχωμεν εὐρυτέραν τὴν ἐν τούτῳ συνεργασίαν τῶν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἀρχιτεκτονικῶν ὑπηρεσιῶν.

3. Ἐν **Νέᾳ Ἀγχιάλῳ** ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τῆς μεγάλης χριστιανικῆς βασιλικῆς διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας τοῦ 1926 ἦτο ἡ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως ἐκκαθάρισις τοῦ αἰθρίου τῆς βασιλικῆς καὶ ἡ ἔρευνα τῶν κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν αὐτῆς προσκτισμάτων.

Ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ αἰθρίου διηυκρίνησε τελείως τὰ πράγματα, ἐφάνη δὲ σαφῶς τὸ διάγραμμα αὐτοῦ. Εἶναι δηλ. τοῦτο μεγαλοπρεπὲς διαμέρισμα τετράπλευρον περιθεόμενον ὑπὸ στοῶν καταλειπουσῶν τό μέσον ὕπαιθρον. Κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὑπάρχει ἡ φιάλη, ἡ ὁποία ἐν ἄλλοις ὁμοίοις οἰκοδομήμασι κατέχει τὸ κέντρον τοῦ αἰθρίου. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ εἶναι τοξοειδής, κατὰ δὲ τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς ἄκρον εὑρέθη φρέαρ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐκτισμένον. Ἡ μερικὴ κάθαρσις τοῦ φρέατος τούτου ἐπιτρέπει νὰ εἰκάσωμεν ὅτι κάτωθεν ὁλοκλήρου τοῦ αἰθρίου ὑπῆρχε δεξαμενή, ἐκ τῆς ὁποίας ἠντλεῖτο τὸ ὕδωρ διὰ τοῦ φρέατος.

Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ αἰθρίου ἀνευρέθησαν πάντα σχεδὸν τὰ τεμάχια, δι᾽ ὧν δυνάμεθα νὰ ἀναπαραστήσωμεν ἀκριβῶς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διάρθρωσιν καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ αἰθρίου. Κιονόκρανα, ἄνευ τρυπάνου κατειργασμένα, ἔχουσι ποικίλας μορφὰς καὶ διάφορα κεντρικὰ θέματα ἢ ἀμφορία μετ᾽ ἐκφυομένης ἀκάνθης ἢ ἕλικα μετὰ ἡμιφύλλων ἀκάνθης ἢ τρίφυλλα ἢ ἄλλα τοιαῦτα διακοσμητικὰ θέματα. Τὰ ἐπιθήματα εἶναι ἁπλᾶ, φέρουσι δὲ ἐν τῷ μέσῳ τὸν οὐχὶ ὀρθῶς λεγόμενον λατινικὸν σταυρόν. Ὡσαύτως εὑρέθησαν καὶ πολλὰ τεμάχια θωρακίων διατρήτων ἢ ἀκεραίων, ἀναγλύφων πλαισίων εἰκόνων καὶ περιθυρωμάτων, ἅτινα πάντα ἐταξινομήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρίου ἐν τῷ σχηματιζομένῳ κατὰ μικρὸν ἀξιολόγῳ χριστιανικῷ μουσείῳ Ν. Ἀγχιάλου.

Μετὰ ταῦτα ἤρχισεν ἡ διευκρίνησις τῶν νοτίων προσκτισμάτων τῆς βασιλικῆς.

1) τετράγωνον διαμέρισμα συγκοινωνοῦν διὰ μιᾶς θύρας μετὰ τοῦ αἰθρίου. Τοῦτο εἶναι πιθανώτατα ὁ δεξιὸς πύργος τοῦ ναοῦ.

2) Ἐπιμήκης αἴθουσα ἀπολήγουσα εἰς ἡμικύκλιον καὶ ἐπικοι-

νωνοῦσα μετά τε τοῦ αἰθρίου καὶ τοῦ νάρθηκος. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο εἶναι πιθανῶς σκευοφυλάκιον.

4) Πρὸς Δ. τῆς πύλης τοῦ νάρθηκος εὑρέθη αὐλὴ μετὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου, ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους τοῦ ναοῦ.

Μικρὸν τετράγωνον διαμέρισμα δεξιὰ τῆς πύλης ἔχει μορφὴν χωνευτηρίου.

Κατὰ ταῦτα περὶ τὴν Βασιλικὴν ἔχομεν ὁλόκληρον συγκρότημα κτισμάτων, ἅτινα πάντα, ἐκ τοῦ 5ου αἰῶνος ἀπορρέοντα, δὲν παρουσιάζουσι μεταγενεστέρας ἐπισκευὰς καὶ ἀλλοιώσεις, ἀποτελοῦσι δὲ διὰ τοῦτο σπουδαιότατον ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ μνημεῖον πρὸς μελέτην τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς τέχνης.

4. Ἐν **Φεραῖς** ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς Θαυλίου ὁ καθηγητὴς κ. Ἀρβανιτόπουλος ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἑταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς κ. Béquignon ἀναλαβόντος τὴν μελέτην τῶν ἀρχιτεκτονικῶν εὑρημάτων.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ἦτο κατὰ τὸ 1926 ἡ εὕρεσις τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ χώρου. Κατὰ τὴν πρὸς τοῦτο νοτίως τοῦ ναοῦ γενομένην σκαφὴν ἀνευρέθη μέγας ἀποθέτης ἤτοι λάκκος, ἐπίτηδες κατασκευασθεὶς ὑπὸ τῶν κτισάντων τὸν τελευταῖον ναὸν τοῦ 4ου αἰῶνος. Ἐντὸς τοῦ ἀποθέτου τούτου, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος ἦτο 20 μέτρων, τὸ βάθος 2 μέτρων, τὸ δὲ μῆκος ὑπὲρ τὰ εἴκοσι μέτρα — εὑρέθη γόμωσις ἀνάμικτος ἐκ μικρῶν καὶ μεγάλων λίθων, ἀργῶν ἢ κατειργασμένων καὶ προερχομένων ἐκ τοῦ λαμπροῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ τοῦ 5ου αἰῶνος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν πολυάριθμα θραύσματα ἀγγείων ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς περιόδου μέχρι τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος. Ὡσαύτως εὑρέθησαν ἐκεῖ πολλὰ χαλκώματα τῶν γεωμετρικῶν χρόνων, ἐλάχιστα δὲ τῶν ἱστορικῶν — ἤτοι πόρπαι, βελόναι, περόναι, δακτύλιοι, μικρὰ κάτοπτρα, ζῴδια, σπονδικαὶ φιάλαι κ. ἄ. πάντα προερχόμενα ἐκ τοῦ πρώτου ναοῦ ἤτοι τοῦ ναοῦ τοῦ 7ου αἰῶνος πλὴν ὀλίγων προερχομένων ἐκ τοῦ δευτέρου ναοῦ τοῦ 5ου αἰῶνος. Μεταξὺ τῶν δευτέρων τούτων ἐξαίρει ὁ κ. Ἀρβανιτό-

πουλος ὡραῖον χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ὁπλίτου ἢ Ἄρεως τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου αἰῶνος, ἐξαιρέτου ἀρχαϊκῆς τέχνης, καὶ κεφαλὴν γρυπὸς χαλκῆν τῶν αὐτῶν χρόνων. Ὡσαύτως εὑρέθη ἀκεραία ἀσυνήθους πάχους στήλη, φέρουσα ὀλίγα μεγάλα καὶ ἀρχαϊκώτατα γράμματα.

Σκοπὸς τοῦ ἀποθέτου τούτου εἶναι κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα οὐχὶ μόνον ὅπως δεχθῇ τὴν εὑρεθεῖσαν γόμωσιν, ἀλλὰ καὶ ὅπως στερεωθῇ τὸ περὶ τὸν ναὸν ἔδαφος. Ἀλλὰ καὶ τὸν πρὸς δυσμὰς μέγαν ἀποθέτην ἐξηκολούθησεν ἐρευνῶν ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος, ἐξηκρίβωσε δὲ καὶ τὴν κατὰ τρία στρώματα διάταξιν αὐτοῦ ἀνταποκρινομένην πρὸς τὰς περιόδους τοῦ ἱεροῦ. Καὶ τοῦ ἀποθέτου τούτου ἡ μελέτη εἶναι διδακτικὴ καὶ διὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπάρχουσιν ἀκόμη δύο ἀποθέται κατὰ τὴν βορείαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ, μόνον ὑπὸ χριστιανικῶν τάφων ἴσως βλαβέντες. Πρὸς τούτοις ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ ὑπὸ τὸ κατώτατον στρῶμα καὶ ἄλλοι γεωμετρικοὶ τάφοι, ὁποῖοι εὑρέθησαν κατὰ τοὺς ἄλλους ἀποθέτας, ἄθικτοι. Σημειώσεως ἀξία εἶναι ὡσαύτως καὶ ἡ εὕρεσις μικροῦ θολωτοῦ τάφου κοινοῦ Θεσσαλικοῦ τύπου, γνωστοῦ ἐκ Σέσκλου, Λεστιάνης καὶ ἄλλων τόπων.

Οὕτω κατὰ μικρὸν συμπληροῦται ἡ ἱστορία τοῦ σημαντικοῦ τούτου ἱεροῦ, αἱ δὲ λεπτομέρειαι αὐτοῦ προσεκτικῶς μελετώμεναι καὶ ἀνασκαπτόμεναι θέλουσι διαφωτίσει οὐχὶ μόνον τὴν τοπικὴν Θεσσαλικὴν ἀρχαιολογίαν, ἀλλὰ πιθανώτατα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιολογίαν καθ' ὅλου.

5. Ἐν **Σέρραις** ἐνεκαίνισε κατὰ τὸ 1926 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία σκαφικὰς ἐρεύνας Βυζαντινῶν μνημείων διὰ τοῦ Ἐφόρου τῶν Μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς Μακεδονίας κ. Ἀνδρέου Ξυγγοπούλου.

Ὁ κ. Ξυγγόπουλος ἐξηρεύνησε τὸν ἐπὶ τοῦ Κάστρου τῶν Σερρῶν ναΐσκον τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τὴν ἐν τῇ πόλει Μητρόπολιν.

Ὁ ἠρειπωμένος ναΐσκος τοῦ Ἁγίου Νικολάου διασῴζει μὲν

τὴν βορείαν, τὴν νοτίαν ἐν μέρει καὶ τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ἀλλὰ δὲν ἦτο τελείως διηυκρινισμένον τὸ διάγραμμα αὐτοῦ, οὐδὲ ἡ ὑπ᾽αὐτὸν κρύπτη.

Ἡ ἐξέτασις ἔδειξεν ὅτι ὁ ναὸς ἦτο τρουλλωτὸς καὶ ἔφερε τρεῖς ἀψῖδας ἡμιεξαγωνικὰς κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, βορείαν, ἀνατολικὴν καὶ νοτίαν συμφώνως πρὸς τὸ Ἁγιορειτικὸν σύστημα. Διαφέρει ὅμως ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῶν Σερρῶν ἀπὸ τῶν Ἁγιορειτικῶν ναῶν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς στηρίξεως τοῦ τρούλλου. Ὁ τροῦλλος αὐτοῦ στηρίζεται ἐπὶ τυφλῶν τόξων εὑρισκομένων εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ ὁ τροῦλλος τῶν ἁγιορ. ναῶν στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων κιόνων. Ἡ σκαφὴ ἔδειξεν ὡσαύτως τὸ πρὸς δυσμὰς μῆκος τοῦ ναοῦ καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ νάρθηκος στεγαζομένου διὰ τριῶν θολίσκων. Ὁ καθαρισμὸς τῆς κρύπτης ἀπεκάλυψεν αὐτὴν τῶν αὐτῶν καὶ ὁ ναὸς διαστάσεων καὶ ἔχουσαν τρία θολωτὰ διαμερίσματα ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸ ἱερόν, τὸν κυρίως ναὸν καὶ τὸν νάρθηκα. Κατὰ τὴν Β καὶ τὴν Ν πλευρὰν ἠνοίγοντο τάφοι σήμερον κατεστραμμένοι. Καὶ ἐκ τούτου καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρωπίνων ὀστῶν εἶναι σαφὲς ὅτι ἡ κρύπτη ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς νεκροταφεῖον. Ἡ ὅλη ἐκκλησία, ὡς ἐκ πολλῶν ἀσφαλῶν δεδομένων συνάγεται, ἐκτίσθη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη του 14ου αἰῶνος.

Ἡ δευτέρα ἐν Σέρραις ἔρευνα ἐγένετο ἐν τῇ μητροπόλει τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1913 γενομένην μεγάλην πυρκαϊὰν ἔπαθε μεγίστας βλάβας, νῦν δὲ εὑρίσκεται ἐν ἐρειπιώδει σχεδὸν καταστάσει. Εἶναι ἤδη γνωστὸν τὸ πολύτιμον ψηφιδωτὸν τῆς ἀψῖδος τῆς μητροπόλεως τὸ παριστῶν τὴν μετάληψιν τῶν Ἀποστόλων. Ἡ ὅλη μητρόπολις ἔχει σχῆμα τρικλίτου ξυλοστέγου βασιλικῆς, ἡ δὲ ἔρευνα ἐσκόπει νὰ ἐξακριβώσῃ, ἂν τὸ μνημεῖον ἐκτίσθη ἐξ ὁλοκλήρου ἐν τῇ βυζαντινῇ περιόδῳ ἢ μήπως ἐπεσκευάσθη ἁπλῶς ἐν βυζαντινοῖς χρόνοις, ἦτο δὲ ἀρχῆθεν κτίσμα παλαιοχριστιανικόν. Ἡ μέχρι τῶν θεμελίων φθάσασα ἐνιαχοῦ σκαφὴ ἔδειξεν ἀναμφισβητήτως ὅτι ἡ μητρόπολις τῶν Ἁγίων Θεοδώρων ἀνήκει πράγματι εἰς τὴν βυζαντινὴν περίοδον, ἐκτίσθη δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 11ου ἢ κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα, ὡς νομίζει ὁ ἐρευνήσας.

Ὡσαύτως ἐμελετήθη ἡ βυζαντινὴ ὀχύρωσις τοῦ κάστρου, ἰδίᾳ δὲ ὁ πύργος «**ὃν ἔκτισεν Ὀρέστης**» κατὰ τὴν κεραμόκτιστον ἐπιγραφήν, φαίνεται δὲ ὅτι ὁ πύργος ἐκτίσθη κατὰ τὸν 14^{ον} αἰῶνα ὡς καὶ ὁ ναΐσκος τοῦ Ἁγ. Νικολάου. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ εὐοίωνος αὕτη ἔναρξις συστηματικῆς μελέτης τῶν μνημείων τῶν βυζαντινῶν Σερρῶν θέλει ἐξακολουθήσει ἐν εὐρυτέρᾳ κλίμακι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Ἡ Μακεδονία εἶναι σημαντικώτατος ἀρχαιολογικὸς τόπος ἐλάχιστα μέχρι τοῦδε ἐξερευνηθείς, τοῦ ὁποίου εἴτε ἀνασκαφικὴ εἴτε ἄλλη μελέτη θέλει ἀποδώσει γενναίαν ἀμοιβήν. Ἡ ἐξερεύνησις βεβαίως αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε ἐν βραχεῖ νὰ συντελεσθῇ οὔτε δι' ὀλίγων μέσων. Θεμελιῶδες ζήτημα εἶναι καὶ ἐν προκειμένῳ νὰ προβαίνῃ σταθερῶς ἡ ἔρευνα ἔστω καὶ κατὰ μικρόν, ἀλλὰ κατὰ σύστημα καὶ ἐπιμονήν. Μέγα πρὸς τοῦτο εὐτύχημα εἶναι ἡ ἵδρυσις ἀνωτάτης πνευματικῆς ἑστίας ἐν τῇ περιβλέπτῳ Θεσσαλονίκῃ. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ὡς ἐπιστημονικὸν κατ' ἐξοχὴν ἵδρυμα, χαιρετίζει τὴν ἵδρυσιν τοῦ δευτέρου Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου μετὰ εἰλικρινοῦς χαρᾶς καὶ πέποιθεν ὅτι προστίθεται εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἐπιστημονικὸν ἀγρὸν ἀγαθὸς συνεργάτης λατρεύων τὰ αὐτὰ ἰδεώδη καὶ ἐπιδιώκων τοὺς αὐτοὺς ἐθνικοὺς σκοπούς. Ἐπιθυμοῦν δὲ τὸ Συμβούλιον νὰ παράσχῃ καὶ ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ τούτων πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης ὁμοθύμως ἀπεφάσισεν, ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸ ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

6^{ην} ἀνασκαφὴν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία **ἐν Νικοπόλει** ἐξακολουθοῦσα τὰς πρὸ ἐτῶν ἀρξαμένας ἐκεῖ ἀξιολογωτάτας ἐργασίας. Κατὰ τὸ 1926 συνειργάσθησαν ἐν Νικοπόλει μετὰ τοῦ κ. Ἀλεξ. Φιλαδελφέως καὶ οἱ κύριοι Γ. Σωτηρίου καὶ Ἀ. Ὀρλάνδος, ἡ δὲ συντελεσθεῖσα ἐργασία ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὁ μὲν κ. Ὀρλάνδος ἐμελέτησε καὶ ἐσχεδίασε τὰ βυζαντινὰ τείχη τῆς Νικοπόλεως, ὁ δὲ κ. Φιλαδελφεὺς καὶ ὁ κ. Σωτηρίου ἠσχολήθησαν περὶ τὸ ἀνασκαφικὸν μέρος. Ἡ ἀνασκαφικὴ ἐργασία ἐστράφη πρῶτον πρὸς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ πρὸ τῆς βασιλικῆς τοῦ

Δουμετίου χώρου καὶ ἀπεκάλυψεν ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς βασιλικῆς μετὰ τοῦ πυλῶνος τοῦ αἰθρίου, καὶ σειρᾶς δωματίων ἐν εἴδει καταστημάτων, εὗρε δὲ καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλικὴν ἄγουσαν μεγάλην ὁδόν, ἡ ὁποία κατέληγεν ἀφ᾽ ἑνὸς εἰς τὴν νοτίαν πύλην τοῦ τείχους, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ εἰς τὴν πρὸς Β. κειμένην δεξαμενήν. Πέραν τῆς ὁδοῦ εὑρέθησαν διάφορα διαμερίσματα ἐν συμπλέγματι ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ἄλλοτε ἀνασκαφέντος μεγάλου κτίσματος, τοῦ ἴσως μὲν ἀρχῆθεν χριστιανικοῦ, οὐχὶ δὲ ἀπιθάνως μᾶλλον ῥωμαϊκοῦ, μετατραπέντος εἰς χριστιανικόν.

Μετὰ ταῦτα ἡ ἀνασκαφὴ ἐστράφη εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου ἐν τῷ μεγάλῳ κτίσματι, ἔνθα ἡ ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Ἀλκίσονος.

Κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ αἰθρίου ἢ περιστυλίου εὑρέθησαν πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐπιμήκης πλὰξ μετ᾽ ἀναγλύφων κοσμημάτων, ὡσαύτως δὲ ἐν δευτέρᾳ χρήσει στομίου φρέατος ἀρχαῖος ἑλληνικὸς βωμὸς κυλινδρικὸς καθιερωμένος εἰς τὸν **Ἀσκληπιὸν** καὶ ὑπ᾽ αὐτὸν βαθὺ φρέαρ. Ἐκ τῶν ποικίλων κινητῶν εὑρημάτων ἐξαίρουσιν οἱ ἀνασκάπτοντες 1) Ὀρειχάλκινον σταυρὸν φέροντα δι᾽ ἀναγλύφων γραμμάτων τὸ ἐπιγραφ. σύμπλεγμα ΦΩΣ ΖΩΗ. 2) Μολυβδόβουλλον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς **Michaelia illustriu** καὶ 3) Χαλκᾶ νομίσματα τεσσαρακοντανούμια τῶν παλαιῶν βυζαντινῶν χρόνων.

Ὁ ὀρειχάλκινος σταυρός, ὅστις εἶναι καὶ τὸ πολυτιμότερον τῶν εὑρημάτων τούτων, ἔχει ὕψος 0.16 καὶ πλάτος 0,105, ἔχει δὲ ἁλύσεις ἄνωθεν μὲν πρὸς ἀνάρτησιν αὐτοῦ, κάτωθεν δὲ πρὸς ἐξάρτησιν πολυκανδήλου. Οἱ σταυροὶ οὗτοι εἶναι σπανιώτεροι, ἀνήκουσι δὲ εἰς παλαιοχριστιανικοὺς χρόνους.

Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ὁ χῶρος ἐφάνη ἔχων σχῆμα αἰθρίου, τοῦ ὁποίου ἐκτὸς τῆς βορείας καὶ ἡ κατὰ τὸ 1925 ἀποκαλυφθεῖσα δυτικὴ πλευρὰ εἶχε ψηφιδωτὸν δάπεδον μετὰ γεωμετρικῶν διακοσμήσεων. Ἄλλο ἐπίμηκες διαμέρισμα ἔχον κατὰ τὸ μέσον τῆς δυτ. πλευρᾶς ἡμικυκλικὴν ἀψῖδα εὑρίσκεται πρὸς Α τοῦ αἰθρίου. Παρὰ

τὴν ἡμικυκλ. ἁψῖδα ὑπάρχει τετράγωνον διαμέρισμα μετὰ φρέατος καὶ ἀπέναντι τῆς ἁψῖδος τοῦ παρεκκλησίου ὑπάρχει ὑπόγειος στοά, ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι ἦτο δεξαμενή. Πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἀναδεικνύουσι τὸ κτίσμα τοῦτο ὡς χριστιανικὸν βαπτιστήριον ἀξιολογώτατον, θὰ ἦτο δὲ πολύτιμος ἡ μελέτη τῶν λειψάνων πρὸς ἀναπαράστασιν πολυτιμοτάτου μνημείου τοῦ εἴδους τούτου. Παρὰ τὰς σημαντικὰς ταύτας ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐγένετο ἐν Νικοπόλει καὶ ἄλλη τις σπουδαία ὑπὲρ τῶν μνημείων αὐτῆς ἐργασία. Εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἔναρξις τῆς στερεώσεως τῶν ψηφιδωτῶν διὰ τοῦ κ. Στεφ. Ξενοπούλου. Ὀφείλομεν δὲ νὰ ἐξάρωμεν ἐνταῦθα τὴν ὑπὸ τοῦ δήμου Πρεβέζης γενομένην πρὸς τοῦτο δωρεὰν 10000 δραχ. καὶ τὴν ἐκ δώδεκα χιλ. δραχ. δωρεὰν ἀνωνύμου ἐκ Πρεβέζης. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι παρὰ τὸ καθῆκον τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἀρχαίων μνημείων μέγιστον εἶναι τὸ καθῆκον τῆς μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν συντηρήσεως αὐτῶν εἴτε κατὰ χώραν εἴτε ἐν μουσείοις. Προκειμένου δὲ ἐνδεχομένως νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ δευτέρου καθήκοντος, ἔχομεν ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ ἐμπιστεύωμεν τὴν φύλαξιν εἰς τοὺς φιλοστόργους κόλπους τῆς γῆς, μέχρις οὗ καταστῶμεν ἱκανοὶ νὰ συντηρῶμεν τὰ ἀνευρισκόμενα.

Διὰ τοῦτο χαιρετίζομεν τὴν ἐν Νικοπόλει γενομένην δευτέραν ἐργασίαν εὐγνώμονες πρὸς τοὺς ἐπιτοπίους χορηγούς, οἵτινες προθύμως ἐπεκούρησαν εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς Νικοπόλεως.

7. Ἐν Πελοποννήσῳ ἡ Ἀρχ. Ἑταιρεία ἐξετέλεσε καὶ κατὰ τὸ 1926 ἀνασκαφὰς ἐν **Κάτῳ Γουμενίτσῃ** διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Νικ. Κυπαρίσση.

Εἰς τοὺς δώδεκα κατὰ τὸ παρελθὸν εὑρεθέντας σπηλαιώδεις λαξευτοὺς τάφους προσετέθησαν κατὰ τὸ 1926 ἄλλοι δέκα, τῶν ὁποίων δύο ἦσαν κατεστραμμένοι. Ἐν ἑνὶ τῶν ὑπολοίπων ὀκτὼ ὁ κυρίως τάφος ἦτο κατεσκευασμένος ἀριστερὰ τοῦ σπηλαίου διὰ μεγάλων πλακῶν, εἶχε δὲ μέρος τῆς μιᾶς τῶν μακρῶν αὐτοῦ πλευρῶν ἐκτισμένον διὰ μικρῶν ἀργῶν λίθων ἐν εἴδει θυρίδος. Διὰ τῆς θυρίδος ταύτης ἐρευνηθεὶς ὁ τάφος ἀπέδωκε μίαν μόνον ὑψίπουν μυκηναϊκὴν κύλικα.

Καὶ τῶν ἄλλων τάφων τὰ κινητὰ εὑρήματα ἦσαν ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἤτοι ἀγγεῖα πήλινα: λεβήτια, τυφλόστομα ἀμφορείδια, κρατηρίσκοι, ἔτι δὲ χάνδραι ἐξ ὑαλώδους μάζης ἢ ἀχάτου καὶ αἰχμὴ δόρατος, πελέκεως καὶ λεπὶς ξίφους.

Καθ' ὅλου ἡ περίοδος τοῦ νεκροταφείου τούτου φαίνεται ὅτι ἀνάγεται εἰς τοὺς ὑστάτους Μυκηναϊκοὺς χρόνους.

8. Ἐν **Στυμφάλῳ** ἐξηκολούθησε τὰς ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἐκτελουμένας ἐκεῖ ἐρεύνας ὁ καθηγητὴς κ. Α. Ὀρλάνδος.

Πρῶτον πόρισμα τῆς σκαφῆς τοῦ 1926 εἶναι ὅτι προσδιωρίσθη ἀκριβῶς μέγα τμῆμα τοῦ ἀρχαίου περιβόλου πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς, εὑρέθη δὲ καὶ ἡ ἀνατολικὴ πύλη τῆς πόλεως, ὁμοιάζουσα πολὺ πρὸς τὴν ἀρκαδικὴν πύλην τῆς Μεσσήνης, ἀλλ' ἔχουσα μικροτέρας ἐκείνης διαστάσεις. Παραπλεύρως τῆς πύλης ἀνευρέθη οἴκημα Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἔχον τὸ δάπεδον ἐστρωμένον διὰ σκληροτάτου κονιάματος ἐξωγραφημένου, διαστάσεων 8×15.00 μ. Περαιτέρω δὲ πρὸς Β. ἀπεκαλύφθη στωϊκὸν οἰκοδόμημα ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν κατὰ χώραν σῳζόμεναι δύο Ἰωνικαὶ βάσεις. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως συνεπλήρωσεν ὁ κ. Ὀρλάνδος τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ νομιζομένου ναοῦ τῆς Ἥρας, ἡ δὲ σκαφὴ τοῦ ὑπολειφθέντος ἄλλοτε μικροῦ μέρους παρὰ τὴν κατοικίαν τῶν ἱερέων, ἀπέδωκε καλὸν εὕρημα, ὀρόσημον λίθινον φέρον διὰ ὡραίων γραμμάτων τοῦ 4[ου] αἰῶνος τὴν ἐπιγραφὴν ΠΟΛΙΑΔΟϹ. Δὲν ὑπάρχει ἄρα πλέον ἀμφιβολία περὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ τιμωμένης θεᾶς.

Ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνη ἀπεκαλύφθη ὁλοσχερῶς, ἐν μέρει δὲ καὶ ἀνεστηλώθη.

Τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας ἀνεσκάφη καὶ ἕτερον τμῆμα τοῦ βορείου κλίτους, ἀνευρέθησαν δὲ ἐν αὐτῷ πολλὰ τεμάχια γοτθικῶν κιονοκράνων, παραθύρων, τόξων, σταυροθολίων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτ. μελῶν. Παρὰ τὴν φραγκικὴν μητρόπολιν ἀνευρέθη ἀρχαῖον ἑλλην. βάθρον ἀνδριάντος φέρον τὴν ἐπιγραφήν:

Ὁ Δᾶμος Στυμφαλίων | Ἔργιππον Λυσιμάχου.

Εἶναι δὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἡ τετάρτη γνωστὴ ἐκ Στυμφάλου.

9. Ἐν τῇ **Ἱερᾷ Ἐπιδαύρῳ** ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1926 τὰς ἐργασίας ὁ καθηγητὴς κ. Καββαδίας, ἀνεσκάφη δὲ κατ᾽ αὐτὰς ὁ χῶρος ὁ πρὸς βορρᾶν τοῦ Σταδίου καὶ ἀπεκαλύφθη ἐν αὐτῇ ὁλοσχερῶς καὶ ἐξηρευνήθη διπλῆ στοὰ μήκους 27 περίπου μέτρων καὶ 9 μ. πλάτους. Ἐν τῇ προόψει εἶχεν ἡ στοὰ αὕτη ἕνδεκα πιθανῶς δωρικοὺς κίονας, ἐσωτερικῶς δὲ ἄλλην σειρὰν Ἰωνικῶν κιόνων, τῶν ὁποίων σῴζονται αἱ βάσεις ἔχουσαι τὴν σπεῖραν ὁμοίαν τῇ ἰδιορρύθμῳ σπείρᾳ τῶν Ἀθηναϊκῶν προπυλαίων. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ στοὰ αὕτη εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν στοάν, ἡ ὁποία εὑρέθη ὑπὸ τὰς θέρμας. Πλατεῖα δὲ καὶ στοὰ φαίνεται ὅτι ἀπετέλουν παλαίστραν, ἐν ᾗ ἐτελοῦντο πάντα τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα πλὴν τοῦ δρόμου, ὅστις διεξήγετο ἐν τῷ ἀμέσως συνεχομένῳ σταδίῳ.

Ὡσαύτως ἐξηρεύνησεν ὁ κ. Καββαδίας τὴν στοὰν ἢ τὸν κιγκλιδωτὸν δρόμον, ὅστις ἦγεν ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς στοᾶς τοῦ Κότυος χώρου εἰς τὰς θέρμας, ἐφάνη δὲ ὅτι διὰ τεσσάρων ἢ πέντε ἀναβαθμῶν, ὧν δύο σῴζονται, ἀνήρχετό τις εἰς τεχνητὸν ὁριζόντιον δάπεδον, εἶτα δὲ μετά τι διάστημα δι᾽ ἄλλων τεσσάρων ἢ πέντε βαθμίδων ἔφθανεν εἰς ἄλλο ἐπίπεδον, δι᾽ οὗ ἔβαινε πρὸς τὴν κρήνην καὶ ἐκεῖθεν κατήρχετο διὰ τεσσάρων βαθμίδων πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῶν θερμῶν.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὑρημάτων ἐξαίρει ὁ κ. Καββαδίας καὶ ἄλλο τεμάχιον ἐπιγραφῆς θεαροδόκων, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναφέρονται θεαροδόκοι τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Μεγάροις, ἐν Θήβαις, ἐν Θεσπιαῖς καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐλπίζομεν ὅτι προσεχῶς αἱ σπουδαῖαι αὗται ἐπιγραφαὶ θέλουσι δημοσιευθῆ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι ἐν ἐκτενεστέρᾳ πραγματείᾳ τοῦ κ. Καββαδία περὶ τῶν τριῶν θερμῶν.

10. Δεκάτην ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν ἐξετέλεσεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐν τῇ **ἀρχαίᾳ Πύλῳ** διὰ τοῦ τμηματάρχου κ. Κ. Κουρουνιώτου.

Πρὸς νότον τοῦ χωρίου Ὀσμάναγα τῆς Πύλου καὶ εἰς ἀπόστασιν 10΄ περίπου, μίαν δὲ καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ λοφίσκου, ἐφ᾽ οὗ κεῖται τὸ χωρίον,

εἶχεν ἀνακαλυφθῆ τυχαίως ὑπόγειος θολωτὸς μυκηναϊκὸς τάφος. Ἡ θέσις ἐσημειοῦτο δι᾽ ἐλαφρᾶς ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους, ἥτις ἦτο ὑπόλειμμα τοῦ τεχνητοῦ τύμβου, ὅστις καὶ ἐπὶ τῶν ὑπογείων θολωτῶν τάφων ἐξεῖχε πάντοτε καλύπτων τὴν κορυφὴν αὐτῶν. Παρὰ τὰς ἀρχικὰς ἐλπίδας ἡ σκαφὴ δὲν εὗρε τὸν τάφον ἀσύλητον, μόνον δὲ ἐλάχιστα ὑπολείμματα τῶν κτερισμάτων αὐτοῦ ἀνευρέθησαν. Ὁ τάφος εἶναι κατεσκευασμένος διὰ μικρῶν ἀκατεργάστων πλακωδῶν λίθων, ἔχει δὲ διάμετρον 6 μ. περίπου. Δρόμος, κτιστὸς τοὐλάχιστον, δὲν διακρίνεται. Τὸ ὕψος ἦτο περίπου ἴσον πρὸς τὴν διάμετρον. Ἡ εἴσοδος ἐκ ΒΑ ἔχει μῆκος 1,50 μ. πλάτος 1,95 καὶ ὕψος 2,75, καλύπτεται δὲ διὰ τριῶν ἀνωφλίων, μεγάλων διαστάσεων, ἀκατεργάστων. Εὑρέθη αὕτη καλῶς ἐκτισμένη διὰ μικρῶν ἀργολίθων. Ἡ σύλησις ἐγένετο ἄνωθεν. Τὸ ἔδαφος τῶν ταφῶν ἐσημειοῦτο διὰ λεπτοῦ στρώματος ὑπολειμμάτων πυρᾶς, ἦτο δὲ 1 περίπου μέτρον ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου τοῦ τάφου.

Ἐκ τῶν τεμαχίων ἀγγείων, ἅτινα εὑρέθησαν ἐν σχετικῇ ἀφθονίᾳ, κατωρθώθη νὰ συγκολληθῶσιν ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ δύο μεγάλοι ἀμφορεῖς, ὀλίγον ἀσυνήθων σχημάτων μετὰ γραμμικῆς διακοσμήσεως, μία πρόχους μεγάλη γνωστοῦ παλαιομηκυναϊκοῦ σχήματος καὶ μία κύλιξ μετὰ ἰδιορρύθμου λαβῆς. Ὁ πηλὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν τῶν μυκηναϊκῶν ἀγγείων τοῦ Θέρμου. Ὀλίγα μικρὰ τεμάχια ἀργυρῶν σκευῶν καὶ τεμάχια μεγάλης γραπτῆς πυξίδος ἐξ αἰγυπτιακῆς πορσελάνης δεικνύουσιν ὅτι ὁ τάφος περιεῖχε πρὸ τῆς συλήσεως καὶ πολυτιμότερα κτερίσματα.

11. Ἐν **Κρήτῃ** εἰς **Νίρου χάνι** ἐξηκολούθησε τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ἑταιρείας ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε διευθύνοντος τὰς ἐργασίας καὶ ὑπὸ ἀσθενείας ἐμποδισθέντος Διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου κ. Στεφ. Ξανθουδίδου ὁ ὑπὸ τούτου ἐκθύμως συσταθεὶς Ἔφορος Κρήτης κ. Σπυρίδων Μαρινᾶτος.

Κατὰ τὸ 1926 αἱ ἐργασίαι ἐγένοντο ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Ἅγιοι Θεόδωροι, ἔνθα ἀπεκαλύφθησαν ὁλοσχερῶς τὰ παρὰ τὴν θάλασ-

σαν διαφαινόμενα σποραδικῶς ἐν τῇ ἄμμῳ λείψανα οἰκοδομημάτων, τῶν ὁποίων μέρος εἶχεν ἀνασκάψει ὁ κ. Ξανθουδίδης.

Τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα ἀπέχουσι περὶ τὰ 500 μέτρα ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ Μινωϊκοῦ Μεγάρου, τὸ ὁποῖον ἀνεσκάφη πρότερον ὑπὸ τοῦ κ. Ξανθουδίδου.

Αἱ ἐργασίαι τῶν ἁγίων Θεοδώρων εἶχον νὰ παλαίσωσι καὶ κατὰ ἐκτάκτου τινὸς δυσκολίας προερχομένης ἐκ τῆς ἄμμου, ἥτις ὑπὸ σφοδρῶν ἀνέμων κινουμένη κατεκάλυπτεν ἐνίοτε διαρκούσης τῆς νυκτὸς τὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἀποκαλυπτόμενα. Ἡ ἐπιτυχία ὅμως τῆς ἀνασκαφῆς ὑπῆρξε μεγάλη, διότι ἀνευρέθη ὁλόκληρον συγκρότημα παραθαλασσίων κτισμάτων.

Πρῶτον ἀπεκαλύφθη εἶδός τι ὑποστέγου, ἐπεστρωμένου διὰ μεγάλων πωρίνων λίθων. Ἐντὸς αὐτοῦ εὑρέθησαν πολλὰ ὑστερομινωϊκὰ ἀγγεῖα καὶ διάτρητα πήλινα σφαιροειδῆ ἀντικείμενα. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὑποστέγου τούτου εὑρέθησαν λείψανα δωματίων, ἀπέναντι δὲ αὐτῶν ἀνεκαλύφθη τὸ φρέαρ τοῦ συνοικισμοῦ μετὰ στρογγύλου εὐρέος στομίου καὶ τετραγώνου πέριξ λιθίνης ἐπιστρώσεως κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον σῳζομένης. Τὸ φρέαρ, ἀναδίδον γλυκύτατον ὕδωρ, ἐξυπηρέτησε μετά τινας χιλιάδας ἐτῶν καὶ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1926.

Πρὸς Α τῶν κτισμάτων τούτων ἀπεκαλύφθη μέγιστος χῶρος, ὀρθογωνίου πιθανώτατα σχήματος, περικλειόμενος ὑπὸ 3 τοίχων ἐκ μεγάλων τιτανολίθων, πάχους 1 μέτρου. Ὁ τέταρτος τοῖχος εὑρίσκεται ἐντὸς γειτονικοῦ ἀγροῦ, ὅστις δὲν ἠδύνατο νῦν νὰ σκαφῇ. Μία τῶν πλευρῶν τοῦ τετραγώνου εἶχε μῆκος 35 μέτρων, ἡ δὲ ἀνατολικὴ αὐτοῦ γωνία εὑρίσκεται σήμερον εἰς βάθος 50 ἑκατ. ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης ἐκεῖ καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους. Κατὰ μῆκος τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου τούτου εὑρέθησαν ἱκανὰ διαμερίσματα, ἔχοντα ἐπίστρωσιν διὰ σχιστολίθου. Μεταξὺ τῶν εὑρεθέντων ἐνταῦθα τεμαχίων πίθων, ἓν ἐκ χείλους πίθου προερχόμενον φέρει καὶ Μινωϊκὴν ἐπιγραφήν.

Βορειότερον ἡ ἐξερεύνησις ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος ἀπεκάλυψε λείψανα, τὰ ὁποῖα συνδυαζόμενα ἀποδίδουσι μέγα πώρι-

νον οἰκοδόμημα πλάτους 18 περίπου μέτρων μετ' ἐσωτερικῆς κιονοστοιχίας, τῆς ὁποίας σῴζονται δύο βάσεις.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Μαρινᾶτος ἠρεύνησε τὸ περὶ τὰ 100 μέτρα εἰς τὴν θάλασσαν εἰσδῦον ἀκρωτήριον, ὅπερ σχηματίζον φυσικὸν κυματοθραύστην καὶ παρέχον ἄσυλον κατὰ τῶν βορείων καὶ βορειοδυτικῶν ἀνέμων ἦτο ἡ κυρία αἰτία τοῦ ἐνταῦθα ἱδρυθέντος παραλίου συνοικισμοῦ. Ὑπὸ μικρὰν ἐπίχωσιν ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐνταῦθα λείψανα οἰκιῶν, ὧν μία διετηρεῖτο ὁπωσδήποτε καλῶς. Καθ' ὅλον δὲ τὸ ἀκρωτήριον ὑπάρχουσι τετράγωνα λαξεύματα, σημεῖα ὑπάρξεως καὶ ἄλλων ἐνταῦθα οἰκιῶν.

Μεγάλην δ' ὅμως σπουδαιότητα ἐνέχει μέγα λάξευμα εὑρισκόμενον κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ἀγκῶνος, ὅν σχηματίζει ἡ παραλία μετὰ τῆς χερσονήσου. Τὸ ὀρθογώνιον τοῦτο κανονικὸν λάξευμα ἔχει μῆκος 40 περίπου μέτρων καὶ πλάτος 12, διαιρεῖται δὲ διὰ τοίχου κατὰ μῆκος εἰς δύο ἄνισα μέρη.

Τὸ ὅλον εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εἰς βάθος 1.80 μ., ὁ δὲ πυθμὴν αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου. Τὶς ὁ προορισμὸς τοῦ λαξεύματος δὲν εἶναι ἀμέσως σαφές, ἂν δὲν ἐξακριβωθῇ πρότερον ὁ βαθμὸς τῆς καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους. Ἂν μὲν ἦτο ὕφαλον πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ ὡς ἀγκυροβόλιον λέμβων, ἂν δὲ ἦτο ἐκτὸς τῆς θαλάσσης ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ κατὰ τὸν κ. Μαρινᾶτον ὡς Μινωϊκὸν νεώριον.

Ἐκ τῆς ὅλης ἐξετάσεως τῶν πορισμάτων τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης διαφαίνεται ἡ μεγάλη σημασία τοῦ τόπου, διότι εἶναι οὗτος ὁ πρῶτος εὑρισκόμενος Μινωικὸς λιμήν, καὶ δὴ λιμὴν ἔχων πιθανώτατα ἄμεσον σχέσιν μετὰ τῆς Κνωσοῦ.

12ην σκαφικὴν ἔρευναν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία **ἐν Λέσβῳ** διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Εὐαγγελίδου.

Ἡ Λέσβος εἶναι σπουδαῖος ἀρχαιολογικὸς τόπος, οὗτινος ἡ μέχρι τοῦδε σποραδικὴ καὶ κατ' ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα γενομένη ἐξερεύνησις ἀπέδωκε μὲν ἀξιόλογα ἐπιγραφικὰ καὶ ἄλλα εὑρήματα, μαρτυροῦντα περὶ τοῦ ἀκμάσαντος ἐκεῖ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εὑρεῖαν καὶ λεπτομερῆ τούτου εἰκόνα.

Διὰ ταῦτα σκοπὸς τῶν κατὰ τὸ 1926 γενομένων ἐν Λέσβῳ σκαφῶν ἦτο ἡ κροῦσις τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἐπιλογὴ τόπων πρὸς ἐνδεχόμενον ἐντοπισμὸν εὐρυτέρας καὶ συστηματικωτέρας ἐρεύνης.

Ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Μυτιλήνῃ, ὅπου εἶναι δύσκολον νὰ γίνωσιν ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι, διότι ἡ νέα πόλις καλύπτει τὴν ἀρχαίαν, μόνον ἡ οἰκοδομία ἢ ἄλλαι συναφεῖς εὐκαιρίαι δύνανται νὰ προσφέρωσι τυχαῖα εὑρήματα. Ἐκ τοιαύτης τινὸς εὐκαιρίας, ἐν τῷ προσφυγικῷ συνοικισμῷ Μυτιλήνης παρουσιασθείσης, ἀνεσκάφη μικρὸν Ῥωμαϊκὸν οἰκοδόμημα, οὗ ἔξωθεν εὑρέθη μαρμάρινον ἀγαλμάτιον γυναικὸς παριστωμένης κατὰ τὸν τύπον περίπου τῆς λεγομένης Εὐτέρπης τοῦ Μουσείου τῆς Νεαπόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεγνωρίσθη ἀσφαλῶς ἄλλοτε παράστασις Ἀφροδίτης, ᾐκάσθη δὲ πρὸ ὀλίγου χρόνου ἡ περίφημος Ἀφροδίτη ἡ ἐν Κήποις τοῦ Ἀλκαμένους.

Μικρὰ σκαφὴ ἔξωθεν τοῦ φρουρίου Μυτιλήνης ἀπέδωκε κυλινδρικοὺς ἐπιτυμβίους βωμούς, ἐπιχωριάζοντας ἐν Λέσβῳ.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μηθύμνῃ δοκιμὴ ἔφερεν εἰς φῶς κατεστραμμένον συνοικισμὸν εἰς ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ ἐδάφους βάθος, ἐν δὲ πρὸς Ν. πεδιάδι τάφους τῶν τελευταίων μετ' Ἀλέξανδρον καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων. Κατὰ τὸ ἀνατολ. μέρος καὶ εἰς ἱκανὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπόστασιν εὑρέθη σαρκοφάγος τῶν Κλαζομενῶν εἰς τεμάχια μετὰ ἁπλῆς διακοσμήσεως γραμμικῆς, ἐκτὸς δὲ αὐτῆς σφραγιδόλιθος ἐπιμήκης μετὰ δύο ἀντιμετώπων πτερωτῶν δαιμόνων.

Ἐν **Ἐρέσῳ** πλὴν σαρκοφάγων τινῶν καὶ τάφων τῶν μετ' Ἀλέξανδρον χρόνων τὸ κυριώτατον εὕρημα ἦτο ἡ διαπίστωσις μεγάλης παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς, τῆς ὁποίας τὸ δάπεδον εἶναι διὰ ψηφιδωτῶν κεκοσμημένον, ἀπαιτεῖ δὲ συσταματικὴν ὑπὸ εἰδικοῦ ἐφόρου ἐξερεύνησιν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν Ἐρέσῳ σῴζονται καὶ πολλὰ ἄλλα λείψανα παλαιοχριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, ἄξια ἰδίας ἐρεύνης. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ κ. Εὐαγγελίδης θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὰς προσπαθείας αὐτοῦ πρὸς ἐξεύρενησιν τῆς Λέσβου

Ἐν Ἀμοργῷ δὲν ἠδυνήθη κατὰ τὸ ἔτος 1926 νὰ ἐργασθῇ ὁ σεβαστὸς συνάδελφος κ. Ἰάκωβος Δραγάτσης, διότι καίπερ μετα-

βὰς ἐκεῖσε ὑπέστη ἅμα τῇ ἀποβιβάσει αὐτοῦ σοβαρὸν ἀτύχημα, δι᾽ ὃ βαθύτατα ἐθλίβη τὸ συμβούλιον. Εὐχόμεθα ὁλοψύχως τῷ σεβαστῷ φίλῳ ταχίστην ἀποκατάστασιν τῆς ὑγείας αὐτοῦ ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῶν ἐπιστημονικῶν ἡμῶν ἐργασιῶν.

Τοῦτο ὑπῆρξε, κυρίαι καὶ κύριοι, τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τὰ ἀξιολογώτατα αὐτοῦ πορίσματα.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνη ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα ἡ πληροῦσα τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἱδρύματος τούτου, οὐδ᾽ ἔχει μόνον σκοπὸν ἡ Ἑταιρεία νὰ πληρώσῃ τὰ Μουσεῖα εὑρημάτων καὶ νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν δόξαν ταύτην.

Διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ἡ ἀνασκαφὴ εἶναι μόνον τὸ κυριώτατον μέσον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἄλλης σπουδαίας αὐτῆς ἀποστολῆς, τῆς μελέτης τῶν εὑρημάτων καὶ τῆς ἐντάξεως αὐτῶν ἐντὸς τοῦ συνόλου τῶν ἤδη κεκτημένων. Καλῶς γενομένη ἀνασκαφὴ ἀπόλλυται διὰ παντὸς διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἐὰν δὲν ὑποστῇ τὴν βάσανον τῆς μελέτης καὶ δὲν φθάσῃ εἰς τὴν λελογισμένην καὶ εὐσυνείδητον δημοσίευσιν. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία εἶναι καὶ θὰ παραμείνῃ σημαντικὸς σκοπὸς παντὸς ἐπιστημονικοῦ καθιδρύματος, εἶναι δὲ καὶ ἡ ἀναγκαία παλαίστρα πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν πραγματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἱκανότητος ἑκάστου.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ ἤρξατο δρῶσα ἡ ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς. Ἐν πνεύματι δηλαδὴ καθαρῶς ἀκαδημαϊκῷ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐθεωρήθη Ἀκαδημία ὁ Σύλλογος ἐκεῖνος τῶν βουλευομένων μελῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, ἤτοι τῶν εἰδικῶν ἀρχαιολόγων, ὑπὸ τοῦ πολυτιμοτάτου ἐθνικοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ, ὅστις ἐν τούτοις ὑπέστη διωγμόν, διότι ὠνειροπόλησε τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ὡς πυρῆνα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας.

Τῷ πνεύματι τούτῳ πιστῶς στοιχοῦσα καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ Ἑταιρεία ἐξέδωκε καὶ ἄλλον τόμον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ὀφειλόμενον εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν κυρίων Studniczka, Ὀρλάνδου, Λεονάρδου, Χατζῆ, Οἰκονόμου, Χίλλερ,

Καστριώτου, Ἀρβανιτοπούλου καὶ Δέφνερ. Ἐντὸς μηνὸς δὲ θὰ ἔχῃ, ὡς ἐλπίζομεν, ἐκδοθῆ καὶ ἄλλος τόμος περιέχων πραγματείας τῶν κυρίων Σωτηρίου, Οἰκονόμου, West καὶ Meritt, Εὐαγγελίδου, Wilhelm, Ζέγγελη, Δέφνερ, Παπαδάκη, Ἀρβανιτοπούλου, Καραχάλιου, Γερογιάννη, Χατζῆ κ.ἄ. Ἐκ παραλλήλου προχωρεῖ ἡ ἐκτύπωσις τῶν καθυστερούντων πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας.

Ἀλλὰ καὶ τὸ σπουδαιότατον κέντρον τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῆς ἐργασίας, τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς, ἐπλούτισεν ἡ Ἑταιρεία διὰ πλείστων νέων καὶ παλαιοτέρων βιβλίων προσπαθοῦσα νὰ τηρῇ αὐτὴν ἐνήμερον τῆς διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς κινήσεως. Παρὰ τὴν δαπάνην 80000 περίπου δραχμῶν, σπουδαίως συνετέλεσαν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς βιβλιοθήκης καὶ αἱ δωρεαὶ τῶν ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν φίλων τῆς Ἑταιρείας καὶ αἱ διὰ τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν συντελούμεναι ἀνταλλαγαί.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐπετέλεσε, Κυρίαι καὶ Κύριοι, τὸ καθῆκον αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἑταιρείαν τὸ Συμβούλιον. Ἔχει δὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει τὸ ἵδρυμα τοῦτο, σκόπου, ὅστις δὲν ἀποτελεῖ ἁπλῶς τὰς εὐγενεῖς βλέψεις μικρᾶς τινος ὁμάδος ζώσης ἐκτὸς τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ σκοποῦ, ἐξ οὗ ἐκπορεύεται καὶ ὀφείλει νὰ ἐκπορεύηται φῶς ἐπὶ σύμπαν τὸ ἔθνος, σκοποῦ, ὅστις δικαιοῦται νὰ ἀξιοῖ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μέριμναν πάντων τῶν Ἑλλήνων, διότι καὶ εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἀνήκει ἡ ἱστορία, περὶ ἣν ἀσχολεῖται ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἱστορία, ἥτις λαμπρὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία, ἐλάμπρυνε καὶ λαμπρύνει καὶ πάντα, ὅστις εἰς τὴν μελέτην αὐτῆς ἀφοσιοῦται. Ἡ Ἑλλὰς ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀφετηρίαν τοῦ μεγαλείου αὐτῆς τὴν ἱστορίαν ταύτην. Ἡ Ἑλλὰς τότε μόνον θὰ γίνῃ κοσμοπολῖτις, ὅταν ὁ κόσμος ὅλος γίνῃ Ἑλλάς.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1926

---

1. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΤΩι ΩιΔΕΙΩι ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Αἱ ἀπὸ 12ετίας ἀρξάμεναι ἀνασκαφαὶ ἡμῶν ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐν μέρει ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος ἐξικνουμένης μέχρι σχεδὸν τοῦ βορειανατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Ἐφέτος δὲ προέβημεν εἰς τὴν ἐντελῆ τούτου ἀποκάθαρσιν.

Τοῦ θεάτρου χωρίζεται, ὡς εἴδομεν, διὰ μικροῦ μόνον κενοῦ διαστήματος, ἤτοι στενωτάτης διόδου πλάτους 0,50 τοῦ μέτρου, τῆς λεγομένης **περιστάσεως**.

Ἡ στενωτάτη αὕτη δίοδος, ὡς ἐδείξαμεν ἐν δημοσιευθέντι ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι (ΑΕ 1922 σελ. 25 ἑ.) ἄρθρῳ, ἐχρησίμευεν οὐχὶ πρὸς δίοδον ἀκροατῶν ἢ θεατῶν, ὡς θὰ ὑπέθετέ τις, ἀλλὰ πρὸς διέξοδον τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων ὀμβρίων ὑδάτων, διὰ τὸ ἐπικλινὲς τοῦ ἐδάφους.

Ἡ δίοδος αὕτη ἦτο ὑποχρεωτικὴ τοῖς οἰκοδομοῦσιν, ἀστυνομικῇ μάλιστα διατάξει, ἐπιβληθείσῃ, ὡς μανθάνομεν ἐξ ἐπιγραφῆς διὰ τὰ ἐν Περγάμῳ τῆς Μ. Ἀσίας οἰκοδομήματα τῆς Ἀγορᾶς (πρβλ. Mittheilungen 1902 σελ. 47 καὶ ἐφεξῆς).

Ἡ ἀστυνομικὴ αὕτη διάταξις κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους ἴσχυε καὶ ἐν Πριήνῃ ὡς καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ Στοᾷ τοῦ Εὐμένους. Νῦν δὲ βλέπομεν τὸ πρῶτον διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν, ὅτι καὶ ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους ἀπὸ τοῦ Ε´ ἤδη αἰῶνος π. Χ. φαίνεται ὅτι εἶχεν ἐπιβληθῇ διὰ νόμου ἡ ἀστυνομικὴ αὕτη διάταξις, ἥτις μέχρι τοῦδε ἠγνοεῖτο.

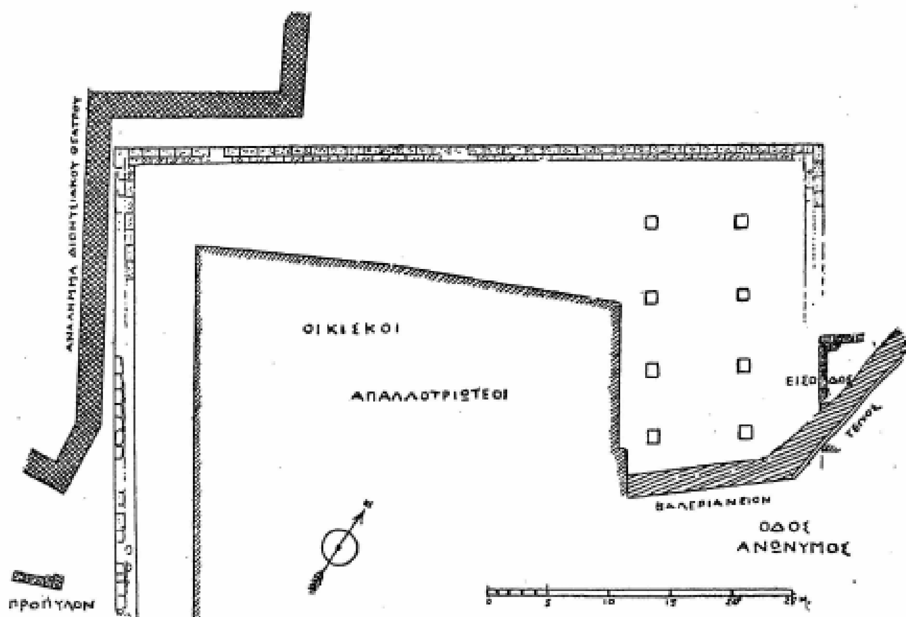
Ἡ ἀνασκαφὴ ἡμῶν ἐνταῦθα ἀπεκάλυψεν ἐφέτος ὁλόκληρον τὸν τοῖχον μέχρι πέρατος τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήτατος καὶ οὕτως ἐμάθομεν νῦν μίαν τῶν διαστάσεων τοῦ Ὠδείου, ἥτις εἶχε μῆκος 65 μέτρ.

Τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ κτιρίου λόγῳ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως (ὑπερβαινούσης τὰ 7 μέτρα), ἀλλὰ καὶ τῆς μεγάλης δαπάνης ἕνεκα τῆς ὑπερτιμήσεως τῶν ἡμερομισθίων, ἀναβάλλομεν καὶ πάλιν εἰς ἄλλην περίστασιν, περιοριζόμενοι ἐφέτος εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς

πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, ἥτις πάντως θὰ διήρχετο κάτωθεν τῶν μήπω ἀπαλλοτριωθεισῶν οἰκιῶν τῶν κ. κ. Ἀντωνακοπούλου, Νάκη καὶ Ἀντωνίου.

Οὕτως ἕνεκα τῶν ὑπερβολικῶν ἀξιώσεων τῶν ἰδιοκτητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπαγγελλομένων αὐστηρῶν οἰκονομιῶν τῆς παρούσης Κυβερνήσεως, ἀναβάλλεται πρὸς τὸ παρὸν οἱαδήποτε δαπάνη ἐκ μέρους τοῦ Δημοσίου.

Οὕτως ἀπελπίσαντες ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν διὰ τὸ παρὸν ἔτος, συνεννοήθημεν μετὰ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ἀνωτέρω οἰκιῶν, ὅπως ἐπιτρέψωσιν ἡμῖν, ἵνα διὰ δοκιμαστικῶν τάφρων ἐξερευνήσωμεν τὸν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν

Σχέδιον ἀνασκαφῆς Ὠδείου Περικλέους (ἀριθ. 5).

τούτων ἐλεύθερον χῶρον, ἤτοι τὰς αὐλὰς τούτων, μὲ τὴν ἐλπίδα εὑρέσεως ὑλικοῦ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὠδείου προερχομένου, ὅπερ λόγῳ τοῦ ἐπικλινοῦς τοῦ ἐδάφους, ἑπόμενον εἶναι νὰ ἔχῃ καταπέσει.

Ἐντὸς τοῦ χώρου τούτου ὑπολογίζομεν ὅτι θὰ διήρχετο ὁ τοῖχος τῆς Μ. πλευρᾶς τοῦ Ὠδείου ἔνθα τοποθετοῦμεν καὶ τὴν κυρίαν εἴσοδον αὐτοῦ. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι καὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἡ κυρία εἴσοδος κεῖται πρὸς μεσημβρίαν.

Καὶ ἐπετράπη ἡμῖν προθύμως καὶ ἄνευ ἀξιώσεώς τινος ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν ἡ ἐξερεύνησις τοῦ ἐλευθέρου χώρου ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ φόβῳ συσχεθέντες μήπως ἐκ τῶν ἐκσκαφησομένων βαθειῶν τάφρων

διετρέχομεν τὸν κίνδυνον καταπτώσεως τῶν οἰκιῶν τούτων, ὡς πεπαλαιωμένων καὶ ἑτοιμορρόπων, ἐγκατελείψαμεν τὴν ἐργασίαν ταύτην διὰ μέλλοντα εὐθετώτερον χρόνον, ἐκτὸς ἂν τὴν ἐργασίαν ταύτην ἤθελε περιλάβει μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ χώρου ἔνθα τὸ Ὠδεῖον ἡμῶν καὶ τῆς περὶ αὐτὸ τοπογραφικῆς περιοχῆς ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή, ἡ μέλλουσα νὰ ἐκτελέσῃ τὰς μεγάλας μερὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκαφάς. Τότε βεβαίως θέλει γίνει γενναία ἀνασκαφὴ ἀνασκαπτομένου τελείως ὁλοκλήρου τοῦ χώρου ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ΒΑ. ἄκρου τῆς Ἀκροπόλεως, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου Ὠδείου μέχρι τῆς σημερινῆς λεωφόρου καὶ τοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου ὁπότε θέλει ἀπαιτηθῇ μέγα ποσόν, ὅπερ ἀδύνατον εἶναι νὰ δαπανηθῇ παρὰ τοῦ Δημοσίου, ἢ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, καθότι ἐκτὸς τῆς δαπάνης τῆς ἀνασκαφῆς εἶναι καὶ ἡ δαπάνη τῆς ἀπαλλοτριώσεως μεγίστη λόγῳ τῆς ὑπερτιμήσεως τῶν ἀστικῶν ἰδιοκτησιῶν νῦν.

Ἡ ἐξαγορὰ τῶν οἰκιῶν τούτων ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς θὰ εἶναι νομίζομεν καὶ μέγα εὐεργέτημα διὰ τοὺς οἰκοῦντας τὰ οἰκήματα ταῦτα, ἅτινα νῦν περιῆλθον εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν, μὴ δυναμένων τῶν ἰδιοκτητῶν λόγῳ ἀπαγορεύσεως οὐδὲ κἂν νὰ ἐπισκευάσωσιν αὐτά, πάντα ἑτοιμόρροπα ὄντα.

Ἡ μόνη ἐκεῖ πρὸ τριετίας περίπου ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ἀπαλλοτριωθεῖσα οἰκία τῶν κληρονόμων Ἀγαπίου, δυστυχῶς κεῖται ἐκτὸς τοῦ χώρου τοῦ Ὠδείου, σχεδὸν συνορεύει μὲ τὴν λεωφόρον Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἔναντι τοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπεχειρήσαμεν ἐκεῖ νὰ σκάψωμεν.

Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἀποκαλύψεως τοῦ τοίχου τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος συνάγομεν τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ὠδείου ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀριοβαρζάνου 54 π.Χ. ἐτηρήθη τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τοῦ Ε΄ αἰῶνος, ὅπερ ἐφήρμοσεν ὁ Περικλῆς, ἀρχιτεκτονοῦντος πιθανῶς αὐτοῦ τοῦ Ἰκτίνου (πρβλ. Ὀρλάνδον ἐν ΑΕ 1922 σελ. 38). Τοῦτο δὲ συνάγομεν ἐκ τοῦ κρηπιδώματος τοῦ τοίχου τῆς βορείου πλευρᾶς, ὅπερ εἶναι ἐκ λίθου ὑμηττίου, λατομείου Καρά, οὗ χρῆσις, ὡς γνωστόν, ἐγένετο ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Κίμωνος καὶ Περικλέους, ὡς παρετηρήσαμεν τοῦτο ἐν τοῖς κατωτάτοις δόμοις τοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κτιρίου, ἐφ' ὧν ἀνῳκοδόμησεν αὐτὸ ὁ Ἀριοβαρζάνης. Ὁμοίους τοιούτους λίθους τοῦ Καρᾶ βλέπομεν καὶ εἰς τὸ κρηπίδωμα τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ὡς καὶ ἐν τῷ Ἑκατομπέδῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος τοῦ οἰκοδομήματος βλέπομεν ὅτι ἐτηρήθη τὸ αὐτό.

Ἦτο δέ, ὡς βλέπομεν νῦν, τὸ μῆκος τοῦ τοίχου τῆς βορείας πλευρᾶς 65 μέτρ.· συνεπῶς ἠλπίζομεν ὅτι καὶ ὁ τοῖχος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς θὰ εἶχε τὰς αὐτὰς διαστάσεις, ὡς τετράγωνον οἰκοδόμημα καθ' ἃ ἀναφέρει ἡμῖν ὁ Παυ-

σανίας, ὅστις ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἐν Μεγαλοπόλει Θερσιλείου λέγει ὅτι τοῦτο ἦν τετράγωνον, κτισθὲν ἀκριβῶς κατὰ τὰ σχέδια τοῦ Περικλείου Ὠδείου (Παυσ. 8. 32. 1—, ἀνασκαφαὶ Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς 1890-2—Encavations at Megalopolis 1908-2— Suppl. Papers of the Journal of Hell. Studies— Dörpfeld-Reisch, Das Griech. Theater σ. 133. εἰκ. 55) ὅπερ ἦτο καὶ τοῦτο μέγιστον οἰκοδόμημα 66 μ. μηκ. καὶ 52 βάθους.

Ποῖον ἦτο τὸ ἀκριβὲς μῆκος τῶν ἄλλων πλευρῶν τοῦ οἰκοδομήματος δὲν γνωρίζομεν εἰσέτι, καθόσον ὁ μὲν καθορισμὸς τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς προέβη μόνον εἰς μῆκος 30 μέτρων, ἀνακοπεὶς περαιτέρω ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Βαλεριανείου τείχους καὶ τοῦ ἐκεῖ διερχομένου τὴν σήμερον ἀνωνύμου δρόμου (πρβλ. σχέδιον ἀριθ. 5).

Μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος ἠρξάμεθα νῦν ἀποκαλύπτοντες τὸν τῆς δυτικῆς καὶ τούτου ἀπεκαλύψαμεν ἀρκετὸν μέρος παρ' ὅλην τὴν τεραστίαν ἐπίχωσιν τοῦ ἐδάφους. Ἀπεκαλύφθη δὲ οὐχὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀλλὰ κατὰ διαστήματα καθότι εἰς πολλὰ μέρη ἔχει καταστραφῆ οὗτος ἀφαιρεθέντων τῶν λίθων κατὰ τὴν οἰκοδομὴν οἰκίσκων ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας, οὓς εὕρομεν ἐφ' ὅλης τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ διήκει μὲν ὁ τοῖχος οὗτος κατὰ μῆκος τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου μέχρι τοῦ Προπύλου, ἤτοι εἰς μῆκος μέτρ. 47,50 οὐχὶ παραλλήλως τούτου, ἀλλὰ μὲ ἀπόκλισίν τινα λόγῳ τοῦ λοξῶς προσανατολισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κτιρίου. Οὕτω βλέπομεν ὅτι τὸ ἀνάλημμα τοῦ Θεάτρου ἐν ᾧ εἰς τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν ἀπέχει τοῦ τοίχου τοῦ Ὠδείου μόνον 0,50 τοῦ μέτρου, συμφώνως τῇ ἀστυνομικῇ διατάξει, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ βαθμηδὸν ἡ ἀπόκλισις εἶναι μεγαλειτέρα καὶ εἰς ἀπόστασιν μετρ 47,50, ἤτοι μέχρι τοῦ Προπύλου ἔχει ἐπίκλισιν 1,50 μετρ.

Ἤδη μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος μέχρι τοῦ Προπύλου μανθάνομεν ὅτι εἶχε μῆκος ἡ πλευρὰ αὕτη οὐχὶ 61 μέτρ. ὡς ἀνεμένετο, ἀλλὰ 47,50, συνεπῶς ἐνομίσαμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι δὲν ἦτο τετράγωνον τὸ Ὠδεῖον, ὡς παραδίδει ὁ Παυσανίας, ἀλλ' ὀρθογώνιον.

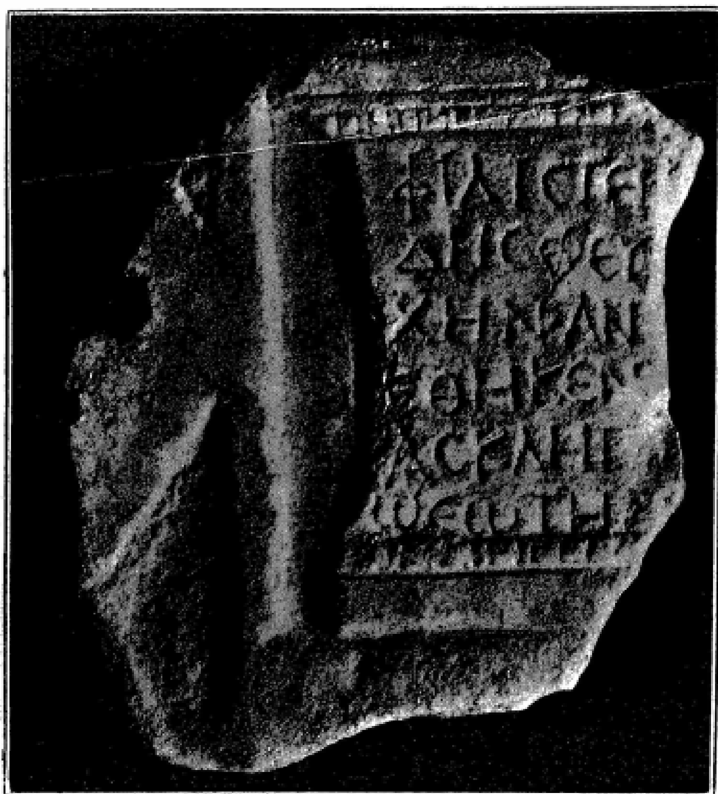
Φαίνεται λοιπόν, ὃ καὶ πιθανώτερον, ὅτι ὁ τοῖχος οὗτος δὲν ἐτερματίζετο μέχρι τοῦ Προπύλου, ἀλλ' ἐπροχώρει καὶ πέραν τούτου μέχρι 65 μέτρ. ὅσον εἶναι τὸ μῆκος τῆς βορείου πλευρᾶς καὶ ὅπερ θὰ ἀποδείξῃ μέλλουσα ἀνασκαφή. Νῦν δὲν διακρίνεται ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ ὁ τοῖχος οὗτος καταστραφεὶς ἐνωρίτερον λόγῳ τῆς μικρᾶς ἐνταῦθα ἐπιχώσεως. Ἴσως βραδύτερον σκάπτοντες νὰ εὕρωμεν τὰ θεμέλια τούτου· ἀλλὰ περὶ τούτου τὸ ἐρχόμενον ἔτος.

Ἡμεῖς σκάπτοντες ἀναλόγως τῶν ὀλίγων χρηματικῶν μέσων, ἅτινα κατ' ἔτος διαθέτει ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρεία, δὲν κάμνομεν συστηματικὴν ἀνασκαφήν, ἀλλὰ περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου λόγῳ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως, πρὸς ἐξακρίβωσιν πρὸς τὸ παρὸν τοῦ

μήκους τοῦ κτιρίου, μέλλουσα δὲ συστηματικὴ ἀνασκαφὴ θέλει ἐξακριβώσει τὸ μέχρι τοῦδε ἄλυτον τοῦτο ζήτημα.

Καὶ ὁ τοῖχος οὗτος ὁ ἑνιαχοῦ σῳζόμενος διατηρεῖ ἐπίσης ἔσωθεν τὴν διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἐπένδυσιν.

Τὸ ἀνατολικὸν ἀνάλημμα τοῦ θεάτρου, ὅπερ συνορεύει μὲ τὴν δυτικὴν

Εἰκ. 2. Ἐπιγραφή.

πλευρὰν τοῦ τοίχου τοῦ Ὠδείου καὶ εἶχε μῆκος 18 μέτρ. ἀνεσκάψαμεν εἰς βάθος 8 μ., ἀποτελεῖται δὲ τοῦτο ἐκ 12 δόμων κροκαλοπαγοῦς λίθου (conglomerat).

Ἐνταῦθα λοιπόν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, κατὰ τὸ μέρος τοῦτο εἰσεχώρει τὸ Ὠδεῖον ἐντὸς τοῦ Θεάτρου. Τοιαύτη τροποποίησις εἶχε γίνει ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου τοῦ Θεάτρου τοῦ Διονύσου ἀφαιρεθεισῶν τριῶν ὁλοκλήρων κερκίδων ὑπὸ τοῦ πρῶτου σχεδιάσαντος ἀμφότερα τὰ οἰκοδομήματα Περικλέους, ὧν τὸ δεύτερον φαίνεται νῦν ὅτι ἀπεπεράτωσε μόνον

καὶ οὐχὶ ὡς ἀρχικῶς ἐσχεδίασεν ὁ ῥήτωρ Λυκοῦργος (πρβλ. Dörpfeld-Reisch: Das Griech Theater pl. I, Lykurgischer Bau καὶ ΑΕ 1922 σελ. 28).

Αὕτη καὶ μόνον ἡ μέχρι τοῦδε ἐντελῶς ἀκατανόητος καὶ διαφοροτρόπως ἑρμηνευομένη ἐντομὴ αὕτη τοῦ Ὠδείου ἐπὶ τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου δεικνύει ὁποίαν ὑπερτέραν σπουδαιότητα ἀπέδιδεν ὁ Περικλῆς εἰς τὸ Ὠδεῖον αὐτοῦ διὰ τὴν πνευματικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν συμπολιτῶν του.

Ἐν τῇ τάφρῳ τῇ πρὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ Θεάτρου εἰς βάθος 2 μέτρων εὕρομεν τὴν κάτωθι ἀναθηματικὴν ἐπιγραφήν: (Εἰκ. 2).

ΦΙΛΙϹΤΕΙ Φιλιστίδης)
ΔΗϹ ΕΥ
ΧΗΝ ΑΝ
ΕΘΗΚΕΝ
ΑϹΚΛΗΓ
ΩϹΩΤΗΡ

τῶν πρώτων Χριστιανικῶν χρόνων (2 μ. Χ. αἰῶνος), ὧν ἔχομεν πάνυ ὀλίγας, τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς λέξεως εὐχήν.

Ἡ ἄνω ἐπιγραφὴ εἶναι κεχαραγμένη ἐπὶ μικροῦ ἀναγλύπτου βωμίσκου πλαισιουμένου ἀριστερά· προέρχεται δὲ ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ ἐγγὺς κειμένου Ἀσκληπιείου.

Ἐν τέλει εἰργάσθημεν καὶ διὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ ἤδη ὑφ' ἡμῶν ἀπὸ 12ετίας ἀνεσκαμμένου χώρου τοῦ Ὠδείου ἀπὸ τοὺς ἀναφυέντας θάμνους καὶ τῆς ἐκ νέου ἐπιχώσεως ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς βροχῆς παρασυρομένων ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως χωμάτων καὶ λίθων, οἵτινες εἶχον καλύψει τὰ ὑφ' ἡμῶν εἰς φῶς ἐλθόντα ἐρείπια τοῦ οἰκοδομήματος.

Ἐν τῇ παρούσῃ ἐκθέσει ἡμῶν ἐπισυνάπτομεν καὶ πρόχειρον σχέδιον τῆς γενομένης ἐφετεινῆς ἐργασίας ἡμῶν ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Gillieron. (Εἰκ. 1).

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

---

2. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΣΚΑΦΑΙ (1926).

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ χειμάρρου ὄχθης σκαφικὴ ἐργασία ἐγένετο ἐν τῇ τετρακαιδεκαστύλῳ στοᾷ τῇ ἐν ΑΕ 1922 102 εἰκ. 2 περιγραφομένῃ. Σύγκειται δὲ ἡ στοά, καθ' ἃ ἐκεῖ εἴρηται, ἐκ τεσσαρεσκαίδεκα κιόνων (ἀρ. 111 1-14) περιβαλλομένων ὑπὸ τοίχων ΕΖΗΘΚΛ, ὧν σῴζονται τὰ θεμέλια καὶ (ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς ΗΘ) εἰς ὀρθοστάτης (ρ)· ὁ κεντρικὸς χῶρος ὁ ὑπὸ τῶν κιόνων περιβαλλόμενος (112) ἦν ὑπαίθριος. Βορρᾶθεν τῆς βορείου κιοστοιχίας 1-4 ἐξεκαλύφθησαν ἐν 111 ἐν προτέρας ἐτείας σκαφείᾳ δύο φρέατα, δυσμικὸν

καὶ ἀνατολικόν, ὧν τὰ χείλη ἦσαν ἐπικεχρισμένα μετ' ἀβαθοῦς ἐντομῆς· τούτων τὸ δυσμικὸν εἶνε ἐν μέρει δι' ἀρχαιοτέρων εἰργασμένων λίθων ᾠκοδομημένον, ἐσκάφη δὲ μέχρι βάθους 3 85· βορρᾶθεν δὲ τῶν φρεάτων τούτων ἐξεκαλύφθη ὑπὸ τοὺς τοίχους τοῦ 110α-110γ, ὑπολόξως πρὸς τὸν τοῖχον ΕΖ, στενὴ δεξαμενὴ δυσμανατολική, δυσμόθεν δὲ ταύτης ἄλλο φρέαρ, οὗ τὰ ἄνω δὲν σῴζονται. Οἱ εἰρημένοι τοῖχοι ΕΖΗΘΚΛ περιβάλλονται ὑπὸ ἄλλων τοί-χων, ὧν ὁ μὲν νότιος, ἀντηρὶς ὢν τῶν νοτίων κτισμάτων 127-137, σῴζεται εἰς ὕψος 2 80, ὁ δὲ ἀνατολικὸς περικλείει τὸν ἐπιμήκη χῶρον 123 καὶ τοὺς δι' ὑστέρων τοίχων σχηματισθέντας χώρους 122 καὶ 124. Διὰ τῆς ἐφ' ἔτος σκαφικῆς ἐρεύνης ἐξεκαλύφθη ὁ χῶρος 123· τὸ μέσον τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου δὲν σῴζεται· ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ σῴζονται θεμέλια μεσοτοίχου δυσμανατολικοῦ, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου βορρᾶθεν τοῦ μεταξὺ 123 καὶ τοῦ 126 θυρώματος καὶ βαίνοντα πρὸς δυσμάς, ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου τοῦ μεσοτοίχου φέρεται ὀρθογωνίως πρὸς νότον εἰς πῶρος, θεμέλιον ἄλλου τοίχου ἢ ἀντηρίδος. Ἐν τῇ δυσμοβορείῳ γωνίᾳ τοῦ 123 ηὑρέθη χαλκοῦν σταθμίον τετράπλευρον 0 076 ×0 076, πάχους 0 018 ἄγον 851 γραμμ., κάλλιστα σῳζόμενον, ἐφ' οὗ γράμμασιν ἐκτυπωτάτοις (ἐξοχὴ 0 003 ὑφεκ.) καὶ μεγάλοις (ὕψος ὡς 0 021) τὸ ὄνομα ***Ἀμφια₂ράου*** αἱ πλάγιαι τοῦ σταθμίου πλευραὶ μειοῦνται ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω, ἵνα ῥᾷον συλλαμβάνηται (εἰκ. 1· κομισθὲν εἰς Ἀθήνας κατετέθη ἐν νομισματικῷ τῷ μουσείῳ)· παρεμφερὲς σταθμίον, ἐκτύπως ἐπιγεγραμμένον ***Ἀμφ₂ιαράο₃υ***, κατὰ τὰ νότια τῆς αὐτῆς στοᾶς εὑρεθὲν εἰκονίζεται ἐν ΑΕ 1917, 242 εἰκ. 7· εἰρήσθω καὶ ὅτι αὐτόθι που ηὑρέθη καὶ ἀγνὺς πηλίνη πλακουντοειδὴς ἢ φακοειδὴς φέρουσα ἐν σφραγῖδι ἱππέα καλλίστης τέχνης (πρβ. Φιλίππου νομίσματα), μνημονευθήτω δ' ἔτι καὶ ὁ τῷ 1909 αὐτόθι εὑρεθεὶς χαλκοῦ ἀνδριάντος ποὺς ὁ νῦν ἐν τῷ Ἀθήνησι μουσείῳ ἀποκείμενος (ΑΕ 1922 106 εἰκ. 3· αὐτ. σ. 107_{18} γρ. ἐν τῷ Ἀθήνησι· περὶ ἀνασπάστων καὶ ἀναγωγέων πρβ. Ἀθήν. 543 f, Αἰλιαν. ΠΙ θ' 11). Δυσμόθεν δὲ τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς ΘΚ κατὰ τὰ νότια κεῖνται οἱ χῶροι 109ε-109η, βορρᾶθεν δὲ τούτων ζητηθεὶς ἐφ' ἔτος ἄνηυ

1 (0 076×0 076, πάχ. 0 017, χαλκώματος φωτογράφημα): σταθμίον χαλκοῦν.
Ἀμφια
ράου.

ρέθη ἐν βάθει ἀντιστοίχως τῷ ἀνατολικῷ χώρῳ 123 ὁ δυσμικὸς τοῦ 109 τοῖχος ὡς βόρειος προέκτασις τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ 108α. Ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου τοῦ 109η, 1 22 δυσμόθεν τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου, ὑπάρχει θύρωμα πλάτ. 0 92, πρβ. καὶ τὸ πλησίον ἐπὶ τοῦ τοίχου ΘΚ θύρωμα ϑ, ηὑρέθησαν δὲ καὶ ἐξ ἄλλων τοῦ οἰκοδομήματος θυρωμάτων λείψανα παραστημάτων. Τὸ οἰκοδόμημα ἐκ τῶν εἰρημένων σταθμίων δύναται νὰ κληθῇ ἀγορανόμιον (πρβ. IG II² 380_{29}, AE 1923 416 43αβ 1686, SIG³ III σ. 149 153). Ἐκ τῶν δυσμικῶν τοίχων τῆς τετρακαιδεκαστύλου στοᾶς καὶ τῶν πρὸς τῇ ὁδῷ 108 ηὑρέθησαν σποράδην περὶ τοὺς 70 εἰργασμένους λίθους μεγάλους καὶ μικροὺς καὶ ἐξετέθησαν εὐόρατοι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Ὁ δὲ χῶρος 108, ὡς ἐν AE 1922 105α εἴρηται, εἶνε ἡ βορρονότιος πομπικὴ ὁδός, ἥτις ἦγεν ἔκ τε τῆς δυσμικῆς ὁδοῦ 85 καὶ τῆς ἀνατολικῆς 138 εἰς τὴν ἐπὶ τῆς χαράδρας πάλαι κειμένην γέφυραν καὶ διὰ ταύτης εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἱερόν.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἐν τῷ ναῷ ἐπανελήφθη ἡ νοτόθεν τοῦ σηκοπροδομίου τοίχου ἔρευνα, ἔνθα σῴζονται ἐν τῷ βάθει δυσμόθεν τῆς πηγῆς λείψανα τῆς κρηπῖδος τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ ναοῦ. Ἐν ἀνακαθάρσει τοῦ ναοῦ ηὑρέθη κατὰ τὸ νότιον τοῦ σηκοπροδομίου τοίχου κοχλιάριον ὄστινον (διαμ. 0 026), ἐλλιπὲς τὴν λαβήν.

Ἐν τῷ θεάτρῳ ἐγένετο συντονωτέρα ἐργασία. Ἀνεκαθάρθη ἡ ὀρχήστρα καὶ ἡ σκηνὴ καὶ αἱ πάροδοι (πρβ ΠΑΕ 1886 51-56 πίν. Γ', Dörpfeld-Reisch Das gr. Theater 100-109, Taf. VI) καὶ ἐξετέθησαν εὐόπτως τὰ ἀρχιτεκτονικὰ τῆς τε σκηνῆς καὶ τοῦ προσκηνίου τὰ μὲν νοτόθεν, τὰ δὲ βορρᾶθεν τοῦ στυλοβάτου τοῦ προσκηνίου. Καὶ τῆς μὲν σκηνῆς σῴζονται ὀκτὼ τμήματα, τρία μὲν τοῦ ἐπιστυλίου, πέντε δὲ τοῦ διαζώματος, τρία δὲ τοῦ γείσου· καὶ τοῦ μὲν ἐπιστυλίου, ὅπερ, ἔχον ὕψος 0 29, συνέκειτο ἐκ τεσσάρων τμημάτων, δύο μὲν ἀνατολόθεν (ἄνωθεν) τοῦ μέσου θυρώματος, δύο δέ, δυσμόθεν, καὶ ἔφερεν ἐπιγραφήν: 1-2 *δεῖνα δεῖνος* ***ἱερεὺ]ς γενόμενος*** 3***τὴν σκηνὴν καὶ τὰ θυρώ*** 4***[ματα Ἀμ]φιαράωι*** (IG VII 423 καὶ σ. 745), σῴζονται τρία λείψανα: τὸ δυσμικὸν ἥμισυ τοῦ δευτέρου τμήματος καὶ ὅλον τὸ τρίτον τμῆμα καὶ τὸ δυσμικὸν ἥμισυ τοῦ τετάρτου· τοῦ δὲ διαζώματος (ὕψος±0 335) σῴζονται πέντε τμήματα, δύο μὲν τοῦ μετώπου, τρία δέ, ὡς ἐκ τοῦ πλάτους τῶν τριγλύφων καὶ μετοπῶν εἰκάσαι, τῶν πλαγίων πλευρῶν. Τῶν τοῦ μετώπου τμημάτων τὸ μέν, δίχα τεθραυμένον, ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει τεκτονικὰ σήματα ⅃ (=Γ) καὶ <(=ἥμισυ τοῦ Δ), τὸ δὲ φέρει ∃(=Ε), λείπει δῆλον ὅτι πρὸ τοῦ ΓΔ, ἤγουν ἀνατολόθεν αὐτοῦ, ἓν τμῆμα *(αβ)* ἢ δύο τμήματα *(α καὶ β)*· τῶν δὲ τμημάτων τῶν πλαγίων πλευρῶν ἓν μὲν φέρει σῆμα Θ, τὰ δὲ ἄλλα δύο δὲν φέρουσι μὲν σῆμα κληθήτωσαν *ζ* καὶ *η*, ἀλλά, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τόρμων

καὶ ἐκ τοῦ πλάτους τῶν ἀκραίων μετοπῶν εἰκάσαι, ἔκειντο παρ' ἄλληλα· ἡ γὰρ δεξιὰ μετόπη τοῦ ἀριστεροῦ τμήματος καὶ ἡ ἀριστερὰ τοῦ δεξιοῦ τμήματος, ἡμίσει ἐλάττους τῶν ἄλλων μετοπῶν οὖσαι, ἀποτελοῦσι μίαν συναμφότεραι μετόπην (πλ. 0 147 × 0 142 = 0 289). Καὶ τὸ μὲν τμῆμα ΓΔ (μ. 1 955) φέρει τέσσαρας τριγλύφους (0 19 0 197 0 19 0 202) καὶ τέσσαρας μετόπας (0 273 0 277 0 276 0 35), ὧν ἡ τελευταία εἶνε πλατυτέρα τῶν ἄλλων· τοῦ δὲ τμήματος Ε (ἐλλιποῦς δεξιά, σῳζ. μ. 0 88) σῴζονται δύο τρίγλυφοι (0 195 καὶ 0 192) καὶ δύο μετόπαι (0 278 καὶ 0 215 [ὅσον σῴζεται])· τὸ δὲ τμῆμα ζ (μ. 0 707) φέρει μίαν μετόπην (0 366) καὶ μίαν τρίγλυφον (0 194) καὶ ἥμισυ μετόπης (0 147)· τὸ δὲ τμῆμα η (μ. 1 33) φέρει ἥμισυ μετόπης (ἤγουν, ὡς ἄνω ᾐκάσθη, τὸ δεξιὸν ἥμισυ τῆς δευτέρας μετόπης τοῦ ζ· 0 142 = τὸ ὅλον 0 289) καὶ τρίγλυφον (0 216) καὶ μετόπην (0 287) καὶ τρίγλυφον (0 192) καὶ μετόπην (0 283) καὶ τρίγλυφον (0 21)· τὸ δὲ τμῆμα Θ (μ. 1 78) φέρει τρεῖς καὶ ἥμισυ μετόπης (0 343 0 323 0 325 0 185) καὶ τρεῖς τριγλύφους (0 202 0 20 0 202), φέρει δὲ καὶ ἐντομὴν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας καθ' ἅπαν τὸ ὕψος (0 335), μήκους ἐκ μὲν ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ 0 32, ἐκ δὲ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω 0 086, ἐπὶ δὲ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει αὐτόθι τόρμον, δι' οὗ συνεδεῖτο πάλαι ἑτέρῳ τμήματι, ὄπισθεν κατὰ τὸ ἀριστερὸν ὀρθογωνίως προσκειμένῳ· τοῦ δὲ γείσου τὰ σῳζόμενα τρία τμήματα, ὡς ἐκ τῆς περὶ τὰς προμόχθους ἀνισότητος εἰκάσαι, δὲν εἶνε πάντα τοῦ μετώπου. Τοῦ δὲ προσκηνίου τὸ μὲν ἐπιστύλιον, ἔχον ὕψος 0 22, ἀπετελεῖτο ἐξ ἐννέα τμημάτων καὶ ἔφερεν ἐπιγραφήν: 1-3 *δεῖνα δεῖνος* ἀ]$_4$***γωνοθετή***$_5$***σας τὸ προ***$_6$***σκήνιον κα***$_7$***ὶ τοὺς πίν***$_8$***[ακας Ἀμφι***$_9$***αράωι*** IG VII σ. 745 [εἰς ἀριθ. 423]), σῴζονται δὲ τούτου τέσσαρα τμήματα: τὸ 4ον, τὸ 5ον (ὑπέρθυρον), τὸ 6ον καὶ τὸ 7ον (τὸ 1ον α τοῦ ***πίν***$_8$***[ακας*** ἦν ὅλον ἐπὶ τοῦ 8ου τμήματος κεχαραγμένον), λείπουσι δῆλον ὅτι τὰ πρῶτα τρία (ἀνατολικά: 1ον, 2ον, 3ον) καὶ τὰ τελευταῖα δύο (δυσμικά: 8ον, 9ον) τμήματα· τὸ δὲ διάζωμα ἀποτελεῖται ἐκ κοινῶν, σὺν τῷ γείσῳ μονολίθων, ἀνισομήκων τμημάτων, τριγλυφογείσων ὡς εἰπεῖν (ὕψ. 0 294), ἀριθμὸν ἐννέα, ἃ καὶ ηὑρέθησαν ἅπαντα, ἔφερε δὲ 37 τριγλύφους καὶ 36 μετόπας· τῶν τριγλυφογείσων δύο μὲν τμήματα φέρουσιν ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τόρμον, δι' οὗ συνεδέοντο ἑκάτερον τῷ ὑποκειμένῳ τοῦ ἐπιστυλίου τμήματι, δύο δὲ φέρουσιν ὄπισθεν τεκτονικὰ σήματα, τὸ μὲν Α, τὸ δὲ Γ, δύο δὲ ἔχουσιν ὑποκάτω κοινὴν ἐκ τῶν πρόσθεν πρὸς τὰ ὀπίσω ἐντομὴν μεγάλην, δι' ἧς διήρχετο μία τῶν ἐπικαρσίων τοῦ προσκηνίου δοκῶν. Ἐτέθησαν δὲ ἐν τῇ τῆτες κατατάξει πρῶτον μέν, ἤγουν ἀνατολικόν, τὸ ἕτερον τῶν φερόντων ὑποκάτω τόρμον καὶ τὰ $\frac{4}{5}$ τῆς εἰρημένης ἐντομῆς, δεύτερον δὲ τὸ ἔχον τὸ ὑπόλοιπον ($\frac{1}{5}$) τῆς ἐντομῆς, πέμπτον δέ, τὸ καὶ μήκιστον (1 70), ἐτέθη τὸ φέρον τὸ σῆμα Α, ἕβδομον δὲ τὸ φέρον τὸ σῆμα Γ,

ἔνατον δέ, ἤγουν ἔσχατον ἢ δυσμικώτατον, τὸ καὶ ἐλάχιστον (0 786), ἐτέθη τὸ ἄλλο τῶν φερόντων ὑποκάτω τόρμον.

Ἔτι δὲ σῴζονται Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα: ἡμικιόνων ἀποκόμματα καὶ βάσεις, ἐπιστυλίου τμῆμα μ. 3 175, ἐπιστυλίου ἀπότμημα (δίχα τεθραυμένον), γείσων δύο τμήματα καὶ ἀπότμημα (δίχα τεθραυμένον). Περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν θυρωμάτων τοῦ προσώπου τῆς σκηνῆς καὶ τῶν τοῦ νοτόθεν τούτου τοίχου πρβ E. Fiechter Baugesch. Entwick. des ant. Theaters σ. 1 - 4, Abb. 1 - 5 64a 64b.

Πρὸς δὲ τούτοις ἐκαθάρθη ἅπας ὁ τὰ τοῦ θεάτρου ὕδατα ἀποχετεύων ὀχετὸς (πρβ ΠΑΕ 1903_{88}), ὅστις πρὸς τῇ βορρανατολικῇ γωνίᾳ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου ἀρχόμενος ἐφέρετο διὰ ταύτης πρὸς τὸν βορρᾶθεν τῆς στοᾶς διάδρομον· καὶ ἐν μὲν ἀρχῇ εἶνε ὑπόνομος, ᾠκοδομημένος ἰσοδομικῶς δι' ἑκκαίδεκα πωρίνων ὀγκολίθων ἑκατέρωθεν ἐν δυσὶ δόμοις κειμένων, δύο καὶ τριάκοντα τῶν συμπάντων, κρυπτός, πωροστεγής, φέρων τεσσαρεσκαίδεκα πωρίνους ὀγκολίθους, καλυπτῆρας καταλαμβάνοντας μῆκος 9 35, ἔχει δὲ διάρρουν πλάτους μὲν 0 62, ὕψους δέ, μετὰ καταφορᾶς πρὸς ἀνατολάς, ἐν μὲν τῷ δυσμικῷ ἄκρῳ 1 12, ἐν δὲ τῷ ἀνατολικῷ 1 25· ἐντεῦθεν δὲ ὁ ὀχετὸς δι' εὐρέων πηλίνων σωλήνων κυλινδρικῶν καὶ διὰ τοῦ βράχου πάλαι διήκων ἐξέβαλλεν, ὡς εἴρηται, εἰς τὸν βορρᾶθεν τῆς στοᾶς διάδρομον· τῶν σωλήνων ἕκαστος εἶχε διάμετρον 0 91, μῆκος 0 65, συνέκειτο δὲ ἐκ τριῶν τμημάτων κοιλοκύρτων καὶ ἔφερεν ἐπὶ μὲν τοῦ χείλους χαρακτὰ στοιχεῖα τῆς ἀλφαβήτου χάριν τῆς συναρμογῆς, ἐπὶ δὲ τῆς κοιλίας ἡμικύκλιον τρῆμα, ὡς τὰ ἐν τοῖς φρέασι πρὸς κατάβασιν χρήσιμα, ἐκ τούτου δὲ δηλοῦται ὅτι οἱ σωλῆνες οὗτοι πρὸ τῆς ἐνταῦθα χρήσεως ἦσαν εἰς φρέατος ἐπένδυσιν προωρισμένοι· ἔκειντο δὲ οἱ σωλῆνες κατὰ μῆκος ἰσοπέδως παρ' ἀλλήλους ἐν τῷ βράχῳ, τετμημένῳ εἰς πλάτος $\pm$ 0 35 — 1 00, ὅστις εἶτα συριγγωδῶς τετρημένος ἀνεφύγετο διὰ στομίου (ὕψ. 1 00, πλ. 0 60) εἰς τὸν διάδρομον, $\pm$ 55μ ἀνατολόθεν τοῦ δυσμοβορείου ἄκρου τῆς στοᾶς· ἐπλάττετο δὲ ὑπὸ τοῦ πλινθουργοῦ ὁ σωλὴν ἕκαστος, ὡς ἐκ τῶν πλαγίων χειλέων τῶν τμημάτων συνάγεται, ἐπὶ μήτρας καὶ διῃρεῖτο ἔπειτα διὰ μαχαίρας καθέτως εἰς τμήματα χάριν τῆς μεταφορᾶς· ἐνταῦθα μέντοι ὁ ὀχετηγός, ὡς ἐκ τοῦ ἀσυναρτήτου τῶν τε ἀλφαβητικῶν γραμμάτων καὶ τῶν κόψεων τῶν πλαγίων χειλέων τῶν κατὰ χώραν εὑρεθέντων τμημάτων δηλοῦται, χρώμενος τοῖς τμήμασιν ἐτίθει αὐτὰ εἰκῇ καὶ ὡς ἐτύγχανε (πρβ ΠΑΕ 1903_{88}). Ἐπὶ τοῦ ὀχετοῦ τούτου, 1 92 ἀνατολόθεν τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τοῦ πωροστεγοῦς τμήματος, ἐπεκάθητο καθέτως φρεατία, ἥτις συγκειμένη ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων ἄνευ τρημάτων σωλήνων, ἐλαττόνων τὴν διάμετρον (διάμ. ἐσωτ. 0 63), οἳ συνέκειντο ἐκ δύο τμημάτων φερόντων ἀνὰ ἓν ἀλφαβητικὸν στοιχεῖον, ἐδέχετο τὰ ὑπὲρ τὴν ἀνατολικὴν πάροδον ὕδατα· τῶν σωλήνων τούτων ὁ μὲν μέσος εἶχε διὰ βλάβην τὸ

ἕτερον τῶν τμημάτων πάλαι μολυβδόδετον, ἤγουν διὰ πέντε μολυβδῶν συναμμάτων συνδεδεμένον, ὁ δὲ κατώτατος εἶχε τὰ κάτω ἑκατέρωθεν, ἐπί τε τῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀχετοῦ βλεπούσης πλευρᾶς καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου, ἡμικυκλωδῶς πως τετμημένα, ὅπως ἐφαρμόττωσιν ἐπὶ τοῦ ἐπικλινῶς, ὡς εὕρηται, χωροῦντος ὀχετοῦ (πρβ ΠΑΕ 1903_{38}). Ἀπὸ δὲ τοῦ στομίου ὁ ὀχετὸς ἐπικαμπτόμενος διῆκεν ἐν καταφορᾷ διὰ ῥείθρου πλ.$\pm$ 0 45 πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τῷ βράχῳ, καθέτως τε καὶ τοῖς σωλῆσιν ἰσοπέδως τετμημένῳ, ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ εἰρημένου, τοῦ βορρᾶθεν τῆς στοᾶς διήκοντος, διαδρόμου (πλ. διαδρόμου 1 60 [ἀνατολόθεν]—2 10 [δυσμόθεν])· ἐκ δὲ τῆς βορρανατολικῆς τῆς στοᾶς γωνίας τὰ ὕδατα ἀπωχετεύοντο ἐν πηλίνῳ πειοειδεῖ ὀχετῷ κρυπτῷ διὰ τοῦ μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς στοᾶς καὶ τῶν θερμῶν διαδρόμου εἰς τὸν χείμαρρον. Τὰ δὲ δυσμόθεν τοῦ στομίου ὕδατα ἀπωχετεύοντο, ἐν ἀντιθέτῳ καταφορᾷ, διὰ τοῦ βορείου τῆς στοᾶς διαδρόμου πρὸς δυσμὰς καὶ εἶτα διὰ τοῦ δυσμικοῦ διαδρόμου πρὸς νότον εἰς τὸν χείμαρρον.

Νομίσματα ηὑρέθησαν 32 χαλκᾶ, ἃ καὶ Ἀθήναζε κομισθέντα κατετέθησαν ἐν τῷ νομισματικῷ μουσείῳ.

Β. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

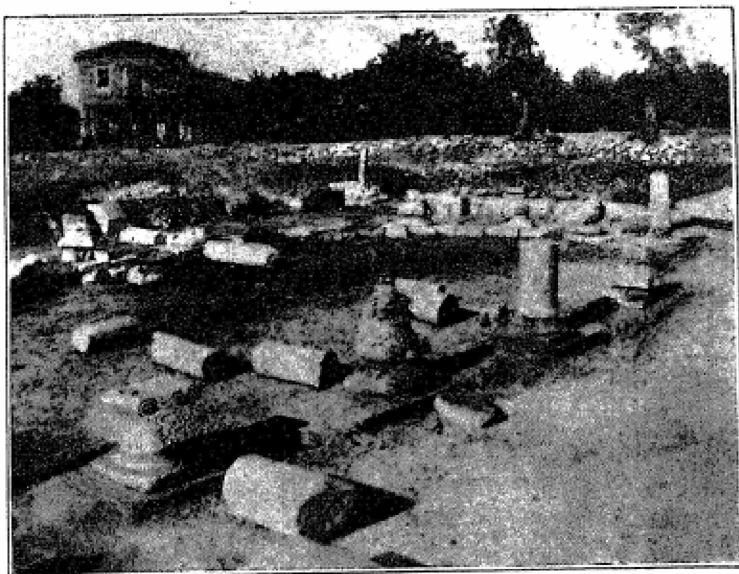
3. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΝΕΑ͂Ι ΑΓΧΙΑΛΩ͂Ι

Σκοπὸς τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ ἦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἐκκαθάρισις ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως τοῦ ἀναφανέντος κατὰ τὰς περυσινὰς ἀνασκαφὰς Αἰθρίου τῆς πρὸ τῆς ἀγορᾶς τῆς κωμοπόλεως ἀνευρεθείσης χριστιανικῆς Βασιλικῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἔρευνα τῶν προσκτισμάτων τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ.

Καὶ πρῶτον ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ Αἰθρίου, ὅπερ ἐφέτος τελείως διηυκρινίσθη (εἰκ. 1), ἔφερεν εἰς φῶς τὰ θεμέλια μεγαλοπρεποῦς κτίσματος ἔχοντος ἐν τῷ μέσῳ τὸν ὕπαιθρον χῶρον μετὰ τῆς φιάλης εἰς τὸ βάθος, εἰς τὸ μέσον δηλονότι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ἐν ᾧ συνηθεστέρα θέσις τῆς φιάλης εἶναι εἰς τὸ μέσον τοῦ Αἰθρίου· περὶ τὸν χῶρον δὲ τοῦτον στοάς, ἐξ ὧν ἡ δυτικὴ σχηματίζεται ἡμικυκλικῶς, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῷ συνημμένῳ σχεδίῳ (εἰκ. 2). Κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς ἡμικυκλικῆς ταύτης στοᾶς ἀνευρέθη φρέαρ ἐπιμελῶς ἐκτισμένον· μετὰ τὴν μερικὴν ἐκκαθάρισίν του (ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνῃ τελεία ἐκκαθάρισις ἕνεκα τοῦ ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχοντος σωροῦ ἐκ λίθων καὶ κονιαμάτων) παρέχει τὴν ἐντύπωσιν Κιστέρνας, ἐκτεινομένης κάτωθεν ὁλοκλήρου πιθανώτατα τοῦ ὑπαίθρου χώρου τοῦ Αἰθρίου.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἀνεῦρον εὐτυχῶς ὁλόκληρον τὸ ὑλικόν, δι' οὗ ἦτο

τὸ Αἴθριον τοῦτο κεκοσμημένον, ἤτοι τὰς βάσεις, τοὺς κορμούς, τὰ κιονόκρανα, τὰ ἐπιθήματα καὶ τὰ γεῖσα. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ταῦτα μέλη ἐνέχουσι μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὸν γλυπτικόν των διάκοσμον, τὰ θέματα καὶ τὴν ἐπιμελῆ των ἐργασίαν· τὰ κορινθιάζοντα κιονόκρανα ἄνευ τρυπάνου κατειργασμένα ἔχουσι ποικίλην τὴν μορφήν· εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν κάτωθεν τῆς ἐν τῷ μέσῳ μαστοειδοῦς ἀποφύσεως σχηματίζεται ἀμφορεύς, ἐξ οὗ φύεται ἄκανθα, εἰς ἕτερον τὴν θέσιν ταύτην κατέχει ἕλιξ μετὰ ἡμιφύλλων ἀκάνθου, εἰς ἕτερα τρίφυλλα καὶ οὕτω καθεξῆς (βλ. εἰκ. 3 καὶ 4). Τὰ ἐπιθήματα εἶναι ἁπλᾶ μὲ

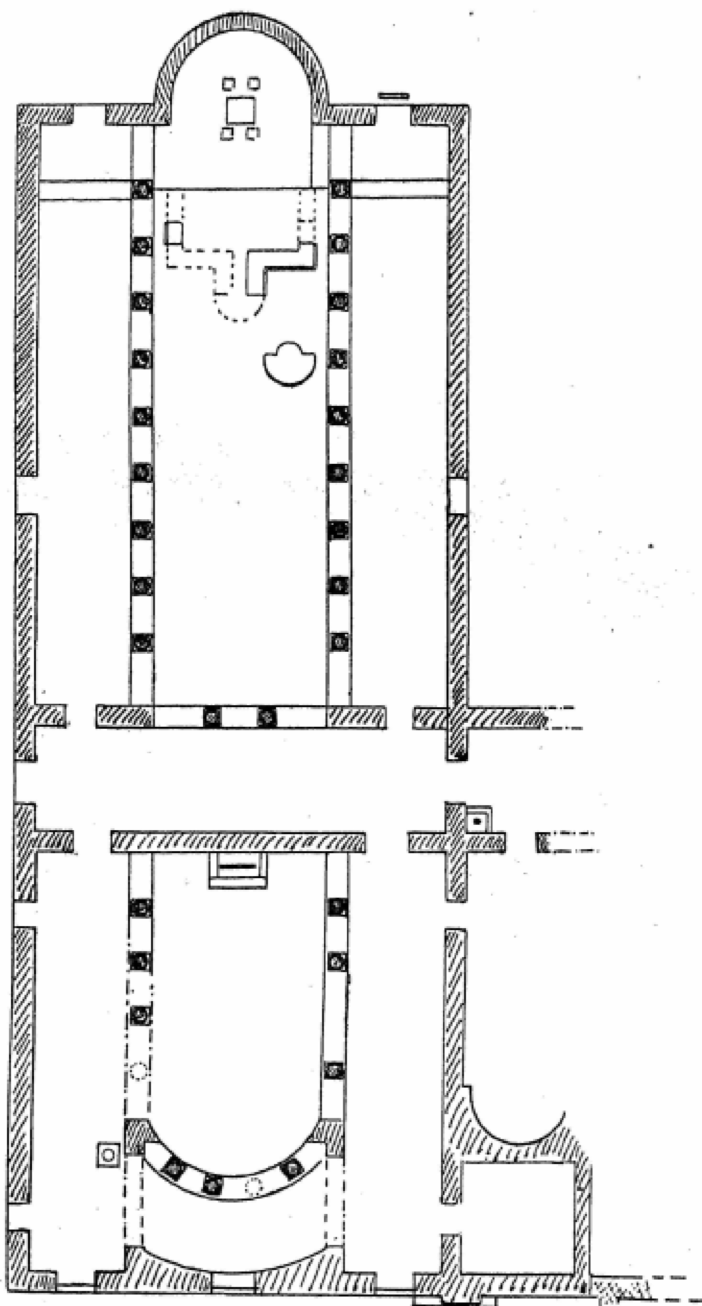

Εἰκ. 1. Ἄποψις τοῦ ἀνευρεθέντος Αἰθρίου τῆς χριστ. Βασιλικῆς
(ἡ φωτογραφία εἰλημμένη ἀπὸ τοῦ νάρθηκος).

τὸν λεγόμενον λατινικὸν σταυρὸν ἐν τῷ μέσῳ, ἀνεῦρον δὲ καὶ τμήματα γείσων μετὰ γλυφῶν τῆς ἡμικυκλικῆς στοᾶς τοῦ Αἰθρίου.

Πλὴν τούτων ἀνεῦρον καὶ πλῆθος τμημάτων ἐκ διακοσμητικῶν μελῶν τοῦ ναοῦ (διατρήτων ἢ ἁπλῶν μετὰ σταυρῶν καὶ φύλλων κισσοῦ) ἐξ ἀναγλύφων πλαισίων εἰκόνων, ἐκ περιθυρωμάτων καὶ ἄλλων (εἰκ. 5).

Πάντα ταῦτα συνέλεξα καὶ ἐταξινόμησα εἰς τὸ καταρτιζόμενον ὑπ' ἐμοῦ Μουσεῖον Νέας Ἀγχιάλου, ἀνέθηκα δὲ εἰς τὸν ἄλλοτε συγκολλητὴν καὶ ἤδη φύλακα τοῦ Μουσείου Βόλου Ἱπποκρ. Γιαρλέλην τὴν συγκόλλησιν αὐτῶν, προτείνω δὲ τὴν ἐν καιρῷ ἀποστολὴν εἰδικοῦ συγκολλητοῦ διὰ τὴν ἀπαραίτητον συγκόλλησιν τῶν τεθραυσμένων ἰδίᾳ κιονοκράνων.

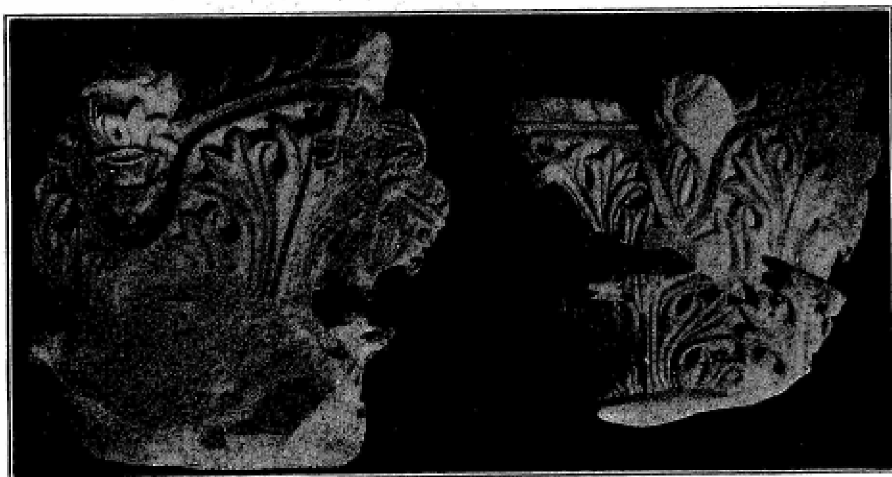
Εἰκ. 2. Κάτοψις τοῦ Αἰθρίου καὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντων μερῶν τῆς μεγάλης χριστιανικῆς Βασιλικῆς.

Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ Αἰθρίου ἤρχισα τὴν διευκρίνισιν τῶν προσκτισμάτων τῆς νοτίας πλευρᾶς, ἣν δὲν ἠδυνήθην ἐφέτος νὰ περατώσω, ἐλπίζω ὅμως νὰ συνεχίσω αὐτὴν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Εἰκ. 3. Κορινθιάζον κιονόκρανον παραστάδος (ἀνευρεθὲν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Αἰθρίου ἀνῆκον ὅμως πιθανῶς εἰς τὸν κυρίως ναόν).

Κατὰ μῆκος τῆς νοτίας πλευρᾶς ἀπεκαλύφθη ἐφέτος σύμπλεγμα οἰκοδομημάτων ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ ναοῦ στηριζομένων· ἐκ τούτων τὸ μὲν δυτικὸν εἶναι τετράγωνον διαμέρισμα καὶ συγκοινωνεῖ διὰ μιᾶς θύρας δεξιὰ τοῦ Αἰθρίου εὑρισκομένης, εἶναι δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ δεξιὸς πύργος τῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ, ὡς ἐν τῇ περυσινῇ ἐκθέσει μου ἀνέφερον, τὸ δὲ ἀνατολικῶς αὐτοῦ ἐκτεινόμενον κτίσμα εἶναι ἐπιμήκης αἴθουσα ἀπολήγουσα εἰς ἡμικύκλιον καὶ συγκοινωνοῦσα διὰ δύο θυρίδων: ἐκ μὲν τοῦ Αἰθρίου διὰ τῆς Β. πυλίδος τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, ἐκ τοῦ Νάρθηκος δὲ διὰ πυλίδος

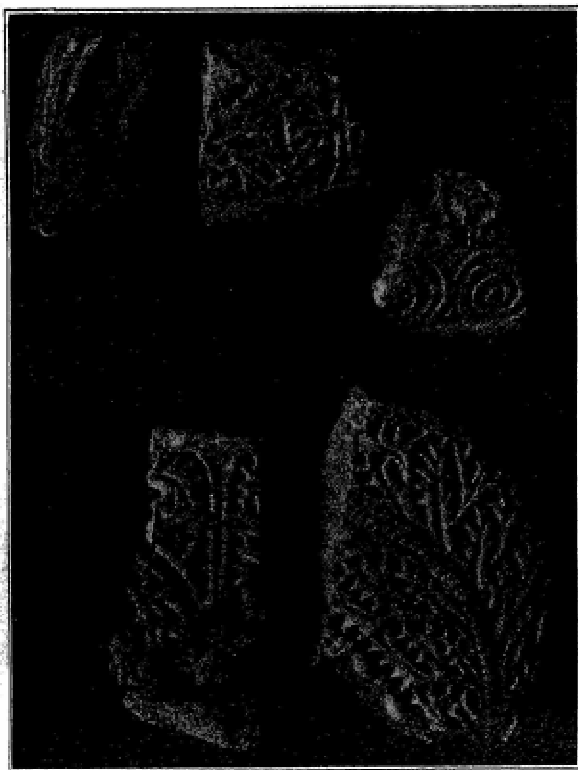

Εἰκ. 4. Κορινθιάζοντα κιονόκρανα τοῦ Αἰθρίου.

ἀνοιγομένης εἰς ἐγκάρσιον τοῖχον διαμερίσματος μὴ διευκρινισθέντος εἰσέτι (βλ. κάτοψιν ἐν εἰκ. 2). Ὑπετέθη κατ᾽ ἀρχὰς ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Βαπτι-

στηρίου τοῦ ναοῦ, ἡ ἀνεύρεσις ὅμως ἐν αὐτῷ πίθων κατὰ χώραν εὑρισκομένων ἀφῆκε νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι πρόκειται πιθανώτατα περὶ σκευοφυλακίου. Ἡ τελεία ὁπωσδήποτε ἀποχωμάτωσις τοῦ χώρου τούτου μέλλει νὰ διευκρινίσῃ τὸ κτίσμα.

Τέλος ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ πρὸ τῆς δεξιᾶς πύλης τοῦ Νάρθηκος χώρου ἔφερεν εἰς φῶς αὐλὴν μετὰ μωσαϊκοῦ δαπέδου σχηματιζομένου διὰ μαρμαροθε-

Εἰκ. 5. Διακοσμητικὰ μέλη ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Αἰθρίου.

τημάτων· ὅμοιον δάπεδον εὑρέθη καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν κλίτος τοῦ ναοῦ, δεξιὰ δὲ τῆς πύλης μικρὸν τετράγωνον κτίσμα μετ᾽ ὀπῆς ἐν τῷ μέσῳ ἔχον τὴν μορφὴν τοῦ χωνευτηρίου. Τὴν ὀπὴν ἐκάλυπτε θωράκιον, τέχνης τοῦ τέλους τοῦ 6ου ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 7ου αἰῶνος, ἀξιόλογον διὰ τὴν συνέχισιν τῆς γλυπτικῆς, ἑπομένως καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἐξαφανισθείσης μεσαιωνικῆς πόλεως μέχρι τοῦ 7ου αἰῶνος. (εἰκ. 6).

Οὕτως ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Βασιλικῆς συνετελέσθη μὲν ἐφέτος ὅσον ἀφορᾷ εἰς ὁλόκληρον τὸν ἐσωτερικὸν χῶρον τοῦ ναοῦ, ἄρχεται δὲ ἤδη νὰ γίνεται ἐνδιαφέρουσα διὰ τὰ περὶ τὸν ναὸν προσκτίσματα, ἤτοι τοῦ Σκευοφυλακίου, τοῦ Βαπτιστηρίου, τῆς Αὐλῆς, τῶν οἰκημάτων τῶν ἱερέων κ. ἄ. καὶ συνεχιζομένη θὰ παρουσιάσῃ συγκρότημα κτισμάτων μὲ κεντρικὸν κτίσμα τὴν ἀνευρεθεῖσαν Βασιλικήν.

Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ὅλου χώρου, ὃν κατεῖχεν ἡ ἀνασκαπτομένη χριστιανικὴ Βασιλικὴ τοῦ Ε΄ μ.Χ. αἰῶνος ἄνευ μεταγενεστέρων ἐπισκευῶν καὶ

Εἰκ. 6. Θωράκιον ἀνευρεθὲν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ δεξιοῦ προπύλου τοῦ νάρθηκος ἐπὶ τοῦ μικροῦ τετραγώνου κτίσματος.

ἀλλοιώσεων εἶναι εὐνόητον ὅτι ἔχει ὑψίστην σημασίαν διὰ τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς τέχνης, παρουσιάζεται δὲ ἤδη μοναδικὴ εὐκαιρία πρὸς μελέτην καὶ διευκρίνησιν ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς περιοχῆς, σπανιώτατα δυναμένης ν' ἀνευρεθῇ εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν ἡ Βασιλικὴ τῶν χριστιανικῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας ἀνευρίσκεται. . . . .

Πλὴν τῆς συστηματικῆς ἀνασκαφῆς τῆς Βασιλικῆς προέβην καὶ ἐφέτος εἰς δοκιμαστικὰς ἐρεύνας τῶν κηρυχθέντων ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ ἀρχαιολογικῶν χώρων διὰ τοῦ Π. Διατάγματος τῆς 23 Μαΐου 1925 δημοσιευθέντος ἐν τῷ

ὑπ' ἀριθ. 138 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῇ 4 Ἰουνίου 1925.

1) Περὶ τὰ 50 μέτρα νοτίως τῆς ἀνασκαπτομένης Βασιλικῆς ἐνήργησα δοκιμαστικὴν ἀνασκαφὴν εἰς ἀναφανέντα θεμέλια κυκλικοῦ κτίσματος· ἡ ἔρευνα ἀπέδειξεν ὅτι τοῦτο εἶναι ὑπόκαυστον ρωμαϊκῶν πιθανώτατα χρόνων (ἀνεῦρον τοὺς κτιστοὺς διὰ στρογγύλων καὶ τετραγώνων πλίνθων μικροὺς πεσσούς, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο τὸ δάπεδον τοῦ ὑποκαύστου), συνέχεται δὲ πρὸς τοῦτο δεξαμενὴ καὶ ἄλλα κτίσματα, ἅτινα δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐρευνήσω ἐφέτος.

2) Βορείως τῆς περιοχῆς τῆς ὑποτιθεμένης Ἀγορᾶς τῶν χριστιανικῶν

Εἰκ. 7. Ἰωνικὸν κιονόκρανον μετ' ἐπιθήματος ἀνευρεθὲν κατὰ τὰς δοκιμαστικὰς ἀνασκαφὰς τῶν οἰκοπέδων Ζορμπᾶ.

Θηβῶν (εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 918, 920 καὶ 929 οἰκόπεδα τοῦ Ἰ. Ζορμπᾶ) ἐνήργησα δαπάναις τοῦ ἰδιοκτήτου ἔρευναν, ἥτις ἀπέδειξεν, ὅτι τὰ μὲν ὑπ' ἀριθ. 918 καὶ 920 οἰκόπεδα ἐλαχίστας ἀρχαιότητας ὑποκρύπτουν, τοὐναντίον δὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 929 οἰκόπεδον κεῖται ἐπὶ ἀξιολογωτάτου κτίσματος, οὗτινος ἀνευρέθησαν θεμέλια ἐπιμελῶς ἐκτισμένα καί τινα ἀξιόλογα γλυπτὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη (εἰκ. 7). Παρακαλῶ ὅθεν, ὅπως τὰ μὲν δύο πρῶτα ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιβλέψεως, νὰ προταθῇ δὲ εἰς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον Γεωργίας ν' ἀνταλλάξῃ δι' ἑτέρου τὸ ὑπ' ἀριθ. 929 οἰκόπεδον.

3) Εἰς τὸ οἴκημα καὶ τὰς ἀποθήκας τοῦ ἰδίου Ι. Ζορμπᾶ (οἰκόπεδα ὑπ' ἀριθ. 947-950) ἐξήτασα καὶ ἐφέτος σημεῖά τινα, ἐπείσθην δὲ ὅτι ὑπ' αὐτὰ ἐκτείνεται εἷς τῶν κυριωτέρων χριστιανικῶν ναῶν τῶν θεσσαλικῶν Θηβῶν, ἔχων

δύο ἐπάλληλα μωσαϊκὰ δάπεδα (πιθανῶς ρωμαϊκὸν κτίσμα μετατραπὲν εἰς χριστιανικοὺς χρόνους εἰς ἐκκλησίαν)· πλῆθος γλυπτῶν (κιονοκράνων, κορμῶν κιόνων, θωρακίων κ.ἄ.) εὑρίσκεται εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν οἰκοπέδων τούτων καὶ διὰ τοῦτο προτείνω τὴν καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἀπαλλοτρίωσιν τοῦ χώρου.

Σημ. Αἱ αἰτήσεις ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον Παιδείας.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

4. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΤΩι ΙΕΡΩι ΤΟΥ ΔΙΟΣ ΘΑΥΛΙΟΥ

Ἐν Φεραῖς ἐξηκολούθησα τὰς ἀνασκαφὰς τῶν προηγουμένων ἐτῶν· ἐξετέλεσα δὲ αὐτὰς ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ καὶ Αὐγούστῳ, ἤτοι κατὰ τὴν χειρίστην περίοδον τοῦ ἔτους, τοῦτο δ' ἕνεκα τυπικῶν λόγων περὶ τὴν ἔγκρισιν τῆς αἰτήσεως ἀδείας καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐντάλματος τῆς προκαταβολῆς.

Σκοπὸν τῆς ἐφετεινῆς ἐργασίας ἔθηκα τὴν εὕρεσιν τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ χώρου, ὁ ὁποῖος, ὡς ἤδη ἐκ τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἐξηκρίβωσα καὶ ἐξέθηκα, περιεῖχε πολλὰ οἰκοδομήματα.

Ἔσκαψα λοιπὸν εὐρύτατα κατὰ τὴν Νοτίαν πλευρὰν ἐπὶ μῆκος ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ 40 περίπου μέτρων· κατ' αὐτὸν τὸν χῶρον εὗρον μέγαν ἀποθέτην, τὸν ὁποῖον κατεσκεύασαν ἐπίτηδες οἱ κτίσαντες τὸν τελευταῖον ναὸν τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος, ὡς ἑξῆς: Ἐπὶ πλάτος 20 περίπου μέτρων καὶ παραλλήλως πρὸς τὸν ναὸν ἔσκαψαν ἐπίτηδες οἱ ἀρχαῖοι τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ἐκ μαλακοῦ συγκείμενον χώματος ἀργίλου καὶ πώρου σεσηπότος, ἐπὶ βάθος 2 περίπου μέτρων καὶ μῆκος μὴ ἐξακριβωθὲν εἰσέτι, ἀλλ' ἀνώτερον τῶν 20 μέτρων. Σκάψαντες δὲ οἱ ἀρχαῖοι τὸν χῶρον τοῦτον, ἄγνωστον διὰ τίνα σκοπόν, μὴ ἐκτελεσθέντα, ἐγόμωσαν αὐτὸν πάλιν, ῥίψαντες ἐπὶ βάθος μὲν ἑνὸς μέτρου λίθους μικροὺς καὶ μεγάλους, τινὰς μεγίστους, ὀγκώδεις, ἀκατεργάστους· τινὲς ἦσαν ἐξειργασμένοι καὶ εἰς τμήματα, προέρχονται δ' ἐμφανῶς ἐκ τοῦ λαμπροῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος· ἐντὸς τῆς γομώσεως ταύτης ὑπῆρχον καὶ πολυάριθμα θραύσματα ἀγγείων καὶ κεράμων ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς περιόδου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος, τινὰ κορινθιακὰ καὶ ἀττικὰ ὡραιότατα. Ἐπίσης ὑπῆρχον ἐντὸς τῶν πετρῶν τούτων καὶ πολλὰ χαλκώματα τῶν γεωμετρικῶν, ἐλάχιστα δὲ τῶν ἱστορικῶν χρόνων· ἦσαν ἐκ τῶν ἤδη γνωστῶν καὶ συνήθων πορπῶν, βελονῶν, περονῶν, κρίκων, δακτυλίων, ψελίων, μικρῶν κατόπτρων, ἑλίκων, ζῳαρίων, σπονδικῶν φιαλῶν καὶ ὁμοίων, ἅτινα προέρχονται ἐξ ἀναθημάτων τοῦ πρώτου ναοῦ τοῦ 7ου π. Χ. αἰῶνος καὶ ὀλίγα ἐκ τοῦ δευτέρου, τοῦ μνημονευθέντος λαμπροῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἀποθέτου εὑρέθη ὡραιότατον χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ἄρτιον, ὁπλίτου ἢ Ἄρεως, ἐξαιρέτου ἀρχαϊκῆς τέχνης τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος, καὶ κεφαλὴ γρυπὸς χαλκῆ ἐξαίρετος ἐπίσης τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων.

Ἐπίσης εὑρέθη καὶ χονδροειδὴς ἀκεραία στήλη ἀσυνήθους πάχους, φέρουσα ὀλίγα μέγιστα καὶ ἀρχαϊκώτατα γράμματα. Καὶ ταῦτα μὲν ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς λιθίνης ταύτης γομώσεως· ἐπ᾽ αὐτῆς δὲ ἔρριψαν οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἐκσκαφὲν παρθένον χῶμα οὕτως, ὥστε ἐν ἀρχῇ σκάπτων τις θὰ ἠδύνατο νὰ νομίσῃ ὅτι εὑρίσκεται ἐπὶ παρθένου καὶ ἀνεπάφου φυσικοῦ ἐδάφους, χωρὶς νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ὁλόκληρος ὄγκος λιθίνων ἀπορριμμάτων ὑπῆρχεν ὑπὸ τὸ ἔδαφος τοῦτο· διέκρινα ὅμως τοῦτο ὡς μὴ παρθένον· διότι διέφερε τοῦ παραπλεύρως τῆς τομῆς ἑκατέρωθεν κατὰ τὴν σκληρότητα· ἐκ τῆς διαφορᾶς δὲ ταύτης εὗρον καὶ τὴν τομήν, κοινῶς ὑπὸ τῶν ἐργατῶν «κοψιὰν» λεγομένην, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν· εἶναι δὲ «κοψιὰ» τὸ σημεῖον σκαφέντος καὶ πάλιν γομωθέντος χώρου, ὁπόθεν ἄρχεται ἀφ᾽ ἑνὸς τὸ ἄτμητον ἔδαφος, ἀφ᾽ ἑτέρου τὸ τμηθέν.

Τίς δὲ ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τῆς σημαντικῆς ταύτης τῶν ἀρχαίων ἐργασίας; ἴσως ἐθεώρησαν τὸ ἔδαφος τὸ πέριξ τοῦ ναοῦ ὡς οὐχὶ στερεόν, ὅπερ καὶ πράγματι συμβαίνει, ὑπέσκαψαν δὲ καὶ ἐγόμωσαν αὐτὸ διὰ λίθων πρὸς στερέωσιν τῶν πέριξ τοῦ ναοῦ· ἴσως ἐπίσης ἠθέλησαν νὰ θεμελιώσωσιν ἐκεῖ ἄλλο τι οἰκοδόμημα, ἀλλὰ μετέγνωσαν. Ἡ πρώτη ὑπόθεσις φαίνεται πιθανωτέρα, τούτου δ᾽ ἕνεκα ἐλπίζομεν ὅτι καθ᾽ ἁπάσας τὰς πλευρὰς τοῦ ναοῦ θὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄλλοι ἀποθέται μεγάλοι καὶ βαθύτεροι, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι κατὰ τὰς λοιπὰς πλευρὰς ἐπικλινέστερον καὶ φυσικῷ τῷ λόγῳ μᾶλλον ἀδύνατον. Ἐκ τούτου ἑρμηνεύεται τὸ ὅτι ἡ ἔξω τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς μεγάλη ἐπίχωσις ἐπὶ βάθος 2 - 4 μέτρων, τὴν ὁποίαν εὗρον πρώτην πρὸ ἐτῶν, καὶ ἡ ὁποία περιεῖχε πλεῖστα ἀφιερώματα ποικιλώτατα, ἦτο μέγας ἐπίσης ἀποθέτης, ποιηθεὶς οὐχὶ ἁπλῶς, ἵνα ἀποκρυβῶσι τὰ λείψανα τοῦ καέντος λαμπροῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ σκοποῦ τούτου ἵνα στερεωθῇ τὸ ἑκατέρωθεν ἔδαφος τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος, καὶ μὴ πάθῃ καθίζησιν ἐκ τῶν πέριξ μεταβολῶν τῶν ἐδαφῶν.

Κατὰ ταῦτα ἔχομεν πλέον καὶ πλουσιώτατον Δυτικὸν ἀποθέτην, ὅπου κυριωδέστατα εἶχον ἐκτελέσει ἐρεύνας ἐπὶ πολλὰ ἔτη, χωρὶς νὰ ἐξαντλήσω αὐτόν. Ἔσκαψα λοιπὸν καὶ ἐφέτος ἐπ᾽ αὐτοῦ καὶ δὴ περὶ τὴν θέσιν, ὅπου πέρυσιν εὗρον τὸ τμῆμα βάθρου, φέροντός ποτε χαλκοῦν ἀνδριάντα καὶ ἐπιγραφὴν «ίων μ᾽ ἐπόεσεν» πιθανῶς «Στρογγυλίων». Ἔχει δὲ σήμερον ὁ τελείως ἐξακριβωθεὶς Δυτικὸς οὗτος ἀποθέτης, τὴν ἑξῆς ὑπόστασιν: ἀνωτάτω ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους καὶ ἐπὶ βάθος πλέον τι τοῦ ἑνὸς μέτρου ὑπάρχει στρῶμα τοῦ τρίτου ναοῦ, καέντος καὶ τούτου κατὰ τὸν 3ον ἢ 4ον μ. Χ. αἰῶνα· ἐντὸς τοῦ στρώματος τούτου ὑπάρχουσιν ἄφθονοι κεραμίδες τῆς στέγης τοῦ ναοῦ τούτου καὶ θραύσματα ἀρχιτεκτονικῶν καὶ γλυπτῶν μελῶν αὐτοῦ, οἰκτρῶς κεκαυμένα, τμήματα ἀγγείων μεταγενεστέρων, ἀπὸ τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος μέχρι τῶν Βυζαντινῶν καὶ Τουρκικῶν χρόνων, ἔτι δὲ τάφοι χριστιανικοὶ πτωχοί, ποιηθέντες ἐκ μελῶν καὶ ἀναθηματικῶν πλακῶν τοῦ ναοῦ, ἐκ

τῶν ὁποίων εὕρομέν τινας ἐνεπιγράφους· μία φέρει ἀνάθεσιν τοῖς «Ὀλυμπίοις» θεοῖς, ἕτεραι τῇ γνωστῇ ἤδη «Ἐννοδίᾳ», θραύσματα δέ τινα ἀναφέρονται πιθανῶς καὶ εἰς ἄλλας θεότητας. Μετὰ τὸ στρῶμα τοῦτο ἄρχεται τὸ δεύτερον μὲ διάμεσον μικρὰν ζώνην, πλήρη τέφρας καὶ ἀνθράκων, τὸ ὁποῖον διήκει μέχρι μὲν βάθους ὀλιγωτέρου κατά τι τοῦ μέτρου, περιέχον ἐπίσης ἡμίκαυστα χώματα, κεράμους, ἀγγεῖα, ἐλάχιστα χαλκώματα, ἐν οἷς πλάκες χαλκαῖ ἐπιγεγραμμέναι καὶ φιάλαι· μετ' αὐτὸ ὑπάρχει στρῶμα, βάθος ἔχον κατά τι ὀλιγώτερον τοῦ μέτρου, ἐπίσης περιέχον ἐρυθρὸν καὶ πωρῶδες χῶμα σχεδὸν παρθένον· τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἔσκαψαν ἐπίτηδες οἱ ἀρχαῖοι, καθ' ἃ ἐν τῷ Νοτίῳ ἀποθέτῃ· διότι μετὰ τὸ τοιοῦτον χῶμα ὑπάρχουσι λίθοι μικροὶ καὶ μεγάλοι· ὁμοίως περιέχονται θραύσματα ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ λαμπροῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ καὶ πληθὺς χαλκωμάτων μετὰ ἀγγείων ἀρχαϊκῶν πηλίνων καὶ χαλκῶν καὶ ἀγαλματίων πηλίνων ἀρχαϊκῶν. Μετὰ τοὺς λίθους τούτους ὑπάρχει τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ἐξ ἄμμου καὶ χαλίκων συνιστάμενον, κοινῶς «μπαλάστρο» διὰ τῆς γνωστῆς ἰταλικῆς λέξεως ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ὀνομαζόμενον.

Ἀλλ' ἐφέτος, ἐπιλιπόντων τῶν χρημάτων, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐρευνήσω τὸ καθαρισθὲν τμῆμα τοῦ Νοτίου ἀποθέτου μέχρι τοῦ τέρματος, ἀλλ' ἀφῆκα αὐτὸ μέχρι τοῦ ἐκ χωμάτων παρθένων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ῥιφθέντων, ἐπιστρώματος. Τὰ πολυάριθμα ἐφετεινὰ εὑρήματα, ὀκτὼ μὲν κιβώτια χαλκωμάτων καὶ πηλίνων ἐκόμισα εἰς Ἀθήνας πρὸς καθαρισμόν, ἱκανὰ δὲ μαρμάρινα μετεκόμισα εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου, τὰ δὲ ὀγκωδέστερα ἀφῆκα κατὰ χώραν.

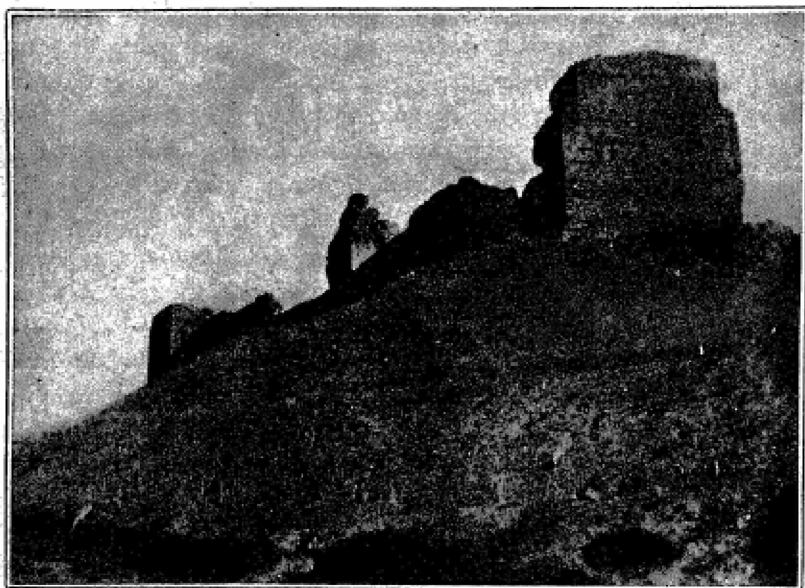
Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγομεν τὸ σοβαρώτατον συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον προέκυψεν ἐκ τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν καὶ τὸ ὁποῖον διαφωτίζει πλέον τελείως τὸ ζήτημα: ἐβεβαιώθη ἡ ὕπαρξις ἀποθετῶν ἐπίτηδες ποιηθέντων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ Νοτίου ἀποθέτου ἐξηρευνήθη ἐντελῶς, ἔτι δὲ τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τοῦ Δυτικοῦ. Ὑπάρχει κατὰ ταῦτα μεγάλη πιθανότης τοῦ ὅτι ἔχομεν δύο εἰσέτι ἀποθέτας ἐντελῶς ἀνεπάφους, τὸν Βόρειον καὶ τὸν Ἀνατολικόν, ἐκτὸς μόνον ἐφ' ὅσον ἥψαντο αὐτῶν ἐν μέρει οἱ χριστιανικοὶ τάφοι. Διότι οἱ πολυάριθμοι γεωμετρικοί, οἱ εὑρεθέντες ἐντός τε καὶ πέριξ τοῦ ναοῦ κατὰ τοὺς ἀποθέτας, ἐν οἷς ἐφέτος εὑρέθη καὶ εἷς θολωτὸς μικρὸς τοῦ κοινοῦ τύπου τῶν ἐν Σέσκλῳ, Λεστιανῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Θεσσαλίας γνωστῶν, ἦσαν ἄγνωστοι εἰς τοὺς ποιήσαντας τοὺς ναοὺς ἤδη ἀπὸ τοῦ πρώτου, κτισθέντος, ὡς εἴπομεν, κατὰ τὸν 7ον π. Χ. αἰῶνα· μόνον δὲ ἐκ παραδόσεως θὰ ἦσαν γνωστοὶ οἱ τάφοι οὗτοι, ἐλαχίστους δὲ αὐτῶν συνήντησαν καὶ ἐτάραξαν οἱ ποιήσαντες τοὺς τρεῖς ναούς· οἱ λοιποὶ εἶναι ἀδιατάρακτοι.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

5. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΕΡΡΑΙΣ

Δύο ἦσαν κυρίως τὰ μνημεῖα, ἅτινα ἐνόμισα σκόπιμον νὰ ἀνασκάψω ἐν Σέρραις. Ὁ ἠρειπωμένος ναΐσκος τοῦ ἁγ. Νικολάου ἐπὶ τοῦ Κάστρου καὶ ἡ Μητρόπολις ἐν τῇ κάτω πόλει.

Ὁ ναΐσκος τοῦ ἁγ. Νικολάου εὑρίσκεται εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ βυζαντινοῦ κάστρου καὶ εἶναι ἠρειπωμένος, διασῳζομένης μόνον τῆς βορείας,

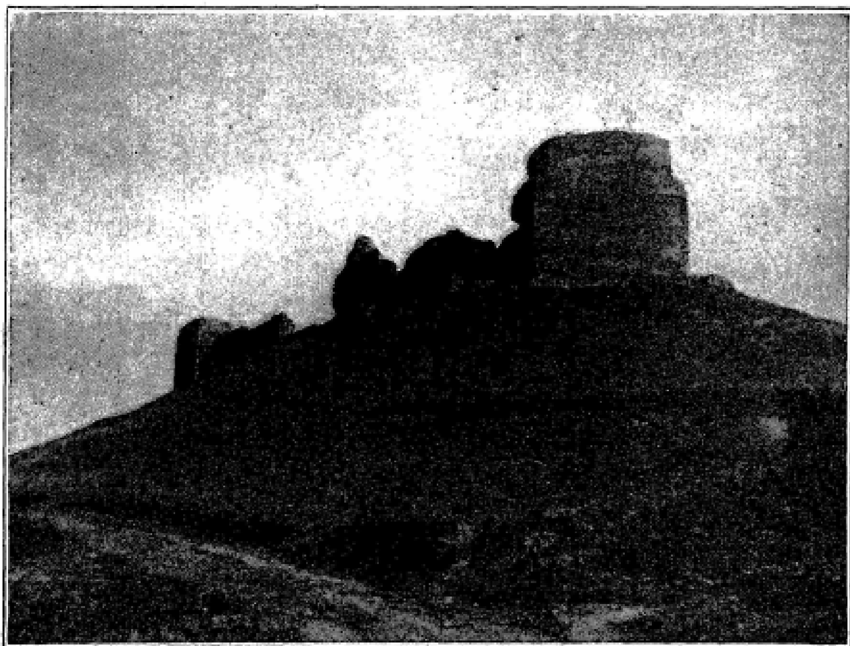
Ἀκρόπολις Σερρῶν. Πύργος τοῦ Ὀρέστου.

ἀνατολικῆς καὶ μέρους νοτίας αὐτοῦ πλευρᾶς. Ἡ ἐν αὐτῷ σκαφικὴ ἔρευνα εἶχε διπλοῦν τὸν σκοπόν, ἀφ' ἑνὸς τὸν πλήρη καθορισμὸν τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ αὐτοῦ διαγράμματος, ἄλλως ἀρκούντως ἀξιολόγου καὶ οὐχὶ συνήθους, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ὑπ' αὐτὸν κρύπτης, ἧς ἡ εἴσοδος διεκρίνετο κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ μνημείου.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ σχῆμα ἀπεδείχθη μετὰ τὴν ἀνασκαφήν, ὅτι ὁ ναὸς ἦτο τρουλλωτὸς καὶ ἔφερε τρεῖς ἀψῖδας ἡμιεξαγωγικὰς κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς Β. Α. καὶ Ν. κατὰ τὸ λεγόμενον ἁγιορειτικὸν σύστημα, διαφέρων ὅμως οὐσιωδῶς τῶν ἁγιορειτικῶν ναῶν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς στηρίξεως τοῦ τρούλλου, ὅστις δὲν ἐβασίζετο ἐπὶ τεσσάρων κιόνων, ὡς εἰς ἐκείνους,

ἀλλ' ἐπὶ τυφλῶν τόξων εὑρισκομένων ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν τοῦ μνημείου. Διὰ τῆς ἀνασκαφῆς καθωρίσθη ἐπακριβῶς τὸ πρὸς Δ. μῆκος τοῦ ναοῦ καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ νάρθηκος αὐτοῦ στεγαζομένου διὰ τριῶν πιθανῶς ἡμισφαιρικῶν ὀροφῶν (calottes) ἢ μικρῶν τρουλλίσκων.

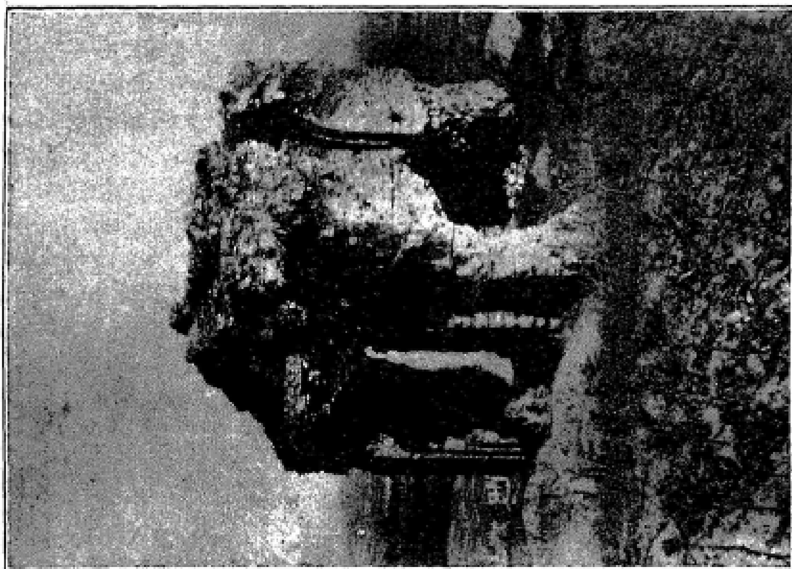
Συγχρόνως ἔβαινε καὶ ὁ καθαρισμὸς τῆς Κρύπτης. Αὕτη ἔχει τὴν ἰδίαν ἣν καὶ ὁ ναὸς ἔκτασιν καὶ τὸ αὐτὸ περίπου σχῆμα ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν θολωτῶν διαμερισμάτων ἀντιστοιχούντων πρὸς τὰ τρία μέρη τοῦ ναοῦ,

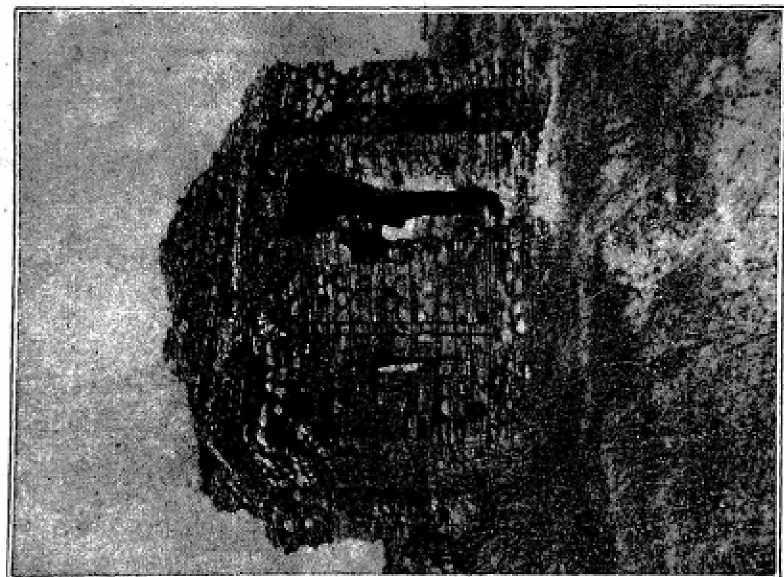
Ἀκρόπολις Σερρῶν· δυτικὴ πλευρὰ μετὰ τοῦ Πύργου τοῦ Ὀρέστου.

ἱερόν, κυρίως ναόν, Νάρθηκα. Κατὰ τὴν Β. καὶ Ν. πλευρὰν παρὰ τοὺς τοίχους ἠνοίγοντο τάφοι ἐντελῶς σήμερον κατεστραμμένοι. Ἡ πτῶσις τοῦ τρούλλου τοῦ ναοῦ παρέσυρε καὶ τὴν μεσαίαν καμάραν τῆς Κρύπτης, ἧς σήμερον ὀλίγιστα λείψανα διακρίνονται, ἱκανὰ πάντως διὰ τὴν γραφικὴν ἀναπαράστασιν αὐτῆς.

Ἡ κάθοδος εἰς τὴν Κρύπτην ἐγίνετο διὰ μικρᾶς κλίμακος ὁδηγούσης εἰς θύραν εὑρισκομένην ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς. Ἡ Κρύπτη αὕτη φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ταφῆς, ὡς τοῦτο συνάγεται ὄχι μόνον ἀπὸ

Ἐρείπια ναοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως Σερρῶν· ΒΔ. ἄποψις.

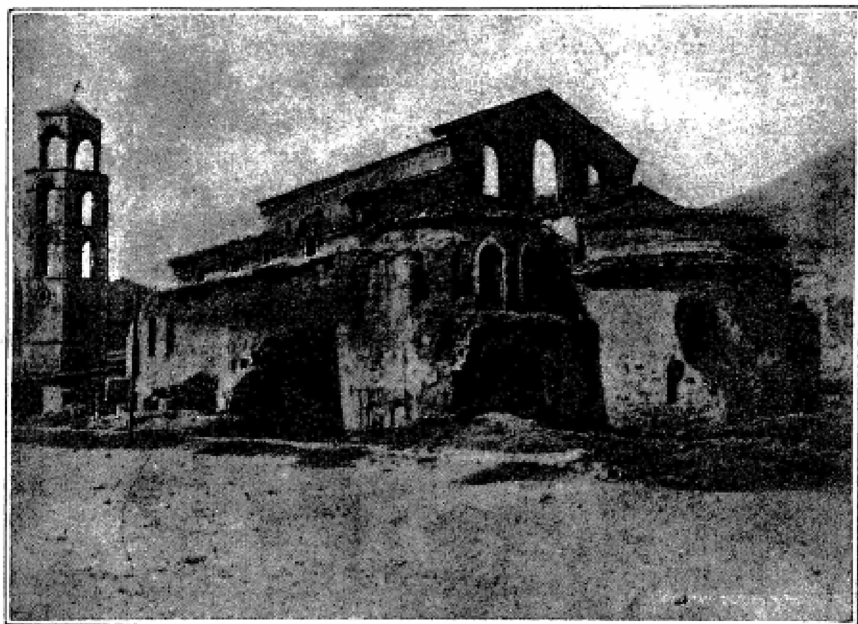

Ἐρείπια ναοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως Σερρῶν· ΝΑ ἄποψις.

τὰ λείψανα τῶν τάφων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρωπίνων ὀστῶν, τὰ ὁποῖα εὑρέθησαν μεταξὺ τῶν χωμάτων.

Κινητὰ εὑρήματα ἐλάχιστα εὑρέθησαν κυρίως τμήματα κονιαμάτων μετὰ τοιχογραφιῶν καὶ ὀλίγα τινὰ θραύσματα βυζαντινῶν ἀγγείων, καὶ φωτιστικῶν ὑέλων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρονολογίαν τοῦ μνημείου ἐκ πολλῶν δεδομένων δύναται νὰ ἐξαχθῇ, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ 14ου αἰῶνος.

Μητρόπολις Σερρῶν.

Ἡ ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγ. Θεοδώρων τιμωμένη Μητρόπολις τῶν Σερρῶν ἔχει σχῆμα τρικλίτου ξυλοστέγου βασιλικῆς καὶ διασῴζει ἐν τῇ ἀψῖδι αὐτῆς πολύτιμον ψηφιδωτὸν παριστάνον τὴν Μετάληψιν τῶν Ἀποστόλων. Κατὰ τὴν μεγάλην ἐν ἔτει 1913 πυρκαϊὰν τῶν Σερρῶν τὸ μνημεῖον ἔπαθε μεγάλας βλάβας, καείσης τῆς στέγης αὐτοῦ καὶ τῶν γυναικωνιτῶν, νῦν δὲ εὑρίσκεται ἐν ἐρειπιώδει σχεδὸν καταστάσει.

Σκοπὸς τῆς ἐν αὐτῇ ἐρεύνης ἦτο κυρίως ἡ διευκρίνησις τοῦ ζητήματος ἂν τὸ μνημεῖον εἶναι παλαιοχριστιανικόν, ἐπισκευασθὲν εἰς βυζαντινοὺς χρόνους, ἢ ἂν ἐκτίσθη κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον.

Ἡ μέχρι τῶν θεμελίων εἰς πολλὰ σημεῖα ἐξερεύνησις αὐτοῦ ἀπέδειξεν ὅτι τοῦτο ἐκτίσθη πράγματι εἰς βυζαντινοὺς χρόνους καὶ δὴ περὶ τὰ τέλη τοῦ 11ον ἢ τὸν 12ον αἰῶνα.

Πλὴν τῶν δύο τούτων κυρίων σημείων ἐμελέτησα καὶ τὴν σπουδαιοτάτην βυζαντινὴν ὀχύρωσιν τοῦ Κάστρου καὶ μάλιστα τὸν γνωστὸν μέγαν πύργον, ὃν κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ διὰ κεράμων ἐπιγραφήν, «ἔκτισεν Ὀρέστης». Ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ πύργος οὗτος ἐκτίσθη τὸν 14ον αἰῶνα καὶ εἶναι σύγχρονος πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ κάστρου ναΐσκον τοῦ ἁγ. Νικολάου.

Ταῦτα τὰ πορίσματα τῶν ἐν Σέρραις ἐρευνῶν μου, ἐξ ὧν πολλὰ ζητήματα τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς δύνανται νὰ διευκρινισθῶσι.

Περαίνων τὴν ἔκθεσιν ταύτην αἰσθάνομαι ἐπιβεβλημένον τὸ καθῆκον νὰ εὐχαριστήσω τὸ Σ. Διοικητικὸν Συμβούλιον διὰ τὴν παρασχεθεῖσάν μοι ὑλικὴν ἐνίσχυσιν πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων.

Α. ΞΥΓΓΟΠΟΥΛΟΣ

---

6. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

Παρέχω ἐνταῦθα ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐνεργηθεισῶν ἐφέτος ἀνασκαφῶν ἐν Νικοπόλει, περὶ τῆς στερεώσεως τῶν ἐκεῖ ψηφιδωτῶν δαπέδων καὶ περὶ τῆς καταστάσεως καθόλου τῶν ἀρχαιοτήτων Νικοπόλεως, ὅπου μετέβην μετὰ τῶν Α. Ὀρλάνδου καὶ Α. Φιλαδελφέως, συμφώνως τῇ ὑπ' ἀριθ. 89/27-5-26 ἐντολῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τῇ ὑπ' ἀριθ. 22450/27-5-26 διαταγῇ τοῦ Σ. Ὑπουργείου Παιδείας.

Ἅμα τῇ μεταβάσει μας εἰς Νικόπολιν καὶ κατόπιν μελέτης τῶν μέχρι τοῦδε ἐνεργηθεισῶν ὑπὸ τοῦ Α. Φιλαδελφέως ἀνασκαφῶν, ἀπεφασίσαμεν ὁμοφώνως, κατόπιν προτάσεώς μου, ν' ἀνασκάψωμεν ἐφέτος τὸν πρὸ τοῦ πυλῶνος τῆς χριστιανικῆς Βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου χῶρον, ἵνα ἀφ' ἑνὸς μὲν διευκρινισθῇ τὸ δυτικῶς τοῦ ναοῦ ἐκτεινόμενον τμῆμα καὶ ἀφ' ἑτέρου γίνῃ ἡ ἕνωσις τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Βασιλικῆς μετ' ἄλλης ἀνασκαφῆς ἀπεχούσης περὶ τὰ 25 μόλις μέτρα ἀπὸ τῆς Βασιλικῆς καὶ εὑρισκομένης ἐν κακῇ καταστάσει, λόγῳ τῆς πυκνοτάτης ἀγρίας βλαστήσεως, τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἀνευρεθέντων ψηφιδωτῶν δαπέδων καὶ τῶν σωρῶν ἐκ λίθων, οἵτινες καλύπτουσι σπουδαιότατα αὐτῆς σημεῖα. Ἡ διευκρίνησις τοῦ ἀφεθέντος μεταξὺ τῶν δύο ἀνασκαφῶν χώρου καὶ ἡ ἐκκαθάρισις καὶ προφύλαξις τῆς παλαιοτέρας μὴ διευκρινισθείσης εἰσέτι ἀνασκαφῆς θὰ συνετέλει νὰ παρουσιάσωμεν

ἐφέτος μίαν συνεχῆ ἀνασκαφὴν ἔχουσαν ἑνιαίαν ὄψιν, νὰ προβῶμεν δὲ καὶ εἰς λεπτομερεστέραν δημοσίευσιν τῆς ἀνευρεθείσης ἀξιολογωτάτης χριστιανικῆς Βασιλικῆς μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν κτισμάτων.

Ἀφοῦ συνεφωνήθη τοῦτο, ἤρχισεν ἡ ἀνασκαφὴ καὶ ἐκκαθάρισις ἀπὸ τῆς Δευτέρας — 5ης Ἰουλίου ἐ. ἔ. — παρηκολουθήσαμεν δὲ ταύτην μέχρι τέλους τῆς ἑβδομάδος — 10ης Ἰουλίου — ἐναλλὰξ ὁ κ. Φιλαδελφεὺς καὶ ἐγώ. Ὁ κ. Ὀρλάνδος εἰργάσθη ἐπὶ πέντε ἡμέρας εἰς τὴν σχεδίασιν τοῦ βυζαντινοῦ Κάστρου τῆς Νικοπόλεως, μετὰ τὸ πέρας δὲ τῆς ἐργασίας του ἀνεχώρησε.

Κατὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν τὴν πρώτην ἑβδομάδα ἀνασκαφὴν ἀπεκαλύφθη καὶ ἐκαθαρίσθη ἐκ τῶν σωρῶν λίθων καὶ τῶν χωμάτων ὁλόκληρος ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς Βασιλικῆς μετὰ τοῦ πυλῶνος τοῦ Αἰθρίου, διηυκρινίσθη ἡ πρὸ τοῦ ναοῦ ὁδός, ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν νοτίαν πύλην τοῦ Κάστρου, ἤρχισε δὲ ν' ἀποκαλύπτηται καὶ σύμπλεγμα διαμερισμάτων, ἀνῆκον προφανῶς εἰς τὸ παλαιότερον ἀνασκαφὲν μέγαρον, τὴν μετὰ τοῦ ὁποίου ἕνωσιν εἶχεν ὡς σκοπὸν καὶ ἡ ἐνεργουμένη ἀνασκαφή.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ὅμως τῆς πρώτης ἑβδομάδος ὁ κ. Φιλαδελφεὺς προέτεινε τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἀνασκαπτομένου χώρου μὲ τὴν πρόφασιν τῆς μὴ ἀνευρέσεως *κινητῶν ἀρχαίων* καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν εἰς ἕτερον μακρυνὸν σημεῖον, ἔνθα εἶχε καὶ ἄλλοτε ἀνασκάψει καὶ ἀνεύρει σύμπλεγμα οἰκοδομημάτων καὶ ψηφιδωτὴν ἐπιγραφὴν ἀναγράφουσαν τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Ἀλκίσονος, τρόντι ἀξιολογωτάτων, ὧν ὅμως ἡ διευκρίνησις ἠδύνατο καὶ βραδύτερον νὰ γίνῃ, ἐφ' ὅσον εἴχομεν ἤδη ἀρχίσει ἑτέραν ἀνασκαφήν. Πρὸ τῆς ἐπιμονῆς ἐν τούτοις τοῦ κ. Φιλαδελφέως καὶ διὰ νὰ μὴ δώσω λαβὴν εἰς ἀσκόπους ἔριδας συγκατετέθην τέλος καὶ ἐγὼ εἰς τοῦτο.

Οὕτω κατὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα (12 - 17 Ἰουλίου) ἀνεσκάφη ὁ κεντρικὸς πιθανώτατα χῶρος συμπλέγματος κτισμάτων, ὧν τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἀριστερὰ τοῦ χώρου τούτου προγενεστέρως ἀνευρεθὲν παρεκκλήσιον μετὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου.

Ὁ ἀνασκαφεὶς χῶρος ἀπεδείχθη μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ἔχων σχῆμα Αἰθρίου κοσμουμένου κατὰ τὴν Ν. καὶ Δ. αὐτοῦ πλευρὰν διὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου μετὰ γεωμετρικῶν διακοσμήσεων (τὸ ψηφιδωτὸν τῆς Δ. πλευρᾶς ἀπεκαλύφθη ἐφέτος). Εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ Αἰθρίου ὑπάρχει φρέαρ, τὸ μαρμάρινον στόμιον τοῦ ὁποίου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: *Ἀσκληπιοῦ*, τεθραυσμένον εἰς δύο τεμάχια, εἶχε προηγουμένως ἀνευρεθῆ· πιθανώτατα εἶναι ἀρχαῖος βωμὸς λαξευθεὶς καὶ χρησιμοποιηθεὶς εἰς χριστιανικοὺς χρόνους διὰ στόμιον φρέατος.

Οἱ ἐν τῷ κεντρικῷ τετραγώνῳ κίονες εὑρίσκονται μόνον κατὰ τὰς πλευράς, ἔνθα ὑπάρχει τὸ μωσαϊκὸν δάπεδον, ἐν ᾧ αἱ λοιπαὶ πλευραί, ὡς καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κεντρικοῦ χώρου, εἶναι πλακόστρωτος.

Ἀνατολικῶς τοῦ Αἰθρίου τούτου ἐκτείνεται ἐπίμηκες διαμέρισμα ἔχον ἐν τῷ μέσῳ καὶ πρὸς δυσμὰς ἐστραμμένην Ἀψῖδα ἡμικυκλικὴν εἰς σχῆμα ἡμικυκλικῆς Ἐξέδρας, ἀριστερὰ τῆς ὁποίας καὶ εἰς ἀπόστασιν 1 ½ μέτρων περίπου εὑρίσκεται τετράγωνον διαμέρισμα μετὰ φρέατος ἢ μικρᾶς δεξαμενῆς, εἰς τὴν ὁποίαν χύνεται τὸ ὕδωρ διὰ πηλίνου ὀχετοῦ· ἀριστερὰ τέλος τοῦ ὅλου διαμερίσματος τοῦ σχηματίζοντος εἶδός τι νάρθηκος καὶ ἀνατολικῶς τῆς Ἀψῖδος τοῦ παρεκκλησίου ὑπάρχει ὑπόγειος στοά, εἰς ἣν κατέρχεταί τις διὰ βαθμίδων καὶ ἥτις ὡς ἀποθήκη ὕδατος θὰ ἠδύνατο νὰ ἑρμηνευθῇ.

Τὰ γνωρίσματα ταῦτα τοῦ τελευταίου διαμερίσματος ἀναδεικνύουσι τοῦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα χριστιανικὸν Βαπτιστήριον μᾶλλον ἢ ἁπλῆν ἐξέδραν οἰκήματος μετὰ λουτῆρος. Δυστυχῶς πολλὰ σημεῖα τοῦ κτίσματος τούτου ἔχουσι κατὰ τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς ἐξαφανισθῆ καὶ τὸ ἀνευρεθὲν ὑλικὸν εὑρίσκεται διεσκορπισμένον, ἐπειδὴ δὲ τὸ οἰκοδόμημα φαίνεται ὅτι κατεστράφη ἐκ πυρκαϊᾶς πλεῖστα ἐκ τῶν ἀσβεστοποιημένων μελῶν ἀποσυνετέθησαν ἤδη κακῶς προφυλαχθέντα ἢ τοποθετηθέντα καὶ σήμερον εἶναι δύσκολος ἡ ἀποκατάστασις ἑνὸς τῶν πολυτιμοτέρων ἴσως μνημείων τοῦ εἴδους τούτου. Πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἀνασκαφῆς προέβην εἰς ταξινόμησίν τινα ὁλοκλήρου τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου.

Ἀνατολικῶς τοῦ περιγραφέντος διαμερίσματος ἐξετείνετο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παλαιοχριστιανικὸς ναὸς μᾶλλον ἢ οἴκημα, οὗτινος ὅμως τὸ σχῆμα δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ, αἱ δὲ κατὰ καιροὺς εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀνοιχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνασκάψαντος δοκιμαστικαὶ ὀπαὶ ἐπιφέρουσι σήμερον μεγάλην σύγχισιν εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἐρευνήσῃ τὸ μνημεῖον [1].

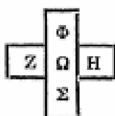
Ὅτι τέλος τὸ μνημεῖον τοῦτο ἦτο πολυτελέστατον ἀποδεικνύει ἡ δυτικῶς αὐτοῦ καὶ παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἀνευρεθεῖσα στοὰ μετὰ κιονο-

---

[1] Οἱοσδήποτε βεβαίως προσδιορισμὸς τοῦ κτίσματος τούτου πρὸ τῆς τελείας ἀνασκαφῆς του οὔτε σκόπιμος εἶναι οὔτε καὶ δυνατός. Τὰ μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντα καὶ ἰδίᾳ τὰ διαμερίσματα κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ ὑφ' ἡμῶν ὑποτιθεμένου ὡς κτίσματος λατρείας πείθουσιν, ὅτι ἐνώπιον ἡμῶν ἔχομεν οἴκημα, ἤτοι κοσμικὸν κτίσμα. Ἐν τούτοις ἡ διάταξις τοῦ Αἰθρίου μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν διαμερισμάτων του, ὁμοίων εἰς Αἴθρια παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν Συρίας καὶ Παλαιστίνης, ὁ νάρθηξ, γνωρίσματα Βαπτιστηρίου, ἡ ἀνευρεθεῖσα ἐπιγραφὴ τοῦ ἀρχιερέως Ἀλκίσσονος καὶ τὰ κατωτέρω μνημονευόμενα εὑρήματα (οἷον σταυροὶ καὶ ἄλλα), γεννῶσι τὴν ὑπόνοιαν περὶ μεταγενεστέρας μετασκευῆς χριστιανικῆς βασιλικῆς καὶ χρησιμοποιήσεως δι' ἄλλους σκοποὺς κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὡς οἴκημα ἀποδειχθῇ τὸ ἀνασκαπτόμενον κτίσμα, τοῦτο εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διάταξιν τῶν σπανιωτάτων κοσμικῶν κτισμάτων τῆς παλαιοχριστιανικῆς ἐποχῆς εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας, πιθανώτατα δὲ ἡ ἔρευνα αὐτοῦ ν' ἀποδείξῃ τοῦτο καὶ *φιλανθρωπικόν τι ἵδρυμα* ἐκ τῶν ἐν πηγαῖς ἀναφερομένων πανδοχείων ἢ Ξενώνων, Ὀρφανοτροφείων καὶ τῶν τοιούτων, ἅτινα διηύθυνον αὐτοπροσώπως οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας.

στοιχιῶν παρὰ τοὺς τοίχους, ἥτις πιθανῶς περιβάλλει τὸ ὅλον σύμπλεγμα.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἀνεφάνησαν ἀξιολογώτατα παλαιοχριστιανικὰ εὑρήματα. Οὕτως ἀνευρέθησαν δύο ὀρειχάλκινοι σταυροί, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἀνευρεθεὶς ὑπ᾿ ἐμοῦ σταυρὸς (ὕψους 0,16 καὶ πλάτους 0,10 ½ μ. πάχ. 0,007 μ.) φέρει τὸ ἐπιγραφικὸν σύμπλεγμα (=Φῶς - Ζωή), ἐκ τῶν γνωστῶν παλαιοχριστιανικῶν μετὰ γραφικῶν ῥήσεων σταυρῶν, ὡς ὅμοιος μικρὸς σταυρὸς μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπιγραφικοῦ συμπλέγματος ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ Βυζαντινῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν.

Ἐπίσης ἀνεῦρον μολυβδόβουλλον μετὰ λατινικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ κατόχου Michailia illustrin, βαρὺ ἔλασμα στρογγύλλον (0,05 μ. διαμ.) (πιθανῶς ἐκ τῶν ῥωμαϊκῶν σταθμίων) μὲ ἐπιγραφὴν Γ. S. (ζυγίζον 6 οὐγγίας), νομίσματα (40 νούμια παλαιῶν βυζαντινῶν χρόνων) μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν Φωκᾶ, Φωκᾶ καὶ Λεοντίας, ἀναγόμενα εἰς τὸν 7ον αἰῶνα κ. ἄ.

Ἐν τέλει προσθέτω 1) τὴν κατάστασιν τῶν ἀνασκαφέντων χώρων ἐν Νικοπόλει, 2) τὴν συμβολὴν τοῦ Δήμου Πρεβέζης διὰ τὰς ἐν Νικοπόλει ἐργασίας καὶ 3) τὴν συντελουμένην στερέωσιν τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου διὰ τοῦ κ. Στεφάνου Ξενοπούλου.

Α΄. Ἐν Νικοπόλει ἠρευνήθησαν μέχρι τοῦδε δύο κυρίως μέρη:

1) Τὸ προμνημονευθὲν νοτίως τοῦ βυζαντινοῦ Κάστρου κτίσμα, ἤτοι ἡ χριστιανικὴ Βασιλικὴ ἡ ἱδρυθεῖσα κατὰ τὰς ἀνευρεθείσας ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου ἐπιγραφὰς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Δουμετίου τὸν Ε΄ πιθανῶς αἰῶνα (δημοσιευθεῖσα ἤδη ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι) καὶ τὸ περὶ τὰ 25 περίπου μέτρα ἀπέχον οἰκοδόμημα, ἔνθα εὑρίσκεται πιθανώτατα τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον, καὶ

2) τὸ κατὰ τὸ μέσον τοῦ Κάστρου ἐπίσης ἀνωτέρω μνημονευθὲν σύμπλεγμα ἐξ οἰκοδομημάτων εἴτε ὡς φιλανθρωπικοῦ τινος ἱδρύματος δυναμένου νὰ ἑρμηνευθῇ εἴτε καὶ ὡς ἀρχαιοτέρου κτίσματος, μέρη τοῦ ὁποίου ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀναγραφομένου ἐν ψηφιδωτῇ ἐπιγραφῇ ἐπισκόπου Νικοπόλεως Ἀλκίσονος τοῦ μαρτυρουμένου ὡς ἀκμάσαντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6ου αἰῶνος.

Πλὴν τούτων ἠρευνήθησαν καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἔξω τοῦ βυζαντινοῦ Κάστρου, οἷον τάφοι, τὸ ὀνομασθὲν Βαπτιστήριον κ. ἄ.

Τελειότερον ὁπωσδήποτε ἠρευνήθη μόνον ὁ ἐσωτερικὸς χῶρος τῆς Βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου, ἐκ τῶν λοιπῶν δὲ μνημείων ἀνεσκάφησαν τμήματα κτισμάτων μὴ δυνάμενα νὰ ἑρμηνευθῶσιν. Ὁ ἐπισκεπτόμενος σήμερον τὴν Νικόπολιν παρατηρεῖ μετὰ λύπης, ὅτι τὰ ἀνευρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη εὑρίσκονται συσσωρευμένα εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε, σωροὶ ἐκ λίθων καλύπτουσι σπουδαιότατα σημεῖα τῶν ἀνασκαφέντων μνημείων, συνήθως τὰ χώματα τῆς ἀνασκαφῆς εὑρίσκονται ἐντὸς τῶν ἀνασκαφέντων χώρων, ἀνευρεθέντα δάπεδα μετ᾿ ἐπι-

γραφῶν ἀποσυνετέθησαν ἤδη καὶ ἡ πλημμελὴς φύλαξις συνετέλεσε νὰ καλυφθῶσι τὰ πάντα μὲ πυκνοτάτην ἀγρίαν βλάστησιν.

Β΄. Ἡ παρουσία δύο ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων μετὰ τοῦ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀνασκάπτοντος τὸν ἀρχαιολογικὸν χῶρον κ. Φιλαδελφέως ἐν Πρεβέζῃ διήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἰθυνόντων τὸν Δῆμον καὶ τῇ προτάσει των ἐχορηγήθη ποσὸν ἐξ 22 χιλιάδων δραχμῶν (10 χιλ. ἐκ μέρους τοῦ Δήμου καὶ 12 χιλιάδες ἐκ μέρους τῆς λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς) πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν Νικοπόλει ἐργασιῶν. Διὰ τῆς τελευταίας ἀνακοινώσεως τοῦ Δημάρχου τὸ ποσὸν διατίθεται διὰ τὴν στερέωσιν καὶ στέγασιν τῶν ψηφιδωτῶν δαπέδων, τοῦ τρόπου τῆς στερεώσεως καὶ στεγάσεως ἀφιεμένου εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

Γ΄. Ὡς πρὸς τὴν συντελουμένην τέλος στερέωσιν τῶν ψηφιδωτῶν δαπέδων τῶν μνημείων τῆς Νικοπόλεως ὑπὸ τοῦ κ. Στ. Ξενοπούλου, τὴν προταθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ, ἀναφέρω τὰ ἑξῆς: Ὁ κ. Στ. Ξενόπουλος, οὗτινος τὴν ἐργασίαν παρηκολούθησα ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, ἀφαιρεῖ τὰς ἑκατέρωθεν τῶν ρηγμάτων τοῦ δαπέδου ψηφῖδας, ἀνανεώνει τὸ κάτωθεν τῶν ψηφίδων κονίασμα διὰ μίγματος ἐκ τσιμέντου, κορασανίου, ἀσβέστου καὶ ἄλλης τινὸς κολλητικῆς οὐσίας καὶ ἐπὶ τοῦ νέου τούτου κονιάματος τοποθετεῖ τὰς ἀφαιρεθείσας ψηφῖδας, προσπαθῶν νὰ ἰσοπεδώσῃ, ὅσον δύναται, τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δαπέδου. Ὅπου αἱ ψηφῖδες ἐξέλιπον καὶ ἔχουσι σχηματισθῆ ὀπαί, συμπληροῖ ταύτας διὰ λευκῶν ψηφίδων—καὶ μόνον, ὅπου γεωμετρικαὶ διακοσμήσεις ὑπάρχουν, συμπληροῖ τὴν γραμμὴν δι' ἀναλόγων ἐγχρώμων ψηφίδων. Ἔπειτα προβαίνει εἰς τὸν ὁριστικὸν καθαρισμὸν ὁλοκλήρου τοῦ τμήματος διὰ πλύσεων, παρουσιάζεται δὲ οὕτω τὸ ψηφιδωτὸν εἰς τὴν προτέραν του λάμψιν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τοιαύτη μέθοδος ἀπαιτεῖ μακρὸν χρόνον, ὑπέδειξα νὰ διαιρέσωμεν τὰ στερεούμενα τμήματα τῶν μωσαϊκῶν δαπέδων εἰς δύο κατηγορίας: 1) εἰς τὰ ἔχοντα ἐπιγραφὰς καὶ προσωπογραφίας καὶ 2) εἰς τὰ ἔχοντα κοσμήματα. Τὰ πρῶτα νὰ στερεωθῶσι μετὰ πάσης δυνατῆς ἐπιμελείας κατὰ τὴν πρώτην μέθοδον, τῶν δὲ δευτέρων νὰ συμπληρωθῶσιν ἁπλῶς αἱ ρωγμαὶ διὰ μίγματος.

Τὸ πρόβλημα ὅμως εἶναι ἡ στέγασις τοῦ δαπέδου πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν. Πρὸ ἐτῶν ἔχουσιν ἀνυψωθῆ ἐπὶ τῶν διαχωριστικῶν τοίχων ἑκατέρωθεν τοῦ Βήματος ἀκαλαίσθητα παραπήγματα μετὰ ξηρολιθιᾶς, ἐστεγασμένα διὰ τσίγκων, ἅτινα παρεμόρφωσαν τὸ ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον τῆς ἀνευρεθείσης Βασιλικῆς καὶ ἐμποδίζουσι σήμερον τὸν μελετῶντα αὐτὴν νὰ διΐδῃ τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν αὐτῆς καὶ ἰδιαίτατα τοῦ ἱεροῦ Βήματος. Τὸ ζήτημα ἑπομένως εἶναι ἂν καλύτερον διαμορφωμένα παραπήγματα πρέπει νὰ τοποθετηθῶσιν εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ναοῦ, ἔνθα εὑρίσκονται τὰ ἀληθῶς πολυτιμότατα ψηφιδωτὰ δάπεδα. Ἡ γνώμη

μου, ἣν ὑποβάλλω, εἶναι νὰ τεθῶσι ξύλινα στεγάσματα ἐπενδεδυμένα μὲ κατραμόπανα (ρουμπερόϊτ) μετὰ καταλλήλων ἀνοιγμάτων, ἐξ ὧν νὰ δύνανται οἱ ἐπισκεπτόμενοι νὰ βλέπωσιν ἢ νὰ μελετῶσιν αὐτά. Πρέπει ὅμως πρὸ τῆς τοποθετήσεως αὐτῶν νὰ ληφθῇ ἀπαραιτήτως μέριμνα περὶ τῆς διοχετεύσεως τῶν ὀμβρίων ὑδάτων.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

6^Α. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

Κατὰ τὸ παρὸν ἔτος τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας συναπέστειλε μετ᾿ ἐμοῦ δύο ἐγκρίτους συναδέλφους μου, τοὺς κ. κ. Ἀναστ. Ὀρλάνδον, καὶ Γεώργ. Σωτηρίου. Καὶ ὁ μὲν κ. Ὀρλάνδος, κατὰ παράκλησίν μου ἀνέλαβε νὰ μελετήσῃ καὶ σχεδιάσῃ τὰ τείχη τῆς Νικοπόλεως, θὰ συντάξῃ δὲ περὶ τούτων ἔκθεσιν ἰδιαιτέραν, εἶτα δὲ θὰ δημοσιεύσῃ τὴν περὶ τούτων μελέτην του, ὁ δὲ κ. Σωτηρίου συνειργάσθη μετ᾿ ἐμοῦ κατὰ τὴν δεκαπενθήμερον ἐν Νικοπόλει ἐφετινὴν ἀνασκαφήν.

Καὶ ἡ μὲν δοθεῖσα ἡμῖν διὰ ταύτην πίστωσις ἀνήρχετο εἰς 10.000 δρ., ἡ δ᾿ ἀνασκαφὴ ἤρξατο τὴν 5 Ἰουλίου καὶ ἐτερματίσθη τὴν 19 τοῦ ἰδίου, ἀνεσκάψαμεν δὲ κατ᾿ ἀρχὰς τὴν πρὸ τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου ὁδόν, ἥτις διασχίζουσα τὴν καλουμένην «ὡραίαν Πύλην» τοῦ τείχους, κατευθύνεται εἶτα πρὸς Β., κατερχομένη πρὸς τὴν δεξαμενήν.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἐκαθαρίσθη καλῶς ἡ ὁδός, ἀπεκαλύφθησαν δὲ ἀφ᾿ ἑνὸς ὁλόκληρον τὸ πρόπυλον τῆς Βασιλικῆς, ὅπερ καὶ πρὸ ἐτῶν εἶχον ἐκσκάψει καὶ συμπεριλάβει εἰς τὴν κάτοψιν ταύτης, ἀφ᾿ ἑτέρου δὲ σειρὰ δωματίων, στηριζομένων ἐπὶ τοῦ δυτ. τοίχου τοῦ ἐξωνάρθηκος καὶ ἀνεῳγμένων πιθανῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐν εἴδει καταστημάτων.

Εἶτα ἀνεσκάψαμεν τὴν ἀπέναντι τῆς ὁδοῦ πλευράν, ἐφ᾿ ἧς καταλήγει τὸ μέγα περιστύλιον, ὅπερ πρὸ δωδεκαετίας περίπου εἶχον ἀποκαλύψει ἐν τῷ χώρῳ τὸ κοινῶς «Βασιλόσπιτο» καλουμένῳ. Τοῦτο εἶνε τετράγωνον παμμέγιστον σχηματίζον ἐν τῷ κέντρῳ μέγα περιστύλιον, πέριξ δὲ πλεῖστα δωμάτια, στοὰς καὶ αἰθούσας, πάσας ἐπεστρωμένας διὰ ψηφιδωτῶν, ἄλλων μὲν ἁπλῶς γεωμετρικῶν, ἄλλων δὲ παριστώντων παντοίας μορφάς, οἷον ἀνθρωπίνας κεφαλάς, τρίτωνας καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐντὸς δὲ κύκλου, ἐν τῇ μεσημβρ. στοᾷ τοῦ περιστυλίου, ἀναγινώσκεται ἢ μᾶλλον ἀνεγινώσκετο, διότι πάντα τὰ ψηφιδωτὰ ταῦτα ἐκ τῆς ἀκηδίας τῶν ἀρχῶν ἐξηφανίσθησαν, τὸ ἑξῆς: † ΕΠΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΚΔΙΚΟΥ, ὥστε πρόκειται περὶ ἐκκλησιαστ. ἱδρύματος. Δυνατὸν ὅμως ἀρχικῶς τοῦτο νὰ ἦτο μέγαρόν τι ρωμαϊκόν, μετασχηματισθὲν κατόπιν εἰς χριστιαν. ἵδρυμα, οἷον εἰς μητροπολιτικὸν μέγαρον ἤ τι τοιοῦτον. Καὶ ταῦτα μὲν εἶχον ἀποκαλυφθῇ πρὸ διετίας καὶ πλέον,

ἤδη δὲ κατὰ τὸ παρὸν θέρος ἀπεκαλύφθησαν τοῖχοί τινες καὶ διαμερίσματα πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς προμνημονευθείσης ὁδοῦ ἀνατολ. πλευρὰν τοῦ οἰκοδομήματος, πρὸς δὲ τὴν ΒΑ γωνίαν μικρὰ ἡ μ ι κ υ κ λ ι κ ὴ κ ό γ χ η, ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον ποτὲ ἐκεῖ κατασκευασθεῖσα. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὕτη δὲν παρουσίαζε πλέον τι τὸ ἐνδιαφέρον, παρεκάλεσα τὸν κ. Σωτηρίου νὰ ἐργασθῶμεν εἰς τὸν χῶρον κάτω, παρὰ τὴν μεγάλην ἁμαξιτὴν ὁδὸν Πρεβέζης - Ἰωαννίνων καὶ πλησίον τοῦ 99 χιλιομέτρου, ὅπου πρὸ τριετίας εἶχον ἀποκαλύψει μ έ γ α χ ρ ι σ τ ι α ν ι κ ὸ ν ἵ δ ρ υ μ α, περὶ οὗ ἔγραψα ἤδη ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἑταιρείας. Οὕτως δὲ ἀπὸ τῆς ἑπομένης ἠρχίσαμεν ἐκεῖ τὴν σκαφικὴν ἔρευναν, ἥτις παραταθεῖσα ἐπὶ ἑπτὰ περίπου ἡμέρας μὲ λίαν ἐντατικὴν ἐργασίαν ἔφερεν εἰς φῶς λίαν σπουδαῖα εὑρήματα, ἱκανοποιήσαντα τοὺς ἡμετέρους κόπους καὶ τὰς προσδοκίας. Εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ πρὸ τριετίας ἀποκαλυφθέντος κατὰ τὸ πλεῖστον π ε ρ ι σ τ υ λ ί ο υ, ὅπερ πιθανὸν νὰ ἦτο «αἴθριον» χριστιανικοῦ ναοῦ κατὰ τὸν κ. Σωτηρίου, πολλοὶ κιονίσκοι, βάσεις κιόνων, θωράκια καὶ ἄλλα πολλὰ μάρμαρα, ἐν οἷς καὶ σ τ ή λ η ἐ π ι μ ή κ η ς μ α ρ μ α ρ ί ν η (μηκ. 1,18 καὶ πλ. 030), διακεκοσμημένη διὰ ραβδωτῶν καὶ ἑλικοειδῶν ἀναγλύπτων κοσμημάτων. Ἐπιστέφεται δὲ αὕτη ἄνωθεν δι᾽ ἀ κ ά ν θ η ς, ἐξ ἧς ἐκφύεται ἐκ τοῦ μέσου ἄνθος ἐν σχήματι σ τ ρ ο β ύ λ ο υ. Συγχρόνως δ᾽ ἀνευρέθη καὶ π ε ρ ι φ ε ρ ι κ ὸ ς β ω μ ὸ ς ἀ ρ χ α ῖ ο ς φέρων ἐγκεχαραγμένον τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ Ἀσκληπιοῦ. Οὗτος μετασχηματισθεὶς ὑπὸ τῶν χριστιανῶν εἰς σ τ ό μ ι ο ν φ ρ έ α τ ο ς ἐτοποθετήθη ἐπ᾽ αὐτοῦ, ὄντως δὲ ἐπ αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐδάφους ἀπεκαλύφθη β α θ ύ τ α τ ο ν φ ρ έ α ρ πλῆρες διαυγοῦς ὕδατος· φέρει δὲ τὸ στόμιον τοῦτο βαθείας αὔλακας ἐκ τῆς συνεχοῦς χρήσεως τοῦ πρὸς ἄντλησιν σχοινίου. Ὁ βωμὸς οὗτος εἶνε τεθραυσμένος ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον κατακορύφως.

Ἐντὸς τῶν χωμάτων ἀνευρέθησαν πολλὰ τεμάχια χ ο ν δ ρ ῆ ς ὑέλου μὲ χρωματισμοὺς ποικίλους, ἐπίσης δὲ καὶ ἧ λ ο ι π ο λ λ ο ὶ σ ι δ η ρ ο ῖ, πρὸς δὲ καὶ ἔλασμα μὲ ὀπάς, λείψανα ἀρχαίου κ λ ε ί θ ρ ο υ, ἐπίσης δὲ καὶ ῥ ά β δ ο ς σ ι δ η ρ ᾶ, 0,82 μήκους μετὰ κρίκου. Αὕτη ὡς καὶ ἄλλη εὑρεθεῖσα βραδύτερον ἀνῆκον ὡς κιγκλίδες εἰς τἀποκαλυφθέντα π α ρ ά θ υ ρ α τοῦ κτιρίου τούτου. Κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας ἀνευρέθησαν τ έ σ σ α ρ α σ π ο υ δ α ι ό τ α τ α ε ὑ ρ ή μ α τ α, πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ περίπου χώρῳ, ἤτοι κατὰ μῆκος τῆς προμνημονευθείσης δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ περιστυλίου, ἥτις, ὡς καὶ ἡ πρὸ διετίας ἀποκαλυφθεῖσα μεσημβρινή, εἶναι πᾶσα κεκαλυμμένη διὰ θαυμαστοῦ ψ η φ ι δ ω τ ο ῦ, ἀποτελουμένου ἐκ συμπλεκομένων κύκλων, ἐκ φολίδων καὶ παντοίων ἄλλων γεωμετρικῶν σχημάτων· τὰ δὲ τέσσαρα ἀνευρεθέντα ἀντικείμενα εἶνε τὰ ἑξῆς:

1ον) ***Χαλκοῦς σταυρὸς*** μετ᾽ ἁλύσεως ἐξηρτημένης ἄνωθεν καὶ κάτωθεν αὐτοῦ, ὕψ. 0,16, πλ. 0,105 καὶ πάχ. 0,007. Ὁ σταυρὸς οὗτος εἶνε κατὰ τὸ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΚΛΙΜΑΞ

ἐσωτερικὸν διάτρητος (à jour), φέρει δὲ κατὰ τὰ τέσσαρα ἄκρα τῶν κεραιῶν τὰ στοιχεῖα *Φ, Ζ, Η* καὶ *C*, ἐν δὲ τῷ μέσῳ *Ω*, οὕτως ὥστε καθέτως μὲν ἀναγινώσκεται ἡ λέξις ΦΩC, ὁριζοντίως δὲ ΖΩΗ. Ὡς δὲ ἐκ τοῦ ὅλου σχήματος καὶ ἐκ τοῦ τῶν γραμμάτων οὗτος ἀνήκει ἀναμφισβητήτως εἰς τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας ἤτοι ***εἰς τὸν Ε΄ περίπου.*** Οἱ σταυροὶ οὗτοί εἰσι σπανιώτατοι, ἐν Ἑλλάδι δὲ μοναδικός, διότι τὸ Βυζ. Μουσεῖον δὲν ἔχει ὅμοιον. Ἡ διατήρησίς του εἶνε ἀρίστη, ἡ δὲ κατίωσις σμαραδόχρους. Ἐκ τῆς κάτωθεν ἀλύσεως ἐξήρτητο ***πολύμιξος λυχνία*** (πολυκανδύλου), ὡς εἴθιστο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

2ον) ***Χαλκοῦς σταυρὸς*** ἐπίσης φέρων ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἀλύσεις διὰ τὴν αὐτὴν χρῆσιν ὡς τοῦ προηγουμένου, ὕψ. 0,19 πλ. 0,122 πάχ. 0,005. Τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ τούτου εἶνε διάφορον, διότι αἱ κεραῖαι βαίνουν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ κέντρου εὐρυνόμεναι πρὸς τὰ τέσσαρα τέρματα, ὥστε αὗται ἔχουσί πως σχῆμα τριγωνοειδές. Καὶ ἡ μὲν ἄνω ἅλυσις ἔχει μῆκος 0,35, ἡ δὲ κάτωθεν 0,135.

3ον) ***Μολυβδόβουλλον*** καλῶς διατηρούμενον, διάμ. 0,028 καὶ 0,023, Ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως ἀναγινώσκεται ἡ λέξις mich / αι⟨ια, ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιθέτου ⟨[Ιλ]ΟΥCΤΡΙΟΥ.

4ον) ***Σταθμίον χαλκοῦν,*** ζυγίζον ἓξ οὐγγίας, σχήματος στρογγύλου ὡς μεγάλου νομίσματος, φέροντος πέριξ ἐγχάρακτον κύκλον ὡς πλαίσιον, ἐντὸς δὲ τούτου ἐγχάρακτα ἐπίσης: σταυρόν, κάτωθεν δὲ τὰ γράμματα Ι S. Διάμ. 0,053, πάχ. 0,015. Ἐκτὸς τούτων ἀνευρέθησαν ἐπίσης πολλὰ ***ἐπιθέματα*** ἢ ***ἐπίκρανα*** κιονοκράνων μετ' ***ἀναγλύφων σταυρῶν,*** χωρίσματα παραθύρων, κιονόκρανα κορινθιακὰ καὶ παντοῖα ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἐν οἷς καί τινα νομίσματα βυζαντινὰ τὸ πλεῖστον [1].

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ περιστυλίου ἀνεκαλύφθησαν καὶ δύο ἐπιμήκη ***παράθυρα,*** 2 μ. μήκους, ἑκατέρωθεν ***θύρας ἀψιδωτῆς,*** ἧς ἐσώθησαν μόνον τὸ κατώφλιον καὶ μέρος τῶν τοίχων.

Συγχρόνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας ἐγένετο καὶ σπουδαῖον ἐκ μέρους καὶ τῶν τριῶν ἡμῶν διάβημα πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον ὑπὲρ τῆς στερεώσεως καὶ συντηρήσεως τῶν περιφήμων καὶ θαυμαστῶν ψηφιδωτῶν τῆς τε Βασιλικῆς Δουμετίου καὶ τοῦ νῦν ἀνασκαπτομένου χριστιαν. ἱδρύματος τοῦ ἀρχιερέως ***Ἀλκύσωνος,*** οὗ εἶχεν ἀνευρεθῆ πρὸ τριετίας ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ πιστοποιοῦσα ὅτι οὗτος ἦτο ὁ ἱδρυτὴς τοῦ κτιρίου.

Πρὸς τοῦτο ἐτηλεγραφήσαμεν πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον ἵνα ἀποσταλῇ εἰς Νικόπολιν ὁ καλλιτέχνης κ. ***Στέφ. Ξενόπουλος,*** ὅστις ἠσχολήθη κατὰ τὰ

[1] Τὴν ἀνάγνωσιν, καταμέτρησιν καὶ περιγραφὴν τῶν δύο τούτων (3ου καὶ 4ου) εὑρημάτων ὀφείλω εἰς τὸν ἡμέτερον συνάδελφον κ. Κωνσταντόπουλον, ὃν θερμότατα εὐχαριστῶ.

τελευταῖα ἔτη περὶ τὴν ψηφοθετικήν, μεταβὰς ἐπὶ τούτῳ καὶ εἰς Ἰταλίαν. Ὁ κ. Ξενόπουλος ἐλθὼν μετά τινας ἡμέρας εἰς Νικόπολιν ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου ἐπελήφθη ἀμέσως τῆς στερεώσεως καὶ καθαρίσεως τῶν ψηφιδωτῶν, ἀρχίσας ἀπὸ τῆς μεγάλης **ψηφιδωτῆς ἐπιγραφῆς**, τῆς πρὸ τοῦ οὐδοῦ τοῦ «Καθολικοῦ» ἐν τῇ Βασιλικῇ Δουμετίου. Ταύτην ἐστερέωσε καὶ ἀνεκαίνισε μετὰ πολλῆς ἐπιτηδειότητος, μεθ' ὃ ἐκαλύψαμεν ταύτην διὰ ξυλίνων καλυμμάτων, ὥστε νὰ μὴ βλάπτηται οὔτε ὑπὸ τῶν βροχῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν ἐπισκεπτῶν. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶνε ὄντως σωτηρία, διότι μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ διασωθῶσιν ἐκ τελείας καταστροφῆς τὰ μοναδικὰ ταῦτα τῆς χριστιανικῆς τέχνης τῶν πρώτων αἰώνων καλλιτεχνικὰ μνημεῖα. Εὔχομαι ὁλοψύχως, ἵνα ἡ ἐργασία αὕτη συνεχισθῇ!

Ἐν τέλει ἐπισυνάπτομεν ὧδε *τοπογραφικὸν χάρτην τῆς Νικοπόλεως* ἐκτελεσθέντα τῷ 1922 ὑπὸ δύο ἐφέδρων ἀξιωματικῶν τοῦ Μηχανικοῦ τοῦ Ε' Σώματος στρατοῦ Ἠπείρου, τῶν κ. κ. Δούβλερη καὶ Γ. Βράσκου, ἀλλ' εἰς μικρότερον σχῆμα, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν τοῦτον βραδύτερον εἰς τὸ μέγεθος τοῦ πρωτοτύπου σχεδιαγράμματος.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

---

7. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Κατὰ τὸ λῆξαν θέρος ἐξηκολούθησα τὴν ἔρευναν τοῦ ἐν Κάτω Γουμενίτση Μυκηναϊκοῦ Νεκροταφείου, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνασκαφὴν ἤρχισα δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὅτε ἀνεκάλυψα αὐτό.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀνακαλυφθέντων πέρυσι δώδεκα λαξευτῶν σπηλαίων συνεχίσας τὴν ἔρευναν, ἀπεκάλυψα ἕτερα δέκα, ὧν τὰ δύο δὲν ἠρεύνησα, διότι οἱ θόλοι αὐτῶν εἶχον καταπέσει, τοῦθ' ὅπερ ἀντελήφθην, ἀφ' οὗ ἀνασκάψας ὅλην τὴν εἴσοδον αὐτῶν ἔφθασα μέχρι τῆς κεκλεισμένης εἰσέτι θυρίδος, ἣν ἀνέῳξα.

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν τάφων εὗρον ἕνα εἰς ἀρίστην κατάστασιν, ἀλλ' ἄνευ σκελετῶν, προφανῶς ἀχρησιμοποίητον. Εἰσελθὼν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο παρετήρησα ἀριστερὰ λιθόκτιστον θυρίδα, ἥν, ὑποθέσας ὡς διαμέρισμα τοῦ ἰδίου τάφου, ὡς συνήθως, ἤνοιξα. Τὸ λιθόκτιστον ὅμως ἐκεῖνο μέρος δὲν ἦτο θυρίς, ἀλλὰ μέρος τῆς μακρᾶς πλευρᾶς κιβωτιοσχήμου Μυκηναϊκοῦ τάφου, τοῦ ὁποίου πᾶσαι αἱ πλευραὶ ἦσαν διὰ πλακοειδῶν λίθων ἐκτισμέναι καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχον ἐπιτεθῆ μεγάλαι πλάκες καλύπτουσαι ὅλον τὸν τάφον. Ἐκ τῆς θυρίδος ταύτης ἐρευνήσας αὐτὸν εὗρον μίαν μόνον ὑψίπουν Μυκηναϊκὴν κύλικα.

Ὁ τάφος οὗτος ἢ εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ σπηλαίου, ὃν συναντήσαντες οἱ κατασκευασταὶ αὐτοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ τὸ καταλείπωσιν ἀχρησιμοποίητον ἢ

εἶναι ὄντως διαμέρισμα τοῦ σπηλαίου καὶ ταφὴ τοῦ πρώτου νεκροῦ ἐγένετο ἐν τῷ διαμερίσματι καὶ οὐχὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ. Ἡ πρώτη δ' ὅμως εἰκασία ἀποκλείεται, διότι ἄνωθεν τοῦ τετραπλεύρου κιβωτιοσχήμου τάφου εἶναι βράχος, κατ' ἀκολουθίαν αἱ τέσσαρες πλευραὶ αὐτοῦ ἐκτίσθησαν ἐκ τῆς ὀπῆς τοῦ σπηλαίου.

Τὰ εὑρήματα γενικῶς τῶν λοιπῶν σπηλαίων ἦσαν ὡς καὶ τῶν περυσινῶν, εἰς τὴν περὶ τῶν ὁποίων ἔκθεσιν παραπέμπω, δηλ. μικρὰ Μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα διαφόρων τύπων, λεβήτια, τυφλόστομα ἀμφορείδια, κρατηρίσκοι κ.λ.π., ἔτι δὲ χάνδραι μικραὶ ἐξ ὑαλώδους μάζης ἢ ἀχάτου καὶ μία αἰχμὴ δόρατος, μία αἰχμὴ πελέκεως καὶ μία λεπὶς ξίφους.

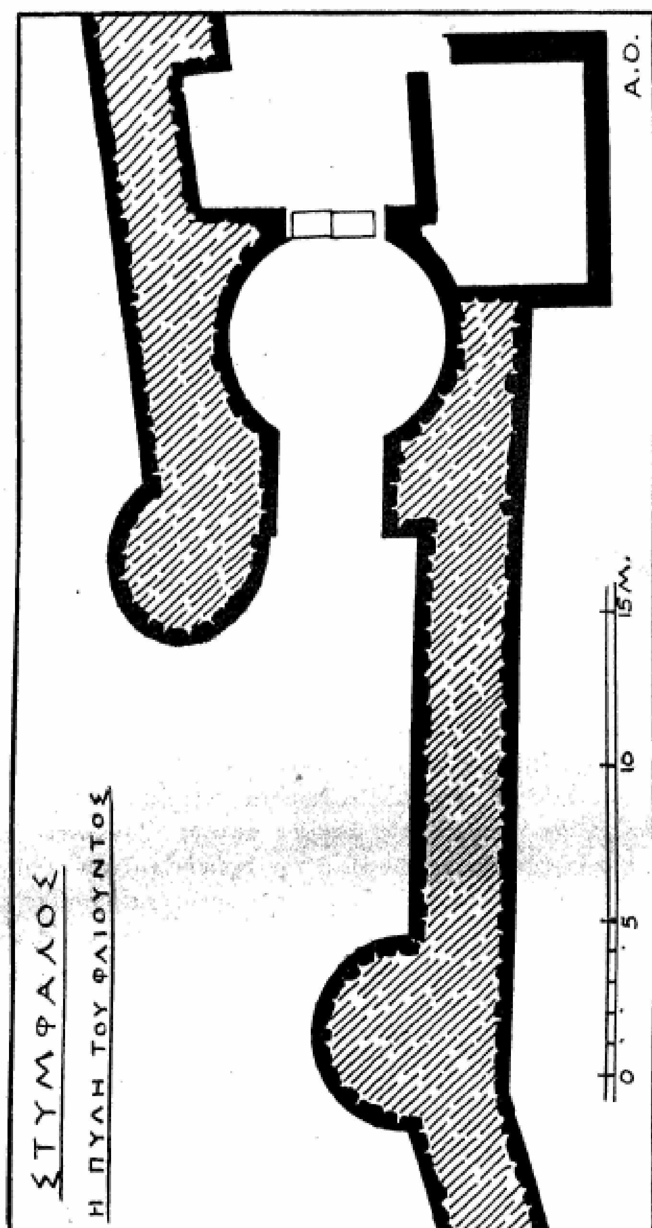
Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ

8. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΤΥΜΦΑΛΩι

Αἱ κατὰ τὸ τρίτον ἔτος (1926) ἐνεργηθεῖσαι περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ἐν Στυμφάλῳ ἀνασκαφαὶ ἐστράφησαν κυρίως περὶ τὴν ἐξερεύνησιν: 1) τοῦ περιβόλου τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ 2) τῆς κατὰ τὸ βόρειον κράσπεδον τῆς Στυμφαλίας πεδιάδος μεγάλης Φραγκικῆς ἐκκλησίας.

Ὡς καὶ ἐν προηγουμένῃ μου ἐκθέσει ἀνέφερα ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν διαδρομὴν τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου δύναταί τις νὰ παρακολουθήσῃ εἴτε ἐν θεμελίῳ εἴτε καὶ μέχρις ὕψους 2.50μ. ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, καθόσον πολλὰ αὐτῶν τμήματα διαφαίνονται ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῆς λίμνης σχηματιζομένων ἑλῶν καὶ ὑπὸ τοὺς πυκνοὺς καλαμῶνας καὶ ἀραβοσιτῶνας, ὑφ' ὧν καλύπτεται ὅλη σχεδὸν ἡ περιοχὴ τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἰδιαζόντως εὐκρινὴς παρουσιάζεται ἡ συνέχεια τῶν τειχῶν κατὰ τὴν δυτικὴν καὶ τὴν νότιον κλιτὺν τῆς ἀκροπόλεως, ταύτην δὲ μόνην εἶχον παρατηρήσει οἱ ἀρχαιότεροι ἐρευνηταί[1]. Λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς ἐφετεινῆς ξηρασίας, ἐπιτρεψάσης τὴν σκαφικὴν ἔρευναν καὶ ἐν τῇ πεδιάδι πρὸ τῆς μεγάλης κατατομῆς, κατέστη ἐφικτὴ ἡ παρακολούθησις καὶ καταμέτρησις τῶν τειχῶν, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῆς μεγάλης κατατομῆς, ἧς τὸ δυτικὸν τέρμα ἐγγίζει σχεδὸν τὸ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως πρὸς τὴν πεδιάδα κατερχόμενον σκέλος τοῦ τείχους. (Ὅρα τοπογρ. διάγραμμα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1925 πίν. 1). Πύργον κυκλοτερῆ τοῦ εἰρημένου σκέλους σῳζόμενον παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς κατατομῆς εἶχον ἐκλάβει, πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, ὡς ἴδιον κυκλικὸν κτίσμα. Ὀλίγῳ νοτιώτερον τοῦ πύργου τούτου ἐβεβαιώθη πέρυσιν ἡ ὕπαρξις πύλης, δι' ἧς οἱ Στυμφάλιοι ἐπεκοινώνουν πρὸς τοὺς Ὀρχομενίους καὶ τοὺς Φενεάτας. Δι' ἄλλης δὲ πάλιν πύλης ἀποκαλυφθείσης ἐφέτος πολὺ ἀνατολικώτερον, ἐτελεῖτο ἡ μετὰ τοῦ Φλιοῦντος

[1] Curtius Peloponnesos Gotha 1851 I, πίν. IV.

Εἰκ. 1. Ἡ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου τῆς Στυμφάλου «πύλη τοῦ Φλιοῦντος».

ἐπικοινωνία. Ἡ δευτέρα δ' αὕτη πύλη εἶναι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πρώτην, στρατηγικώτατα ὠχυρωμένη διὰ δύο στρογγύλων πύργων, ἑνὸς προκεχωρημένου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐβάλλετο ἡ ἀκάλυπτος πλευρὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου, καὶ

ἑτέρου τοποθετημένου ἔναντι τοῦ πρώτου καὶ ἀμέσως πρὸ τῆς κυκλικῆς αὐλῆς, μεθ' ἣν ἠκολούθει ἡ κλειομένη θύρα *(εἰκ. 1)*. Ἡ διάταξις τῆς στυμφαλίας πύλης ὡς πρὸς μὲν τὴν θέσιν καὶ τὴν μορφὴν τῶν πύργων ὁμοιάζει πρὸς τὴν πύλην τῶν τειχῶν τῆς Μαντινείας[1], ὡς πρὸς δὲ τὸ κυκλοτερὲς τῆς αὐλῆς σχῆμα πρὸς τὴν ἀρκαδικὴν πύλην τῶν τειχῶν τῆς Μεσσήνης[2], μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι αἱ διαστάσεις τῆς ἀρκαδικῆς πύλης εἶναι πολὺ μεγαλύτεραι τῶν τῆς στυμφαλίας.

Κατ' ἀποστάσεις σχεδὸν κανονικὰς (35 - 40 μ.) ἔφερον τὰ τείχη ἐξωτερικῶς ἡμικυκλικοὺς πύργους διαμέτρου 6.00 μ. ἐκτισμένους διὰ πολυγώνων

Εἰκ. 2. Κυκλικὸς πύργος τῶν τειχῶν τῆς Στυμφάλου μετὰ κλίμακος ἀνόδου.

λίθων. Ἡ εἰς τοὺς πύργους τούτους ἄνοδος ἐτελεῖτο διὰ κλιμάκων, ὧν μίαν ἀποκαλυφθεῖσαν παρέχει ἡ *εἰκ. 2*.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν τὰ τείχη τῆς Στυμφάλου ἀκολουθοῦσι τὸν γενικὸν κανόνα κατασκευῆς τῶν ἀρχαίων φρουρίων. Ἀποτελοῦνται δηλονότι ἐξ ἑνὸς χωματίνου πυρῆνος πάχους 1.50 ἐπενδεδυμένου ἑκατέρωθεν διὰ τοίχων οὕτως, ὥστε τὸ σύνολον ν' ἀποτελῇ ὀγκῶδες τείχισμα πάχους ποικίλλοντος ἀπὸ 2.80 μέχρι 3.20 μ.

Παρὰ τὴν πύλην τοῦ Φλιοῦντος, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἀπεκαλύφθη ἐφέτος ῥωμαϊκῶν χρόνων οἴκημα, οὗτινος μέγα (8.00×15.40 μ.) διαμέρισμα εἶχε τὸ

[1] Fougères: Mantinée et l'Arcadie orientale 1898 σελ. 155 εἰκ. 29.

[2] Perrot-Chipiez. H. A. τόμ. VI πίν. XII. Expédition Scientif. de Morée τόμ. II πίν. 53. Marquand: Greek architecture εἰκ. 341.

δάπεδον ἐστρωμένον διὰ σκληροτάτου ἐρυθροῦ κονιάματος. Ἔτι δὲ περαιτέρω πρὸς Βορρᾶν ἀπεκαλύφθη στωϊκὸν οἰκοδόμημα μετὰ δύο ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτοῦ κατὰ χώραν σῳζομένων ἰωνικῶν βάσεων κιόνων διαμέτρου 0.41.

Ἑτέρα σκαφὴ ἐγένετο ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἤτοι ὑπεράνω περίπου τῆς ἀγορᾶς καὶ παρὰ τὸν προπέρυσιν ἀνασκαφέντα ναὸν (ΠΑΕ 1924). Τοῦ τεμένους τούτου, ὅπερ ὑπετίθετο μέχρι τοῦδε τῆς Ἥρας (ΠΑΕ 1925 σ. 53), εἶχε μείνει τὸ 1924 ἄσκαφον μικρὸν τμῆμα παρὰ τὸ «οἴκημα τῶν ἱερέων». Ἐν τῷ τμήματι λοιπὸν τούτῳ εὑρέθη πεπτωκὼς ὅρος λίθινος, ἀποκεκρουμένος κατὰ τὸ ἓν ἄκρον, διαστάσεων 0.21×0.29×0.56. Ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ὁ λίθος φέρει δι' ὡραίων γραμμάτων τῆς Δ´ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος τὴν ἐπιγραφὴν

ΠΟΛΙΑΔΟΣ

(ὕψ. γραμμάτων 0,035 μ.). Τὸν λίθον τοῦτον, ὅστις διδάσκει ἡμᾶς τὸ πραγματικὸν ὄνομα τῆς ἐν τῷ ναῷ λατρευομένης θεότητος, μετεκόμισα χάριν ἀσφαλείας, εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον Κιόνια, ἔνθα νῦν φυλάσσεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Δημ. Ἀθ. Ξερνοῦ.

Ἕτερον δ' ἐπιγραφικὸν εὕρημα τῆς ἐφετεινῆς περιόδου ἐγένετο ὀλίγα μέτρα ἀνατολικῶς τῆς Φραγκικῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Δημ. Ξερνοῦ. Ἦτο δὲ τοῦτο βάθρον ἀνδριάντος παρακεχωσμένον εἰς τὴν γειτονικὴν αὔλακα ἐκ λίθου σκληροῦ ὑποκυάνου διαστάσεων 1.23×0.50×0.57. Ἡ παρὰ τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν τῆς προσθίας ὄψεως τοῦ λίθου κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ λέγει:

Ο ΔΑΜΟ[Σ
ΣΤΥΝΦΑΛΙ[ΩΝ
ΕΡΓΙΠΠΟΝ
ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ

ὕψ. γραμμάτων 0.025. Τὸ μετὰ τεθλασμένης ἐσωτερικῆς γραμμῆς ἄλφα, οὗτινος ἐγένετο χρῆσις ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, καθιστᾷ φανερὸν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε μεταγενεστέρα τῶν ἀρχῶν τῆς Γ´ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

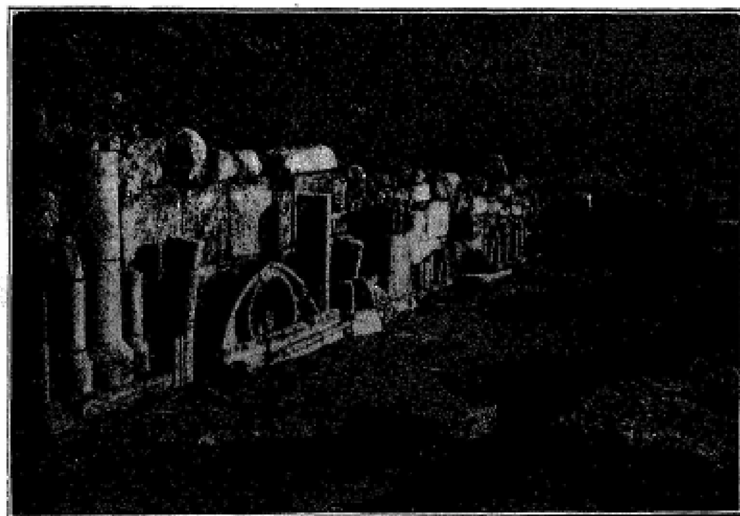
Μνημονεύομεν ἐν τέλει καὶ μικροῦ μαρμαρίνης πλακὸς ἀποκόμματος ἐνεπιγράφου, ἀναφερομένου εἰς ρωμαῖόν τινα αὐτοκράτορα, φυλασσομένου δὲ νῦν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βλ. Παπαναγῆ (ὕψ. 0.13, πάχ. 0.02 γράμματα μετ' ἀκρεμόνων ὕψ. 0.04)

ΡΑΤΟ αὐτοκ]ράτο[ρα
Α . . . . α . . .

Τῆς δὲ φραγκικῆς ἐκκλησίας ἀνεσκάφη, ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸ περυσινόν, ἕτερον τμῆμα τοῦ βορείου κλίτους, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνευρέθησαν πολλὰ τεμάχια γοτθικῶν κιονοκράνων, παραθύρων, τόξων, σταυροθολίων

κλπ. δι᾽ ὧν ἀπηρτίσθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ πρόχειρον ὕπαιθρον ἀρχιτεκτονικὸν μουσεῖον περιλαμβάνον τὴν πλουσιωτέραν ἐν Ἑλλάδι συλλογὴν γοτθικῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν (εἰκ. 3).

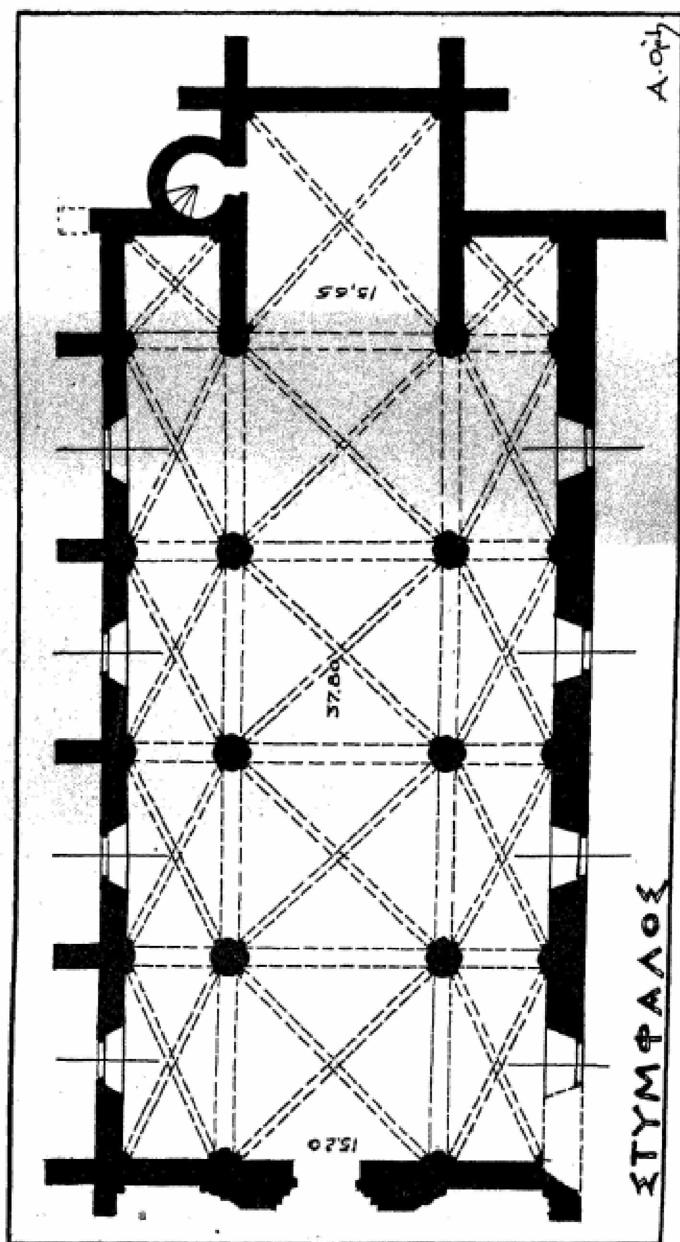
Τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ ἐξακριβωθὲν ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερείαις παρέχει ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν 4. Ὁ ναὸς ἦτο μέγα ὀρθογώνιον κτίσμα, ἐξωτερικῶν διαστάσεων (17.70×35.10), καταλῆγον πρὸς ἀνατολὰς εἰς ἐξέχον (4,30 μ.) τετράγωνον ἱερὸν βῆμα, φέρον πρὸς βορρᾶν προσκεκολλημένον στρογγύλον πύργον, προφανῶς τοῦ κωδωνοστασίου. Ἐντὸς τοῦ πύργου τούτου διετηρήθησαν αἱ τρεῖς πρῶται βαθμίδες λιθίνης ἑλικοειδοῦς κλίμα-

Εἰκ. 3. Τὸ ἐν τῇ φραγκικῇ ἐκκλησίᾳ ὕπαιθρον μουσεῖον.

κος. Ὁ βόρειος ἐξωτερικὸς τοῖχος τοῦ ναοῦ ἔχει πάχος 1.00 μ. ἐνισχύεται δὲ δι᾽ ἐξωτερικῶν ἀντηρίδων ἐξοχῆς 1.60 διηκουσῶν μέχρις ὕψους 6 μ. Ὁ νότιος τοῖχος τοὐναντίον στερεῖται ἀντηρίδων, κατεσκευάσθη δὲ τούτου ἕνεκα πολὺ παχύτερος τοῦ βορείου (1,40 μ.) Ἀντηρίδας κατ᾽ ὀρθὴν γωνίαν τεταγμένας φέρουσι καὶ αἱ γωνίαι τοῦ ἱεροῦ βήματος. Οἱ τοῖχοι τοῦ ναοῦ ἐκτισμένοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δι᾽ ἀρχαίων καλῶς εἰργασμένων λιθοπλίνθων[1]

[1] Πλὴν τῶν λιθοπλίνθων (Quader) ἔχουσιν ἐντοιχισθῆ καὶ τεμάχια σφονδύλων δωρικῶν κιόνων, ἐπικρανίτιδες δωρικαί, βαθμίδες κρηπῖδος μεθ᾽ ὑποτομῶν, μαρμάρινοι στρωτῆρες κέραμοι κλπ. προερχόμενα ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VIII, 27,7) μνημονευομένου ναοῦ τῆς Στυμφαλίας Ἀρτέμιδος, οὗτινος τὴν ἐνταῦθα τοποθέτησιν ἐπεκύρωσεν ἡ ὑπὸ Martha ἐν BCH, 1883, 486 δημοσιευθεῖσα ἐνεπίγραφος στήλη (IG V, 2, 1913).

Εἰκ. 4. Κάτοψις τῆς ἐν Στυμφάλῳ φραγκικῆς ἐκκλησίας.

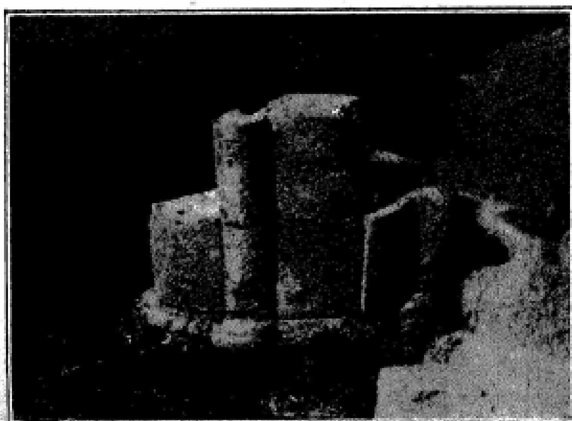
τοποθετημένων ἐξωτερικῶς, ἔχουσιν ὡς πυρῆνα χυτὴν τοιχοποιΐαν, ὡς οἱ ρωμαϊκοί, διατηροῦνται δέ μέχρι σήμερον εἰς ὕψος φθάνον ἐνιαχοῦ τὰ 7 μέτρα. (εἰκ. 5).

Ἐσωτερικῶς ὁ ναὸς διῃρεῖτο διὰ δύο στοίχων ἐκ τριῶν πολυμερῶν πεσσῶν εἰς τρία κλίτη, ὧν τὸ μέσον ἔχει ἀκριβῶς τὸ διπλάσιον πλάτος τῶν

Εἰκ. 5. ΝΔ γωνία τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας τῆς Στυμφάλου.

πλαγίων. Ἀντιστοίχως πρὸς τοὺς ἐλευθέρους πεσσοὺς ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν τοίχων πολυμερεῖς παραστάδες, ὧν σῴζονται τμήματα τῶν σφονδύλων καὶ τὰ ὡραῖα διὰ φυλλωμάτων καὶ σταυρῶν κεκοσμημένα κιονόκρανα. Ἐπὶ τῶν κιονοκράνων δὲ τούτων καὶ τῶν ἀντιστοίχων τῶν πεσσῶν ἔβαινον τὰ καλύπτοντα τὸν ναὸν ὀξυκόρυφα σταυροθόλια, ὧν εὑρέθησαν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν πλεῖστα τεμάχια τῶν βεργίων (nervures) ὡς καί τινες τῶν κατὰ τὴν συνάντησιν τούτων ἐν τῇ κορυφῇ ῥοδακοειδῶν κλειδῶν. Καὶ τὰ μὲν τοῦ μέσου

Εἰκ. 6. Ἀναστηλωθὲν τμῆμα πολυμεροῦς πεσσοῦ τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας.

Εἰκ. 7. Ὁ πυργωτὸς πυλὼν τῆς ἐν Στυμφάλῳ φραγκικῆς μονῆς.

κλίτους, ὅπερ ἦτο καὶ ὑψηλότερον τῶν ἄκρων, σταυροθόλια ἐκάλυπτον χώρους τετραγώνους ἐν κατόψει, τὰ δὲ τῶν πλαγίων ἐπιμήκεις ὀρθογωνίους, ὡς συμβαίνει εἰς πολλοὺς γοτθικοὺς ναοὺς τῆς Δύσεως. Διὰ τετραγώνων δὲ σταυροθολίων ἐκαλύπτετο καὶ τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ οἱ δύο ἑκατέρωθεν αὐτοῦ χῶροι οἱ ἐπέχοντες τόπον προθέσεως καὶ διακονικοῦ. Φωτογραφίαν ἀναστηλωθέντος κατὰ χώραν τμήματος πολυμεροῦς πεσσοῦ παρέχει ἡ ***εἰκὼν 6.***

Ὁ ναὸς εἶχεν ἓν μόνον πλουσίως διαμεμορφωμένον θύρωμα εἰσόδου, κατὰ τὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς. Τὸ θύρωμα δὲ τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων ὀξυκορύφων τόξων βαινόντων ἐπὶ κιονίσκων, ὧν εὑρέθησαν κατὰ χώραν αἱ βάσεις. Παράθυρα δ' ὑπῆρχον κάτω μὲν μόνον ἐπὶ τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ, ἄνω δὲ ὑπεράνω τῆς πεσσοστοιχίας, ἴσως δὲ καὶ ἄνωθεν τοῦ θυρώματος. Ἀναμφιβόλως δὲ καὶ τὸ ἱερὸν θὰ ἐφωτίζετο δι' ἑνὸς μεγάλου πρὸς ἀνατολὰς παραθύρου, ὅπερ δὲν ἐσημειώθη ἐν τῇ παρατιθεμένῃ κατόψει ***(εἰκ. 4)***, ἐπειδὴ τοῦ ἱεροῦ οἱ τοῖχοι εἰς μικρὸν μόνον ὕψος διετηρήθησαν.

Τὰ παράθυρα ἐφράσσοντο διὰ μαρμαρίνων φραγμάτων σχηματιζομένων δι' ὀξυκορύφων τοξυλλίων ἢ τριφύλλων ***(εἰκ. 3).***

Ὁ περιγραφεὶς ναὸς ἀπετέλει τὸ καθολικὸν μονῆς, ἧς διακρίνονται τὰ θεμέλια κελλίων, καὶ ὁ καλῶς διατηρηθεὶς πυλὼν τῆς εἰσόδου ***(εἰκ. 7).*** Ὁ πυλὼν δ' οὗτος ἔχει σχῆμα τετράγωνον (7.30×7.60) καλυπτόμενον διὰ καμάρας, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ὑψοῦτο ὀχυρὸς πύργος.

Ἂν κρίνῃ τις ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν κιονοκράνων διακοσμητικῶν θεμάτων καὶ ἐκ τῆς μορφῆς τῶν πολυμερῶν πεσσῶν δύναται νὰ χρονολογήσῃ τὸν ναὸν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ΙΓ´ ἑκατονταετηρίδος.

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

---

9. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφαὶ περιεστράφησαν περὶ τὸν χῶρον τὸν πρὸς βορρᾶν τοῦ Σταδίου, ἔνθα ἡ παρὰ τὸ βόρειον ἀνάλημμα τοῦ Σταδίου δίοδος, ἣν διερχόμενός τις καὶ στρέφων δεξιὰ εἰσέρχεται διὰ τῆς καμαρωτῆς εἰσόδου εἰς τὸν στίβον τοῦ Σταδίου. Ὑπὲρ τὴν δίοδον (δρόμον) ταύτην ἐκτείνεται εὐρεῖα πλατεῖα· εἰς τὸ βάθος δὲ ταύτης ἀπεκαλύφθη νῦν καὶ ὁλοσχερῶς ἐξηρευνήθη ***διπλῆ Στοὰ*** μήκους 27 περίπου μέτρων καὶ πλάτους 9 μ. Ἐν τῇ προσόψει εἶχεν αὕτη 11 δωρικοὺς πιθανῶς κίονας, ἕνεκα δὲ τοῦ μεγάλου πλάτους αὐτῆς εἶχε καὶ ἐσωτερικῶς, πρὸς ὑποβάστασιν τῆς στέγης, στίχον κιόνων Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ὧν σῴζονται αἱ βάσεις. Χαρακτηριστικὸν τῶν κιόνων τούτων εἶνε ὅτι ἡ σπεῖρα ὁμοιάζει τῇ ἰδιορρύθμῳ

σπείρᾳ τῶν Ἀθηναϊκῶν Προπυλαίων, ὡς πρὸς τὴν καθόλου δὲ διάταξιν ὁμοιάζει ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Στοὰ τῇ κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου τοῦ Ἱεροῦ Στοᾷ, ἐφ' ἧς ἔχουσι κτισθῇ αἱ θέρμαι. Πλατεῖα καὶ Στοὰ ἀπετέλουν, ὡς φαίνεται, ***παλαίστραν*** συνδεομένην μετὰ τοῦ Σταδίου καὶ χρησιμεύουσαν, ὅπως ἐν αὐτῇ τελοῦνται οἱ λοποὶ (πλὴν τοῦ δρόμου) ἀγῶνες.

Ἐγένετο δὲ καὶ σκαφὴ πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς κληθείσης Στοᾶς ἢ κιγκλιδωτοῦ ἴσως δρόμου, ὅστις ἦγεν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ μεταξὺ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Στοᾶς Κότυος εἰς τὰς θέρμας. Ἐκ τῆς γενομένης σκαφῆς ἐξήχθη ὅτι διὰ τεσσάρων ἢ πέντε βαθμίδων (δύο σῴζονται) ἀνήρχετό τις εἰς τεχνητὸν ὁριζόντιον δάπεδον, βαίνων δὲ ἐπὶ μακρὸν ἔστρεφε πρὸς βορρᾶν καὶ διὰ κλίμακος ἐκ τεσσάρων ἢ πέντε ὡσαύτως βαθμίδων ἀνήρχετο εἰς ἄλλο τεχνητὸν ὁριζόντιον ἔδαφος, δι' οὗ ἔβαινε κατ' εὐθεῖαν ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς Κρήνης, ἀφ' οὗ κατήρχετο διὰ σῳζομένων τεσσάρων βαθμίδων εἰς κατώτερον τεχνητὸν ὁριζόντιον δάπεδον, ἐφ' οὗ προχωρῶν κατὰ μῆκος τῆς προσόψεως τῶν θερμῶν εἰσήρχετο εἰς αὐτάς.

Εὑρήματα ἔσχομεν ἐφέτος καὶ ἄλλην στήλην (τεμάχιον) θεαροδόκων. Ἐν αὐτῇ ἀναγράφονται θεαροδόκοι τοῦ Ἱεροῦ ἐν Μεγάροις, ἐν Ἀθήναις, ἐν Θήβαις, ἐν Θεσπαῖς κλπ. Ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν σὺν τῇ ἄλλῃ τῇ πέρυσιν εὑρεθείσῃ ἐπὶ τῆς Κρήνης, τῇ ὑπὸ γραφικὴν καὶ ἱστορικὴν ἔποψιν σημαντικωτάτῃ, συμπεριλαμβάνω ἐν τῷ παρασκευαζομένῳ διὰ τὴν Ἐφημερίδα ἄρθρῳ περὶ τῶν τριῶν θερμῶν.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

---

10. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΟΛΩΤΟΥ ΤΑΦΟΥ ΟΣΜΑΝΑΓΑ ΠΥΛΟΥ

Πρὸς νότον τοῦ χωρίου Ὀσμάναγα τῆς Πύλου, 10′ περίπου μακρὰν τούτου καὶ περὶ τὴν 1 ½ ὥραν μακρὰν τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως, παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ λοφίσκου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ χωρίον, ἐπὶ τοῦ ὁρίου τῶν σταφιδαμπέλων τοῦ Νικ. Ἀδαμοπούλου καὶ Χαρ. Χριστοφιλοπούλου ἀνεκαλύφθη τυχαίως ὑπόγειος θολωτὸς μυκηναϊκὸς τάφος. Ἡ θέσις ἐσημειοῦτο δι' ἐλαφρᾶς ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους, ἥτις ἦτο ὑπόλειμμα τοῦ τεχνητοῦ τύμβου, ὅστις καὶ ἐπὶ τῶν ὑπογείων θολωτῶν τάφων ἐξεῖχε πάντοτε καλύπτων τὴν κορυφὴν αὐτῶν. Τὸν τάφον ἀνεκάλυψαν οἱ προμνημονευθέντες χωρικοί, οἵτινες καὶ ἐπεχείρησαν ματαίως νὰ ἀνασκάψωσιν αὐτόν, εἰσχωρήσαντες ὅμως εἰς ἱκανὸν βάθος ἐντὸς αὐτοῦ. Τῇ ὑποδείξει τούτων ἔγινε κατόπιν δαπάνῃ τῆς ἑταιρείας ἡ ἀνασκαφή του. Δυστυχῶς παρὰ τὰς ἀρχικὰς ἐλπίδας τῶν ἀνασκαφέων Κ. Κουρουνιώτη καὶ ἐπιμελητοῦ Φ. Σταυροπούλου ὁ τάφος

ἦτο συλημένος καὶ ἐλάχιστα καὶ ἀσήμαντα ἦσαν τὰ ὑπολείμματα τῶν κτερισμάτων του. Εἶναι κτισμένος, ὅπως οἱ περισσότεροι τῶν θολωτῶν τάφων διὰ μικρῶν ὅλως ἀκατεργάτων πλακωδῶν λίθων· δρόμον δὲν εἶχε κτιστὸν τοὐλάχιστον, ὥστε νὰ διακρίνεται μέχρι σήμερον. Ἡ διάμετρος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 6 μ. περίπου δ' ὅμοιον ἦτο τὸ ὕψος. Ἡ εἴσοδος πρὸς ΒΑανατολικὰ ἔχει μῆκος 1.50 περίπου, πλάτος 1.95 καὶ ὕψος 2.75 καὶ καλύπτεται διὰ τριῶν ἀνωφλίων μεγάλων διαστάσεων, ἀκατεργάστων ὅμως καὶ τούτων· εὑρέθη δὲ ἡ εἴσοδος ἀποφραγμένη στερεώτατα καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ ἄνοιγμα διὰ συνῳκοδομημένων μικρῶν λίθων.

Τὸ ἔδαφος τῶν ταφῶν εὑρεθὲν σχεδὸν ἀνέπαφον ἐσημειοῦτο διὰ λεπτοῦ στρώματος ἐξ ὑπολειμμάτων πυρᾶς καλύπτοντος ὅλην σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν, παραδόξως δὲ εὑρίσκετο 1 περίπου μέτρον ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου τοῦ τάφου. Δυστυχῶς τὰ κυριώτερα κτερίσματα ἔλειπον καὶ ἐκ τῶν σκελετῶν ἐλάχιστα μόνον σποραδικὰ τεμάχια ὀστῶν ὑπελείποντο.

Ἐκ τῶν τεμαχίων ἀγγείων, ἅτινα εὑρέθησαν κάπως ἀφθονώτερα, κατωρθώθη νὰ συγκολληθῶσιν ἐν τῷ Μουσείῳ δύο μεγάλοι ἀμφορεῖς ὀλίγον ἀσυνήθων σχημάτων μὲ γραμμικὰς διακοσμήσεις, μία πρόχους μεγάλη γνωστοῦ Παλαιομυκηναϊκοῦ σχήματος, καὶ μία κύλιξ, ἐπίσης ὀλίγου παραδόξου μορφῆς ὡς πρὸς τὴν λαβὴν τοὐλάχιστον. Ὁ πηλὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς ἐνθυμίζουσιν τὰ μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα τοῦ Θέρμου. Ὅτι ὁ τάφος περιεῖχε πρὸ τῆς συλήσεώς του καὶ πολυτιμότερα κτερίσματα δεικνύουσιν ὀλίγα μικρὰ τεμάχια ἀργυρῶν σκευῶν, καὶ τεμάχια μεγάλης γραπτῆς πυξίδος ἐξ αἰγυπτιακῆς πορσελάνης.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

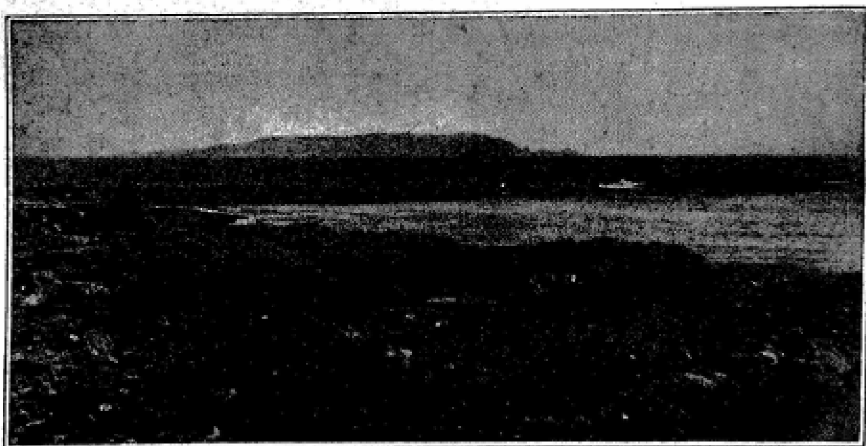
11. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΡΟΥ ΧΑΝΙ ΚΡΗΤΗΣ

Ἡ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος εἰς Νίρου Χάνι γενομένη ἀνασκαφὴ σκοπὸν εἶχε κυρίως τὴν ἀποκάλυψιν μερικῶν παρὰ τὴν θάλασσαν οἰκοδομημάτων, ὧν λείψανα σποραδικῶς ἐφαίνοντο ἐν τῇ ἄμμῳ, μέρος δὲ τούτων εἶχεν ἀνασκάψει τῷ 1918 ὁ κ. Σ. Ξανθουδίδης (Ἴδ. Ἀρχ. Δελτ. 1918, παραρτ. σελ. 19). Ἡ τοποθεσία καλεῖται ἀκριβέστερον Ἅγιοι Θεόδωροι, ἀπέχει δὲ περὶ τὰ 500 μ. πρὸς Δ. τοῦ μέρους ἔνθα τὸ γνωστὸν Μινωϊκὸν Μέγαρον ἀνεσκάφη ὑπὸ τοῦ κ. Ξανθουδίδου.

Ἡ κυριωτέρα δυσκολία τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἦτο ὅτι εἴχομεν νὰ ἀπομακρύνωμεν τὴν ἐξ ἄμμου ἐπίχωσιν, ἥτις μετακινουμένη διαρκῶς ὑπὸ τῶν ἀνέμων κατέχωνε πολλάκις διαρκούσης τῆς νυκτὸς ὅ,τι τὴν ἡμέραν εἴχομεν ἀνασκάψει. Διὰ τοῦτο ἤρχισεν ἡ ἀνασκαφὴ δι' ὅσον ἔνεστι πλειόνων ἐργα-

τῶν, οἵτινες ἠλαττώθησαν τὸν ἀριθμὸν βραδύτερον, ὅτε ἡ ἄμμος ἀπεμακρύνθη ἀρκούντως (εἰκ. 1 - 2).

Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀνασκαφῆς ὑπῆρξεν ἀπροσδόκητος εἰς οἰκοδομήματα, κινητῶν ὅμως εὑρημάτων παντελὴς σχεδὸν ἐσημειώθη ἀπουσία. Ἡ ἀνασκαφὴ ἀπέδειξεν ὅτι εὑρισκόμεθα πρὸ ὁμάδος παραθαλασσίων οἰκοδομημάτων, τὰ ὁποῖα προχωροῦσι πρὸς Ν. κυρίως τοῦ μέρους, τὸ ὁποῖον ἀρχικῶς εἶχεν ἀνασκάψει ὁ κ. Ξανθουδίδης. Συνεχόμενον μετὰ τοῦ διαμερίσματος τοῦ τότε ἀποκαλυφθέντος εὑρέθη εἶδος ὑποστέγου μετὰ πλακοστρώσεως ἐκ μεγάλων πώρων λίθων, ἐν ᾧ εὑρέθησαν πολλά, ἀλλ' ἀσήμαντα Υ. Μ. ἀγγεῖα, ἰδίως ἄωτα κύπελλα καὶ σφαιροειδῆ διάτρητα πήλινα ἀντικείμενα (βάρη δικτύων

Εἰκ. 1. Ἄποψις τοῦ ὁρμίσκου τῶν ἁγίων Θεοδώρων μετὰ τοῦ προφυλάσσοντος τοῦτον ἀκρωτηρίου. Εἰς τὸ βάθος ἡ νῆσος Δία.

κατὰ τὸν κ. Ξανθουδίδην ἔ. ἀ.). Ἀνατολικῶς τοῦ ὑποστέγου τούτου εὑρέθησαν τὰ λείψανα ἑτέρων δωματίων λίαν κατεστραμμένα, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἀνεκαλύφθη τὸ φρέαρ τοῦ συνοικισμοῦ, μετὰ στρογγύλου εὑρέος ἐκ τιτανολίθων στομίου καὶ τετραγώνου πέριξ λιθοστρώσεως κατὰ τὸ ἥμισυ σῳζομένης. Σημειώσεως ἄξιον εἶναι, ὅτι καίπερ δεκάδα μόνον μέτρων ἀπέχον τῆς θαλάσσης τὸ φρέαρ, εὑρέθη ἀναδίδον γλυκὺ ὕδωρ, ὅπερ προὐτίμων πρὸς πόσιν οἱ ἐργάται ἀπὸ τὰ ὕδατα τῶν πανδοχείων, κειμένων ἐν τούτοις πολὺ μακρότερον τῆς θαλάσσης. (Ἴδ. εἰκ. 3).

Ἀνατολικώτερον τῶν κτισμάτων τούτων ἀπεκαλύφθη μέγιστος περικεκλεισμένος χῶρος, ὀρθογωνίου πιθανῶς σχήματος. Τρεῖς τοῖχοι πάχους 1 μ. συγκείμενοι ἐκ μεγάλων τιτανολίθων, λατομηθέντων ἐκ τοῦ παρὰ τὴν ἀνασκαφὴν Κακοῦ Ὄρους σχηματίζουσι τὰς τρεῖς πλευρὰς τετραγώνου ἔχοντος

πλευρὰν 35 μ. περίπου, ὁ δὲ τέταρτος τοῖχος δὲν εὑρέθη, διότι ὑπερβαίνων τὰ ὅρια τῆς ἀμμώδους παραλίας ἐξαφανίζεται ἐντὸς παρακειμένου ἀγροῦ, ἐν ᾧ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ σκάψωμεν. Τοῦ τετραγώνου ἡ Ἀνατ. γωνία εὑρίσκεται σήμερον ἐντὸς τῆς θαλάσσης εἰς βάθος 0,50 περίπου, ἕνεκα τῆς καθιζήσεως, ἣν τὸ ἔδαφος ἔχει ὑποστῆ (εἰκ. 3).

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ περιβόλου τούτου ἤνοιξα μεγάλην τάφρον ἐλαθεῖσαν εἰς βάθος μέχρι 4 μ. ἀλλ' οὐδὲν ἀπεκαλύφθη. Κατὰ μῆκος ὅμως τοῦ Δυτ. τοίχου εὑρέθησαν ἀρκετὰ διαμερίσματα, μετὰ τῶν τοίχων ἐπιμελῶς ἐκτισμέ-

Εἰκ. 2. Γενικὴ ἄποψις τῆς ἀνασκαφῆς.

νων, ἀλλὰ σῳζομένων εἰς ἐλάχιστον ὕψος 0,20 - 0,30, τὰ δὲ δάπεδα σῴζουσι λείψανα πλακοστρώσεως διὰ σχιστολίθου. Ἐν αὐτοῖς εὑρέθησαν τεμάχια πίθων καὶ ἄλλων ἀγγείων, ἓν δὲ πίθου χεῖλος φέρει καὶ ἐφθαρμένην Μινωϊκὴν ἐπιγραφήν.

Βορειότερον τοῦ μνημονευθέντος τετραγώνου ἐφαίνοντο ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὁσάκις τὰ κύματα ἀπέσυρον τὴν ἄμμον, αἱ βάσεις δύο κιόνων, ἡμέραν δέ τινα κατόπιν μεγάλης τρικυμίας ἐφάνησαν καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος παρὰ τὸν αἰγιαλὸν θεμέλιά τινα, ἅτινα παρακολουθήσας εὗρον ὅτι ἀπετέλουν τοῖχον ἐπιμελοῦς ἐργασίας ἐκ μεγάλων λαξευτῶν πώρων, μήκους 6 μ. περίπου, διότι τοὺς ἄλλους λίθους εἶχον ἀφαιρέσει κατὰ καιροὺς οἱ χωρικοί. Ὑπολογίσας

Εἰκ. 8. Τοπογραφικὸν σχέδιον τοῦ Μινωϊκοῦ λιμένος Ἁγίων Θεοδώρων μετὰ τῶν ἀποκαλυφθέντων οἰκοδομημάτων.

(τὸ σχέδιον ὀφείλεται εἰς τὴν εὐγενῆ προθυμίαν τοῦ Νομομηχανικοῦ ἐν Ἡρακλείῳ κ. Ι. Χρυσικοπούλου).

τὴν ἀπόστασιν καὶ σκάψας καὶ πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος τῶν μνημονευθεισῶν βάσεων τῶν κιόνων, εὗρον καὶ ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἄμμον τὰ λείψανα τοῦ τοίχου τῆς ἀπέναντι πλευρᾶς, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι οἱ κίονες εὑρίσκοντο ἐν τῷ μέσῳ οἰκοδομήματος ἔχοντος πλάτος 18 μέτρων. Δυστυχῶς κατὰ τὸ μέρος τοῦτο εἶναι πολὺ μικρὰ ἡ ἐπίχωσις τῆς ἄμμου, ὥστε καὶ οἱ λίθοι σχεδὸν πάντες ἔχουσιν ἀφαιρεθῆ, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον καὶ ἡ ἀκτὴ ἐκεῖ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐλατομεῖτο (εἰκ. 3).

Ἐπὶ τοῦ προέχοντος περὶ τὰ 100 μ. εἰς τὴν θάλασσα βραχώδους ἀκρωτηρίου, ὅπερ σχηματίζον κυματοθραύστην καὶ παρέχον ἄσυλον κατὰ τῶν Βορείων καὶ ΒΑ ἀνέμων ἦτο ἡ κυρία αἰτία τῆς ἐνταῦθα ἱδρύσεως τοῦ περιγραφέντος συνοικισμοῦ, ἔσκαψα ὡσαύτως, εὑρέθησαν δ' ὑπὸ τὴν μικρὰν ἐπί-

Εἰκ. 4. Μόνωτοι ΥΜΙ κύαθοι εὑρεθέντες ἐντὸς κτιστοῦ θησαυροῦ μιᾶς οἰκίας ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου.

χωσιν τὰ λείψανα οἰκιῶν, ὧν μία διετηρεῖτο ὅπως δήποτε καλῶς. Πρὸς Α. εἶχε μικρὸν ὑπόστεγον μετὰ τῆς ἑστίας, ὅπου εὑρέθη ἄφθονος τέφρα καὶ λείψανα οἰκιακῶν σκευῶν. Κατὰ τὸ Ν. μέρος εἶχεν ὑπόγειον μικρὸν θησαυρόν, ἐν μέρει κτιστὸν ἐν μέρει λαξευτόν, εὑρεθέντα πλήρη μελανοῦ χώματος προελθόντος ἐκ σήψεως ὀργανικῶν οὐσιῶν. Ἐντὸς αὐτοῦ εὑρέθησαν ἀνεστραμμένοι ὁ εἷς παρὰ τὸν ἕτερον δύο μόνωτοι κύαθοι (εἰκ. 4). Ὁλόκληρος ὁ χῶρος τοῦ ἀκρωτηρίου φέρει τετράγωνα λαξεύματα, ὅπου ὠρθοῦντό ποτε οἰκίαι, ἔτι δὲ καὶ ἄλλα στρογγύλα καὶ τετράγωνα πρὸς ἄλλας χρείας. Ἐκεῖ εὑρέθη καὶ λίθινος μέγας λύχνος κολοβός.

Μεγάλης σπουδαιότητος εἶναι, ὡς νομίζω, ἓν μέγα λάξευμα κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ἀγκῶνος ὃν σχηματίζει ἡ παραλία μετὰ τοῦ ἀκρωτηρίου (εἰκ. 1 καὶ 5). Εἰς

τὸ βάθος τοῦ ὁρμίσκου τούτου ἔχει σκαφῇ ἐντὸς τοῦ πώρου λίθου ἐπιμήκης ὀρθογώνιος κοιλότης. Τὰ τοιχώματα εἶναι ἐντελῶς κάθετα, ὁ δὲ πυθμὴν ἐπίπεδος καὶ ὁριζόντιος, καθ' ὅσον δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ, διότι καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου. Τὸ λάξευμα ἔχει μῆκος 40 μ. περίπου καὶ πλάτος 12. Διὰ τοίχου διαιρεῖται κατὰ μῆκος εἰς δύο μέρη, τὸ ἓν κατά τι πλατύτερον τοῦ ἄλλου. Ὁλόκληρον τὸ κατασκεύασμα εὑρίσκεται σήμερον ὑπὸ τὴν θάλασσαν, εἰς βάθος 1,80 μ. περίπου. Ἐξαίρετος θέσις οὖσα πρὸς ἀσφαλὲς λουτρὸν ἀνθρώπων καὶ προβάτων ἀποκαλεῖται ὑπὸ τῶν χωρικῶν κολύμπα (εἰκ. 5). Τί ἦτο τὸ κατα-

Εἰκ. 5. Τελευταῖον λάξευμα κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁρμίσκου. (Εἴσοδος δεξιά. Ὄπισθεν τοῦ ἱσταμένου ἀνθρώπου φαίνεται τεμάχιον τοῦ μεσοτοίχου ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος).

σκεύασμα τοῦτο θὰ ἠδυνάμεθα μετά τινος ἀσφαλείας νὰ ἀποφανθῶμεν μόνον ἂν ἐξηκριβοῦτο ὁ βαθμὸς τῆς καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους. Ἂν ἀνέκαθεν ὁ πυθμὴν τοῦ λαξεύματος ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἦτο ἐξαίρετον ἀγκυροβόλιον διὰ τὰς λέμβους, ὧν πολλὰς δεκάδας ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ. Ἂν τοὐναντίον ὑπῆρξέ ποτε ἐκτὸς τοῦ ὕδατος (πάντως ὅμως εἰς ἐλαχίστην ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν), θὰ ἠδυνάμεθα βασίμως νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἦτο Μινωϊκὸν νεώριον, μέρος ὅπου ἐναυπηγοῦντο τὰ πλοῖα τῶν σπουδαίων ἐκείνων θαλασσοπόρων. Ὅπως δήποτε, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὰ παραθαλάσσια ἐκεῖνα ἔργα ἔχουσι

μεγάλην σπουδαιότητα, διότι εἶναι ὁ πρῶτος εὑρισκόμενος ***λιμὴν*** τῶν Μινωϊκῶν Κρητῶν, εἶναι δ' εὐνοήτου σημασίας ἡ τοιαύτη ἀνακάλυψις, προκειμένου περὶ λαοῦ, ὅστις τότε κατεῖχε τὰ σκῆπτρα τῆς θαλασσοκρατορίας. Τὴν εὕρεσιν ἑνὸς Μινωϊκοῦ λιμένος ἐπιδιώκει μετὰ μεγάλου ζήλου ὁ Sir A. Evans, ἐξετάζων ὅλας τὰς Κρητικὰς παραλίας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, τοσοῦτον δὲ μεγάλαι καὶ ἐπιμελεῖς ἐγκαταστάσεις δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἀνῆκον εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν Κνωσόν. Βεβαίως ἡ τοποθεσία τῶν Ἁγίων Θεοδώρων κεῖται μακρὰν τῆς Κνωσοῦ, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὰ Μάταλα, τὸ ἐπίνειον τῆς Φαιστοῦ ἢ ὁ Λεβήν, τὸ ἐπίνειον τῆς Γόρτυνος ἔκειντο εἰς μακροτέραν καὶ πολλῷ δυσβατοτέραν ἀπόστασιν, οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι εἶναι καὶ τὸ μόνον μέρος τῆς Βορ. παραλίας τῆς Κρήτης ἀπὸ Ἁγίας Πελαγίας μέχρι Χερσονήσου, ὅπερ, χάρις εἰς τὸν μνημονευθέντα βραχίονα τοῦ βραχώδους ἀκρατηρίου σχηματίζει ἄσυλον κατὰ τῶν Βορ. καὶ ΒΔ ἀνέμων, τῶν καὶ μόνων ταρασσόντων τὸ Κρητικὸν πέλαγος ἐπιφόβως. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο τελεῖ ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν προορισμόν, ὃν ἐπιδιώκει σήμερον ἡ ἐκτέλεσις τῶν μεγάλων λιμενικῶν ἔργων ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἡρακλείου· δεδομένου δ' ὅτι προτοῦ γίνῃ ἡ καθίζησις καὶ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν λατόμων τὸ μικρὸν ἀκρωτήριον ἵστατο πολὺ ὑψηλότερον, δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἐδημιούργει ἐξαίρετον λιμενίσκον, ἀφ' οὗ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων ἐπιπροσθέτως ἀνέκοπτε καὶ ἡ νῆσος Δία. Τὸ μικρὸν τμῆμα τῶν κτισμάτων, ὅπερ εἶχεν ἀποκαλύψει ὁ κ. Ξανθουδίδης τῷ 1918 ἐχαρακτήρισεν ἁλιευτικὸν συνοικισμόν. (Α.Δ. ἔ.ἀ.). Ἤδη ὅμως μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν μεγάλου μέρους τῶν ἐρειπίων εἶναι προφανὲς ὅτι οἰκοδομήματα ἐκτισμένα ἐκ λαξευτῶν μεγάλων πωρολίθων μετὰ κιόνων, μετὰ πλακοστρώσεων ἐκ σχιστολίθου, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ καλύτερα κτήρια τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνήκωσιν εἰς ἁλιεῖς, ἀλλ' εὑρισκόμεθα προφανῶς πρὸ σοβαρῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων.

ΣΠΥΡ. Ν. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

---

12. ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΛΕΣΒΩ

1. ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐνήργησα δοκιμαστικὰς σκαφὰς εἰς πλείονα σημεῖα τῆς νήσου Λέσβου.

Ἐν τῇ πόλει λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ νέας ὁδοῦ κατασκευαζομένης ἐν τῷ παρὰ τὸ Τσινὰρ Τζαμὶ προσφυγικῷ συνοικισμῷ ἔσκαψα κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς σημεῖον ὅπου εὑρέθη κατώφλιον θύρας μαρμάρινον. Ἐκεῖ ἀπεκαλύφθη στενὸς τοῖχος ἐξ ἐρυθρωποῦ πωρολίθου, ὑπὲρ τὸν ὁποῖον ὑπῆρχον μαρμάρινοι δόμοι, κείμενοι μόνον εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ τοίχου. Εἰς τὸ δυτικὸν αὐτοῦ ἄκρον εἶχε κτισθῇ μεταγενεστέρως πρόσθετος τοῖχος καμπτόμενος

εἰς γωνίαν ἀμβλεῖαν ὥστε νὰ σχηματίζῃ τὴν ἀψῖδα ἐκκλησίας καὶ ἐκτισμένος διὰ κουρασανίου. Παραλλήλως τοῦ τοίχου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 4.50 μ. πρὸς ν. ἐξετείνετο ἕτερος τοῖχος, τοῦ ὁποίου ἐσῴζετο μικρὸν μόνον τμῆμα μήκ. 2.20 μ. Πρὸς β. καὶ ἔξω τοῦ μνημονευθέντος κατωφλίου εὑρέθη μικρὸν μαρμάρινον ἀγαλμάτιον (εἰκ. 1) ὕψ. 0,58. Ἐλλείπει ἡ κεφαλή, ἡ ἄκρα δεξιὰ χεὶρ καὶ ἡ ἀριστερὰ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ πήχεως. Ὁ δεξιὸς βραχίων εἶναι ἐξ ἰδιαιτέρου τεμαχίου κατεσκευασμένος καὶ συνδέεται πρὸς τὴν μασχάλην διὰ σῳζομένου σιδηροῦ συνδέσμου. Οὕτω συνεδέετο καὶ ἡ ἐλλείπουσα ἀριστερὰ χείρ. Ἐπίσης ἐλλείπει καὶ μέρος τῆς βάσεως ἐμπρός. Ὁ τύπος τῆς εἰκονιζομένης γυναικὸς εἶναι ὁ τῆς λεγομένης Εὐτέρπης, τῆς ὁποίας εἰκόνα βλ. Schrader, Phidias εἰκ. 185 - 188., καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Schrader ἔνθ. ἀν. 207 μετονομάζει Ἀφροδίτην ἀναγνωρίζων τὴν Ἀφροδίτην ἐν Κήποις τοῦ Ἀλκαμένους. Πρβλ. καὶ Gnomon I σ. 13. Ἤδη πρὸ πολλοῦ ὁ Schweizer εἶχεν ἀναγνωρίσει εἰς τὸν τύπον τοῦτον Ἀφροδίτην τοῦ τέλους τοῦ ε΄. π. Χ. αἰῶνος. Πρβ. R. M. 33, 1918 σ. 60. Βεβαίως τὸ ἡμέτερον ἀγαλμάτιον μόνον τὸ γενικὸν σχῆμα ἀποδίδει, διότι ἐν τῇ διασκευῇ αὐτοῦ παρουσιάζει πλείστας διαφοράς. Τὸ σῶμα ἔχει γίνει λεπτὸν καὶ ῥαδινὸν ἀντὶ τοῦ εὐτραφοῦς καὶ μεστοῦ τῆς Ἀφροδίτης (Εὐτέρπης) τοῦ Λούβρου π. χ. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν χειρῶν δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ποία ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν τοῦ ἀρχικοῦ ἀγάλματος, ἀφοῦ καὶ τὰ διάφορα σωθέντα ἀντίγραφα διαφέρουν μεταξύ των εἰς τοῦτο. Ἀλλ᾿ ὁ τρόπος τῆς διαθέσεως τοῦ ἐνδύματος καὶ μάλιστα τοῦ ἱματίου καὶ ἡ τέχνη αὐτοῦ προσδίδουν ἐντελῶς διάφορον πνεῦμα καὶ ἐμφάνισιν εἰς τὸ ἀγαλμάτιον. Τὸ ἱμάτιον ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς μασχάλης ἀναβαίνει ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μαστοῦ, ὅστις συγκρατεῖ αὐτὸ ἀπὸ τῆς κατολισθήσεως καὶ συμπτυσσόμενον κατέρχεται διαγωνίως

Εἰκ. 1. Ἀγαλμάτιον ῥωμαϊκὸν κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἐν Κήποις Ἀφροδίτης τοῦ Ἀλκαμένους.

πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ὀσφύος, ὅπου συναντᾷ τὸ ὄπισθεν ἐρχόμενον τμῆμα, τὸ ὁποῖον πάλιν βαίνει ἐμπρὸς καὶ διαγωνίως πρὸς τὸν ἀριστερὸν μηρόν. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαθέσεως τοῦ ἱματίου λίαν ἐπιτηδευμένος πρὸς ἀνάδειξιν ὡρισμένων καμπυλοτήτων τοῦ γυναικείου σώματος εἶναι δύσκολον νὰ ἀνάγεται εἰς πρότυπον τοῦ δ'. π. Χ. αἰῶνος, ὡς θέλει ὁ Neugebauer εἰς τὴν ἐκ Μιλήτου Μοῦσαν τοῦ Μουσείου Κωνσταντινουπόλεως (Milet I, 9 πίν. 34 σ. 112/113 = Mendel, Catalogue de Sculptures... du Museé de Con/ple I, 320 ἀρ. 115 (1993), μᾶλλον δὲ θὰ εἶναι ἐπινόημα ἑλληνιστικῆς τέχνης θηρευούσης ἡδυπαθεῖς στάσεις καὶ μορφάς. Οὕτω σχηματίζονται διὰ τῆς διαθέσεως αὐτῆς τοῦ ἱματίου καὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἀντιθετικαὶ κινήσεις εἰς σχῆμα ζὶγ - ζάγ. Ἡ ἐργασία εἶναι ἐπιμελής, ἀλλὰ ξηρά, χωρὶς ἁπλότητα καὶ ἐλευθερίαν, δὲν ἔχει ἐπίσης τὴν τελειότητα τῶν αὐγουστείων χρόνων, φαίνεταί μοι δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ β'. μ. Χ. αἰῶνος.

Τὸ δὲ ἀνωτέρω περιγραφὲν κτίσμα, τοῦ ὁποίου μόνον μέρος τῶν δύο παραλλήλων μακρῶν τοίχων ἐσώθη, προέρχεται ἴσως ἀρχικῶς ἐξ ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἀλλὰ καταστραφὲν βραδύτερον ἐπεσκευάσθη κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ μαρμάρινοι δόμοι, λίαν ἀμελοῦς ἐργασίας. Μεταγενέστερον πάλιν ἐκτίσθη ἐκεῖ ἐκκλησία τις.

2. ΕΝ ΜΗΘΥΜΝΗι

Δοκιμαστικὴν σκαφὴν ἐπεχείρησα μετὰ ταῦτα ἐν Μηθύμνῃ. Πρὸς δ. καὶ ἔξω τοῦ σημερινοῦ νεκροταφείου ὤρυξα μικρὰν τάφρον, ὡς καὶ παρὰ τὴν οἰκίαν καὶ β. αὐτῆς τοῦ Ἰω. Κράλλη, ὅπου εὑρέθησαν κατεστραμμένα λείψανα τοιχαρίων διὰ μικρῶν λίθων ἐκτισμένων. Εἰς τὴν μικρὰν ἐπίχωσιν ὑπῆρχον ὄστρακα ἄφθονα ἑλληνιστικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων ἀγγείων.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου μάλιστα τοῦ περιβόλου τῆς ῥηθείσης οἰκίας εἶδον ἐντετειχισμένον καὶ τεμάχιον μαρμάρου (0,40×0,30) σῶον μόνον δεξιὰ καὶ φέρον τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν διὰ γραμμάτων ρωμαϊκῶν χρόνων:

Φ]ΙΛΩΝΙΔΗΣ ΧΑΡΣΙΟΥ
ΘΕ]ΟΦΑΝΗΣ ΘΕΟΤΙΜΟΥ
ΤΕ]Ρ[Π]ΑΝΔΡΟΣ ΔΗΙΛΟΧΟΥ
ΠΑ]ΡΜΕΝΙΣΚΟΝ ΒΑΚΧΙΟΥ

*

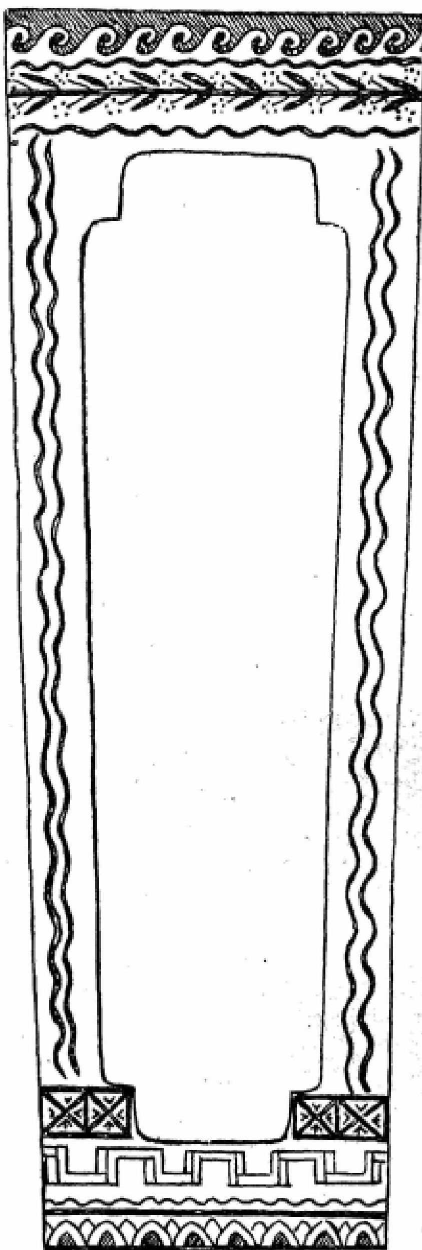
Εἰς μικρὰν σκαφὴν ἐν τῇ πεδιάδι ἐν τῷ κήπῳ τῷ λεγομένῳ τοῦ Ἀχμὲτ Ἐφέντη, νῦν Σαρῆ, πρὸς ν. τοῦ μαγγανοπήγαδου καὶ εἰς βάθος 3 μ. περίπου εὗρον μεγάλην σαρκοφάγον μονόλιθον ἐκ λίθου γρανιτώδους. Ὑπεράνω αὐτῆς διήρχετο ἄλλοτε χείμαρρός τις, ὅστις παρωχετεύθη ἀλλαχοῦ μετὰ ταῦτα, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐπαλλήλων στρωμάτων χώματος, ἄμμου, χαλίκων. Ἀμέ-

σως ἐπὶ τῆς σαρκοφάγου ὑπῆρχε σωρὸς λίθων ἀκατεργάστων ποταμίων καὶ μεταξὺ αὐτῶν εὑρέθη πλακίδιον πήλινον σχήματος τριγωνικοῦ μὲ ἀποκεκομμένην κορυφήν. Τὸ πλακίδιον ἦτο ἐκ πηλίνης κεραμίδος κατασκευασμένον, διότι ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἐσῴζετο καὶ τὸ μέλαν στιλπνὸν ἐπίχρισμα (κάτω πλευρὰ 0,16, ἄνω κορυφὴ 0,05, αἱ δύο πλάγιαι πλευραὶ 0,18). Εἶναι φανερὸν ὅτι τὸ πλακίδιον τοῦτο ἐχρησίμευεν ὡς σῆμα ἐπὶ τοῦ τάφου. Ἡ σαρκοφάγος εἶχε κάλυμμα ἐπίσης μονόλιθον, ἀλλὰ τεθραυσμένον εἰς πλείονα τεμάχια. Μῆκ. ἐσωτ. σαρκ. 1,44, πλατ. 0,55, βάθ. 0,535 πάχ. τοιχωμάτων 0,09. Ἐντὸς αὐτῆς εὑρέθησαν πέντε σκελετοί, καὶ διάφορα κτερίσματα ἑλληνιστικῶν χρόνων: ῥωμαϊκὰ ληκύθια, μελαμβαφὴς κύλιξ, μόνωτος μικρὰ πρόχους, τεμάχια σιδηρᾶς στλεγγίδος, κρίκος χαλκοῦς καὶ λύχνος μέλανος πηλοῦ.

*

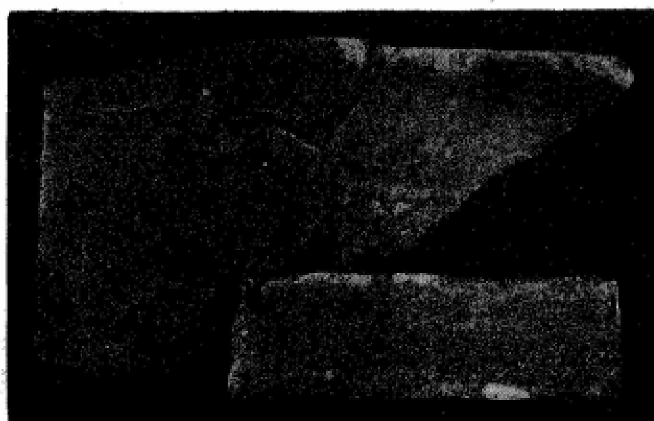
Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον εὕρημα ἐγένετο κατὰ τὴν ἀντίθετον πλευρὰν τῆς πόλεως ὄπισθεν τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ κτήματος Μιχ. Ἐξάρχου. Ἐκεῖ εἰς τὴν κλιτὺν τοῦ λόφου ὕπερθεν τοῦ ῥηθέντος κτήματος εἶχε σκάψει πρὸ ἔτους ὁ πρόσφυξ Συμεὼν Μαυρίδης ἐξ Ἀδᾶ παζὰρ τῆς Νικομηδείας εἰς τὸ παραχωρηθὲν αὐτῷ κτῆμα καὶ εὗρε κλαζομενίαν σαρκοφάγον καὶ ἐν αὐτῇ σφραγιδόλιθον, ὅστις περιελθὼν ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα κατέληξεν εἰς τὸν μνημονευθέντα Μιχ. Ἔξαρχον, παρὰ τοῦ ὁποίου παρέλαβον αὐτόν. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων ὁρμώμενος ἀνέσκαψα τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ ἀνεῦρον πράγματι λείψανά τινα τῆς κλαζομενίας σαρκοφάγου, τῆς ὁποίας ἐσῴζοντο εἰσέτι αἱ τέσσαρες γωνίαι, μέγα μέρος τῶν παρειῶν καὶ ὁλόκληρος ὁ πυθμήν, ἀλλ' ἅπαντα εἰς τεμάχια διεσκορπισμένα πέριξ πλὴν μέρους τῆς γωνίας τῆς κάτω στενῆς πλευρᾶς κατὰ χώραν εὑρισκομένης μετὰ τοῦ πυθμένος. Ἐρευνήσας εὗρον καὶ τὰς καλυπτηρίους πλάκας ἀποτελούσας νῦν τὸ χεῖλος τοῦ ἐν τῷ κτήματι Μιχ. Ἐξάρχου ὀρυχθέντος φρέατος. Αὗται εἶναι τέσσαρες συνολικοῦ μήκους 2.145 (0,65×0,48) + (0,42×045) + (0,645×0,425) + (0,43 × 0,42) καὶ μία ἔχει κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ὄψιν ὀρθογώνιον ἐκβάθυνσιν ὀλίγων χιλιοστῶν (0,36×0,18). Ἡ σαρκοφάγος εἶχε μῆκ. 1,85 καὶ πλάτος κατὰ μὲν τὴν πλατεῖαν ἄνω ἄκραν 0,64, κατὰ δὲ τὴν κάτω 0,52, βάθος δὲ 0,35 (εἰκ. 2). Ἐξωτερικῶς εἰς τὸ τέλος τῶν καθέτων πλευρῶν ἐξέχον κυμάτιον ἐπιτεθειμένον ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῆς πλευρᾶς πάχους 0,05 μ. καὶ ὕψους 0,07 μ. περιθέει αὐτὰς πλὴν τῆς κάτω, ὅπου τὸ κυμάτιον τοῦτο σχεδὸν χάνεται μόλις ἐξογκούμενον (0,005) καὶ τοῦτο διὰ νὰ δύναται ἡ σαρκοφάγος νὰ τοποθετηθῇ ὀρθία κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ νεκροῦ κατὰ αἰγυπτιακὸν ἴσως, ὡς ἐλέχθη, ἔθιμον (βλ. τελευταῖον Pfuhl, Malerei etc. I σ. 166, 170). Ἡ ἀκμὴ μάλιστα τῆς γωνίας τῆς πλευρᾶς ταύτης εἶνε ἀπεστρογγυλωμένη, ἐνῷ ἀλλαχοῦ σχηματίζει μικρὰν ἐπιφάνειαν, διὰ νὰ μὴ θραύεται, ὡς παρετήρησεν

ἤδη καὶ ὁ κ. Ρωμαῖος (Ἀρχ. Ἐφημ. 1907 σ. 200 - 201). Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῆς σαρκοφάγου σχηματίζει δύο εὐρύτερα ἐπίπεδα κατὰ τὰς δύο στενὰς πλευρὰς τοῦ ἀνοίγματος μὲ ἐξεχούσας πρὸς τὰ ἔσω γωνίας κατὰ τὴν συνάντησιν πρὸς τὰς μακρὰς πλευράς, αἱ ὁποῖαι εἶναι στενώτεραι. Καὶ πάλιν ἡ ἐπιφάνεια ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν κεφαλὴν εἶναι καὶ εὐρυτέρα καὶ ὑψηλοτέρα τῆς ἀντιστοιχούσης πρὸς τοὺς πόδας. Οὕτως ἡ σαρκοφάγος κατὰ τὸ σχῆμα ἀνήκει εἰς τὴν δευτέραν (Β) τάξιν τῆς ὑπὸ Kjellberg (Jahrb. 1926 (51) σ. 51) διαιρέσεως. Ἡ διακόσμησις τῶν χειλέων εἶναι φανερὰ ἐκ τῆς συνολικῆς εἰκόνος, τὴν ὁποίαν συνεπληρώσαμεν ἐκ τῶν διασωθέντων τεμαχίων (εἰκ. 3 καὶ εἰκ. 4). Συνίσταται δὲ ἐκ φυτικῶν καὶ γεωμετρικῶν κοσμημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν πρῶτα ἀπαντῶσι καὶ ἐπὶ ἄλλων ἰωνικῶν ἀγγείων (ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ Βουσίριδος π.χ. ἀλλὰ μᾶλλον ἐλευθερώτερα), τὰ δὲ δεύτερα καὶ ἐπὶ ἀγγείων καὶ ἐπὶ κλαζομενίων σαρκοφάγων. Τὰ χείλη τῶν μακρῶν πλευρῶν κοσμοῦσι κυματοειδεῖς γραμμαί, (Πρβλ. παιδικὰς σαρκοφάγους Μουσείου Κωνσταντινουπόλεως B. C. H, 1910 πίν. XI (Dugas), αἵτινες ἀρχικῶς εἰκόνιζον ὄφεις καὶ ἀπαντῶσιν ἐπὶ μικρῶν καὶ μεγάλων σαρκοφάγων εὑρεθεισῶν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Οἰκονόμου ἐν Κλαζομεναῖς (ΠΑΕ 1921 σ. 66 ἑξ. καὶ ὡς ὁ εὑρὼν εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ). Πρβλ. τοὺς σῳζομένους ἀναγλύφους ὄφεις ἐπὶ σαρκοφάγου ἐκ Κύπρου Ohnefalsh-Richter, Kypros, Πίν. CXX, 3. Ἡ διακόσμησις εἶναι δι᾽ ἐρυθροῦ ἢ καστανερύθρου χρώματος ἐπὶ ὠχροροδίνου

Εἰκ. 2. Κλαζομενία σαρκοφάγος ἐκ Μηθύμνης.

βάθους, δι' οὗ εἶναι ἐπικεχρισμένη ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τῶν χειλέων. Ἡ σαρκοφάγος αὕτη εἶναι ἡ πρώτη εὑρισκομένη ἐν τῇ αἰολικῇ περιοχῇ,

Εἰκ. 3. Ἄνω ἀριστερὰ γωνία κλαζομενίας σαρκοφάγου.

καθόσον εἰς τὴν ὑπὸ Boehlau καὶ Kjellberg ἐρευνηθεῖσαν νεκρόπολιν τῆς αἰολικῆς Λαρίσης οὐδεμία παρετηρήθη πηλίνη σαρκοφάγος (Jahrb. 1905

Εἰκ. 4. Τεμάχια κλαζομενίας σαρκοφάγου ἐκ τῆς κάτω στενῆς πλευρᾶς.

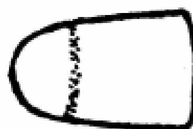
σ. 201· Kjellberg). Εἶναι πιθανὸν ὅμως ὅτι κατεσκευάσθη ἐν Μηθύμνῃ, ὅπου καὶ εὑρέθη, ὡς καὶ αἱ ἀλλαχοῦ εὑρεθεῖσαι (Pfuhl, Malerei etc. I, σ. 165).

Σημειωτέον ὅτι ἐν Σάμῳ ἐκτὸς τοῦ ὑπὸ Boehlau ἀναφερομένου τεμαχίου κλαζομενίας σαρκοφάγου (Boehlau, Aus jonischen und italischen Nekropolen σ. 17) φαίνεται ὅτι καὶ τῶν ἄνευ διακοσμήσεως πηλίνων σαρκοφάγων τὰ χείλη εἶχον τὸ γνωστὸν ὠχρόλευκον ἐπίχρισμα, ὡς ἐγὼ αὐτὸς παρετήρησα κατὰ τὰς ἐν τῇ νεκροπόλει Σάμου ἀνασκαφάς μου, περὶ τῶν ὁποίων θέλω διαλάβει ἀλλαχοῦ.

Ἐντὸς τῆς σαρκοφάγου ταύτης εἶχεν εὑρεθῇ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνασκάψαντος (ἴδ. ἀν.) σφραγιδόλιθος ἐπιμήκης ᾠοειδής, χαλκηδόνιος, ὑποκυάνου χρώματος καὶ σχήματος ὡς ἡ εἰκ. 5 καὶ 5α. Κατὰ τὸ ὀπίσω μέρος, ὅπου αἱ στιγμαί, ἔχει διαμπερῆ ὀπὴν καὶ ἀβαθῆ αὔλακα διήκουσαν ἐκ τοῦ ἑνὸς στομίου εἰς τὸ ἕτερον τῆς ὀπῆς κατὰ τὸ περίγραμμα τοῦ λίθου· ὡς ἔμαθον ὑπῆρχον ἐκεῖ δύο συμπεπλεγμένοι ὄφεις ἐκ χρυσοῦ πρὸς ἐξάρτησιν τοῦ λίθου, οἵτινες ὅμως ἀπωλέσθησαν ἐν τῷ μεταξύ, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς χεῖράς μου ἡ πολύτιμος ***χρυσόδετος*** σφραγίς, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος. Ἐπὶ τῆς προσθίας πλατυτέρας καὶ ἐπιπέδου ὄψεως εἰκονίζονται δύο πτερωτοὶ δαίμονες, τῶν ὁποίων τὸ μὲν σῶμα εἶναι λέοντος, ἡ δὲ κεφαλὴ ἀνθρωπίνη μετὰ γενείου, κέρατος βοὸς και κέρατος-τράγου. Ὁ τύπος οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν περσικὴν σφίγγα, ὡς εἰκονίζεται π. χ. ἐν τῷ περσικῷ κυλίνδρῳ Furtwängler, Die Antiken Gemmen I πίν. I, 13, ἀλλ' ἀντὶ στεφάνης ἔχει προσλάβει κέρας τράγου ὡς Furtwängler αὐτ. Πίν. XI, 18 καὶ κέρας ταύρου ἐκ τοῦ ἄλλου δαίμονος ταύρου αὐτ. πίν. XII, 3.4. Ἡ αὐτὴ παράστασις δύο ἀντιμετώπων σφιγγῶν ἐπαναλαμβάνεται ἐπὶ σκαραβαίου ἐκ σαρδίου λίθου εὑρεθέντος ἐν Κέρτς τῆς Κριμαίας Πρβ. Reinach, Antiquités du Bosphore cimmérien Pl. XVI, 10. Οἱ δαίμονες οὗτοι καθήμενοι ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν κεῖνται ἀντιμέτωποι κατὰ τὸ γνωστὸν σχῆμα ὑψοῦντες ἕνα τῶν προσθίων ποδῶν ἀντιστοίχως, ὑπὸ τοὺς ὁποίους φαίνεται ἀντικείμενόν τι (Πρβλ. Furtwängler ἔνθ' ἀν. Πίν. VII, 10, 15). Εἶναι θαυμασίως ἀποδεδομένοι μὲ ἐξαιρετικὴν λεπτότητα ἐργασίας, ἥτις ἐξαίρει ὡρισμένας ἀνατομικὰς λεπτομερείας, ὡς τὸ γόνυ τοῦ ὀκλάζοντος ὀπισθίου ποδὸς καὶ μέρος τῶν πλευρῶν διὰ δύο παραλλήλων γραμμῶν. Εἶναι πιθανώτατον ὅτι κατεσκευάσθη ὁ λίθος οὗτος ὑπὸ Ἕλληνος τεχνίτου, ὅστις προσήρμοσε τὸν ἀνατολικὸν εἰκονογραφικὸν τύπον εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν Περσῶν, δι' οὓς προωρίζετο, ἀλλὰ μὲ μέσα καλλιτεχνικὰ ἑλληνικά, οἷα εἶχον διαμορφωθῇ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἕκτου π. Χ. αἰῶνος ἐν τῇ ἰωνικῇ τέχνῃ. Τοὺς λίθους τούτους καὶ τὴν

Εἰκ. 5. Σφραγιδόλιθος χαλκηδόνιος ἐκ Μηθύμνης.

Εἰκ. 5α. Πλαγία ὄψις σφραγιδολίθου εἰκ. 5.

τέχνην αὐτῶν ἐμελέτησεν ὁ Furtwängler ἔνθ' ἀν. III σ. 116 ἑξ. διδάσκων ὅτι οὗτοι εἶναι ἔργον ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, οἱ ὁποῖοι εὐφυεῖς, εὔστροφοι κατώρθωναν νὰ ἱκανοποιοῦν τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Περσῶν μεγιστάνων διὰ νὰ ἀποκομίζουν βεβαίως ἐκ τούτου ἱκανὰ κέρδη. Εἰς τὸ τέλος λοιπὸν τοῦ ἕκτου αἰῶνος κατεσκευάσθη ὁ λίθος, εἰς τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἀνήκει καὶ ἡ κλαζομενία σαρκοφάγος.

*

Ἐν τῇ περιφερείᾳ Μηθύμνης καὶ δὴ πρὸς β. τοῦ χωρίου Ὑψηλομετώπου ἐπὶ ὑψηλοῦ δροπεδίου τοῦ Λεπετύμνου εἰς θέσιν «τοῦ Ρούσου τὸ χωράφι» παρετήρησα λείψανα ἑλληνικοῦ συνοικισμοῦ ἢ κώμης. Ὄπισθεν τῆς καλύβης τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς περιοχῆς Ρούσου φαίνονται θεμέλια πολλῶν οἰκιῶν ἐξ ἀκατεργάστων λίθων κατεσπαρμένων εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν, ὅπου εὑρίσκονται καὶ ἄφθονα τεμάχια ἀγγείων μονοχρώμων μὲ ῥαβδωτὴν κοιλίαν καὶ κεράμων στέγης ἑλληνιστικῶν χρόνων. Πρὸς βδ. τῆς θέσεως ταύτης εἰς μικρὰν ἀπόστασιν σῴζονται ἀρκετοὶ τάφοι κατεσκευασμένοι ἐκ μικρῶν λίθων ἐσωτερικῶς, περιβάλλονται δὲ ἔξωθεν διὰ μεγάλων πλακῶν συνήθως ἁδρῶς ἐπεξειργασμένων καὶ καλύπτονται διὰ τεραστίων πλακῶν ἀνωμάλων τὸ περίγραμμα, τῶν ὁποίων μία ἔχει μῆκος 2.32 μ. καὶ πλάτ. 0,96 μ. Εἷς τάφος ἦτο διῃρημένος εἰς δύο ἐσωτερικῶς διὰ μικροῦ τοίχου πάχ. 0,50. Ἕκαστος τῶν δύο μικρῶν τούτων τάφων ἔχει μῆκ. 0,97 - 1,10 καὶ πλάτ. 0,35 περίπου. Ἐντὸς αὐτῶν οὐδὲν ὑπῆρχε πλὴν χονδρῶν κεράμων καὶ ἐλαχίστων τεμαχίων ἀγγείων κοινῆς χρήσεως.

Εἰκ. 6. Ἀνάλημμα πολυγωνικοῦ ῥυθμοῦ ἐν Ἐρεσῷ.

3. ΕΝ ΕΡΕΣΩι

Ἐν Ἐρεσῷ ἐπεχείρησα μικρὰν δοκιμαστικὴν σκαφὴν εἰς τὴν θέσιν Ἀφεντέλλη, ὅπου τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχεν εὑρεθῇ ἡ ἐπιγραφὴ Α. Δ. 1924/25

Παράρτ. σ. 52. Εὐθὺς ἀμέσως εὑρέθη τεμάχιον δαπέδου μωσαϊκοῦ μὲ ῥομβοειδῆ κοσμήματα, προερχομένου ἐκ παλαιοχριστιανικῆς ἐκκλησίας. Τὴν περαιτέρω ταύτης ἀνασκαφὴν παρεχώρησα εἰς τὸν κ. Ὀρλάνδον (Πρβ. ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν, Πρακτικὰ Ἀκαδ. Ἀθην. 1928 (3) σ. 330).

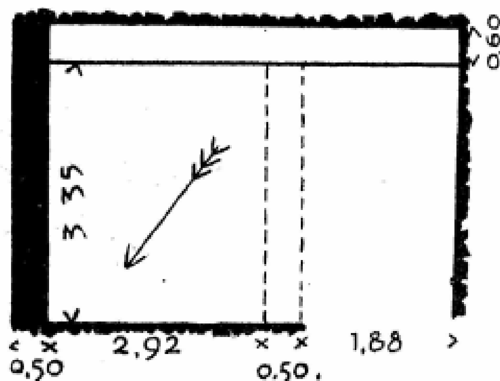
Ἡ νοτιοανατολικὴ κλιτὺς τῆς ἀκροπόλεως εἶναι πλήρης ἀναλημμάτων

Εἰκ. 7. Τοῖχος ἐσωτερικοῦ δωματίου ἐν Ἐρεσῷ.

πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ ἔκτιζον οἱ Ἐρέσιοι τὰ οἰκήματά των. Παρὰ τὰς ὑπωρείας σῴζεται θαυμασίως διατηρούμενον εἰς ὕψ. 2.50 μ. μέγα τοιοῦτον ἀνάλημμα πολυγωνικοῦ ῥυθμοῦ, ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων **«ῥοϊδότοιχος»** ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τοὺς κόκκους τοῦ καρποῦ ῥοιᾶς (Εἰκ. 6). Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὑπεράνω τοῦ ἀναλήμματος τούτου εὑρέθησαν λείψανα ἀσήμαντα πενιχρῶν θεμελίων οἰκιῶν ἐξ ἀκατεργάστων λίθων διὰ πηλοῦ συνδεδεμένων. Κατὰ τὴν βδ. πλευρὰν τῆς ἀκροπόλεως

πλησίον τῶν ὑπωρειῶν αὐτῆς ἐκαθαρίσθησαν δύο δωμάτια οἰκίας, χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοίχου, τοῦ ὁποίου ἐλάχιστα λείψανα σῴζονται σήμερον (εἰκ. 8), ἀλλὰ φαίνονται ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους λίθοι ἐξέχοντες, διὰ τῶν ὁποίων συνεδέετο πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνος. Κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν χωρικῶν ἐσῴζετο ἐπὶ τοῦ τοίχου τούτου καὶ οὐδὸς θύρας μὴ ὑφιστάμενος πλέον, δι' οὗ συνεκοινώνουν τὰ δύο δωμάτια. Ὁ τοῖχος τοῦ βάθους, ὡς φαίνεται καὶ ἐν τῇ φωτογραφίᾳ τῆς προηγουμένης σελίδος (Εἰκ. 7) εἶναι ἐκτισμένος διὰ

Εἰκ. 8. Δύο δωμάτια ἐν Ἐρεσῷ.

μεγάλων πολυγωνικῶν λίθων, τὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων κενὰ πληροῦνται διὰ μικροτέρων. Ἡ νδ. πλευρὰ τοῦ μικροῦ δωματίου περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ βράχου, τοῦ ὁποίου αἱ ῥωγμαὶ καὶ τὰ κενὰ εἶναι συμπεπληρωμένα διὰ λίθων ἰσοδομικοῦ ὡς τὸ πολὺ ῥυθμοῦ.

Ἀνὰ τὴν πεδιάδα τῆς Ἐρεσοῦ εὑρίσκονται πολλαχοῦ τάφοι καὶ σαρκοφάγοι· τούτων ἀνέσκαψά τινας ἐν τῇ αὐλῇ καὶ τῇ ἀμπέλῳ Κουτρουμπάνη. Δύο ἐξ αὐτῶν περιεῖχον κοινὰ κτερίσματα ἑλληνιστικῶν χρόνων μελαμβαφῶν κρατηρίσκων.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δωρεαί. Εὐχαρίστως ἀναγράφοντες κατωτέρω τὰ πρὸς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑταιρείας εἴτε ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγραφέων εἴτε ὑπ' ἄλλων φίλων τῆς Ἑταιρείας ἀποσταλέντα κατὰ τὸ 1926 βιβλία, καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πρὸς πάντας τοὺς φιλόφρονας δωρητὰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

1. **Ἀλεξοπούλου, Ν. Κ.:** Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Τεγέας. Ἐν Ἀθήναις 1926.
2. **Ἀναστασιάδου, Ξενοφ.:** Γεωργίου Γενναδίου βίος, ἔργα, ἐπιστολαί. Μ. 1-2. Ἐν Παρισίοις 1926. (Ἰω. Γεννάδιος).
3. **Antike Denkmäler.:** Bd 3, H. 5, 1918-26, Taf. 45-55. Berlin 1926 (Deutsches Archaeologisches Institut).
4. Περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων καὶ νέας ὀνοματοθεσίας τῶν λιμένων Πειραιῶς ... 1926. (Ἰάκ. Δραγάτσης).
5. **Balanos, N.:** Le redressement de la colonnade nord du Parthenon. Paris 1925. Ἀπόσπ.: Comptes-rendus de l'Académie des Inscriptions et Belles lettres.
6. **Barker, A. W.:** A classification of the chitons worn by greek women. Philadelphia 1423.
7. **Χατζῆ, Ἀντ. Χ.:** Ἀμφίπολις ποταμός. Ἀπ.: «Ἐπιστ. Ἠχὼ» 1925.
8. » » » : Πεντενησία-Πε(ι)ραιεύς. Ἀπ.: «Ἐπιστ. Ἠχὼ» 1925.
9. **Délos.** Planches 9-16. (Γαλλ. Ἀρχ. Σχολὴ Ἀθηνῶν).
10. **Δέφνερ, Μ.:** Παλίμψηστος ἐν Σκύρῳ ἐπιγραφή. Ἀπ.: ΑΕ 1925 (Ἀρχ. Ἑταιρεία).
11. **Dörpfeld, W.:** Das Theater von Priene und die griechische Bühne. Ἀπ.: Athen. Mitteil. 49, 1924.
12. **Ἐπιστημ. Ἐπετηρὶς** τῆς Ἰατρ. Σχολῆς τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστ. T. $1,_{1}$: 1925.
13. » » » Νομ. » » » » T. $1,_{1-2}$: 1924-25
14. » » » Φιλοσοφ.» » » » T. $1,_{1-2}$: 1925.
15. » » » Σχολ. φυσ. ἐπιστημῶν » » T. $1,_{1}$: 1925.
16. » » » Θεολογικῆς σχολῆς » » T. $1,_{1}$: 1925.
17. Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1923. Ἀθήνησι (1925), (Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία).
18. **Filow, B. D.:** L'art antique en Bulgarie. Sofia 1925.
19. **Frödin, O.** || **Persson, A. W.:** Rapport préliminaire sur les fouilles d'Asiné, 1922-24. Lund 1925.
20. **Γενναδίου, Ι.:** Λόγος πανηγυρικὸς ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Γενναδείῳ ... Ἐν Παρισίοις 1926.

21. **Goetz, G.**: Trogus und Gellins bei Radulfus de Diceto. Leipzig 1926.
22. **Haring, J.**: Das Lehramt der katholischen Theologie. Graz 1926 (Universität Graz).
23. Ἑορταὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Κου Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου ... Ἀθ. 1926.
24. **Hiller v. Gärtringen, F.**: Amedeo Maiuri, Nuova Silloge epigrafica di Rodi. 1929.
25. » » » »: Historische griech. Epigramme. Bonn 1926.
26. **Justesen, F. Th.**: The homeric «Phren». Banjoewangi, Java 1925.
27. **Kalendari Kombiar.** 1926. Tirane (Midhat Bey Frasheri).
28. **Körte, A.**: Das Schlusskapitel von Xenophons Symposion. Ὁμοῦ: Studniczka: Ein Bildnis des Sokrates.
29. **Κουρουνιώτη, Κ.**: Ἡ ἀνασκαφὴ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Ἀθ. 1926.
30. **Κουρτίδου, Κ. Γ.**: Τὰ Θρᾳκικά. Θεσσαλονίκη 1926.
31. **Λεβίδη Ν. Δ.**: Ἀγορεύσεις ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως περὶ θρησκείας. Ἐν Ἀθ. 1926.
32. » » »: Λόγος ... περὶ τῆς γλώσσης ὡς ζητήματος ἐθνικοῦ. Ἀθῆναι (1926).
33. **Λέκκα, Ν. Γ.**: Ὁ περιηγητισμὸς ἐν Ἑλλάδι. [Ἀθῆναι] 1925.
34. Ἑλληνικὴ Λέσχη περιηγήσεων καὶ αὐτοκινήτων. 1-4.
35. **Maculevič, L. A.**: Serebrjanaja čaša iz Kerči. Leningrad 1926.
36. **Meritt, B. D.** || **West, A. B.**: The reconstruction of I. G., I², 193, 194 and 201 Ἀπ.: Transact. Am. Ph. 1925.
37. » » ».: A restoration in IG, I², 201 Ἀπ.: Am. Journal of arch. 1926.
38. **Muttelsee, Max.**: Zur Verfassungsgeschichte Kretas im Zeitalter des Hellenismus. Glückstadt 1925.
39. **Odelstierna, Ingrid**: De vi futurali ac finali gerundii et Gerundivi ... Upsaliae 1926.
40. **Oikonomos, G. P.**: Jean N. Svoronos, sa vie et son oeuvre. (1863-1922): 1926.
41. **Οἰκονόμου, Γ. Π.**: Ἡ Ἑλλὰς ἐν τῇ διεθνεῖ ἀκαδημαϊκῇ ἑνώσει. Ἐν Ἀθ. 1927.
42. **Olsson, B.**: Papyrusbriefe aus der frühesten Römerzeit. Uppsala 1925.
43. **Παππούλια Δ. Π.**: Ἔκθεσις τῶν ἐπὶ τῆς πρυτανείας αὐτοῦ κατὰ τὸ πανεπιστ. ἔτος 1923-24 πεπραγμένων. 1925.
44. **Anonymi Byzantini** Παραστάσεις σύντομοι χρονικαί. Ed. Th. Preger. München 1898.
45. **Πασχάλη, Δ. Π.**: Λατῖνοι ἐπίσκοποι Ἄνδρου (1208-1710). Ἐν Ἀθ. 1927.
46. **Petersson, A.**: De epitoma Justini quaestiones criticæ. Uppsala 1926.
47. **Polaczek, Ernst.**: Georg Dehio. Berlin, Leipzig 1925.
48. **Premerstein, A. v.**: Griechisch-heidnische Weise als Verkünder christl. Lehre. 1926.
49. **Recueil d'études dédiées** à la mémoire de N. P. Kondakov. Prague 1926.
50. **Schoch, C.**: Die sechs griechischen Dichter-Finsternisse. Berlin. [1926].
51. » »: Richtigstellung. Berlin [1926].
52. **Schrader, H.**: Hypnos. 85. Winckelmannspr. Berlin 1926.
53. **Söderström, G.**: Epigraphica latina africana. Upsaliae: 1926.

54. **Studniczka, Fr.**: Artemis und Iphigenie. Leipzig 1926.
55. Superbe collection de monnaies grecques, romaines et byzantines. Vente à Amsterdam 1926.
56. **Ure, P. N.**: Cambridge ancient history. V. 4, chap. 4.
57. Die antiken Vasen von der Akropolis zu Athen. H 4. Text καὶ Tafeln. Berlin 1925. (Deutsches Archaeol. Institut).
58. **Vogel, Fr.**: Bibliotheca philologica classica. 1923. Leipzig 1926.
59. **West, A. B.** || **Meritt, B. D.**: Ὁ φορολογικὸς κατάλογος τοῦ 421/0. 1926. Ἀπ.: ΑΕ 1924.
60. **Meritt, B. D.** || **West, A. B.**: The reconstruction of I. G, I² 191 Ἀπ.: Am. Journ. of philol. 1926.
61. » » » || » » »: Fragments of the attic tribute lists. Ἀπ.: Amer. Journ. of Arch. 1926.
62. **Widstrand, H.**: Palladiusstudien. Uppsala 1926.

Ἀγοραὶ καὶ Ἀνταλαγαί. Δι' ἀγορᾶς ἐπρομηθεύθη ἡ βιβλιοθήκη 143 τόμους, δι' ἀνταλλαγῆς δὲ ηὐξήθη κατὰ 82 τόμους.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925

Τακτικὴ Συνέλευσις.

Τῇ 8ῃ Φεβρουαρίου 1925 ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 ½ π. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 31 τοῦ Ὀργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1925 καὶ ἀκούσωσι τὴν περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1024 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1924.

Παρῆσαν ἑταῖροι τριάκοντα πέντε. Γενομένης φανερᾶς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κωνστ. Ράλλης, Α´ Γραμματεύς, ὁ κ. Παναγιώτης Ἠλιόπουλος καὶ Β´ Γραμματεὺς ὁ κ. Θεόδ. Μαλαπέτσας.

Ὁ Γραμματεὺς κ. Παναγ. Ἠλιόπουλος ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1924 ἡ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν ταύτην.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1925 οἱ κ. κ. Ἄγγελος Σταυρόπουλος, Εὐάγγελος Κρητικός, Βασίλειος Ἠλιόπουλος, Ἀθανάσιος Κριμπᾶς καὶ Γεώργιος Παππαϊωάννου.

Ἐπαναληφθείσης τῆς συνεδρίας μετὰ μικρὰν διακοπὴν ὁ Γραμματεὺς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κ. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος ἀνεκοίνωσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1924· μεθ' ὃ διελύθη ἡ συνέλευσις περὶ ὥραν ἡμίσειαν μ. μ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1925

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία, ἐπιληφθεῖσα τοῦ ἐλέγχου τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1925 καὶ ἐπιτελέσασα τὸ ἑαυτῆς καθῆκον, ἔχει τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλῃ πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τὸ πόρισμα αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐλέγχου τούτου, ὅπερ ἔχει ὡς ἕπεται:

α΄) Χρηματικόν.

1) Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας	Δρχ.	1,093,70
Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολργισμοῦ	»	569,207,50
» ἐκ τῶν ἐν ὄψει καταθέσεων τῆς Ἑταιρείας παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	75,000,—
» ἐκ προκαταβολῶν (τὰ μὴ δαπανηθέντα ἐκ προκαταβολῶν δι᾽ ἀνασκαφὰς)	»	3,875,90
Τὸ ὅλον . . .	Δρχ.	649,177,10

2) Πίστωσις.

Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	Δρχ.	278.583,95
» εἰς Ἐθνικὴν Τράπεζαν (καταθέσεις ἐν ὄψει) . .	»	171,079,40
» εἰς Λαϊκὴν Τράπεζαν (καταθέσεις ἐν ὄψει) . .	»	323,50
» εἰς προκατοβολὰς (τὰ μὴ δαπανηθέντα ἐκ προκαταβολῶν δι᾽ ἀνασκαφὰς)	»	3,875,90
Ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925	»	195,314,35
Τὸ ὅλον . . .	Δρχ.	649,177,10

β') Ἔσοδα καὶ Ἔξοδα.

1) Ἔσοδα.

Ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους	Δρχ.	466,895.—
» ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	»	16,697.50
» εἰσφορὰς ἑταίρων	»	3,740.—
» συνδρομὴν τοῦ Δημοσίου	»	50,000.—
» κεκλεισμένας χρήσεις	»	31,875.—
Τὸ ὅλον	Δρχ.	569,207.50

2) Ἔξοδα.

Εἰς μισθούς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	Δρχ.	74,812.—
» ἔξοδα γραφείων	»	17,216.—
» ἔξοδα βιβλιοθήκης	»	58,184.95
» ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις	»	17,124.—
» ἀνασκαφὰς	»	66,538.—
» δημοσιεύματα	»	27,961.90
» διδασκαλίαν	»	3,340.—
» κεκλεισμένας χρήσεις	»	4,227.10
» ἐκτάκτους δαπάνας καὶ διάφορα ἔξοδα	»	9,180.—
Τὸ ὅλον	Δρχ.	278,583,95
Περίσσευμα ἐσόδων ἔτους 1925	»	290,623,55
Σύνολον	Δρχ.	569,207 50

γ') Γενικὸς Ἰσολογισμός.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925 ἀνήρχετο εἰς . . . Δρχ. 1,424,242.10

ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :

1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	195,314.35
2)	» τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	157,190,25
5)	» 405 ὁμολογίας Ἐθν. Παγίου Δανείου 1889	»	88,154,25
6)	» 75 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Σιδηροδρόμων Πειραιῶς - Λαρίσσης	»	20,193,75
7)	» 1697 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 500 ἑκατομμ. 1914	»	48,110.65
10)	» 204 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 75 » 1918	»	18,460.20
	Εἰς μεταφορὰν	Δρχ.	983,566.25

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρχ.	983,566.25
11)	Ἀπὸ 74 ὁμολογ. Ἐθν. Ἀναγκαστικοῦ Δανείου 1922 »	7,400.—
12)	» 1 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιώσεως μετὰ μιᾶς ἀποδείξεως φρ. 140 . . . . »	640.—
13)	» 25 ὁμολ. Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου . . . . »	25.—
14)	» 500 ὁμολογ. Ἐθν. Δαν. 300 ἑκατομ. 1920 . . . »	97,100.—
15)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ . »	326,891.80
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ . . »	6,687.05
17)	» προκαταβολὰς . . . . »	1,932.—
	Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	1,424,242.10

	Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925 ἀνήρχετο εἰς . Δρχ.	1,424,242.10
	ἀποτελούμενον :	
1)	ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924 . . . . Δρχ.	1,133,618.55
2)	ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἔτους 1925 . . . . »	290,623.55
	Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	1,424,242.10

δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

	Ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925 ἀνήρχετο εἰς . . . . Δρχ.	1,424,242.10
	ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :	
1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ . . . . Δρχ.	195,314.35
2)	» τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας . . . . »	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα . . . . »	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης . . . . . »	157,190.25
5)	» 405 ὁμολογ. Ἐθν. Παγ. Δανείου1889 . . . . »	88,154.25
6)	» 75 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Σιδηροδρόμων Πειραιῶς - Λαρίσσης . . . . »	20,193.75
7)	» 1697 ὁμολογ. Ἐθν. Δαν. Ἑνοποιήσεως 1898 . »	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Ἀμύνης 1907 . . »	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 500 ἑκατομ. 1914 . »	48,110.65
10)	» 204 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 75 ἑκατομ. 1918 . »	18,460.20
11)	» 74 ὁμολογ. Ἐθν. Ἀναγκαστ. Δανείου 1922 . »	7,400.—
12)	» 1 ὁμολογ. Ἐθνικ. Δανείου Κεφαλαιώσεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν φράγκων 140 . . . . »	640.—
13)	» 25 ὁμολογ. Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου . . »	25.—
	Εἰς μεταφορὰν . . . Δρχ.	991,631.25

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρχ.	991,631.25
14) Ἀπὸ 500 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 300 ἑκατομ. 1920 .	»	97,100.—
15) » καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ .	»	326,891.80
16) » καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ .	»	6,687,05
17) » προκαταβολὰς	»	1,932,—
	Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	1,424,242,10

Περαίνουσα τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπεία προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅπως αὕτη ἐγκρίνῃ τὴν προκειμένην διαχείρισιν ὡς ὀρθῶς ἔχουσαν καὶ ἐπικυρώσῃ τόν τε Ἰσολογισμὸν καὶ τὸν Ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους 1925.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Φεβρουαρίου 1926

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΛΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΡΙΜΠΑΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα		Εἰσπραχθέντα		Διαφορά			
Κεφ.	Ἄρθρ.						Ἐπὶ πλέον		Ἐπὶ ἔλαττον	
Α′	1	Μερίσματα καὶ τόκοι	250 410	—	466 895	—	216 485	—	—	—
»	2	Μισθώματα	300	—	—	—	—	—	300	—
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	20 000	—	16 697	50	—	—	3 302	50
Β′	1	Εἰσφοραὶ ἑταίρων	3 100	—	3 740	—	640	—	—	—
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου	50 000	—	50 000	—	—		—	—
Γ′	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων	131 683	45	31 875	—	—		99 808	45
»	2	Ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	1 100	—	—	—	—	—	1 100	—
		Σύνολον . .	456 593	45	569 207	50	217 125	—	104 510	95

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Α′. ἄρθρον 3.

«Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων».

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς	Δρχ.	13 687.50
2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	»	1 300.—
3) Comptes rendus du congrès international d'archélogie, 1ère session. Athènes 1905	»	60.—
4) Χρήστου Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου. 1908	»	1 500.—
5) Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ Μουσείου. 1911	»	40.—
6) Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	»	80.—
7) Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογράφια τῶν Δελφῶν. 1912 - 1917 . . .	»	30.—
Σύνολον	Δρχ.	16 697.50

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1925

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Ἄρθρ.	Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Δαπανηθέντα		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Α'	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	82 812	—	74 812	—	8 000	—
»	2	Ἔξοδα γραφείων	25 000	—	17 216	—	7 784	—
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	60 000	—	58 184	95	1 815	05
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	50 000	—	17 124	—	32 876	—
Β	1	Ἀνασκαφαὶ	95 000	—	66 538	—	28 462	—
»	2	Δημοσιεύματα	95 000	—	27 961	90	67 038	10
»	3	Διδασκαλία	10 000	—	3 340	—	6 660	—
Γ'	1	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	10 000	—	4 227	10	5 772	90
»	2	Ἔκτακτοι δαπάναι καὶ διάφορα ἔξοδα	28 781	45	9 180	—	19 601	45
		Σύνολον	456 593	45	278 583	95	178 009	50

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Β'. ἄρθρου 1.

«Ἀνασκαφαί».

1) Διονυσιακοῦ Θεάτρου	Δρχ.	1 000.—
2) Ὠδείου τοῦ Περικλέους	»	4 .992—
3) Ἀμφιαρ. 1) ἀνασκαφαὶ 10 487.50		
» 2) Ἀγορὰ ἀγροῦ 5 268 90	»	15 756.40
4) Νέας Ἀγχιάλου	»	8 000.—
5) Φερῶν (Ἱεροῦ Διὸς Θαυλίου)	»	12 000.—
6) Γουμενίτσης Καλαβρύτων	»	8 000.—
7) Στυμφάλου	»	6 129.50
8) Ἐπιδαύρου	»	3 952.—
9) Μεσσήνης	»	3 095.10
10) Ἔρευναι καὶ μελέται βυζ. μνημείων Γορτυνίας	»	3 024.—
11) Ἔρευναι καὶ μελέται βυζ. μνημείων Θηβῶν	»	589.—
Σύνολον	Δρχ.	66 538.—

Σύγκρισις πραγματοποιηθέντων ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

1) Ἔσοδα	Δρχ.	569 207.50
2) Ἔξοδα	»	278 583.95
Περίσσευμα	»	290 623.55

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925.

Ὁ Ταμίας — ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΚΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Λογιστής — ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925

Α') Ἐκδοθέντα.

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1923 εἰς ἀντίτυπα 500.

Β') Πωληθέντα.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

Σειρὰ τόμων	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου		Εἰσπραχθὲν ποσόν		Σειρὰ τόμων	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου		Εἰσπραχθὲν ποσόν	
1906	1	250	—	250	—	Ἐκ μεταφ.	27	Ἐκ μεταφ.		6750	—
1913	1	»	—	250	—	1920	8	250	—	2000	—
1914	2	»	—	500	—	1921	6	»	—	1500	—
1915	4	»	—	1000	—	1922	13	»	—	3250	—
1916	4	»	—	1000	—	Ἐν ὅλῳ	54				
1917	5	»	—	1250	—						
1918	5	»	—	1250	—		Τεύχη	Τιμὴ τεύχους			
1919	5	»	—	1250	—	1900	1α	62	50	62	50
						»	1β	»	»	62	50
Εἰς μεταφ.	27	Εἰς μεταφ.		6750	—	1918	1δ	»	»	62	50
						Ἐν ὅλῳ	3	Ἐν ὅλῳ		13687	50

2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

1889	1	50	—	50	—	Ἐκ μεταφ.	10	Ἐκ μεταφ.		500	—
1893	1	»	—	50	—	1908	1	50	—	50	—
1895	1	»	—	50	—	1909	1	»	—	50	—
1896	1	»	—	50	—	1910	2	»	—	100	—
1897	1	»	—	50	—	1911	1	»	—	50	—
1898	1	»	—	50	—	1914	1	»	—	50	—
1899	1	»	—	50	—	1915	1	»	—	50	—
1900	1	»	—	50	—	1916-19	1	»	—	50	—
1902	1	»	—	50	—	1920	4	»	—	200	—
1907	1	»	—	50	—	1921	4	»	—	200	—
Εἰς μεταφ.	10	Εἰς μεταφ.		500	—	Ἐν ὅλῳ	26	Ἐν ὅλῳ		1300	—

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας.

Αὔξων ἀριθμός	Ἐπιγραφὴ βιβλίων	Πωληθέντα σώματα	Τιμὴ σώματος		Εἰσπραχθὲν ποσόν	
1	Comptes rendus du congrès international d'archeologie, 1ère session. Athènes 1905.	1	60	—	60	—
2	Χρήστου Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου. 1908	3	500	—	1500	—
3	Κωνσταντίνου Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας. 1911.	1	40	—	40	—
4	Γεωργίου Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας· τεῦχος 1ον. 1915.	2	40	—	80	—
5	Ἀντωνίου Δ. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν· τεῦχος 1ον. 1912-1917	1	30	—	30	—
			Ἐν ὅλῳ		1710	—

Ἀνακεφαλαίωσις

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς	Δρ.	13,687.50
2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας .	»	1.300.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας . .	»	1,710.—
Σύνολον	Δρ.	16,697.50

Γ') Διανεμηθέντα.

1) Ἀρχαιολογ. Ἐφημερὶς		2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας	
Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέντες τόμοι	Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέντες τόμοι
1914	1	1885	1
1915	2	1915	3
1916	2	1916 - 19	3
1917	2	1920	1
1918	2	1921	2
1919	3	—	—
1920	3	—	—
1921	3	—	—
1922	2	—	—
ἄθροισμα	20	—	10
Σειρὰ τευχῶν	—	—	—
1918 δ'	1	—	—

3) Διάφορα Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας.

Αὔξων ἀριθμὸς	Τίτλος Βιβλίου	Διανεμηθέντες τόμοι
1	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	1
2	Π. Καββαδία: Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. 1900	8
3	Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session: Athènes 1905. 1905	6
4	Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. τεῦχος 1ον 1912 - 1917	15
5	Γ. Οἰκονόμου: De profussionum receptaculis sepulcralibus. 1921 . .	2
6	Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου: Ὁ ἀποτυμπανισμός, συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. 1923.	17

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Μαρτίου 1926.

Ὁ Λογιστὴς

ΠΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1926.

Τακτικὴ Συνέλευσις.

Τῇ 14ῃ Φεβρουαρίου 1926, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 5 ½ μ. μ., συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὀργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1926 καὶ ἀκούσωσι τὴν περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1925 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1925.

Παρῆσαν ἑταῖροι τεσσαράκοντα τέσσαρες. Γενομένης φανερᾶς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κωνστ. Ράλλης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀθανάσιος Γεωργιάδης, Α'. Γραμματεὺς ὁ κ. Παναγιώτης Ἠλιόπουλος καὶ Β' Γραμματεὺς ὁ κ. Θεόδωρος Μαλαπέτσας.

Ὁ Γραμματεὺς κ. Παναγιώτης Ἠλιόπουλος ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1925, ἡ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν ταύτην.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1926 οἱ κ. κ. Ἄγγελος Σταυρόπουλος, Ἀθανάσιος Κριμπᾶς, Γεώργιος Παππαϊωάννου, Εὐάγγελος Κρητικὸς καὶ Βασίλειος Ἠλιόπουλος.

Γενομένης μικρᾶς διακοπῆς καὶ ἐπαναληφθείσης τῆς συνεδρίας, ὁ Γραμματεὺς τοῦ Διοικητ. Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κ. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος ἀνεκοίνωσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1925, μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας γενομένων ἀνασκαφῶν· μεθ' ὃ διελύθη ἡ συνέλευσις περὶ ὥραν 8 μ. μ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1926

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ

ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι ἀποτελοῦντες τὴν Ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1926, προσκληθέντες διὰ τοῦ ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου 1927 ὑπ' ἀριθ. 1 ἐγγράφου τοῦ κ. Προέδρου, ἐπελήφθημεν τοῦ ἐλέγχου τῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1926 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμιακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα:

Α´) Χρηματικόν.

Ταμεῖον

α´) Χρέωσις.

1) Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας	Δρχ.	195,314.35
2) Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . .	»	505,902.95
3) Ἀναλήψεις ἐκ τῶν ἐν ὄψει καταθέσεων τῆς Ἑταιρείας παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	255,000.—
4) Ἐπιστροφαὶ χρημάτων ἐκ προκαταβολῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν	»	13,266.—
Τὸ ὅλον . . .	Δρχ.	969,483.30

β´) Πίστωσις.

1) Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . .	Δρχ.	339,774.55
2) Καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ . . .	»	563,487.05
3) Προκαταβολαὶ δι' ἀνασκαφὰς μὴ δαπανηθεῖσαι . .	»	13,266.—
4) Ὑπόλοιπον μετρητῶν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1926 . . .	»	52,955.70
Τὸ ὅλον . . .	Δρχ.	969,483.30

Β') Ἔσοδα καὶ Ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

1)	Ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους	Δρχ.	412,082.05
2)	» ἀντίτιμον πωληθέντων δημοσιευμάτων	»	36,430.—
3)	» εἰσφορὰς ἑταίρων	»	3,575.—
4)	» συνδρομὴν τοῦ Δημοσίου	»	50,000.—
5)	» ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	»	3,815.90
	Τὸ ὅλον	Δρχ.	505.902.95

β') Ἔξοδα.

1)	Εἰς μισθούς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	Δρχ.	70,810.90
2)	» ἔξοδα γραφείων	»	24,923.25
3)	» ἔξοδα βιβλιοθήκης	»	79,385.40
4)	» ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις	»	6,050.—
5)	» ἀνασκαφάς	»	93,061.—
6)	» δημοσιεύματα	»	31,458.70
7)	» διδασκαλίαν	»	1,025.—
8)	» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	15,279.80
9)	» ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔξοδα	»	17,780.50
	Τὸ ὅλον	»	339,774.55
	Περίσσευμα ἐσόδων ἔτους 1926	»	166,128.40
	Σύνολον	Δρχ.	505,902.95

Γ') Γενικὸς Ἰσολογισμός.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρίας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1926 ἀνήρχετο εἰς . . . Δρχ. 1,590,370.50

ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	52,955.70
2)	» τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	157,190.25
5)	» 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6)	» 75 ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Πειραιῶς — Λαρίσσης	»	20,193.75
7)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως	»	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 500 ἑκατομ. 1914	»	48,110.65
	Εἰς μεταφοράν	Δρχ.	822,747.40

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρχ.	822,747.40
10)	Ἀπὸ 204 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 75 ἑκατομ. 1918	»	18,460.20
11)	» 74 ὁμολογίας Ἐθν. Λαχ. Ἀναγκ. Δανείου 1922	»	7,400.—
12)	» 1 ὁμολογίαν Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιώσεως μετὰ μιᾶς ἀποδείξεως φρ. χρ. 140	»	640.—
13)	» 25 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
14)	» 500 ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου 300 ἑκατομ. 1920	»	97,100.—
15)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθν. Τραπέζῃ	»	635,378.85
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ	»	6,687.05
17)	» προκαταβολὰς δι᾽ ἀνασκαφὰς	»	1,932.—
	Τὸ ὅλον . . .	Δρχ.	1,590,370.50

Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβ. 1926 ἀνήρχετο εἰς » 1,590,370.50
ἀποτελούμενον:

1)	ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1925	»	1,424,242.10
2)	ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἔτους 1926 προστιθεμένου εἰς τὸ κεφάλαιον	»	166,128.40
	Τὸ ὅλον . . .	Δρχ.	1,590,370.50

Δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1926 ἀνήχετο εἰς . . . . Δρχ. 1,590,370.50
ἀποτελούμενη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	52,955.70
2)	» τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	157,190.25
5)	» 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6)	» 75 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου Σιδηροδρόμων Πειραιῶς-Λαρίσσης	»	20,193,75
7)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου Ἑνοποιήσεως .	»	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογ. Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογ. Ἐθνικοῦ Δανείου 500,000,000.— τοῦ ἔτους 1914	»	48,110.65
10)	» 204 ὁμολογίας Ἐθνικ. Δανείαυ 75,000,000.— τοῦ ἔτους 1918	»	18,460.20
11)	» 74 ὁμολογίας Λαχειοφόρου Ἐθνικοῦ Ἀναγκαστικοῦ Δανείου $6\,^1/_2\,^0/_0$ τοῦ ἔτους 1922 . . .	»	7,400.—
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρχ.	848,607.60

		Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρχ.	848,607.60
12)	»	1 ὁμολογίαν Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιώσεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν φρ. χρ. 140	»	640.—
13)	»	25 ὁμολογίας Ἐθνικ. Πατριωτικοῦ Δανείου . .	»	25.—
14)	»	500 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 300 ἑκατομ. 1920	»	97,100.—
15)	»	καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	635,378.85
16)	»	καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ	»	6,687.05
17)	»	προκαταβολὰς δι' ἀνασκαφάς	»	1,932.—
		Σύνολον . .	Δρχ.	1,590,370.50

Περαίνουσα τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπεία προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅπως ἐγκρίνῃ τὴν προκειμένην διαχείρισιν ὡς ὀρθῶς γενομένην καὶ ἐπικυρώσῃ τόν τε Ἰσολογισμὸν καὶ τὸν Ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους 1926.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Φεβρουαρίου 1927.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΡΙΜΠΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΠΑΙΩΑΝΝΟΥ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα		Εἰσπραχθέντα		Διαφορὰ			
Κεφ.	Ἄρθρ.						Ἐπὶ πλέον		Ἐπὶ ἔλαττον	
Α′	1	Μερίσματα καὶ τόκοι	278 410	—	412 082	05	133 672	05	—	—
»	2	Μισθώματα	300	—	—	—	—	—	300	—
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	20 000	—	36 430	—	16 430	—	—	—
Β′	1	Εἰσφοραὶ ἑταίρων	3 100	—	3 575	—	475	—	—	—
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου	50 000	—	50 000	—	—	—	—	—
Γ′	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων	190 623	55	—	—	—	—	190 628	55
»	2	Ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα	200	—	3 815	90	3 615	90	—	—
		Σύνολον . . .	542 633	55	505 902	95	154 192	95	190 928	55

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Α′. ἄρθρου 3.

«Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων».

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς	Δρχ.	34 250.—
2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	»	350.—
3) Χρήστου Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου 1908	»	1 000.—
4) Π. Καββαδία: Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	»	150.—
5) Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσούρα Μουσείου. 1911		80.—
6) Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	»	40.—
7) Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	»	150.—
8) Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcralibus. 1921	»	160.—
9) Α. Κεραμοπούλου: Ἀποτυμπανισμός. 1923	»	250.—
Σύνολον	Δρχ.	36 430.—

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1926

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Προϋπολογισμοῦ Ἄρθρ.	Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Δαπανηθέντα		Διαφορά Ἐπὶ ἔλαττον	
Α′	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	99 612	—	70 810	90	28 301	10
»	2	Ἔξοδα γραφείων	25 000	—	24 923	25	76	75
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	100 000	—	79 385	40	20 614	60
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	25 000	—	6 050	—	18 950	—
Β′	1	Ἀνασκαφαὶ	120 000	—	93 061	—	26 939	—
»	2	Δημοσιεύματα	110 000	—	31 458	70	78 541	30
»	3	Διδασκαλία	15 000	—	1 025	—	13 975	—
Γ′	1	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	20 000	—	15 279	80	4 720	20
»	2	Ἔκτακτοι δαπάναι καὶ διάφορα ἔξοδα	28 021	55	17 780	50	10 241	05
		Σύνολον . . .	542 633	55	339 774	55	202 859	—

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Β′ ἄρθρου 1.

«Ἀνασκαφαί».

1) Ὠδείου Περικλέους . . . . . Δραχ. 5 000.—
2) Ἀμφιαρείου . . . . » 11 991.—
3) Νέας Ἀγχιάλου . . . . » 10 000.—
4) Φερῶν (Ἱεροῦ Διὸς Θαυλίου) . » 12 000.—
5) Γουμενίτσης Καλαβρύτων . . » 8 000.—
6) Στυμφάλου . . . . » 7 000.—
7) Ἐπιδαύρου . . . . » 3 723.—
8) Πύλου . . . . » 5 991.—
9) Νικοπόλεως . . . . » 10 976.—
10) Σερρῶν . . . . » 2 880.—
11) Λέσβου . . . . » 6 000.—
12) Νίρου Χάνι Κρήτης . . . . . » 7 000.—
13) Ἀμοργοῦ (ἔρευναι καὶ μελέται) » 2 500.—

Σύνολον . . . Δραχ. 93 061.—

Σύγκρισις πραγματοποιηθέντων ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

1) Ἔσοδα . . . . . Δρ. 505 902.95
2) Ἔξοδα . . . . . » 339 774.55

3) Περίσσευμμα . . . 166 128.40

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1926.

Ὁ Ταμίας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1926

Α΄) Πωληθέντα.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Σειρὰ τόμων	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου		Εἰσπραχθὲν ποσὸν		Σειρὰ τόμων	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου		Εἰσπραχθὲν ποσὸν	
1883	1	250	—	250	—	Εκ μεταφ.	22	Ἐκ μεταφ.		5500	—
1884	1	»	—	250	—	1905	1	250	—	250	—
1885	1	»	—	250	—	1906	1	»	—	250	—
1886	1	»	—	250	—	1907	1	»	—	250	—
1887	1	»	—	250	—	1908	1	»	—	250	—
1888	1	»	—	250	—	1909	1	»	—	250	—
1889	1	»	—	250	—	1910	1	»	—	250	—
1890	1	»	—	250	—	1911	1	»	—	250	—
1891	1	»	—	250	—	1912	1	»	—	250	—
1892	1	»	—	250	—	1913	2	»	—	500	—
1893	1	»	—	250	—	1914	3	»	—	750	—
1894	1	»	—	250	—	1915	3	»	—	750	—
1895	1	»	—	250	—	1916	7	»	—	1750	—
1896	1	»	—	250	—	1917	8	»	—	2000	—
1897	1	»	—	250	—	1918	10	»	—	2500	—
1898	1	»	—	250	—	1919	7	»	—	1750	—
1899	1	»	—	250	—	1920	7	»	—	1750	—
1900	1	»	—	250	—	1921	8	»	—	2000	—
1901	1	»	—	250	—	1922	8	»	—	2000	—
1902	1	»	—	250	—	1923	43	»	—	10750	—
1903	1	»	—	250	—	1923	2	125	—	250	—
1904	1	»	—	250	—	—	—	—	—	—	—
Εἰς μεταφ.	22	Εἰς μεταφ.		5500	—	ἄθροισμα	138	ἄθροισμα		34250	—

2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Σειρὰ τόμων	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου		Εἰσπραχθὲν ποσὸν		Σειρὰ τόμων	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου		Εἰσπραχθὲν ποσὸν	
						Ἐκ μεταφ.	4	Ἐκ μεταφ.		200	—
1915	2	50	—	100	—	1920	1	50	—	50	—
1916-19	2	50	—	100	—	1921	2	50	—	100	—
Εἰς μεταφ.	4	Εἰς μεταφ.		200	—	ἄθροισμα	7	ἄθροισμα		350	—

3) Διάφορα δημοσιεύματα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Αὔξων ἀριθμός	Ἐπιγραφὴ βιβλίου	Πωληθέντα σώματα	Τιμὴ σώματος		Εἰσπραχθὲν ποσὸν	
1	Π. Καββαδία: τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900. . . .	1	150	—	150	—
2	Χ. Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου. 1908	2	500	—	1000	—
3	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ Μουσείου. 1911.	2	40	—	80	—
	Εἰς μεταφοράν	5			1230	—

Αὔξων ἀριθμός	Ἐπιγραφὴ βιβλίου	Πωληθέντα σώματα	Τιμὴ σώματος		Εἰσπραχθὲν ποσὸν	
	Ἐκ μεταφορᾶς	5			1210	—
4	Γ. Π. Οἰκονόμου. Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1911	1	40	—	40	—
5	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	5	30	—	150	—
6	Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcralibus. 1921	4	40	—	160	—
7	Α. Κεραμοπούλλου: Ἀποτυμπανισμός. 1923	5	50	—	250	—
	Ἄθροισις	20			1830	—

Ἀνακεφαλαίωσις.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς . . . . Δρ. 34,250.—
2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας . . . . » 350.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα . . . . » 1,830.—

Ἐν ὅλῳ Δρ. 36,430.—

Β') Διανεμηθέντα.

1) Ἀρχαιολογ. Ἐφημερὶς		*2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας*	
Σειρὰ τόμων	*Διανεμηθέντες τόμοι*	*Σειρὰ τόμων*	*Διανεμηθέντες τόμοι*
1915	1	1915	1
1916	1		
1917	2	1916-19	1
1918	1		
1919	1	1920	2
1920	2		
1921	2	1921	7
1922	2		
1923	120		
ἄθροισμα	132	ἄθροισμα	11
Σειρὰ τευχῶν	—	—	—
1914αβ.	1	—	—
1918αβγ.	1	—	—

3) Διάφορα δημοσιεύματα.

Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis cepulcralibus. 1921. Τόμ. 1.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Μαρτίου 1927.

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 20)

Δραχμαί

1. *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* 1837 - 1924 (ΑΕ 1 - 67: πρβ. πινάκιον παρὰ Β. Λεονάρδῳ), Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα, σ. 1 - 8). Σχῆμα 4ον.

(Περίοδος Α′): τόμος 1 - 16.

1837 - 1843: τεύχη α′ - ιβ′, ιγ′ (καὶ ιδ′) ιε′ (τεῦχος ιϜ′ ἴδιον δὲν ἐξεδόθη), ιζ′ - κθ′· 1852 - 1860: τεύχη λ′ - νε′· πωλοῦνται τάδε τὰ τεύχη: α′, β′, γ′· δ′, ιθ′, κβ′ - κθ′, ν′, να′, νγ′ - νε′· ἕκαστον τεῦχος . . . . 10.—

Περίοδος Β: τόμος 17 - 21.

1862: τεύχη α′ - ιβ′ (τὰ τελευταῖα τέσσαρα ἐξεδόθησαν τῷ 1863). ἕκαστον τεῦχος . . . . 10.—

1869: τεῦχος ιγ′· 1870: τεῦχος ιδ′· 1872: τεύχη ιε′ καὶ ιϜ′ (τὸ ιϜ′ ἐξεδόθη τῷ 1873)· 1874: τεῦχος ιζ′· ἕκαστον τεῦχος . . . . 30.—

Περίοδος Γ′: τόμος 22 - 62.

1883 - 1923: εἷς τόμος κατ' ἔτος, ἐκ τεσσάρων τευχῶν συγκείμενος. Ἕκαστος τόμος . . . . 250.—

Περίοδος Δ′: τόμος 63 κέ.

Εἷς τόμος κατ' ἔτος εἰς 4 τεύχη ἢ ἑνιαίως ἐκδιδόμενος μετὰ μονοστήλου κειμένου.

1924: εἷς τόμος . . . . 250.—

1925 - 1926: εἷς τόμος (ὑπὸ ἐκτύπωσιν). . . . . 250.—

1927 - 1928: εἷς τόμος (ὑπὸ ἐκτύπωσιν). . . . . 250.—

2. *Εὑρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου* ὑπὸ *Ἀλεξάνδρου Λαμπροπούλου*· τόμος 1ος: 1883 - 1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες η′ + στῆλαι 550· 1902 . . . . 50.—

3. *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας* 1837 - 1927 (ΠΑΕ 1 - 82).

(Περίοδος Α′: *1837 - 1849*).

1 - 3 (1837, 1837/8, 1838/9): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν ⟨τῆς Α′ — Γ′ συνεδριάσεως⟩ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. ⟨Ἔκδοσις 1η⟩. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 93. 1840. (Δὲν πωλεῖται). —

4 (1839/49): Πρακτικὰ τῆς Δ′ συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. ⟨Ἔκδοσις 1η⟩. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 77. 1840. (Δὲν πωλεῖται). —

5 (1840/41) Πρακτικὰ τῆς Ε′ Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. ⟨Ἔκδοσις 1η⟩. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 87. 1841. (Δὲν πωλεῖται). —

6 (1841/42): Πρακτικὰ τῆς Ζ′ (γράφε: Ϝ′) Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. ⟨Ἔκδοσις 1η⟩. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 31. 1842 . . . . 10.—

7 - 11 (1842 - 1847): Δὲν ἐξετυπώθησαν ἰδιαιτέρως. —

1-11 (1837-1846/7): Σύνοψις τῶν Πρακτικῶν ⟨τῆς Α' — ΙΑ' Γενικῆς συνεδριάσεως⟩ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἔκδοσις 2α Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 325, μετὰ πίνακος (Ἀνδρονίκου ὡρολόγιον, εἰς σελ. 247, πρβ. σελ. 318), 1846 (1847). Δὲν πωλεῖται . . . . Δρχ. —

12 (1847/48): Πρακτικὰ τῆς ΙΒ' Γενικῆς συνεδρίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 31. 1848 . . . . 10.—

13 (1848/49): Πρακτικὰ τῆς ΙΓ' Γενικῆς συνεδρίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 37. 1849 . . . . 10.—

(Περίοδος Β' : 1858 - 1869/70).

14 (1858/59): Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Σχῆμα 8ον. σελίδες α' + 43. 1859 . . . . 10.—

15-25 (1859-70): Γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας· τεύχη ἕνδεκα: 1859/60, 1860/1, 1861/2, 1862/3 (ἐξεδόθη τῷ 1864), 1863/4, 1864/5 (δὲν πωλεῖται), 1865/6, 1866/7, 1867/8, 1868/9, 1869/70. Σχῆμα 8ον· ἕκαστον τεῦχος . . . . 10.—

(Περίοδος Γ' : 1870/71 κέ.).

26-74 (1870/71-1919): Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1870-1871 (δὲν πωλεῖται). 1871/2, 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876, 1877 κέ—1902, 1903 κέ—1906 (δὲν πωλοῦνται), 1907 κέ—1915, 1916/9 (εἰς ἕνα τόμον). Σχῆμα 8ον· ἕκαστος τόμος . . . . 50.—

75-76 (1920-1921): Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1920, 1921. Σχῆμα 8ον. ἕκαστος τόμος . . . . 50.—

77-79 (1922-1924): Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1922-1924. Σχῆμα 8ον· εἷς τόμος (ὑπὸ ἐκτύπωσιν) . . . . 50.—

80-81 (1925-1926): Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1925-1926. Σχῆμα 8ον· εἷς τόμος . . . . 50.—

82 (1927): Πρακτικὰ ΑΕ: εἷς τόμος . . . . 50.—

3Α. *Ὀργανισμὸς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας.* (Τεῦχος 1ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 16. 1848. (Τεῦχος 2ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24, 1894. (Τεῦχος 3ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 48, 1896. (Τεῦχος 4ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1899. (Τεῦχος 5ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 41, 1912. (Δὲν πωλοῦνται). —

4. *Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι,* ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου· φυλλάδια τρία· 1ον: 1851 (σελίδες 12, πίνακες 15· δὲν πωλεῖται), 2ον: 1852 (σελίδες ια' + 22 + 5, πίνακες 8), 3ον: 1855 (σελίδες 60, πίνακες 4). Σχῆμα 4ον· τὸ φυλλάδιον ἑκάτερον . . . . 10.—

5. *Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπείας* ἢ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου γενομένη κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου. Σχῆμα 4ον, σελίδες 21, πίνακες 8. 1853 . . . . 10.—

6. *Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι·* φυλλάδιον α' (ἄλλο δὲν ἐξεδόθη). Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + 34, πίνακες 9. 1860 . . . . 1.—

		Δραχ.
7.	**Εὐθύμιος Καστόρχης**· *Ἱστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευτῶντος.* Σχῆμα 8ον, σελίδες F′+130. 1879	30.—
7Α.	*Κατάλογος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας.* (Τεῦχος 1ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 124, 1887. (Τεῦχος 2ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 126, 1906. (Δὲν πωλοῦνται).	—
8.	**H. C. Lolling**· *Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφικοῦ μουσείου*· τόμος 1ος: Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεῦχος α′: Ἀρχαϊκαὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί. Σχῆμα 4ον, σελίδες η′+στῆλαι 152+η′, μετὰ πίνακος. 1899	120.—
9.	**Π. Καββαδίας**· *Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν.* Σχῆμα 8ον, σελίδες 304, εἰκόνες 9, πίνακες 10, ὧν εἷς τοπογραφικός. 1900	150.—
10.	**Π. Καββαδίας**· *Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900.* Σχῆμα 8ον, σελίδες 115. 1900	30.—
10Α.	⟨**Βαλέριος Στάης**⟩· *Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων*· ἐκ τῆς ΑΕ 1902: στήλη 145-173/4, εἰκόνες 21, πίνακες 8 (παρένθετοι)+11.	50 —
11.	*Comptes rendus du congrès international d' archéologie 1ère session: Athènes 1905.* Σχῆμα 8ον, σελίδες 400, μετ' εἰκόνων. 1905	60.—
12.	*Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος*· τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (συντάκται: **Καββαδίας, Καστριώτης, Κουρουνιώτης, Lechat, Λεονάρδος, Schrader, Schroeder, Στάης, Σωτηριάδης, Wolters**). Σχῆμα 4ον, σελίδες β′+στῆλαι 118, πίνακες 36 (ἀρ. 1-33). 1906 . .	250.—
13.	**P. Cavvadias+G. Kawerau**· *Die Ausgrabung der Akropolis vom Jahre 1885 bis zum Jahre 1890.* — **Π. Καββαδίας+Γ. Καβεράου**· *Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890.* Ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστί. Σχῆμα φύλλου, στῆλαι 150+σελίδες 2, εἰκόνες 14, πίνακες 13. 1906/7.	500.—
14.	**Χρῖστος Τσούντας**· *Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου.* Σχῆμα 4ον, στῆλαι ιF′+432, εἰκόνες 312, πίνακες 47. 1908	500.—
15.	**Γεώργιος Ἀ. Παπαβασιλείου**· *Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν.* Σχῆμα 4ον, στῆλαι β′+108, εἰκόνες 53, πίνακες 21. 1910	100.—
16.	**Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης**· *Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας.* Σχῆμα 8ον. σελίδες 72, εἰκόνες 74. 1911	40.—
16Α	⟨**Βασίλειος Λεονάρδος**⟩· *Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα* Σχῆμα 4ον, σελίδες 8. 1912. (Δὲν πωλεῖται)	—
17.	**Γεώργιος Π. Οἰκονόμος**· *Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας*· τεῦχος 1ον. Σχῆμα 4ον, σελίδες 40, εἰκόνες 29. 1915	40.—
18.	**Γεώργιος Κ. Γαρδίκας**· *Μελετήματα ἀρχαιολογικά.* Σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1915	10.—
19.	**Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος**· *Τοπογραφία τῶν Δελφῶν*· τεῦχος 1ον. Σχῆμα 8ον, σελίδες 113, εἰκόνες (παρένθετοι) 11, πίνακες 3. 1912-1917.	30.—
20.	**Βαλέριος Στάης**· *Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς.* Σχῆμα 8ον, σελίδες 55, εἰκόνες 14, πίνακες 5. 1920	30.—
21.	**Georgius P. Oeconomus**· *De profusionum receptaculis sepulcralibus inde ad*	

Ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ πωλεῖται καὶ τὸ σύγγραμμα
Βασ. Λεονάρδου: *Ἡ Ὀλυμπία*, ἀντὶ δραχ. 50.

Ἐξεδόθη ὁ παρὼν τόμος τῇ 10 - 6 - 29.

